T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

ES- SAKIZÎ'NİN İÇEL VE KARAMAN TARİHİ (METİN TENKİDİ VE DEĞERLENDİRMESİ)

Hazırlayan
Kadir ÇALIŞKAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Funda Demirtaş

Yüksek Lisans Tezi

OCAK 2012
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

ES- SAKIZÎ'NİN İÇEL VE KARAMAN TARİHİ (METİN TENKİDİ VE DEĞERLENDİRMESİ)

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Kadir ÇALIŞKAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Funda Demirtaş

OCAK 2012
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: Kadir ÇALIŞKAN

İmza:

Es- Sakızî'nin İçel ve Karaman Tarihi (Metin Tenkidi ve Değerlendirmesi) adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	Tez Danışmanı
Kadir ÇALIŞKAN	Yrd. Doç. Dr. Funda DEMİRTAŞ

İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü

Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Sebahattin SAMUR

Yrd. Doç. Dr. Funda DEMİRTAŞ danışmanlığında Kadir ÇALIŞKAN tarafından hazırlanan "**Es - Sakızî'nin İçel Ve Karaman Tarihi (Metin Tenkidi Ve Değerlendirmesi)**" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

29./03./ 2012

JÜRİ:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Funda Demirtaş .....

Üye : Prof. Dr. Sebahattin Samur .....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Muhittin Kapanşahin .....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 06.04.2012 tarih ve .....07. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

06.../04./ 2012

Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Türklerin Anadolu'yu fethinden sonra Anadolu'da İslam Kültür ve Medeniyetinin gelişmesine katkıları olan bir çok Türk beyliği kurulmuştur. Bu beyliklerin en önemlilerinden birisi de Karamanoğulları'dır.

Bu beyliğin kurucuları XIII. asrın ilk çeyreğinde Moğol istilâsı esnasında Azerbaycan tarafından Sivas yöresine gelmiştir. Daha sonra dönemin Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat sınır boylarını korumak amacı ile Karamanoğulları'nı Ermenilerden yeni alınan Mut ve Ermenek civarına yerleştirmiştir. Bundan sonra bu bölgeyi kendilerine yurt edinen Karamanoğulları etrafındaki diğer kaleleri, şehirleri almak için sürekli bir mücadele içine girmişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılma sürecine girmesiyle oluşan otorite boşluğundan istifade ederek bağımsızlığını elde eden Karamanoğulları; Anadolu'ya yerleşmelerinden itibaren, XVI. asrın başında Osmanlı Devletine katılıncaya kadar yaşadıkları bölgenin gerek imarına ve gerekse kültürel gelişimine büyük katkıları olmuştur.

Bu çalışmada Süleyman Faik'in, cumhuriyetin ilanının ilk yıllarında kaleme aldığı İçel ve Karaman Tarihi adlı eseri günümüz alfabesine aktarılmıştır. Müellif eserinde miladi 1300 tarihinden başlayarak Karamanoğulları'nın siyasi tarihini incelemekle beraber daha çok bu beyliğin Osmanlılarla olan mücadelesini anlatmıştır. El yazması eserin en büyük özelliklerinden biri Karamanoğulları'nın yaşadıkları bölgede ki şehirler hakkında uzun uzun dipnotlarla bilgi vermiş olmasıdır.

Bu tez üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm; Karamanoğulları'nın kökeni, Anadolu'ya gelişleri ve Selçuklular döneminde beyliğin durumu hakkında bilgi vermekte, İkinci bölüm de; Eserin müellifi ve eserle ilgili bilgiler içermekte ve son bölümde ise eserin asıl metni verilmektedir.

Tez konusunun belirlenmesinden çalışmanın bitimine kadar, hiçbir konuda yardımını esirgemeyen, bu çalışmaya bizi sürekli teşvik eden Ana Bilim Dalı Başkanı değerli hocam Prof. Dr. Sebahattin Samur'a ve metni baştan sona gözden geçiren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Funda Demirtaş'a teşekkür ediyorum. Son olarak çalışmam boyunca bana destek olan tahammül gösteren eşime ve çocuklarıma da şükranlarımı sunuyorum.

Kadir ÇALIŞKAN

Mart, 2012

ES- SAKIZÎ'NİN İÇEL VE KARAMAN TARİHİ (METİN TENKİDİ VE DEĞERLENDİRMESİ)

Kadir ÇALIŞKAN

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Mart 2012
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Funda DEMİRTAŞ

KISA ÖZET

Bu çalışmada, İzmir Milli Kütüphanesi Kent Arşivinde "YAZ 791" numara ile kayıtlı olan, Süleyman Faik Efendinin (Akçın) İçel ve Karaman Tarihi adlı yazma eserini günümüz alfabesine aktardım. Çalışmama konu olan bu eserde müellif, Karamanoğulları ile ilgili Hammer'in ve Osmanlı tarihçilerinin yazdığı çeşitli kaynaklardaki dağınık bilgileri bir araya getirmektedir. Karamanoğulları beyliğinin kuruluşundan yıkılışına kadar geçen iki asrı aşkın sürede bu beyliğin Anadolu'daki diğer beyliklerle olan münasebetleri ve özellikle Osmanlı Devleti ile önce dostane başlayan ilişkilerinin zamanla nasıl mücadeleye dönüştüğünü anlatmaktadır. Bu çalışmada beyliğin faaliyetleri ile beraber, önde gelen beyleri hakkında bilgi vermekte ve yaşadıkları şehirlerin tarihi ve kültürel özelliklerini aktarmaktadır. Ayrıca eserde Konya, Karaman, Silifke, Mut, Ermenek ve Anamur tarihi hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır. Ben de bu çalışmayı biraz daha zenginleştireceği kanısıyla, Karamanoğulları'nın kökenini, Anadolu'ya geliş serüvenini ve Anadolu Selçuklu Devletiyle olan ilişkilerini ayrı bir bölüm olarak asıl metnin evveline ilave ettim.

Anahtar Kelimeler: Karamanoğulları, Selçuklular, Osmanlılar, Konya, Karaman, Ermenek, Silifke.

ES-SAKIZI'S HISTORY OF ICEL AND KARAMAN
(A CRITICAL APPRECIATION)

Kadir ÇALIŞKAN

Erciyes University, Institute Of Social Sciences,
M.Sc. Thesis, March 2012
Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Funda DEMİRTAŞ

ABSTRACT

In this study, Süleyman Faik Efendi's handwriting named the History of Icel and Karaman and registered with the number "YAZ 791" In Izmir National Library, has been translated into current (today's) Turkish language. In this work the writer collected the scattered information about Karamanoğulları in the various books which were written by Ottoman historians and the western researcher Hammer. The author explains the Principality's relations with other principalities and Ottoman State. The writer also tells about the activities of the principality, the popular leaders (Bey), and historical and cultural characteristics in the cities where they lived. Furthermore, it has been mentioned about the history of Konya, Karaman, Silifke, Mut, Ermenek, and Anamur. In addition to this, the origin of Karamanoğulları, the adventure of coming to Anatolia, and relations with Anadolu Seljuk State have been dealt as a seperate chapter. I have added this study as a separate part before the main text.

Key words: Karamanoğulları, Selçuklular, Ottomans, Konya, Karaman, Ermenek, Silifke.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**
YÖNERGEYE UYGUNLUK ..... **ii**
KABUL VE ONAY ..... **iii**
ÖNSÖZ ..... **iv**
KISA ÖZET ..... **v**
ABSTRACT ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
KISALTMALAR ..... **ix**
GİRİŞ **1**

1. BÖLÜM:

KARAMANOĞULLARI'NIN ANADOLU'YA GELİŞİ VE ANADOLU'DA GENEL DURUM

1.1. ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ DÖNEMİNDE KARAMANOĞULLARI 7
1.1.1. Karamanoğulları'nın Menşe'i 7
1.1.2. Karaman Adı 10
1.1.3. Karamanoğullarının Anadolu'ya Yerleşmesi 11
1.1.4. Nureddin Bey (Nûre Sûfi 1231 – 1255?) 12
1.1.5. Karaman Bey (1255-1263) 13
1.1.6. Şemseddin Mehmed Bey Dönemi (1263 – 1279/1280) 18
1.1.6.1. Karamanoğulları ve Hatıroğlu Şerafeddin İsyanı 21
1.1.6.2. Baybars'ın Anadolu'ya Gelmesi ve Mehmed Bey 23
1.1.6.3. Mehmed Bey'in Konya'yı Zaptı ve Cimri Olayı 25
1.1.7. Güneri Bey Zamanı (1280-1300) 30

2. BÖLÜM:

ESERİN MÜELLİFİ SÜLEYMAN FAİK EFENDİ

2.1. ESERİN MÜELLİFİ SÜLEYMAN FAİK EFENDİ'NİN HAYATI 34
2.2. EL YAZMASI ESERİN ÖZELLİKLERİ 35
2.2.1. Eserin Varak Düzeni 35
2.2.2. Eserde Kullanılan Yazı Türü 35
2.2.3. Müellifin Faydalandığı Kaynaklar 36
2.2.3.1. Âşıkpaşazâde Tarihi 36

2.2.3.2. Tacü't-Tevarih 37
2.2.3.3. Solak-zâde Tarihi 39
2.2.3.4. Hammer Tarihi 40
2.2.3.5. Cevdet Paşa Tarihi 41
2.2.3.6. Ahmet Refik Bey 42
2.3. ESERİN KISA ÖZETİ 43
2.4. METİN TRANSKRİBİNDE TAKİP EDİLEN YOL 50
2.5. KARAMANOĞULLARI İLE ALAKALI BAZI KAYNAKLAR 51
2.5.1. Karamanoğulları Döneminde Yazılan Kaynaklar 51
2.5.2. Anadolu Selçuklu Devleti Döneminde Yazılan Kaynaklar 52
2.5.3. Osmanlı Devleti Döneminde Yazılan Kaynaklar 52
2.6. METİN TENKİDİ VE DEĞERLENDİRME 53

3. BÖLÜM:

ESERİN ASIL METNİ

3.1. İÇEL VE KARAMAN TARİHİ 56
3.1.1. Nûre Sûfî Oğlu Karaman Bey (700 - 1300) 56
3.1.2. Birinci Mehmed Bey Devri 57
3.1.3. Mahmud ve Yahşi Beyler 57
3.1.4. Alâeddin Yahut Ali Bey Devri (780 - 1378) 58
3.1.5. İkinci Mehmed Bey Devri (804 – 1401) 62
3.1.6. İbrahim Bey Devri 68
3.1.7. İshak Bey Zamanı (859 - 1454) 72
3.1.8. Kâsım Bey, Pir Ahmed Bey, Üçüncü Mehmed Bey Zamanları 75
3.1.9. Karaman'da Yetişen Meşahir 75
3.1.10. Dördüncü Mehmed Bey (888 - 1483) 86
3.1.11. Mustafa Bey 87
3.1.12. Meşayih ve Osmanlı Vüzerası 103
SONUÇ 107
KAYNAKÇA 109
İNDEKS 113
EKLER 119
ÖZGEÇMİŞ 173

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.t	: Adı geçen tez
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Haz.	: Hazırlayan
MEB İA.	: Milli Eğitim İslam Ansiklopedisi
nşr	: Neşreden
nr.	: Numara
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
S.F.	: Süleyman Faik
trc.	: Tercüme eden
vd.	: Ve devamı
v.	: Varak

GİRİŞ

1.1. TEZİN ADI

Çalışmamıza isim verirken el yazması eserle alakalı Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesi, Türkiye yazmalar bölümü 146. sayfa 791 numaralı arşivde bulunan bilgileri esas alarak Es-Sakızî'nin İçel ve Karaman Tarihi (Metin Tenkidi ve Değerlendirmesi) ismini verdik. Çünkü bu sitede eserle ilgili açıklamada yazar adı; Süleymân Fâik b. Alî es-Sakızî (öl. 1253/1837), eser adı; Târîh-i İçel ve Karaman, istinsah tarihi hicri (miladi) 1337 (1918) şeklinde geçmektedir. Bu bilgilere istinaden Es-Sakızî'nin İçel ve Karaman Tarihi ismini uygun bulduk. Ancak daha sonra yaptığımız araştırmalarda eserin müellifi olan Süleyman Faik'in (Akçın) 1893 yılında İzmir'de doğduğu ve 1977 tarihinde İzmir'de vefat ettiği anlaşılmaktadır. Müellif ile ilgili bilgiler dijital ortama aktarılırken Sakız muhassılı Ali Ağa'nın oğlu Süleymân Fâik b. Alî es-Sakızî ile Süleyman Faik (Akçın) karıştırılmıştır. Bu konudaki isim benzerliğinden doğan belirsizliğin giderilmesi, aynı duruma diğer araştırmacıların düşmemesi için bu açıklamayı yapmayı uygun bulduk. Kitabın müellifi ile ismi karıştırılan Es-Sakızî, 1784 yılında doğmuş olup devletin çeşitli kademelerinde, değişik yerlerde muhasiblik görevinde bulunduktan sonra 1838 yılında İstanbul da vefat etmiştir.[1] El yazması esrin ilk sayfasında bulunan "*Silifke Milli Hars Encümeni Azâsından Muharriri: İ'dâdi-i Tarih Muallimi Süleyman Faik 1337"* şeklindeki açıklamadan da anlışılacağı üzere kıtabın müellifi Süleyman Faik (Akçın) dir.

[1] Daha geniş bilgi için bkz. Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye III,* (Haz. Ali Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Metin Hülâgu), Sebil Yayınevi, İstanbul 1996, s. 107; Bursalı Mehmed Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. İsmail Özen), C. III, Meral Yayınevi, İstanbul 1975. s. 133.

1.2.TEZİN KONUSU

Tezin konusu Süleyman Faik'in İçel ve Karaman Tarihi adlı el yazması eserini Latin harflerine çevirerek günümüz diline kazandırmaktır. Bu eser, Karamanoğulları Beyliği'nin (h. 700 - m. 1300) ile (h. 871 - m. 1466) tarihleri arasındaki 171 yıllık dönemi kapsamaktadır.

1.3. TEZİN AMACI VE ÖNEMİ

Tezin amacı, Türkler Anadolu'yu fethettikten sonra Anadolu'da kurulup, Karaman (Larende), Konya, Niğde, Silifke, Ermenek, Mut ve Alanya yörelerinde hüküm süren bu bölgenin imarına, gelişmesine büyük katkıları olan Karamanoğulları Beyliği hakkında bilgi sunmaktır.

Bu maksatla XX. yüzyılın ilk çeyreğinde bu bölgede uzun süre öğretmenlik görevinde bulunan Süleyman Faik'in kaleme aldığı, Karamanoğulları'nı anlatan ve dipnotlarla buradaki şehirler hakkında bilgi veren İçel ve Karaman Tarihi adlı yazma eserini transkribe ettik. Ayrıca bu eserde eksik gördüğümüz Karamanoğulları'nın menşei ve Anadolu'ya yerleşmeleri ve bu dönemdeki devlet ve beyliklerle olan münasebetlerini bir bölüm olarak ekledik.

1.4. TEZ ÇALIŞMASININ YÖNTEMİ

Tezimiz bir transkripsiyon çalışmasıdır. El yazması eserin varsa, diğer nüshalarının bulunabileceği yurt içindeki kütüphanelerden Konya Bölge Yazama Eserler Kütüphanesi, Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye yazmalar bölümü incelenmiş ve yurt dışından da Rieu, Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum (Londra 1888), Wilhelm Pertsch, Die Türkischen Handschriften der Königlichen Bibliothek (Berlin, Martin Hartmann, Die Osttürkischen Handschriften der Sammlung Hartmann (Berlin, 1904) katalokları taranmış ve eserin başka nüshasına rastlanmamıştır. Ayrıca çalışmamızda kaynak taraması yönteminden de faydalanılmıştır.

1.5. KAYNAK DEĞERLENDİRMESİ

Karamanoğulları'na ait kendi dönemlerinde yazılan kaynak yok denecek kadar azdır. Günümüzde tespit edilebilen sadece Şikari tarihidir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde yazılmış Karamanoğulları'ndan yer yer bahseden kaynaklar mevcuttur. Bu kaynaklar tezimizin ikinci bölümünde verilmektedir. Burada sadece tez düzeyinde yapılan çalışmalardan ulaşabildiklerimizi aktaracağız. Bu konuda iki türlü çalışma bulunmaktadır. Birincisi: Bilal Gök, "*Ermenek Kazâsı*", Ahmed Cengiz, "*XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyo-Ekonomik Yapısı*", Ahmed Gökhan Kaynakçı, "*XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Lârende*" şeklinde yapılan çalışmalar olup bunlar sadece Karamanoğulları'nın yaşadıkları şehirler hakkında bilgi vermektedir.

İkincisi de Karamanoğulları'nın bir beyi veya bir dönemi hakkında yapılan çalışmalardır. Şehabettin Tekindağ, *"Karaman Beyliği, 13-15. Asırda Cenubi Anadolu Tarihine Aid Tetkik*", Yahya Başkan, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi (1400 – 1500)*, Yine Yahya Başkan, "*Karamanoğulları Beyliği (Alâeddin Ali Bey Dönemi 1357-1398)*", Mehmet Ali Bozkuş, "*Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar*", Ergin Koyuncu, "*Karaman ve İçel Tarihi Hakkında Türkçe Bir El Yazması*" adlı tez çalışmalarıdır.

Bu çalışmalarda Karamanoğulları ile ilgili ya bir şahıs veya bir zaman dilimi üzerinde durulmaktadır. Ergin Koyuncu'nun Karaman ve İçel Tarihi Hakkında Türkçe Bir El Yazması adlı transkripsiyon çalışmasında yazma eserin okunma güçlüğünden kaynaklanan bir hayli eksikliler mevcuttur. Bizim de üzerinde çalıştığımız Süleyman Faik'in bu eserini tekrar gözden geçirip okumadan kaynaklanan eksikleri en aza indirmektir. Tezimizin diğer araştırmalardan farklı olan yönü, Karamanoğulları Beyliği'ni bir bütün olarak ele almasıdır.

1. BÖLÜM:

KARAMANOĞULLARI'NIN ANADOLU'YA GELİŞİ VE ANADOLU'DA GENEL DURUM

Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya çeşitli zamanlarda birçok defa gelmişlerse de Anadolu'nun bir Türk yurdu olmasındaki en etkili göçler XI. asırdan itibaren başladı. Bu göçlerin, bir dönem yeni yerler fethetmek için yapılan akınlar (1040 – 1071) ve bir dönem de Moğol istilasından kaçan Türk kavimlerinin (1216 – 1243) Anadolu'ya gelişi şeklinde yoğunlaştığı göze çarpmaktadır.

1071'de Bizanslıların, Türkler tarafından Muş'un Malazgirt ovasında hezimete uğratılması Anadolu'daki Bizans hâkimiyetinin kaybolmasına neden oldu. Bu savaştan sonra Türklere Anadolu'nun kapısı tamamen açılmış olup Anadolu'ya dalgalar halinde Türk göçü başladı. Bu zafer Anadolu'nun kısa bir sürede Türk yurdu haline gelmesinde etkili oldu.[2] Anadolu'daki genel durumu daha iyi anlayabilmek için Malazgirt zaferinden birkaç sene sonra İznik'te kurulan ve Anadolu'da Türk kültür ve medeniyetinin oluşmasında büyük etkileri olan Anadolu Selçuklu Devleti'ne değinmeden geçmek mümkün değildir. Büyük Selçuklu Devleti komutanlarından Kutalmışoğlu Süleyman Şah Anadolu'daki fetihleri batıya yayarak 1075'te İznik'i Bizans'tan aldı ve burayı başkent yaparak bağımsızlığını ilan etti. Böylece kurulan Anadolu Selçuklu Devleti, İlhanlıların son Anadolu Selçuklu sultanını tahttan indirdikleri 1308'e kadar varlığını sürdürdü. Kuruluşundan bir müddet sonra Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarlarının Anadolu'yu idari bakımdan üç bölgeye ayırdıkları anlaşılmaktadır. Bu bölgelerin kesin sınırlarla ayrıldığı söylenemez. Ancak kaynaklarda bu isimlerin sık sık geçmesi bu bölgelerin varlığını göstermektdir. Bunlar:

---

[2] Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Turan Neşriyat ve Matbaacılık, İstanbul 1971, s. 37; Ali Sevim, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 96-97; Filiz Kayalıoğlu, "II. İzzeddin Keykavus ve Zamanı", Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2006, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 1.

1.Danişmendiye vilayeti bölgesi: Bu bölgenin sınırları, Kayseri, Sivas, Niksar, Tokat, Amasya, Çorum ve Sinop hattının doğusunda kalan Erzincan, Elazığ ve Malatya'yı içine alan yerlerden oluşmaktadır. Bu vilayetin merkezi Sivas idi. Bu topraklarda hâkim olan yaşayış tarzı yerleşik hayat olup, göçebelik ikinci derecede geliyordu. Şehirler ve kasabalardaki nüfus daha yoğun sanayi ve ticari faaliyetler ileri idi. Selçuklular buraları kendi arazilerine katmadan önce Danişmendiye hanedanının hüküm sürmekte olduğu ve bu yerlerin Danişmendlilerden geçmiş olmasından dolayı bu ismin verildiği açıktır. Daha önce Danişmendiye devletini oluşturan yerlerin Selçuklular zamanında idari veya askeri bakımdan memleketin diğer bölümlerinden ayrı bir bölge olarak idare edilmiş oldukları hakkında açık delil bulunmamakla birlikte metinlerde "Danişmendiye Vilayeti" adı sık sık geçmektedir.[3]

2.Sağ kol vilayeti bölgesi: Bu bölgenin sınırları, doğuda Kayseri, Sivas, Amasya ve Sinop hattının batısı, Amasya, Ankara hattının kuzeyi, Beypazarı, Gerede ve Zonguldak hattının doğusu idi. Bu bölgenin merkezi Kastamonu şehri idi. Sağ kolun soluna düşen bu hattın ekseni etrafında Osmanlılar, Karasioğulları, Germiyanlılar, Menteşe, Eşrefoğulları, Teke vesaire Ege beylikleri bulunmakta idi.[4]

3.Yunan vilayeti bölgesi: Bu bölgenin sınırları, güneyde Manavgat'tan Adana'ya Tarsus-Gülek Boğazı, Niğde, Aksaray hattının batısı, kuzeyde Aksaray-Kulu, Akşehir hattının güneyinde kalan yerleri içine alıyordu. Merkezi Konya olan bu bölge Selçuklular zamanında Yunan vilayeti, sonra Karaman Devleti, Osmanlılar zamanında da Karaman eyâleti olarak isimlendirilmektedir.

Anadolu'ya en yoğun göçün yaşandığı Moğol istilâsı öncesinde kalabalık Oğuz kabileleri Anadolu Selçuklu Devleti hudutlarına gelerek burada bir yığılmaya sebep oldu. Selçuklu sultanları bunları kabul etmekle beraber muhtelif bölgelere dağıttı. Sultanlar kendi taht ve saltanatları için tehlikesiz gördükleri kabileleri İç Anadolu'ya yerleştirdi. Kendisi için tehlikeli gördükleri kalabalık kabileleri ise sınır boylarına yerleştirdi. Böylece sınır boylarının emniyeti de sağlanmış oldu. Bu düşüncenin bir gereği olarak Osmanlılar'ı sağ kol vilayetinin batı sınırına yerleştirirlerken,

[3] Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin iktisadî ve ictimaî Tarihi*, C. I, Tekin Yayınevi, İstanbul 1979, s. 91.
[4] Akdağ, s. 94.

Karamanlılar'ı da Yunan vilayetinin güney kısmına, İçel ve Kilikya civarına yerleştirdiler.

Bu yerleştirme ve iskân işleri kabile beylerinin isteği ile ancak sultanların istediği yerlere olmuştur. Örneğin Karamanlılar XIII. Yüzyılın ilk çeyreğinde Horasan ve Şirvan taraflarından gelip kışları Suriye ve Irak bölgesinde yazları da Kayseri ve Sivas yaylalarında göçebe halinde yaşadıkları sırada, buradaki yığılmalar sebebiyle Sultan I. Alâeddin Keykubat (1219 – 1236), Nureddin Bey'i (Nûre Sûfi)[5] Konya'ya davet ederek bizzat görüşmüş, Nureddin Bey'e "Divânda tabl, alem vermiş, kılıç kuşatmış ve hil'at giydirmiştir." Bu arada Kilikya'ya yerleşmesi için İçel'i ve İçel'de Ermenek'i kendisine ikta olarak vermiştir.[6]

Anadolu Selçuklu Devleti Sultanı I. Alâeddin Keykubat'ın zehirlenmesi sonrası oluşan idari zâ'fiyet ve 1243 Kösedağ yenilgisi ile beraber Moğolların Anadolu'yu yavaş yavaş nüfuzları altına almaları birçok sorunu beraberinde getirdi. Moğolların bütün gayeleri Anadolu insanını ağır vergiler toplayarak ezmekti. Bunun için çeşitli teşkilatlar kurdular. Moğollar, Selçuklu sultanlarının devlet içindeki nüfuz ve kudretini hep yıprattılar. Karşı gelenleri ya idam ettiler veya tahttan indirdiler. Sonunda sultanlar Moğolların sadık birer valisi haline geldi. Emirleri Konya'daki Sultan'dan değil, İlhan'dan alan Selçuklu emirleri Moğol otoritelerini memnun etmek için çok mal ve para toplama gayreti ile halka yaptıkları zulümler karşısında, Anadolu'da bilhassa Türkmenler arasında isyanlar başladı. Bu isyanlar bastırılamayınca İlhan, ordusunu Sultan'a yardımcı kuvvet olarak göndererek, kendisine sadık Selçuklu ümerasını asilere karşı korumak için tedbirler aldı. Daha sonra Selçuklu ailesinin hükümdarlık yetkilerini almak suretiyle bütün Anadolu'yu bir Moğol eyaleti halinde idareye karar verdi. Sultan II. Mesut 1308'de öldüğü zaman ise yerine geçmesi gereken Gazi Çelebi'yi Sivas ve Kastamonu etrafından ibaret olan bir yerin valisi tayin etti. Böylece Anadolu'da Selçuklu devri bitmiş oldu.[7]

---

[5] Asıl adı Nureddin bin Sâadeddin'dir. Karamanoğulları'nın Anadolu'ya geldikleri sırada kabilenin başında bulunan bu zat beyliğin Anadolu'da bilinen ilk reisidir. İsmi çeşitli kaynaklarda değişik şekillerde yazılmıştır. Şikâri'nin Nureddin Beg dediği Nûre, bazı kitabe ve tarihlerde Tûre biçiminde yazılmıştır. Çalışmamda Diyanet İslâm Ansiklopedisini esas alarak Nûre Sûfî diye kullandım. Bkz. DİA, "Karamanoğulları", C. XXIV, İstanbul 2001, s. 454-460.

[6] Şikârî, *Karamannâme*, (Haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu), KaramanValiliği, İstanbul 2005, s. 105; Tasin Ünal, *Karamanoğulları Tarihi,* Berikan, Ankara 2001, s. 215.

[7] Akdağ, s. 110-111.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin İlhanlılar eliyle ortadan kaldırılmasından sonra yukarda izaha çalıştığımız uç vilayetlerde bulunan beylikler kendi bulundukları bölgelerde bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu beyliklerin en büyüklerinden olan ve kendini Anadolu Selçuklu Devleti'nin yegâne varisi olarak gören Karamanoğulları uzun süre Orta Anadulu'da hâkimiyet mücadelesi vermiş ve Karaman (Lârende), Konya, Ereğli, Ermenek, Mut, Silifke ve civarında hüküm sürmüştür. Diğer taraftan Kütahya ve civarına hâkim olan Germiyanoğulları (1300-1429) ve bu beyliğin yüksek hâkimiyeti altında Manisa ve yöresinde kurulan Aydınoğulları, Muğla ve yöresinde Menteşoğulları beylikleri bulunmaktadır. Kayseri ve Sivas civarında Eretna ve Kadı Burhaneddin Ahmed Beyliği, Maraş bölgesinde Dulkadıroğulları, Adana yöresinde Ramazanoğulları, Denizli yöresinde Eşrefoğulları ve Hamitoğulları, Eskişehir, İznik yöresinde Osmanoğulları, Balıkesir taraflarında Karasioğulları, Sinop bölgesinde Candaroğulları beyliği aynı dönemlerde kurulmuş beyliklerdir.[8]

1.1. ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ DÖNEMİNDE KARAMANOĞULLARI:

1.1.1. Karamanoğulları'nın Menşe'i

Karamanlıların, bir Türkmen boyu olduğu hususunda hemfikir olan tarihçiler hangi boya mensup oldukları konusunda muhtelif fikirler öne sürmektedirler. Bazı müverrihler Oğuzlar'ın Salur boyuna bazıları ise Avşarlar'a mensup olduklarını beyan etmektedir.[9] Oğuzlar genel olarak IX. asra kadar "Türk Yurdu" veya "Üst Yurt" denilen

[8] Bu beylikler hakkında geniş bilgi için bkz. Müneccimbaşı Ahmed b. Lütfullah, *Camiü'd-Düvel*, (Haz. Ahmed Ağırakça), İnsan Yayınları, İstanbul 1995; Mustafa Çetin Varlık, *Germiyan Oğulları Tarihi* (1300-1429), Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1974; Şehabettin Tekindağ, "Karamanlılar", MEB İslam Ansiklopedisi, C. VI, İstanbul 1967; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1969; Erdoğan Merçil, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, İslâm Tarih, Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı (İSAR), İstanbul 1999; Varlık, "Germiyanoğulları", Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, C. VIII, Konya 1994; Ali Sevim ve Yaşar Yücel, *Türkiye Tarihi*, C. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1990; Kemal Göde, "Eretna Beyliği", Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. XI, İstanbul 1995; Abdulkerim Özaydın, "Kadı Burhaneddin Devleti", DİA, C. XXIV, İstanbul 2001; Refet Yinanç, "Dukadıroğulları", DİA, C. IX, İstanbul 1994; Faruk Sümer, "Ramazanoğulları", MEB İA, C. IX, İstanbul 1964; Mükremin Halil Yinanç, "Dulkadırlılar", MEB İA, C. III, İstanbul 1963; ŞehabettinTekindağ, "Çukurova'da Nüfuz Mücadelesi", *Belleten*, sayı 123, Ankara 1967.

[9] Yazıcızâde Ali, Karamanlıları Avşar boyuna mensup göstermektedir. Bkz. Yazıcızâde Ali, Tevârîh-i Âli Selçuk, Haz. Abdullah Bakır, İstanbul 2009, s. 824; Faruk Sümer, Karamanlıların aslını Yazıcızâde Ali ve bir Ermeni kroniğinden aldığı bilgilere dayanarak Oğuzların Bozok kolundan Avşar boyuna mensup olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler),* İstanbul 1999, s. 274; Karamanoğulları üzerine 1947 yılında bir doktora tezi hazırlayan Şehabettin Tekindağ, Karamanlıları tezinde Salurlara mensup gösterirken daha sonra MEB İslam Ansiklopedisine yazmış olduğu Karaman maddesinde Avşar olduklarını söylemektedir. Bkz. Şehabettin Tekindağ, "Karaman Beyliği, 13-15. Asırda Cenubi Anadolu Tarihine Aid Tetkik", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,

Ural dağlarının doğusundaki Hazar Denizi ile Aral Gölünün kuzeyindeki Altay dağlarının batısında yaşamaktaydılar.

Oğuzlar, milâdi 840 tarihine doğru doğudan gelen Uygurlar'ın baskısına uğradılar. Bunun üzerine Oğuzlar'ın bir kısmı yerlerinde kalarak Uygur hâkimiyetini kabul ettiler. Diğer bir kısmı ise yerlerini terk ederek Hazar Denizi ile Karadenizin kuzeyinden Balkanlara doğru ilerlediler. 920 tarihinde güneye doğru yeni bir hareket oldu. Bu tarihten sonra İslâm ülkelerine inen Oğuz kabileleri burada devlet kuran Türkler'in hizmetinde çalıştılar. Oğuzlar, Samanoğulları'nın (874-999), Gazneliler'in (963-1183), Karahanlılar'ın (940-1212) hizmetlerinde bulundular. Bu devletlerin başlıca asker kaynağı Oğuz kabileleri oldu.

Karamanlılar, Horasan havalisinde bulundukları sırada 1015 tarihinden itibaren Selçuklularla beraber Doğu Anadolu'ya akınlara başladılar. Sonra bir kısmı 1040-1200 yılları arasında Azerbeycan mıntıkasına yerleşti. 1220'den sonra Moğol istilâsından kaçarak Anadolu'ya gelen diğer kabileler ile birlikte Anadolu'ya gelerek bu coğrafyaya yerleşmeye başladılar. Bilhassa XI. asırdan itibaren Oğuzlar'a hâkanlık eden Selçuklular, yeni fethedilen yerlere Oğuz kabilelerini iskân ederlerken, Karamanlılar'ın mensup olduğu Salurlar'a da yaylak ve kışlak yerler ayarladıkları muhakkaktır.

Burada Karamanlıların mensup oldukları Salurlardan veya Avşarlardan kısaca bilgi vermek gerekirse ilk olarak Salur boyunun adı, Kâşgarlı Mahmud'un Divân-ı Lugati't-Türk'ünde (XI. yüzyıl) Salgur diye yazılmış, XII ve XIII. yüzyıl kaynaklarında aynı imlâ ile bazen de Şalgur şeklinde belirtilmiştir. XIV. yüzyıldan itibaren bu ad Salur biçimini almıştır.[10] Salur: Oğuz mitolojisine göre, Oğuz Han'ın altı oğlundan birisinin adı Dağ Han'dır. Dağ Han'ın oğullarından biri de Salur'dur. Salur'un neslinden gelen veya Salur'un idare ettiği kabileye de bu isim verilmiştir. Bu itibarla da Salur ismini, Salur kabilesinin tarihi menşeini, Oğuz Han'a kadar uzatmak mümkündür. Selçuk Oğuzları ile Karamanlılar'ın mensup olduğu Salur Oğuzlar'ı aşağı yukarı Orta Asya'nın

İstanbul 1947, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s. 6; Fuad Köprülü, Karamanlıların mensup olduğu boy hakkında tarihi kaynaklarda bir kaydın olmadığını belirttikten sonra yer isimlerine ve boylar hakkındaki bilgilere dayanarak bunların Salur boyuna mensup olduklarını kabul etmiştir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı da Karamanlıları kaynak göstermeden Avşar boyuna mensup olarak kabul etmektedir. Bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, s. 1; Yahya Başkan, "Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi", İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul 2007, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s. 1; Mehmed Ali Bozkuş, "Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar", Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2008, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 8-10.

[10] Sümer Faruk, "Salur", DİA, C. XXXVI, İstanbul 2009, s. 57.

aynı mıntıkalarında yaşıyorlardı. Karamanlılar'ın mensup olduğu Salurlar, Selçuklular'dan önce Oğuz boylarının hanlığını yapmışlardır. "Salur neslinden Againi Han, hanlık ederken hanlıktan ferâgat edip yerini Kınık kabilesinden Tuksurmuş bin Kerekecü evlâdından Lukman Han'a vermişti." Selçuklular'ın, sıra ile Kerekecü, Tuksurmuş, Lukman, Ertuğrul, Dudak, Selçuk, Mikail ve Tuğrul Bey'den ibaret olan şecereleri göz önünde bulundurulursa; Againi Han'ın hanlığını, takriben 890 tarihine doğru Lukman Han'a verdiği ve hükümdarlığın Salurlar'dan Kınıklar'a geçtiği anlaşılmaktadır. Han değişmesinin Üst Yurt'ta olduğu ve bu değişiklik esnasında herhangi bir muharebenin meydana gelmeden tarafların kendi arzuları ile bu değişikliğin gerçekleşmesi bu oymakların birbirleri ile dayanışma içinde olduklarının bir göstergesidir.

Yazıcızâde Ali'de "*padişahlık nîce müddet Salur neslindendi ve ol boy diğer boylardan güçlü ve üstün idi zîra Oğuz içinde beyler, ulular ve kethüdalar kurultay ve dernek edip danıştılar Salur boyunun hanı bahadır ve müdebbir idi. Bu sebeple Salur Hanı'nı, Han ettiler. Çok zaman Türk'e ve Tâcik'e hükmettiler. Bundan sonra Türkistan iklimlerinde çok yıllar fetret oldu. Hanlık etmişlerin soyundan Kınık uruğından Lokman Han'ı buldular*"[11] diyerek bu duruma işaret etmektedir.

İkincisi Avşarlar, Oğuz Han'ın oğullarından Yıldız Han'ın oğludur. Avşar'ın soyundan gelen veya onlara tabiî olan kabilelere Avşar ismi alem olmuştur. Bu boyun adı, Kâşgarlı Mahmud (XI. yüzyıl) ve Fahreddin Mübârek Şah'ın (XIII. yüzyıl başı) listelerinde Afşar, Reşîdüddin (XIV. yüzyıl başı) ile ona dayanan Yazıcıoğlu (XV. yüzyıl) ve Ebü'l-Gâzi (XVII. yüzyıl) listelerinde de Avşar şeklinde geçmektedir.[12] Kınıklar ve Salurlar gibi Avşarlar da 920'den sonra – Üst Yurt'tan – Harzem, Maveraünnehir, Horasan havalisine inmişler ve 920'den sonra Müslümanlığı kabul etmişlerdir. 920-1015'e kadar, İslâm âleminde kurulan Samanoğulları, Gazneliler, Karahanlılar'ın hizmetinde Kınıklar, Salurlar, Bayatlar gibi Avşarlar da çalışmışlardır. 1015'ten itibaren bunlar Önasya'nın ve bu arada Anadolu'nun fethine iştirâk etmişlerdir. Bu fetihlere iştirak eden Avşar kabilelerinin en çok Suriye havalisinde yoğun oldukları anlaşılmaktadır. Suriye'de Zengiler devletinin kurucuları da Avşarlardandır.

---

[11] Yazıcızade Ali, s. 37.
[12] Faruk Sümer, "Avşar", DİA, C. IV, İstanbul 1991, s. 160.

Karamanoğulları Beyliğinin kuruluşundan yıkılışına kadar, hatta daha sonraki devirlerde bu beyliğin Suriye'den ve Suriye'yi ele geçiren Memlûkler'den devamlı olarak yardım görmeleri karşılıklı siyasî ve iktisadî menfaatlar bulunduğunu kabul etmekle beraber, Suriye'de ve Memlûklar idaresinde önemli mevkiler işgal eden Avşar reislerinin etkisi bulunmaktadır. Müverrih Aynî "Nûre Sûfî'nin her biri ayrı yerlerde ayrı sülâleler kuran üç oğlu vardı. Bunlardan Karaman Bey, Konya ve Lârende de; Oğuz Bey, Alâiye'de; Timurhan Bey, Şam'da idi" diyor. Nitekim bin üç yüz on beş senesi olayları arasında Şam ve havalisindeki siyasi hâdiselerde Timurhan bin Karaman ismi sık sık geçmektedir.[13]

Karamanoğulları hangi boya mensup olursa olsun Türktür. Beyliği oluşturan unsurları birbirinden ayırmak oldukça zordur. Zira beyliğinin kuruluşunda, Salurlar'ın birinci derecede etkili olduğunu düşünürsek kalabalık Avşarların, Turgutların, Bayatların ve diğer boyların da onlar kadar önemli rol oynadığı bilinmektedir. Anadolu'da kurulan diğer beyliklerle beraber bu coğrafyanın Türkleşmesinde, imarında büyük katkıları olmuştur.

1.1.2. Karaman Adı

Karaman kelimesinin anlamı hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber bu konuda çeşitli görüşler vardır; "karaman kara adam[14] veya çok esmer ve siyahımsı iri demir külçesinden oluşan ağır balyoz demektir.[15] Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Oğuz kabilelerinden bir çoğu ya kendi kabilesinin ismini ya da orada oturduğu yerin ismini, Anadolu'ya geldikten sonra yeni yurduna isim olarak koymuştur. Yani yer değiştirmek isim değiştirmeyi icâb ettirmemiştir. Aynı zamanda Türkler Anadolu'ya yalnız isimlerini değil örf ve âdetlerini de getirmişlerdir. Bunda asırlarca en ufak bir değişiklik olmamıştır. Hatta kabile isimleri, kabileye şeflik edenlere isim olarak verilmiştir. Böylece şahıs ismi zannettiğimiz isimler, hem bir kabilenin ismi olmuş hem de kabileler şahıslarda sembolize edilmiştir. Karamanoğulları, Karaman ismini, Nûre Sûfî'nin oğlu

[13] Ünal, s. 2-32.
[14] Bkz. Asıl metin s. 56; Besim Atalay, *Türk Büyükleri ve Türk Adları*, Devlet Basınevi, İstanbul 1935, s. 94.
[15] Aydil Erol, *Adlarımız*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1992, s.220; Bkz, Başkan, s. 1.

Kerimûddin Karaman'dan değil, onun mensup olduğu ve şeflik ettiği Karaman oymağından almıştır.[16]

1.1.3. Karamanoğullarının Anadolu'ya Yerleşmesi

13. yüzyılın başlarından itibaren etkisini gösteren Moğol istilası sırasında yaşadıkları bölgeleri terkeden diğer Oğuz boyları gibi Karaman boyu da yaşadıkları yerleri terkederek önce Azerbaycan taraflarına gelmişler bir kısmı buralarda kalmış büyük bir çoğunluğu da yola devam ederek Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yerleşmiştir. Anadolu Selçukluları'na sığınan Oğuz boylarını, Selçuklu Sultanları kabul etmekle beraber onların bir arada bulundukları zaman meydana gelebilecek tehlikeleri de göz önüne alarak Anadolu'nun çeşitli yerlerine dağıtmak suretiyle iskân etme politikası gütmüşlerdir. Dolayısı ile diğer Türkmen kabilelerine yaptıkları gibi Karamanlıları da dağıtarak iskân etmişlerdir. Meselâ Tarihci Reşidüddin yirmi bin çadırlık bir Karaman ve Eşrefoğulları kabilesinin Tuğrul Bey ile birlikte Doğu Anadolu'ya geldiklerini Tuğrul Beyin geri dönmesinden sonra burada kaldıklarını söyler. Her bir ailenin ortalama beş kişi olduğu düşünülürse yüz bin kişinin daha Tuğrul Bey zamanında Azerbeycan'a gelip yerleştiği anlaşılmaktadır. Bugün Azerbeycan'da birçok Karaman ve Salur ismini taşıyan köy, kasaba ve mıntıka isminin bulunması bu göçlerle yakından alakalıdır.[17]

Karamanoğulları, birçok Türkmen boyu ile beraber önce Sivas civarına gelmişlerdi.[18] Daha sonra Anadolu Selçuklu Sultanı Birinci Alâeddin Keykubat, hem Doğu Anadolu'daki bu yoğunluğu azaltmak hem de uç bölgelerdeki güvenliği sağlamak sınırları kontrol altına almak için bu grupları çeşitli yerlere dağıtmış ve Karamanlılar'a da Ermenilerden yeni alınan hatta bazı kaleleri Ermenilerin elinde olan Orta Anadolu'nun güney kesimlerindeki Ermenek,[19] Mut civarını yurt olarak vermiştir.

---

[16] Z. Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, C. I, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981, s.177.
[17] Togan, s. 320; Şehabettin Tekindağ, "Karamanlılar*"* MEB İA, C. VI, İstanbul 1967, s.316.
[18] Şikâri, Kâlhânoğulları'ndan Şirvân Hân neslinden Oğuz tâifesi Oğuz beğlerinden Saadeddin derler bir beg var idi. Şirvân vilâyetinden gelüb çıkmış idi. Çok kabile idi. Râst on bin oba idi. Konar-göçer idi. Yazın Sivas'da Kayseriye yaylakları idi. Kış diyâr-ı 'Acem'e giderler idi. Saadeddin vefât idüb Nureddin beg eylediler. Bkz. Şikârî, s. 103.
[19] Ermenek hakkında bilgi için bkz. Asıl metin s. 92; Bilal Gök, *"*Ermenek Kazâsı", İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 2006, (Yayınlanmamış Dotora Tezi).

Karamanlılar 1228'li yıllarda Ermenek civarındaki Kamış mevkiine yerleştirildikleri zaman Kilikya havalisinin fethi henüz tamamlanmamıştır. Bu bölgeye yerleştirilen boylar fetihlere devam etmişlerdir. Bu dönemde Karamanlıların Bey'i Nûre Sûfi'dir.

1.1.4. Nureddin Bey (Nûre Sûfi 1231 – 1255?)

Anadolu'da Karamanoğulları'nın başında bulunan ilk tarihi şahsiyet ve aynı zamanda beyliğin temelini atan, Nureddin Bey (Nûre Sûfi 1230-1255)' dir.[20] Nûre Sûfi, takriben 1224'te yani Karamanlılar Ermenek'teki Kamış mevkii civarına yerleşmeden önce Doğu Anadolu'da bulundukları sırada Baba İlyas'a biat edip mürit olmuş onun tarikatına girmiştir.[21] Sonra Karamanlılar'ın başında olduğu halde Ermenek'te Kamış

---

[20] Bazı Osmanlı ve Selçuklu tarihçileri Nûre Sûfi'nin Ermeni asıllı olduğunu söylemektedir. Örneğin: Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi* (Haz. Vahid Çabuk) C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 17'de "Lârende de Nûre Sûfi adında Ermeni asıllı bir şahıs vardı. Allah'ın hidayeti ile Müslüman olup Sûfiler yoluna girmiştir" diyor. Yine bir başka Osmanlı Tarihcisi: "Karamanoğullarının birincisi Nûre Sûfi'dir. Hezarfen târihi rivâyetlerine göre bu Nûre Sûfi, aslında Ermeni iken Müslüman olduktan sonra Sûfiye tarikatına girerek meşhur olmuştur. Bunun Karaman adında bir oğlu olup, Sultan Alâeddin'in hükûmetinde mîrâhûr idi. Bu sırada Nûre Sûfi Silifke şehrini Ermenilerden hile ile zaptedip kaleyi fethettiğini Sultan Alâeddin'e bildirdi. Sultan da Silifke hükûmetini Karaman Beye verdi. Lârende şehrini de onun hükûmetine ekleyerek Karaman Beyi kendine damat edindi. Bu Karamanlılara bazıları, Babaîler de derler ki fitneci Cengiz'in şerrinden Baba İlyas ile gelmiş bir takım Horasanlılardır" diyor. Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, (Haz. Zuhuri Danışman), C. II, Son Havadis Yayınları, İstanbul 1971, s. 17; Joseph Von Hammer ise çeşitli Osmanlı kaynaklarındaki görüşleri bir araya getirerek: "Büyük Alâeddin zamanında Ermeni kavminden olduğu halde, Müslümanlığı kabul edip Şeyh Baba İlyas'ın mutaassıp müridi sırasına geçmiş olan Nûre Sûfi Konya'ya gelip yerleşmişti. Oğlu Karaman, sultanın nazar-ı dikkatini celbetmişti. Onu, hemşiresi ile evlendirip Emir-i âhurlukla taltif etmişti. Rum İmparatorluğuna tâbi' olan Silifke'nin Rum mutasarrıfı Nûre Sûfî 'nin mezhebine meclûb olarak kendisini sık sık kalesine kabul ederdi. Karaman'ın babası ve müridânı bir gün, muhafızların iyi niyetinden bil-istifâde kendilerine daima misafirperverlik gösteren kumandanı, i'dâm ederek şehre hâkim ve sâhile mâlik oldular"diyor. Joseph Von Hammer, *Osmanlı Devleti Tarihi* (Çev. Mehmed Ata bu günkü dille özetleyen Abdülkadir Karahan), C. I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1991, s. 22.

Eğer böyle bir dönme meselesi olsaydı, Karamanlılar aleyhine yazan İbn-i Bibi bunu yazardı. İbn-i Bibi: "Karamanoğullarının babası hayatının ilk yıllarında Kamareddin vilayeti adıyla meşhur olan Ermen (Ermenek ve çevresi) nahiyelerinde yaşayan bir Türkmen kömürcü idi. Her zaman ora dağlarından Lârende'ye kömür çeker, çoluk çocuğunun rızkını o işle sağlardı." " چون اولاد قارامان كه پدر ايشان در ابتداء حالت از فخامان توركمانان نواحئ ارمن بودكه بقمرالدين معروفست وهمواره ازان كوهها بلارنده فخم كشيدي وقوت عيال واطفال مرتبداشتي" (Selçuknâme, nşr. M. Th. Houtsma, Leiden 1902, s.321) demektedir. İbn-i Bibi *El Evamirü'l-Ala'iyye fi'l-Umuri'l-Ala'iyye (Selçuk-name),* (Çev. Mürsel Öztürk), C. II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 202.

Karamanoğulları'nın aslını Şikâri'nin eserinde gayet açık olarak görmekteyiz. Burada Karamanoğlu Mehmed Bey'in Selçuklu sultanına yazmış olduğu mektupta: "Ben dahi Mehmed Han bin Karaman bin Nureddin bin Sadeddin bin İbrahim bin Alp Arslan bin Gelencan bin Şirvan Han bin Oğuz Hanım, Han oğlu Hanım" demektedir. Bkz. Şikari, s. 124.

[21] Tam adı Ebü'l-Bakâ Şeyh Baba İlyas b. Ali el-Horasânî olup Moğol istîlâsı sırasında Hârezmşahlar devletinin yıkılışını takiben Anadolu'ya sığınarak Selçuklu sultanı I. Alâeddin Keykubâd'ın emrine girmiş bulunan Hârezm'li Türkler'den bir Türkmen babasıdır. Anadolu'ya göç etmeden önceki hayatı hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

Baba İlyas, Rum diyarına Dede Garkın adındaki bir başka Türkmen şeyhinin halifesi sıfatıyla gelmiş ve Amasya yakınlarında bulunan Çat (İlyas) köyüne yerleşerek burada bir zâviye açmıştır. Anadolu Selçuklu

veya Varsak kazasına 1228'de yerleşmişlerdir. Üç sene sonra 1231 yılında Nûre Sûfi'nin yeniden Baba İlyas'ı ziyarete gittiği ve oradan dönmeyip belki bir kısım Karamanlılar'la beraber 1231-1238'e kadar orada kaldığı ve Baba İlyas isyanına katıldığı anlaşılmaktadır. Bu isyan bastırılınca Muhlis Baba ile birlikte Ermenek'e dönmüş 1239'da yeniden Ermenek havalisindeki Karamanlılar'ın başına geçmiştir. Nûre Sûfi emrindeki Tükmenlerle etraftaki Hıristiyan kalelerine karşı hücumlarda bulunmuş ve buralardan oldukça bol ganimet elde etmiştir. Önce Ereğli'yi sonra Silifke'yi alarak burayı kendi sınırlarına katmıştır. Nûre Sûfi'nin, Bonsuz, Zeynülhac ve Karaman isminde üç oğlu olduğunu yine tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır.[22] Nûre Sûfi'nin ölüm tarihi kesin olarak tespit edilememiştir. Mezarı Mut ilçesine bağlı Sinanlı nahiyesinin Değirmenlik yaylasındadır. Kendisinden sonra beyliğin başına oğlu Karaman Bey geçmiştir.

1.1.5. Karaman Bey (1255-1263)

Nûre Sûfi'nin ne zaman öldüğü kesin olarak bilinmediği gibi Kerimüddin[23] Karaman Bey'in de beyliğin başına hangi tarihte geçtiği konusunda kaynaklarda net bir bilgi mevcut değildir. Ancak 1256 ve 1257 meydana gelen bazı hadiselerde Nûre Sûfi'nin ismi geçmemektedir. Buna istinaden 1255 yılında Karaman Beyin babasının yerine beyliğin başına geçtiği kuvvetle muhtemeldir. Karaman Bey, babası zamanında Ereğli ve Silifke üzerine başlayan akınları devam ettirdi.

Sultanı ile yakın münasebetler kurmuş ve zaman geçtikçe müridleri çoğalmaya başlamıştır. Baba İlyas hakkında isyan olayından evvelki hayatına dair çok fazla bir bilgi kaynaklarda mevcut değildir.
İbn Bîbî'ye göre Baba İlyas Amasya yakınlarında yerleşmiş olduğu köyde oranın davarlarını güdüyor, yaptığı işe karşılık hiçbir ücret almıyor, karın tokluğuna çalışıyordu. Çok az yemek yiyor ve münzevî bir hayat geçiriyordu. Burada kısa zamanda halkın saygısını ve sevgisini kazanmayı başardı. Hem oturduğu köyün hem de civar köylerin sakinleri onun mürîdi oldulur. Köylüler, şeyhin üstün bir kudrete Sâhip olduğuna inanıyorlardı. Gerçekten de o, yazdığı muskalarla hastaları iyileştiriyor, geçimsiz çiftlerin arasını buluyordu. İbn-i Bibi, s. 49.
Baba İlyas'ın tasavvufî kimliğine gelince Âşıkpaşazâde'ye göre, Baba İlyas XI. yüzyılın ünlü mutasavvıflardan ve Vefâiyye tarikatının kurucusu Tâcu'l-Ârifîn Seyyid Ebu'l-Vefâ Bağdâdî'nin tarikatına mensup halifelerden biridir. Bu tesbiti güçlendiren diğer bir husus da Osmanlı'nın ilk dönemlerinde yaşamış Orhan Gazi ile yakın ilişkileri bulunan, Abdâlân-ı Rûm zümresinden Geyikli Baba da, Baba İlyas'ın müridlerinden ve bu zatın, yani Seyyid Ebü'l-Vefâ'nın tarikatından olduğunu söylemiştir. Ahmed Yaşar Ocak, *Babaîler İsyanı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1996, s. 94-105; Bkz. Bozkuş, s. 11-14.

[22] Ünal, s. 53; Başkan, s. 3.

[23] Ermenek kazasının Balkusan köyünde bulunan kitabeden anlaşıldığına göre Karaman Beyin lakabı Kerimüddin'dir. Bkz. Halil Edhem, "*Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûke*", Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası, cüz II, İstanbul 1329, s. 699; Bozkuş, a.g.t, s. 16.

Karamanoğullarını ve Karaman Bey'i anlayabilmek için bu beyliğin bağlı bulunduğu Anadolu Selçuklu Devletini ve bu devletin o anda içinde bulunduğu durumu iyi anlamak gerekir. 1239 yılındaki Babâiler isyanını güçlükle bastıran Selçuklu ordusunun zayıf durumu tamamen ortaya çıkmıştır. Uzun zamandan beri Selçukluları yakından takip eden Moğol ordusu harekete geçerek 1243 yılında Kösedağ savaşında kendisinden sayıca daha üstün durumda olan Selçuklu ordusunu bozguna uğratarak Anadolu'nun büyük bir kısmını hâkimiyetleri altına almışlardır. Bu mağlubiyetten sonra 1245 yılında Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev kendilerine sığınan annesini ve kız kardeşini Moğollar'a teslim eden Kilikya Ermenileri üzerine bir sefer düzenlemiştir.[24] Bir takım başarılar elde ettiyse de 1245 yılının sonlarında bu savaş esnasında hastalanarak vefat etmiştir.[25] Sultanın geride İzzeddin, Rükneddin ve Alâeddin adlarında üç oğlu kalmıştır. Bunlardan Alâeddin veliaht gösterilmekle birlikte, Vezir Şemseddin İsfahanî ve devletin ileri gelen büyükleri tahta büyük kardeş olan İzzeddin'i geçirmiş yanına da diğer kardeşlerini oturtmak suretiyle üç kardeşler devri başlamıştır.[26]

Kösedağ mağlubiyetinden sonra yaşanan olaylar Selçuklu Devleti için sonun başlangıcını oluşturmaktadır. Keyhüsrev'in üç küçük oğlunun etrafında toplanan devlet adamlarının birbirleriyle mücadeleye girişmeleri, Moğollara büyük fırsat vermiştir. Her zaman çok başlı ve karışık bir sistemin olmasını isteyen Moğollar, Anadolu'yu hiçbir zaman tek bir sultanın idaresi altında bırakmak istememişlerdir.[27]

Üç kardeş saltanatı 1257 yılında II. Alâeddin Keykubat'ın Tebriz'e giderken yolda lalası Muhlis Bey tarafından zehirlenerek öldürülmesi üzerine sona ermiştir. Bunun üzerine Devlet ikiye taksim edilmiş, merkezi Konya olmak üzere devletin batı tarafı II. İzzeddin Keykavus'a, merkezi Sivas olmak üzere devletin doğu tarafı da IV. Kılıç Arslan'a verilmişti. Çok geçmeden iki kardeş arasında taht mücadeleleri başlamıştır. Uç beylerinin bu arada Karaman Bey'in kuvvetlerine dayanan II. İzzeddin önce Rükneddin

[24] Gregory Abu'l-Farac (Bar Hebraeus), *Abu'l-Farac Tarihi*, (Çev. Ömer Rıza Doğrul), Ankara 1950, s. 543-545
[25] Feridun Nafiz Uzluk, *Anonim Selçukname (Anadolu Selçukluları Tarihi)*, Ankara 1952, s. 33.
[26] Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (Çev. Mürsel Öztürk), Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000, s. 27-28; Claude Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarcı), İstanbul 2008, s. 228-229.
[27] Akdağ, s. 82.

Kılıç Arslan'ı mağlup etmiş, onu Burdur kalesine hapsederek devletin tamamına hâkim olmuştur.[28]

Gerek bu muharebelerden önceki icraat ile gerek bu muharebelerdeki cesaret, şecaat ve yararlılığı ile Karaman Bey, II. İzzeddin'in dikkatini çekmiş, hoşuna gitmiş olmalı ki kız kardeşini Karaman Bey'e vererek onunla sıhriyet peyda etti. Onun, babasının yerinde kabilesinin başkanı olarak kalmasını kabul etti.[29] Karaman Bey'e tabl ve alem vererek Ermenek ve Silifke'ye ilave olarak Lârende'yi de verdi.

1258'de Sultan, Karaman Bey'e bu iltifâtlarda bulunurken kardeşi Bonsuz'u da ihmal etmedi. Ona da emir-ahurluk görevi verdi. Bonsuz, Konya'da Karaman Bey'in bir temsilcisi olarak bulunuyor, İzzedin'in müşavere meclislerine iştirak ediyordu. Çünkü o devirde Selçuklu Sultanlarının, biri vezirlerden müteşekkil Divân-ı Has, diğeri de kabile reislerinden müteşekkil Divan-ı Avam diyebileceğimiz iki divanı vardı. Bonsuz Divan-ı Avam üyesi idi.[30]

1259 yılında hadiselerin rengi birdenbire değişti. Burdur kalesinde hapis bulunan Rükneddin Kılıç Arslan ve onun tarafını tutan vezirler gizlice Moğollar ile haberleşerek yardım istediler. Bayçu Noyan kalabalık bir ordu ile Anadolu'ya geldi. II. İzzeddin ve kendisine sadık olan Türkmen beyleri, bu arada Karaman Bey de Moğollara karşı mukavemete hazırlandılar. Kervansaray ovasında yapılan savaşta Sultan İzzeddin ve Karaman Bey tarafı mağlup oldu. Sultan II. İzzeddin kaçıp İznik'e sığındı. Karaman Bey de kardeşi Bonsuz ve beyleri ile beraber İçel'e çekildi. Moğollar Rükneddin'i Burdur kalesinden getirip tahta çıkardılar (1259-1264). Bu olaylardan sonra II. İzzeddin tarafını tutan Türkmen beyleri ve Karaman Bey Rükneddin'in baş düşmanı oldular.

Bununla beraber ilk zamanlarda Karaman Bey, Konya'ya gelip yeni sultana bağlılığını bildirdi. O da Karaman Bey'e Sultan II. İzzeddin tarafından tanınan hakları tanıyarak Lârende hariç diğer yerleri idaresine verdi. Lârende'yi de Emirlerinden Hacı Bey'e verdi. Bu hadise de kırgınlığa sebep oldu. Karaman Bey Lârende'yi kendisine vermekten kaçınan sultana karşı cephe alarak emirlerini dinlememeye başladı. Hacı Bey: "*Sultanım, Karaman'ın başında kalabalık bir leşker vardır. Böyle giderse*

[28] Aksarayî, s.31; Abu'l-Farac, s. 21-26.
[29] Şikâri'ye göre amcası Melik Aslan'ın kızını verdi. Bkz. Şikâri, s.109.
[30] Ünal, s.79-80.

padişahlığı elinizden alır. Helâk etmek evlâdır." gibi sözlerle sultanı Karaman Bey aleyhine teşvik etmeye başladı. Bu sıralarda Karaman Bey, kendisine verilmeyen Lârende'yi istedi. Sultan Rükneddin: "*İki pare makbul şehrim vardır anın birini de ona mı vereyim, Lârende atam dedem tahtıdır"* diyerek ret cevabı verdi. Karaman Bey, Sultan II. İzzeddin tarafından kendisine verilen Lârende'yi icâbında zorla almak için kendisinde bir hak görmeye başladı. Nitekim Lârende'nin Hacı Bey'e verilmesinden bir müddet sonra ani bir baskınla ele geçirdi. Karşı koymak isteyen Hacı Bey'i mağlup ve katletti. Karaman Bey, bu tarihten sonra Lârende'yi kendisine bir siyasi ve askeri merkez ittihaz etti. O zamana kadar Lârende ismiyle anılan şehir bu tarihten sonra Karaman Bey'in ismine izafeten Karaman ismiyle anılmaya başlandı.[31]

Lârende'nin Karaman Bey tarafından alınmasına Sultan Rükneddin ses çıkarmadı. Bu emr-i vâkiyi kabul etmek zorunda kaldı. Sultan Rükneddin'in emri ile Karaman Bey Mut, Gülnar, Manavgat, Gölhisar – Güzelhisar – havalisinde bir müddet bulundu. Güzelhisar civarında yaptığı bir muharebede Kilikya Ermenilerini ve müttefiklerini ağır bir mağlubiyete uğrattı. 1261'de de Antalya'yı hile ile ele geçirdi.

Sultan Rükneddin Kılıç Arslan cesur ve kahraman bir askerdi. Fakat devlet adamlığı çok da iyi değildi. Emrinde çalışan insanları iyi seçemedi, etrafındaki menfaat düşkünlerinin teşviki ile zevk ve sefaya daldı, aynı zamanda kıymetli devlet adamlarını kendisinden soğuttu. Çevresinin teşviki ile kendisine düşman gösterilen uç beylerini birer vesile ile ortadan kaldırırken, Karaman Bey için de aynı fırsatı kolluyordu. Vergi

[31] Lârende'nin ne zaman Türklerin eline geçtiği konusu kesin olarak bilinmiyorsa da genellikle Konya'nın zaptı tarih olan 1077 tarihi Lârende'nin de alındığı tarih olarak kabul edilmektedir. 1097'de I. Haçlı seferi sonunda Konya ile beraber elden çıkmış, Bizans'ın eline geçmiştir. Daha sonra tekrar Selçuklular'ın eline geçen şehir, bir aralık Danişmentliler'in eline geçmiş ve 1165'te Kılıç Arslan Lârende'yi Danişmentliler'in elinden almıştır. 1165-1190'a kadar Selçuklular'ın elinde kaldı. 1190'da III. Haçlı seferi sonunda Frederik Barbaros şehri almış, sefere katılan Hosbital tarikatına mensup papazların da ricası ile kral, Lârende'yi Ermeni Kralı II. Leon'a vermiştir. 1190-1216'ya kadar Ermenilerin elinde kalan şehir, I. İzzeddin tarafından Ermenilerden alınmıştır.
1218-1220 arasında Alâeddin Keykubat'ın Ermeniler üzerine düzenlediği seferlerde Sultanın hareket üssü olmuştur. 1224'te aralarında Mevlânâ'nın babası olduğu halde buraya gelen Harezmliler yerleştirilmiştir. Ünal, s. 87, Lârende hakkında daha geniş bilgi için bkz. İbrahim Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi,* Baha Matbaası, İstanbul 1967; Ahmed Gökhan Kaynakçı, "XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Lârende", Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2007, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi); Ahmed Cengiz, "XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyo-Ekonomik Yapısı", Selçuk Ünversitesi SBE, Konya 2008, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

toplamaya gelen Moğol tahsildarı Taceddin Muhtez'i tahkir etmiş, Muineddin Pervane gibi bir vezire "Sen sarhoş musun, yoksa esrar mı çektin?" diye çıkışmıştı.[32]

Birer vesile ile sultana kırılan bu adamlar gizlice birleşerek bir plan hazırladılar. IV. Rükneddin Kılıç Arslan'ı tahttan indirecekler, İznik'te bulunan II. İzzeddin'i getirip tahta çıkaracaklardı. Bu vesile ile memleket hem daha iyi bir idareye kavuşacak hem de Anadolu'yu harabeye çeviren Moğollar'a cephe alarak istiklal mücadelesine girişmek imkânına sahip olacaklardı. Konya'da üst düzey bazı devlet adamları nüfuzlu Türkmen beyleri ile bu arada 1257 yılından beri Sultan Rükneddin ile araları açık olan Karaman Bey'le birleştiler. Daha sonra Sultan Rükneddin Kılıç Arslan'ın Aksaray'da ümerası tarafından zehirlenerek öldürülmesi aleyhte böyle bir çalışmanın olduğunun delilidir.

Bu çalışmaların içinde yer alan Karaman Bey ve kardeşleri Bonsuz ve Zeynülhac hem daha çok taraftar toplayabilmek, hem de hareketlerine meşru bir şekil vermek için İznik'teki II. İzzeddin'i tahta çıkaracaklarını yeni sultan ile birleşerek Moğollar'ı Anadolu'dan atacaklarını gizlice çevreye yaydılar. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra Konya'daki devlet adamlarının daveti ile Karaman Bey, kardeşleri ve II. İzzeddin'in yakınlarından Emir Bedreddin Gevhertaş olduğu halde yirmi bin zırhlı süvari ile 1262 veya 1263'te Konya üzerine yürüdüler. Konya'daki halkın da Karaman Bey tarafını tutması onların cüretini arttırıyordu. O zaman Rükneddin'in emrindeki Moğol askerleri yaylaklara dağılmış olduğundan toparlanması için zaman yoktu. Muineddin Pervane, Sultanın 12-15 bin kadar mevcut kuvveti ile Karaman Bey'i Gavele kalesi civarında karşıladı. Burada yapılan sert ve çetin bir muharebenin sonunda Karaman Bey mağlup oldu. Kardeşleri Bonsuz, Zeynülhac ve e esir düştüler. Bunları Konya'ya getirdiler. Elleri arkadan bağlanarak çarşı pazar dolaştırıldılar. Birçok hakaretlerden ve tahkirden sonra iç kalenin kapısına asılarak idam edildiler. Okçular kale burcunda durup cesetlerine ok atarak nişan talimi yaptılar. Ellerinde bir delil bulunmamasına rağmen Türkmenlerle gizlice anlaşarak onları Konya'ya davet etme iddiası ile devlet adamlarından Müstavfi (Maliya Nâzırı) Necibüddin, Müşrifü'l-mülk Kıvameddin Erzincanî ve Kadıasker Sivrihisarlı Celaleddin gibi kalem sahiplerinden ve ilim

[32] Aksarayî, s. 65.

erbabından bir topluluk saltanat sarayına getirilip bağlandıktan sonra Alıncak Noyan'nın yanına gönderildi. Orada hepsi idam olundu.[33]

Karaman Bey Ermenek'e kaçtı. Uzun zamandan beri ortadan kaldırmayı düşünen Sultan, Karaman Bey'in peşini bırakmadı. Bir rivayete göre sığındığı ormanda üzerine varılamayarak, ormanla beraber yakılmak suretiyle öldürüldü. Bir rivayete göre de sultanın gönderdiği ve Karaman Bey'e dost olarak sokulan bir dizdar tarafından zehirlenerek öldürüldü.[34] Başka bir rivayette ise Ermeni krallığı ile yaptığı bir savaşta aldığı yaralar yüzünden ölmüştür.[35] Eğer Karaman Bey, Rükneddin tarafından zehirlenmiş ise, 1262-1263'teki isyandan kurtulan Rükneddin de bir sene sonra 1264'te kendi adamları tarafından aynı şekilde zehirlenerek öldürülmüştür.[36] Karaman Bey'in ölümünden sonra beyleri onun naşını alıp Ermenek civarındaki Balkusan köyüne getirip defnettiler. Mezar daha sonra bir türbe ile koruma altına alınmıştır.

1.1.6. Şemseddin Mehmed Bey Dönemi (1263 – 1279/1280)[37]

Karaman Bey'in ölümünden sonra Rükneddin Kılıç Arslan Lârende, Mut ve Ermenek havalisinin yönetimini Bedreddin İbrahim Hutenî'ye verdi. Bedreddin İbrahim maiyeti ile beraber gelip Lârende'ye yerleşti. Sultanın emri ile sıkı takibe alınan Mehmed Bey ve kardeşleri Mahmud, Kasım ve Halil Beyler birkaç yakını ile birlikte yakalanıp Gavele kalesine hapsedildi.

---

[33] Aksarayî, s. 54; Açık bir şekilde Bonsuz ve Zeynülhac idam edildiler diye yazmasına mukabil, İbn-i Bibi, Zeynülhac'dan hiç bahsetmeden Bonsuz'u tutuklattığını anlatır. Bkz. İbn-i Bibi, C. II s. 202; Şikari ve Düveli İslâmiye'de bunların idam edilmediklerini, Karaman Bey'in çocukları ile beraber Gavele kalesine hapsedildiklerini yazıyor.

[34] "Karaman Bey, beylerine destur verdi. Kendisi Gölhisar önünde işrete başladı. Dizdar-ı bî-din gördü ki Karaman Bey yalnız oturmuş işret eder. Yanında Aydın, Kaya, Menteşe Beyleriyle oğlu Mehmed Bey vardı. Dizdar zehiri şarap ile karıştırp kasaye koyup Karaman'a sundu. İçtiği gibi ciğerin pare pare eyledi. Karaman Bey kıssayı hemen bildi. Ah!. eyledi. Hemen hançer çekip dizdarı tuttu. Hay mel'un kıydın bana deyup hançeri ile şöyle vurdu ki bir yüzünden bir yüzüne çıktı. Kendi dahi yıkıldı. Beyler feryat ettiler. Karamangözünü açıp: "Ey beylerim, gayret edip oğlumu düşman eline vermeyisiniz. Ey oğlum sen dahi ceht edip kanımı sultana koymayasın dedi. Canı azizi Hakka teslim eyledi." Şikari, s. 119.

[35] Bkz. Faruk Sümer, "Karamanoğulları", DİA, C. XXIV, İstanbul 2001, s. 455.

[36] Rükneddin Kılıç Arslan'ın ölümü ile alakalı çeşitli kaynaklarda çok farklı bilgiler mevcuttur. Bkz. Aksarayî, s. 65; İbn-i Bîbî, C.II, s.169; Uzluk, s. 36; Bozkuş, s. 23'te Rükneddin, Danişmendiye ünvanıyla Emir-i Tümen olan Nabşi'nin Aksaray'da verdiği ziyâfete zorla götürülmüştür. Orada ona bol bol içki içirilerek sarhoş edilmiş ve sonra da öldürülmüştür. Diğer taraftan bkz. Ünal, s. 92; Aksaray'a gelen Moğol ümerasından Nabşi Noyan şerefine bir ziyafet verildi. Bu ziyafete Konya'da bulunan sultan da davet edildi. Ona gitmemesi ihtar edildi ise de "Ben nasihat dinlemem" diyerek Konya'dan Aksaray'a gitti. Ziyafete katıldı. Ziyafette kadehler sık sık dolaştı. Sultanın başı dönüp kendinden geçti. Bu arada sunulan zehiri de içti. Sonra sarayına dönmek istedi ise de bırakmadılar. Çadırda son nefesini verdiğini söylemektedir.

[37] Tarih-i Melik Zâhir'de Mehmed Bey'in lâkabı Şemseddin ve *Kenzü'd-Dürer ve Câmi'ü'l-Gurer*'de (Topkapı Sarayı, III. Ahmed kitapları, Nr. 2932) ise Bedreddin olarak görülmektedir.

Kısa bir süre sonra 1264'te Rükneddin Kılıç Arslan ölünce yerine küçük yaştaki oğlu III. Gıyaseddin Keyhüsrev (1264-1283) geçti. Vezir Muineddin Süleyman Pervane küçük yaştaki padişahı da ikna ederek Karamanoğulları'nın serbest bırakılmasını sağladı. Bunların serbest bırakılmasında kalabalık taraftarlarının isyan etme ihtimalinin de büyük payı vardır.[38]

Mehmed Bey'in serbest bırakılmasından sonra Bedreddin İbrahim Hutenî ile ilk karşılaşması şu şekilde olmuştur. Mehmed Bey'in babası Karaman Bey'in muhiplerinden birisi düğün yapmak istiyordu. Ancak tarafların düşmanlığından emin olmak isteyen düğün sahibi hem Hutenî'yi hem de Mehmed Bey'i düğüne davet etmek zorunda kaldı. Mut havalisinde yapılan bu düğün sırasında Mehmed Bey Hutenî'nin taraftarlarından bir kısmını katledip Mut havalisine hâkim oldu.[39]

Bunun üzerine Bedreddin İbrahim Hutenî Karamanoğulları'nı yeniden yakalamak veya memleketten çıkarmak için tekrar harekete geçti. Moğol beylerinden Tudavun ve Tuku ile beraber kendi askerlerinden başka onlardan da iki bin asker temin ederek önce Lârende'ye geldi. Hutenî'nin Lârende'den kendi üzerine geleceğini tahmin eden Mehmed Bey, Lârende'ye adamlarını göndererek onu karşıladı. Karamanlılar'ın daha önce vermediği yüz bin altın değerindeki vergiyi vereceğini, ayrıca Bedreddin İbrahim Hutenî'ye devletçe verilen aidatını da vereceklerini bildirdi.[40]

Karamanlılar'a fırsat vermek istemeyen, onları en zayıf anlarında vurup ortadan kaldırma düşüncesinde olan Bedreddin İbrahim Hutenî Lârende'den Ermenek yolunu takip ederek Göksu vadisine kadar geldi. Geçtiği yerleri yakıp yıkarak ilerleyen Hutenî ile daha önce Göksu geçidini tutmuş olan Mehmed Bey'in arasında çok sert ve çetin bir muharebe başladı. Karamanlılar ve Mehmed Bey şiddetli bir mukavemet gösterdi. Hutenî ilerleyemediği gibi muharebe sahasını terk ederek çekilmek zorunda kaldı. Bütün silahlar ve eşyalar topladığı ganimetler Mehmed Bey'in eline geçti. Lârende'ye gidecek yol bulamayan Hutenoğlu ters istikamete Ermenek'e doğru gitmiş bunu haber

[38] "Beyler, Mehmed Beyin tutulduğunu duyup Hutenoğlu'na gelip Ey İbn-i Huten, eğer bu civana bir hata edersen cümle Karaman Beyleri tuğyan edüp seni mülkten çıkarırlar. Karaman'a eylediğin zulüm yeter. Cüz'i bahane ararlar." Şikari, s. 121.
[39] Şikari, s.122.
[40] Aksarayî, s. 85-86; Ünal, s. 99.

alan Mehmed Bey'in muhasarayı bırakarak Mut havalisine çekilmesiyle kurtulabilmiştir.[41]

Bu durum Karamanlılar'ın yeniden cür'et ve cesaretini arttırdığı gibi dağılan kabilelerin toplanmasına sebep oldu. Bu dönemde Orta Anadolu ticaret yolunun düğüm noktası olan Gülek boğazında Venedikliler tarafından işletilen ve Selçuklulular tarafından güvenliği sağlanan bir gümrük teşkilatı bulunuyordu. Güneyden Orta Anadolu'ya, Orta Anadolu'dan güneye giden ticaret kervanları buradan geçerken Venediklilere belirli bir ücret ödüyor, Venedikliler de kendilerini koruyan Selçuklular'a senelik bir miktar vergi veriyorlardı. Nitekim ilerleyen zamanlarda Mehmed Bey'in kardeşi Mahmud Bey uçlardan toparlanan Türkmenlerle beraber Gülek boğazındaki bu garnizona baskın düzenleyerek ele geçirdi.[42]

Mahmud Bey burayı ele geçirdikten sonra gelirine el koydu. Gümrükte bekleyen Venedik, Ceneviz, Ermeni ve Müslüman mallarını zaptetti. Bu haber Konya'da duyulunca Karamanlılar'ı te'dip etmek ve garnizonu geri almak üzere Emir'üs-Sevâhil bulunan Saadeddin Hoca Yunus bu işe memur edildi. Hoca Yunus da Hutenî gibi hareket ederek Karamanlılar'ın vergi teklifini reddetti. O da aynı şekilde mağlup olmaktan kurtulamadı. Bütün hayvanları, silahları, mühimmatı Karamanlılar'ın eline geçti.[43]

Bu durum Mehmed beyin cür'etini büsbütün artırdı. Etrafına yeniden hem de tanınmış kalabalık Türkmen kabilelerinin toplanmasına sebep oldu. Bu kabilelerin başında Eşref oğulları, Menteşeoğulları bir müddet sonra bunlara katıldığı anlaşılan Saruhan oğulları gelmektedir. Mehmed Bey'in ilk hareketinden yani 1264'ten Konya üzerine yürüyeceği 1276 tarihine kadar on iki sene içinde Ermenek, Mut, Lârende ve Göksu vadisinden Gülek boğazına kadar uzanan İçel ve Toros dağlık mıntıkasını hâkimiyeti altına aldığı anlaşılmaktadır.[44]

---

[41] Aksarayî, s.86 "İbni Hoten, destimalin boğazına bağlayıp, gelip Mehmed Bey nazarında yer öptü. Ey Şah, hasmın ben değilim sultandır. Ben sana iyilik ettim. İyiliğe iyilikle mukabele et. Lütfedip yol verki, geçip gidelim. Mehmed Bey kâni atamın hazinesi dedi? İbni Hoten ne kadar hazine aldı ise teslim eyledi." Şikari, s.123.

[42] Aksarayî, s. 86-87.

[43] Aksarayî, s. 87.

[44] Bu anlatılan olayların bazı tarihçiler Hatiroğlu Şerafeddin Mesud isyanından sonra meydana geldiğini yazmaktadır. "Velhâsıl Karamanoğulları ve Uc Türkleri bu yılda ayaklandılar. Moğol korkusu Şerafeddin Hatir'in isyanı üzerine kalkınca onlar da kendilerine karşı koyma gücünü buldular. Divana vaat ettikleri

1.1.6.1. Karamanoğulları ve Hatıroğlu Şerafeddin İsyanı

Ülke içinde yer yer karışıkların devam ettiği asayişin tam olarak sağlanamadığı bir sırada 1276 yılı bahar mevsiminde[45] Abaka Han arka arkaya gönderdiği elçilerle Pervane Muineddin Süleyman'ı yanına çağırmış, fakat o gitmemek için çeşitli mazeretler ileri sürmüştür. Onun Moğol pây-ı-tahtına çağrılmasının sebebi ise bir Selçuklu prensesinin oraya gelin götürülmesi idi. Abaka Han Moğolların bu ülkeye daha kolay bir şekilde hükmedebilmelerini sağlamak için Selçuklularla kendi ailesi arasında bir akrabalık bağı kurulmasının faydalı olacağını düşünmüş ve bu maksatla maktul hükümdar IV. Kılıç Arslan'ın kızı ve halen tahtta oturan III. Keyhüsrev'in kız kardeşi olan Selçuk Hâtûn'u oğlu Argun'a nikâhlamaya karar vermişti.[46]

Gelin götürme işi Pervane Muineddin'e düşmüş o yanına Selçuklu veziri Sâhip Fahreddin'i de alarak istemeyerek de olsa gitmiştir. Yerine Danişmend eyaletinin Serleşkeri (Başkumandan) Taceddin Giv ve Arslandoğmuş oğlu Sinaneddin'i bırakmıştır. Anadolu'nun boş kalmasını bir fırsat bilen ve Anadolu'nun içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, dini ve siyasi durumlara çok iyi vâkıf olan Niğde Serleşkeri (Başkumandan) Hatıroğlu Şerafeddin Mesud, Moğol hâkimiyetini memleketten atmak, milleti istiklâline kavuşturmak isteyenlerin arasında bulunuyordu. Anadolu'daki siyasi ve askeri vaziyet de buna müsait idi. Zîra Moğol askerleri hudut muhafaza kuvvetlerinden ibaret olduğu için azdı. Umumi bir isyan hareketine bu kuvvetler engel olamazdı. Hele Moğolları 1260'dan beri birkaç defa hırpalamış ve korkutmuş olan Memlûklar ile de birleşir, onların da askeri yardımı temin edilirse Moğol hâkimiyetini Anadolu'dan atmak daha kolay olabilirdi.

Hatıroğlu Şerafeddin Mesud bu gaye ile bir taraftan kardeşi Ziyaeddin'i o sırada Suriye'de bulunan Baybars'a gönderirken, bir taraftan da Anadolu'da asker sahibi ve

---

vergileri ve harçları göndermeyi geciktirdiler. Ermenek vilâyetinin komutanı olan Bedreddin Hutenî, KaramanTürklerine karşı koymak ve savunmada bulunmak için beline intikam kemerinin kuşandı. Pervane'nin râzı olmamasına karşı ısrarlı davranarak Tuku ve Tudavun'dan izin alıp bin kişilik Moğol ve bir o kadar da Tacik askeri ile Karamanoğullarına saldırmak için o vilâyete gitti". Aksarayî, s. 85; Benzer bilgiler için bkz. Nejat Kaymaz, *Pervâne Mi'înü'd-dîn Süleyman*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1970, s. 157. Fakat Şikârî, tarih vermemekle beraber bu olayların Hatiroğlu isyanından önce olduğu vehmini uyandırmaktadır. Aynı şekilde bkz. Tahsin Ünal, s.103'te isyandan önce bu hadiselerin yaşandığı ve 1276 yılına kadar Mehmed Beyin bu havalide kendi başına yaşadığı bilgisini vermektedir.

[45] Bu tarih İbn-i Bibi'de 1266 tarihi verilmiş olmasına rağmen, Adnan Sadık Erzi'ye göre doğru tarih 1276 tarihidir. Bkz. İbn-i Bibi C.II, s. 183.

[46] Kaymaz, s. 144.

nüfuzlu, aynı düşüncelerin gerçekleşmesini isteyen beylere ayrı ayrı mektup yazarak, Baybars'ı Anadolu' ya davet etmeleri, hem de kendisi ile Niğde'de birleşmeleri için mektuplar gönderiyordu. Kendisi de Baybars'dan gelecek yardım ve cevap şeklini beklemeden Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'i Kayseri'den zorla yanına alıp Niğde'ye geldi. Sultanı yanına almakla hareketine meşru bir görüntü vermek istiyordu. Niğde'de Moğol hizmetinde iken Moğollar'dan gördüğü bir haksızlık üzerine vazifesinden ayrılan Şemseddin Gencevi ile de birleşti. Kayseri, Niğde, Maden civarında dağınık bir halde bulunan Moğol askerlerini başlarında Moğol komutanı Urla da olduğu halde mağlup ve esir etti.

Bu sırada Karamanoğlu Mehmed Bey'e de Mektup yazıp kendisi ile birleşmeye davet etti. Hatıroğlu Şerafeddin Mesud, Mehmed Bey'e yazdığı mektubunda onu " Ermenistan Ser-Leşkeri"[47] tayin ettiğini yazıyor ve Baybars'a mektup yazmasını, onu Anadolu'ya davet etmesini istiyordu. Mehmed Bey bu davete icâbet edip emrindeki Türkmen askerlerinden bir kısmını Niğde'ye göndererek bu harekete katılmıştır. Baybars Suriye'de Anadolu'dan gelen mültecilerden haber alıyor hatta bu haberlerle de yetinmeyerek Anadolu'ya casuslar göndererek, halkın Moğollar'a karşı mukavemete hazır olup olmadıklarını öğrenmeye çalışıyordu. Yine bu sırada bir kısım Anadolu Beyleri Suriye'ye iltica etmek ve Baybars'ı Anadolu'ya davet etmek için Elbistan'dan Suriye'ye doğru ilerliyorlardı. Elbistan'da Baybars'ın Halep valisi ve sınır kumandanı Bedreddin Bektut'la karşılaştılar.[48] Emir Bektut'un emrinde beş altı bin kişilik bir kuvvet vardı. Burada yapılan görüşmeler neticesinde Baybars kendilerine yardım için Anadolu'ya asker gönderirse askerin iaşesini temin edeceklerine dair söz verdiler.

Hatıroğlu Şerafeddin'in kardeşi Ziyaeddin, Baybars'la yaptığı görüşmede onu Anadolu'ya davet etmiş ve acele etmesi gerektiğini bildirmiştir. Ancak Baybars yanında yeterli askerin olmadığını ve Pervane ile aralarında bir anlaşma olduğunu, bu anlaşmaya göre yılın sonuna doğru harekete geçeceğini söylemiştir. Hatta Anadolu'daki müttefiklerini acele hareket ettikleri için kınayarak, bulundukları kaleleri kuvvetlendirerek buralara çekilmelerini ve kışı beklemelerini tavsiye etmiştir.[49]

---

[47] Şehabettin Tekindağ, "Karamanlılar" MEB İA, C. VI, İstanbul 1967.
[48] Baybars, s. 76.
[49] Baybars, s. 78.

Bu arada geri dönen Pervane Muineddin Süleyman olayları öğrenmiş ve yanındaki Moğol birlikleriyle beraber harekete geçmiştir. Kongurtay'ın yönetimi altında Toku ve Tudavun'un komuta ettiği Moğol ordusu Hatıroğlu Şerafeddin'in çadırını çembere almıştır. Bu saldırıdan sağ kurtulmayı başaran Hatıroğlu Lülüve (Ulukışla) kalesine sığınmıştır. Kale komutanı Sabıkeddin, Hatıroğlu'nu Pervane'ye teslim etmiş, Delice ırmağı kenarında kurulu olan askeri karargâhta Kongurtay'ın huzuruna çıkartılarak burada Moğol usulü yargılanarak Abaka'nın emriyle idam edilmiştir.[50]

Moğollar Kongurtay'ın emriyle isyana katılanları aramaya ele geçirdiklerini suçlu veya suçsuz işkencelerle katletmeye başladılar. Bu arada Türkmen beylerinden bazılarını veya gönderdikleri kumandanları, yakınlarını yakalayıp diğerlerini kolayca ele geçirmek düşüncesi ile öldürmeyip ellerinde rehin tuttular. Bütün bu olayları yakından takip eden Mehmed Bey de, isyana fiilen katıldığı için sıranın kendisine geleceğini biliyordu. Nitekim Tuku, Tudavun, Saltanat Naibi Emineddin Mikail, İbrahim Hutenî, Emîr'üs-sevâhil Hoca Yunus Konya'ya gelerek Mehmed Bey'in üzerine yürümek için hazırlıklara başlamışlardı. Hem hazırlık yapıyor hem de kışın geçmesini baharın gelmesini bekliyorlardı. Ancak 1277 yılı ilkbaharında daha önemli hadiseler meydana geldi. Mehmed Bey üzerine hazırlanan bu kuvvetler ve kumandanları Anadolu'ya gelen Baybars'ı karşılamaya gittiler.[51]

1.1.6.2. Baybars'ın Anadolu'ya Gelmesi ve Mehmed Bey

Sultan Baybars uzun zamandan beri Anadolu'yu yakından takip ediyor, bütün olan bitenden haberdar oluyordu. Anadolu halkının Moğol zulmü altında ezilmesi, Selçuklu beylerinin ve özellikle Muineddin Pervane'nin acil çağrı mektupları, Anadolu'dan gelip kendisine sığınan devlet adamlarının teşvikleri ve buna benzer çeşitli sebeplerden dolayı Sultan Baybars artık Anadolu seferine bir an evvel başlama konusunda uygun bir zaman kolluyordu. Kışı ordusunu hazırlamakla geçirdi. Pervane Muineddin'in, Mısır Sultanının yaptığı hazırlıklarla ilgisinin olup olmadığı veya onunla fiilen bir temasta bulunup bulunmadığı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak Süryani Tarihçi Ebû'l Farac'ın anlattıklarına göre Baybars'ın büyük bir ordu ile sefere hazırlandığı, Ermeni Kralı Leon tarafından Anadolu'daki Tatarlara zamanında birkaç defa haber verildiği

[50] Daha geniş bilgi için bkz. İbn-i Bibi C.II., s.183; Aksarayî, s.77-80; Baybars, s.79; Kaymaz, s.143-158; Ünal, s. 104-117.vd.
[51] Kaymaz, s.145.

halde, Pervane Muineddin onları eğlence ve ziyafetlerle her defasında oyalayarak ilhanı haberdar etmelerine ve yardım istemelerine engel oldu.[52] Bu ifadelerden de Pervane'nin, Baybars'ın gelecek yılın başında Anadolu'ya geleceğini bildiği ve bunu Moğollardan gizlediği anlaşılmaktadır.[53]

Yakın Doğu'nun iki büyük devleti olan Moğollar ve Memlûkler birbirleriyle savaşa girmekten çekiniyorlardı. Ama artık savaş kaçınılmaz olmuştu.1277 yılının bahar mevsiminde Kahire'den hareket eden Baybars, Halep'te ordusunu topladı. Bu durumu Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî Müsâmeretü'l-Ahbâr'da şöyle açıklıyor.

"*Şam Padişahı Melik Zahir, yağmur damlaları kadar sayısız bir askerle o taraftan hareket edince Tuku ile Tudavun Kırşehir kışlağından Elbistan tarafına yöneldi. Pervane Muineddin de Tacik ve başka askerlerle onlara eşlik etti. Elbistan sahrasına vardıkları zaman bir orduyla Niğde'de kışlağa çekilmiş olan Baycu, Tuku ve Tudavun'la birleşmeden Melik Zahir askeriyle onun üzerine yürüdü. Karşı karşıya geldikleri zaman iki taraf da savaş düzeni alarak ordunun merkezini sağ ve sol kanatları hazırladıktan sonra birbirine girdi. Elbistan toprağı öldürülenlerin kanından lâle bahçesine döndü. Kılıcın meydana getirdiği kan bulutu yağmur damlaları gibi yağmaya başladı."*[54]

Bu hareketin haber alınması üzerine Moğol askerleri ve Muineddin Pervane'nin başında bulunduğu Selçuklu kuvvetleri de Kayseri'de toplanıp Baybars ordusunu karşılamaya çıktılar. İki ordu Elbistan ovasında karşı karşıya geldi. Moğollar Selçuklular'a güvenemediklerinden Gürcü ve Ermeniler'i ileri sürdüler. Şiddetli bir çarpışma neticesinde Moğollar bozguna uğradı. Kaçanlar bile takip neticesinde hazîn sondan kurtulamadı. Savaşa girmeyen Selçuklu askerlerinin bir kısmı Baybars'ın ordusuna katıldı. Bir kısmı da Baybars'a gönüllü olarak esir oldu.

Baybars'ın daha ilk çarpışmada zafer kazanması üzerine Moğol intikamından çekinen Muineddin Pervane beraberindekilerle Tokat'a çekildi. Baybars Elbistan zaferinden sonra Kayseriye doğru ilerlerken yol boyunca halkın sevgi gösterileriyle karşılaştı. Memlûk Sultanı Kayseri'de Selçuklu tahtına çıktıktan sonra kendi imparatorluğuna ait bölgelerine fetihnâmeler gönderdi. Sultan Baybars adına hutbe okundu, para basıldı ve şahsına hediyeler sunuldu.

---

[52] Ebû'l-Farac, s. 598.
[53] Kaymaz, s. 159.
[54] Aksarayî s. 87.

Bu sırada Karamanoğlu Mehmed Bey ve Muineddin Pervane de Baybars'a elçiler yollayarak bağlılıklarını bildirdiler. Baybars Pervane'yi çağırarak eski mevkiini almasını istedi ise de Moğol korkusuyla kesin tavrını belli etmedi. Memlûk ordusu Kayseri'de iaşe sıkıntısına düştü. Baybars bu sebeple Seyfeddin Çalış'ı Kayseri valisi tayin ederek ülkesine dönmeye karar verdi. Muineddin Pervane ve Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev ona elçi yollayıp kalmasını sağlamaya çalıştılarsa da Baybars, Pervane'nin iki yüzlülüğüne kızarak elçileri azarladı ve tekliflerini reddetti. Memlûk ordusu daha sonra Şam'a yürüdü.[55]

1.1.6.3. Mehmed Bey'in Konya'yı Zaptı ve Cimri Olayı

Sultan Baybars'ın Anadolu seferine çıktığının haber alınması üzerine Moğol ve Selçuklu askerlerinin Elbistan tarafına yönlendirilmesinden sonra Lârende hududunda Türkmenlere karşı bekleyen Vezir Sâhib Fahreddin'in iki oğlu Emîr Tâceddin Hüseyin ve Nasreddin Hasan önce Konya'ya sonra da kendi bölgeleri olan Karahisar-ı Devle tarafına gittiler. Moğolların Baybars'a yenilmesi, Pervane'nin ve Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in de Tokat'a çekilmesi nedeniyle Aksaray, Konya ve batı ucuna kadar bütün bölgeler Türkmenlerin hareketine açık bir hale geldi. Bu durumu çok iyi değerlendiren Karamanoğlu Şemseddin Mehmed Bey, Baybars'ın Moğolları Elbistan'da mağlup ettiğini duyduğu zaman kendi aşiretinden, Eşref ve Menteşe Türkmenlerinden topladığı yaklaşık on bin kişilik bir kuvvetle Aksaray üzerine yürüyerek burayı kuşattı. Burada kayda değer bir başarı gösteremedi. Bir netice alamayarak kuşatmayı kaldırdı. Bunun üzerine Eşref ve Menteşe beyleri ile Konya'ya gitmeye karar vererek o tarafa yöneldiler. Konya Nâibi Eminüddin Mikail Karamanoğullarına karşı savaşmak istedi ise de gücünün yetersiz olduğunu düşünerek surlar içine çekildi. Şehri savunmak için bütün kapılarını kapayarak hazırlıklara başladı. Bu sırada Karamanoğlu Mehmed Bey'in en küçük kardeşi Ali Bey Kayseri'de Selçuklu hükümdarının yanında rehin olarak bulunuyordu. Ali Bey, Baybars'ın huzuruna kabul olunarak faaliyette bulunan biraderi Mehmet Bey ile kendisine sultanın sancak vermesini ve onları alarak biraderlerinin yanına gideceğini söylediğinden isteği kabul olunarak sancaklar verildi ve o da hemen Mehmet Bey'in yanına gitti. Mehmed Bey, kardeşinin getirdiği sancak ve menşûru açarak Konyalılara Sultan Baybars'ın Tatarları

[55] Coşkun Alptekin, "Türkiye Selçukluları", Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, C. VIII. Konya 1994, s. 332-334

yendiğini, Kayseri'ye gelip adına hutbe okutmuş ve para kestirmiş bulunduğunu, kendisinin de onun namına hareket ettiğini söylemiş ise de Konyalılar Mehmed Bey'i dinlememiştir.[56]

Bu sırada Baybars'ın Kayseri'yi terk edip memleketine gitmekte olduğunu öğrenen Mehmed Bey, ona geri dönmesi dileği ile elçiler göndermiş, Harim yakınlarında konaklayan Baybars'a elçiler burada yetişmiş, fakat Sultan Baybars'ı elçiler ikna edememiş, Mehmet Bey'in geri dönme teklifini kabul etmemiştir. Karamanoğlu Mehmed Bey bunun üzerine meseleyi başka yoldan halletme çareleri aramış, Sultan İzzeddin Keykavus'un Kırım'a giderken Bizansta kalmış olan ve sefil bir hayat yaşayan oğullarından birini imparatordan isteyip tahta geçirmeyi ve o suretle Selçuklu Devletini hâkimiyeti altına almayı düşünerek bunu yakınlarına söylemiştir. Kendisini dinleyenlerden biri kısa bir zaman sonra ona muhtemelen Babaî tarikatına mensup olan Baba İshak gibi halk tarafından kendisine kutsiyet izafe edilen ve sonradan tezyîf maksadı ile "Cimri" lakabı takılan bir meczup dervişi getirmiş ve aradığı kimsenin o olduğunu söylemiştir. Ayrıca Suğdak'tan kaçıp gelmiş olan Sivaslı Takî namında birisinin yalancı şahitliği ile bu şahıs bir anda II. İzzeddin Keykâvus'un oğlu Gıyâseddin Siyâvuş (mevcut parasına göre Alâeddin Siyâvuş[57]) haline getirilmiştir. Tıpkı Baba İshak hadisesinde olduğu gibi Türkmenler ona canla başla sarılmışlardır. Böylece eline büyük bir koz geçen Karamanoğlu Mehmed Bey hemen Konya'daki Nâib Eminüddin Mikâîl'e bir elçi yollayarak yanında İzzeddin Keykavus'un oğlu bulunduğunu bunun nesebinin doğruluğunun tanıklarla ispat edildiğini bildirmiş durumun iyice tespit edilmesi için güvenilir kimselerden birkaç kişinin gönderilmesini ve vaziyet açıklığa kavuşunca da herkesin onu sultan olarak tanımasını istemiştir.

Nâib Eminüddin bu teklifi derhal reddetmiş ve yanında bulunan Pervane'nin yakın adamlarından Melikü's-sevâhil Bahaddin Mehmed, Konya reisi, ahî şefleri ve şehrin diğer ileri gelenleri ile beraber savunmaya hazırlandılar. Bunun üzerine Mehmed Bey ve Cimri emrindeki Türkmenleri Konya önüne sevk ederek, kuşatmaya başladılar. Şehirdeki Türkmenlerin de yardımı ile Atpazarı ve Çaşnigir[58] kapıları önüne odun yığarak kapıları ateşe vermek suretiyle içeri girdiler. Bu hadiseyi haber alan Nâib

[56] Baybars, s. 90; Kaymaz, s. 170.
[57] Osman Ferit Sağlam, "*Şimdiye Kadar Görülmeyen Cimri Sikkesi*", Türk Tarih Kurumu, Ankara 1949, s. 3.
[58] Baybars tarihinde bu kapının ismi Fahrani olarak geçmektedir. Bkz. s. 90.

Eminüddin Mikail gerekli tedbirleri almak için atına binip kale kapısına vardığında kapının yanıp iş işten geçmiş olduğunu görünce kaçmaktan başka çarenin kalmadığını anladı. Nâib Emineddin sarığını çenesinin altına dolandırıp yüzünü kapattıktan sonra yüksek sesle "Nâib nerede?" diye bağırarak saray kapısına vardı. Atından inip sarayın içindeki gizli bir kapıdan dışarı çıktı. Bu sırada Türkmenler buradaki sarayları, bey konaklarını, çarşıları yerli ve yabancı tüccar mallarının bulundukları depoları, hanları yağmaladılar. Nâib Emineddin Mikail[59] ile Melikü's-sevahil Bahâeddin, Tokat'ta bulunan Pervane ve Sultanın yanlarına kaçmak istediler, fakat Aksaray yolu üzerindeki Kaymaz kervansarayı civarında yakalanarak Konya'ya getirildiler. Mehmed Bey, Nâib'e hazinesinin yerini sordu ilk önce söylemek istemedi ise de çeşitli işkencelerden sonra söylemek zorunda kaldı. Daha sonra idam edildiler.

Mehmed Bey Konya halkını Cimri'ye biat ettirerek 19 Mayıs 1277 Salı günü Cimri'yi Selçuklu tahtına oturttu. Bu arada Mehmed Bey her tarafa haber göndererek bütün Türkmenleri davet etti, divan toplantıları, tayinler ve görevlendirmeler yaparak, o gün şu meşhur tarihi fermanı yayınladı: "*Bu günden sonra divanda, dergâhta bârgâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden gayri dil konuşulmayacaktır……*" Cimri'nin vezirliğini kendi üzerine alan Mehmed Bey, onun adına hutbe okuttu ve para bastırdı.[60] Mehmed Bey, Cimri'nin durumunu daha da kuvvetlendirmek için, Sultan IV. Kılıç Arslan'ın kızını alma girişiminde bulundu ancak kızın annesi Guzâliyâ Hatun vakit kazanmak için onlardan çeyiz hazırlama bahanesi ile dört aylık bir süre istedi. Bu sırada Mehmed Bey'in faaliyetlerinden haberdar olan Sâhib Fahreddin'nin oğulları Karahisar-ı Devle'de (Afyonkarahisar) askerlerini topladı ve Germiyan Türkmenlerini de para ile tutarak Konya üzerine hareket ettiler. Bu haberin Konya'da duyulması üzerine Mehmed Bey, emrindeki Türkmenleri ve Cimri'yi yanına alarak Akşehir taraflarında onları karşılamaya gitti. Mehmed Bey Altuntaş köyüne geldiği zaman Sâhib Fahreddin'nin oğullarını Kozağacı denilen yerde (Eskişehir Sivrihisar'a bağlı nahiye merkezi) ordugâh kurmuş olarak buldu. Bu bölgede Değirmen çayı denilen yerde karşılaşan iki taraf

[59] Nâib Emineddin Mikail Rum asıllı olup Pervane'nin anne tarafından dedesi olan Müstevfî Sadeddin Ebu Bekir Erdebilî tarafından yetiştirilen bir azatlı köledir. Selçuklu Devleti'nde, gulâm sistemi içinde yetişmiş iyi bir İslam terbiyesi ve kültürü almış ve dine samimiyetle bağlanmıştı. İbn Bibi'nin ifadesine göre Emineddin Mikail daima ilim ve ibadetle meşgul olur, âlimlerle ve filazoflarla oturur kalkardı. Cömert ve yğit bir kişi idi. Pervane'nin babası Mühezzebeddin Ali gibi o da, hâmisi olan Müstevfi Sadeddin'den hesap ilmi ve siyakat öğrenmiş, zamanla ilerlemiş ve aynı makama yükselmiştir. Nâibliğe Sultan II. Keykavûs zamanında atanmış ve ölünceye kadar da aynı mevkide kalmıştır.

[60] Cimri namına basılan 1277 tarihli paralarda, ona "Alâ'd-Dünya ve'd-Din ünvanı ile Ebu'l-feth lâkabı verilmiştir. Bkz. Sağlam, s. 3.

hemen savaşa başladılar. Savaşın en şiddetli olduğu sırada Sâhib Fahreddin'in büyük oğlu Tâceddin Hüseyin, Mehmed Bey'in mızrak darbesi ile suya düştü ve onu takip eden bir Türkmen tarafından öldürüldü. Bu hadiseyi gören Germiyan Türkmenleri dağıldı ve böylece savaş sona erdi. Karamanoğulları aynı gün Sâhib Fahreddin'in diğer oğlu Nusreddin Hasan'ı da katlettiler. Bunlarla beraber hareket eden ve savaşın kaybedildiğini anlayarak Sivrihisar'a kaçan Pervane'nin dayısı Sadeddin Hoca Yunus'un peşine düşüp kendisini yakaladılar. Yüklü miktarda fidye aldıktan sonra işkence ile öldürdüler.[61]

Mehmed Bey daha sonra Sâhib Fahreddin oğullarının ikta'ı olan Karahisar-ı Devle üzerine yürüdü ise de burada bir başarı elde edemeyerek 1277 Haziran'ının ilk günlerinde tekrar Konya'ya döndü. Bu sırada Abaka Han'ın Anadolu'ya geldiğini ve şehzade Kongurtây'ı Aksaray'da başkaldıran Kızıl Hamit[62] üzerine yolladığını haber alıp, arkasından Kızıl Hamit'i ele geçiren Kongurtay'ın, Sâhib Fahreddin ve Sultan III. Gıyaseddin ile beraber Konya'ya doğru harekete geçtiğini duydu, bunun üzerine Konya'yı bırakarak süratle Ermenek taraflarına çekildi.[63]

Selçuklu ve Moğol askerleri Siyavuş ve Karamanoğullarını Akdeniz'e kadar takibe karar vererek, Mehmed Bey'in arkasından İçel'e kuvvet gönderdiler. Ancak kış yaklaşmış olmasından dolayı geri kışlağa çekildiler. Bu sırada Moğollar Aksaray, Konya ve Lârende'yi yağma ettiler. Binlerce insanı katledip sayısız esir ve mal elde ettiler. Kışın devam eden askeri hazırlıklar ve hareketler esnasında Moğollar Mut havalisine kadar olan yerleri eline geçirerek, Mehmed Bey'i adım adım takibe başladılar. Mehmed Bey de kendisi Mut civarında kalmakla beraber Siyavuş'u asker

---

[61] Hoca Yunus'un türbesi Sivrihisar'dadır. Hakkında daha geniş bilgi için bkz. Tahsin Özalp, *Sivrihisar Tarihi,* Eskişehir 1961.

[62] Anadolu mültezimlerinden olup Aksaray'ın birkaç yıllık vergi ve kesimlerini iltizam eden Kızıl Hamit Türk ve Araplardan topladığı 4000 kişilik süvari ile halka musallat olmuştur. Birkaç gün burada oturan Kızıl Hamit bu zaman içerisinde halktan çok ağır vergiler topladı. Şehzade Kongurtay ve Moğol ordusunun Anadolu'ya girdiğinden haberdar olmadığı için bunlar istedikleri gibi vurup kırmakla meşkul meşgul olmaya devam ettikleri bir sırada Moğol askerlerinin Eyüphisar civarında görüldüğü haberi verildiği halde buna inanmadığı gibi bu haberi getirenleri de öldürünceye kadar dövdürmüştür.
Kızıl Hamit, yine de maiyetinde bulunan bütün askeri ve ahaliden esnaf ve sanat Sâhiplerini şehir dışında toplayarak gelecek orduyu beklemeye başalamıştır. Şehzade Kongurtay, bu durumu haber alır almaz Aksaray'a baskın yapmış, Kızıl Hamit'i, askerlerini ve halkın birçoğunu kılıçtan geçitmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. Aksarayi, s. 206-207.

[63] İbn-i Bibi, C.II, s, 204-209; Baybars, s. 90; Kaymaz, s. 173.

toplaması için Ankara taraflarına gönderdi.[64] Mehmed Bey hazırlıklarını tamamlayarak harekete geçti. Moğollar da kalabalık bir kuvvetle Mehmed Bey'i adım adım takip ediyorlardı. Bir gün Mehmed Bey kendisini takip eden Moğolları gözetlemek için yakın akrabalarıyla beraber bir tepeye çıkıp etrafı gözetliyordu. Kendisini takip eden Moğol öncülerini gördü. Mehmed Bey mızrakla derhal onlara saldırdı. Fakat Moğollar Kurbağahisar denilen mevkide dar bir geçidi tutmuşlardı. Onu ok yağmuruna tuttular. Bu sırada göğsüne bir ok isabet eden Mehmed Bey atından yere düştü. Oğullarından biri onu kucaklayıp kaldırmak istedi. O da okla vuruldu. Burada Mehmed Bey ile beraber iki kardeşi ve bir amcazadeleri öldürüldü.

Bunun üzerine Mehmed Bey'in etrafında bulunanlar kaçtılar. Moğollar ölenlerin kimler olduğunu bilmiyorlardı. Silahlarını ve eşyalarını almak için geldiklerinde bunların Mehmed Bey ile kardeşleri ve amcazadesi olduğunu gördüler. Başlarını keserek Konya'ya gönderdiler. [65] Mehmet Bey'in beklenmedik bir zamanda böyle kolayca öldürülmesi bu meselenin de bu şekilde halledilmesi Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'i ziyadesi ile memnun etti. Onların kesik başlarını teşhir için Lârende kalesine gönderip astırdı.

Karamanoğulları'nın bu bozgunundan sonra Siyavuş (Cimri) batı bölgelerine giderek tek başına mücadele vermeye başladı. Gıyaseddin Keyhüsrev ve Sahib Fahreddin asker toplayarak, Seyid Gâzi bölgesine ve oradan da Yedikapı'ya hareket ettiler. Bu sırada Siyavuş (Cimri) askerleriyle beraber Pınarbaşı mevkiine vardı. Selçuklu kuvvetleri Siyavuş'a karşı Bolvadin yönünde Sakarya suyu köprüsünü geçip ilerledi. Selçuklular, savaş düzenine girip taarruza geçti. Mehmed Bey'in ölümünden sonra bütün ümitlerini Siyavuş'a ve bu savaşa bağlayan Siyavuş taraftarları ilk anda çok cesur savaştılar. Bunun üzerine Selçuklu ordusu geri çekilmeye başladı. Fakat bu sırada muharebe sahasına yetişen Süleymanoğlu İzzeddin Mehmed, Hutenoğlu Bedreddin ve Subaşı

[64]Tahsin Ünal, Karamanoğulları tarihi adlı kitabında Mehmed Bey'in Siyavuş'u (Cimri) Ankara taraflarına asker toplamaya gönderdiğini söylerken (Bkz. Ünal, s.149) diğer taraftan Coşkun Alptekin, "Türkiye Selçukluları" C. VIII., s.338'de Mehmed Bey Siyavuş'u iç kalelerden birinde güven altına aldığını kendisinin de yakınlarıyla birlikte bizzat durumu öğrenmek için harekete geçtiğini bildirmektedir.

[65] Mehmed Bey, "Ey beyler Tatarı şehre yani Lârende'ye getirtmektense şehit olmak yeğdir." dedi. İki küçük karındaşı ile yürüyüp Kızıldağ veya Karadağ önünde Moğol ordusuna rast geldi. Üç gece cenk ettiler. Mehmed Bey, 1000 dilaver ile sürüp Kırım Hanı Hasan Han'ın alemini yıktı. Han bildiki alemini yıkan Karamanoğludur. 10.000 Tatar ile 1000 yiğidi şehit eylediler. Şikari, s. 132; Bazı tarihçiler: "Mehmed Bey, Kırım Hanı Hasan Giray tarafından Karadağ'da muhasara edildi. Hasan Giray'ın, Karadağ ormanlarını tutuşturarak Mehmed Bey'in ölümüne sebebiyet verdiğini söylerler". İbn-i Bibi ise Mehmed Bey'in Abaka Han'ın emriyle vezir Cüveyni tarafından idam edildiğini yazıyor.

Alameddin Kayser gibi Anadolu Selçuklu emirlerinin muhabereye müdahale etmeleri zaferin yönünü değiştirdi.

Siyavuş ağır zayiata uğradı, buna rağmen muharebe sahasını akşama kadar terk etmedi. Siyavuş'un kumandanlarından daha önce Sahib Fahreddin'in oğullarını öldüren Sarıoğlu esir edilerek sultanın huzuruna götürüldü ve orada sultanın emriyle öldürüldü. Siyavuş, akşam karanlığından faydalanarak kaçmaya çalışırken Germiyanlı Ali Şir'in oğlu Hüsameddin'e mensup Türkmenler tarafından yakalanarak sultanın huzuruna getirildi. İki sultan arasındaki konuşmada Siyavuş kendisini iyi müdafaa etti ise de Keyhüsrev, Siyavuş'un diri diri yüzülmesini ve teşhir edilmesini emretti. Bu emir gereği Siyavuş diri diri yüzülerek derisine saman basıldı. Bir eşeğe ters bindirilmek suretiyle Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde dolaştırılıp teşhir edildi.[66] Selçuklu tarihçileri kitaplarında Siyavuş'tan Cimri diye söz ederler. Bu Siyavuş'u tahkir için kullanılan bir nitelemedir. Zira cimri kelimesi, bir isim olmayıp eski Türkçe ve Farsçada eşkıya, serseri, dilenci ve sefil anlamlarında kullanılmaktadır. .[67]

1.1.7. Güneri Bey Zamanı (1280-1300)

Mehmed Bey'in ölümünden sonra da Karamanlılar Selçuk ve Moğol hâkimiyetini tanımadılar. Zira Selçuklular sarp ve dağlık olan Toros ve İçel mıntıkasında devamlı bir hâkimiyet kuramadılar. Bu nedenle uçlarda bulunan beylikler Karamanoğulları da dâhil bulundukları bölgelerde kendi hallerine terk edildiler. Mehmed Bey'in ölümünden sonra da aynı olayların yaşandığı anlaşılmaktadır. Aradan bir müddet geçip birtakım olaylar zuhur edip, fırsatlar ortaya çıkınca veya devlet merkezinde karışıklıklar meydana gelince bu uçlardaki Türkmenler hemen ortaya çıkıyorlardı.

Nitekim 1283 yılında III. Gıyaseddin Keyhüsrev Moğol Hanı tarafından idam edilince yerine II. Mesut (1283-1301) geçmişti. II. Mesut'un padişahlığını Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi tanımadı. Hiç olmazsa Selçuklu Devletinin II. Mesut ile III. Gıyaseddin'in oğulları arasında taksim edilmesini istedi. Hatta Gıyaseddin taraftarları başlarında Gıyaseddin'in annesi olduğu halde bir merasim düzenleyerek Gıyaseddin'in çocuklarından birini Konya'da 1284 yılında Selçuklu Sultanı ilan ettiler. II. Mesut buna itiraz ederek Gıyasedin'in oğlu olmadığını iddia etti ve Moğol Hakanı Argun'a şikâyette

[66] Aksarayî, s. 103; Coşkun Alptekin, "Türkiye Selçukluları", C. VIII, s. 339; Ünal, s. 150-151.
[67] Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s.571.

bulundu. Kayseri'de bulunan II. Mesut Konya'yı ele geçirmek için hazırlıklara başladı. III. Gıyaseddin'in annesi de boş durmuyordu. Rükneddin IV. Kılıçarslan'ın rikâbdârı Şeca Eynesi Bey'i Karamanoğlu Güneri Bey ile Eşrefoğlu Süleyman Bey'in yanına gönderdi. Güneri Bey'e beylerbeyi mansıp ve rütbesi, Süleyman Bey'e de Sultan Nâibliği mevkii vererek Konya'ya çağırıyor ve Konya'daki yeni Sultanı korumalarını istiyordu.

Güneri Bey ve Süleyman Bey hemen Konya'ya doğru hareket ettiler. Fakat onlar daha gelmeden Konya'da olduğu anlaşılan Sâhip Fahreddin ve beraberindekiler, bu çocukları sultanlıktan indirmek için bir teşebbüste bulundu. Hatta Valide Sultan'a gelerek yaptığı işin millet ve memleket için hayırlı olmadığını söyleyerek ihtarda bulundu. Bunun üzerine Valide Sultan'ın işareti ile adamları bir gece Sâhip Fahreddin'in sarayını yağma ettiler. O da Kayseri'de bulunan II. Mesut'un yanına çekilmeye mecbur oldu. Bu olaylardan bir gün sonra Güneri Bey ve Süleyman Bey Konya'ya gelerek Valide Sultan ile birleştiler. Şehre hâkim oldular. Valide Sultanı ve sultan ilan edilenleri koruma altına aldılar.[68] Bunun üzerine biri Konya'da Valide Sultan, çocuk padişahlar[69] ve Karamanoğlu Güneri Bey, Eşrefoğlu Süleyman Bey ve taraftarları diğeri Kayseri'de II. Mesut, Sâhip Fahreddin ve onlara yardım edeceği kesin olan Moğollar olmak üzere iki taraf ortaya çıktı.

Güneri Bey bir müddet Konya'da kalarak devlet işlerini kendi istediği gibi sevk ve idare etti. Daha sonra Sâhip Fahreddin ani bir baskın düzenleyerek 1285 yılında Konya'yı ele geçirdi. Güneri Bey, sarayından acele çıkarak İçel'e döndü. Konya'da yakalanan küçük yaştaki sultanlar Aksaray'a götürüldüler. Sonra bunlardan biri Argun Hanın yanında Tebriz'de idam edildi. Diğeri de Aksaray'da 1285'te eşeğe ters bindirilmek suretiyle bazı şehirlerde teşhir edildikten sonra Konya'ya getirilerek kale kapısında idam edildi. Başı kesilerek Türkmenlerin arasında dolaştırıldı.[70]

İçel'e gelip tekrar beyliğin başına geçen Güneri Bey, Tarsus ve Kilikya Ermenileri ile mücadeleye girişti. 1286'da Ermeni Kralı III. Leon'un memleketinde tahrip ve yağmalar yaparak geri döndü. Güneri Bey'in yapmış olduğu bu akınları III. Leon, Argun Han'a şikâyet etti. Bunun üzerine büyük bir Moğol ve Selçuklu ordusu Lârende'yi yakıp

[68] Uzluk, s. 45.
[69] Uzluk, s. 45.
[70] Uzluk, s. 46.

yıktıktan sonra İçel'e girdilerse de Güneri Bey'i bulamadılar. 1287 yılında Selçuklu ve Moğol ordusu Güneri Bey'i takip ederken II. Mesut ve Sâhip Ata Fahreddin Ali'nin Argun Han'ın yanına Tebriz'e gitmeleriyle, kendisini takip eden ordunun geri dönmesini fırsat bilen Güneri Bey, Konya'ya baskın düzenledi. Ancak başarılı olamadı. 1287-1291 yılları arasında Karamanoğulları ve Selçuklular arasında herhangi bir hadise meydana gelmedi. Dostane ilişkiler kuruldu. Ancak 1291'de Güneri Bey tekrar Konya üzerine yürüdü. Fakat Moğol ordusu Bağdat'ta hanlık için isyan eden Baydon'un isyanını bastırdıktan sonra Anadolu'ya gelerek Güneri Bey'i mağlup ettiler. Moğol ordusunu kumanda eden Keyhatu, Aksaray, Ereğli ve Lârende'de pek acımasız davranarak halkına her türlü zulmü reva görmüş, şehirleri de ateşe vermiştir. Daha sonra benim elçimi katledip, Güneri Bey'i davet ederek onunla birleştiniz; diye Konya'ya gelmiş ise de şehri tahrip etmekten vazgeçmiştir.

Keyhatu çekilince Güneri Bey tekrar harekete geçtiği sırada Kastamonu civarında Şehzade Rükneddin Kılıçarslan, II. Mesut'a isyan etti. Keyhatu bu isyanı ortadan kaldırmak için II. Mesut'u görevlendirdi. Emrindeki kuvvetin çokluğuna rağmen II. Mesut, Kastamonu civarında Şehzade Kılıçarslan'ın kuvvetlerine esir oldu. Ancak yine Moğol kumandanlarından Giray'ın araya girmesi ile kurtulabildi.[71]

1295'te Keyhatu Han ölmüş yerine Baydu Han olmuştu. Çok geçmeden Baydu Han öldürülmüş, yerine Gazan Mahmud (1295-1304) Han olmuştu. Bütün bu karışıklıklar esnasında Moğolların Anadolu ümerasından Emir Baltu isyan etti. İsyanı bastırmaya çalışan Togacar ve Beylerbeyi'ni mağlup eden Emir Baltu her ikisini de katletti. Gazan Han bu durumu öğrendikten sonra Kutluşan isminde bir kumandanını kalabalık bir ordu ile 1296'da Anadolu'ya gönderdi. İki taraf Kırşehir yakınlarında Malya ovasında karşılaştılar. Çok çetin geçen bir muharebeden sonra Baltu yenilerek firar etti. Zamanında Güneri Bey ile yapmış olduğu anlaşmaya güvenerek onun memleketine sığındı. Güneri Bey birbirlerine düşmüş Moğollardan intikam almak veya Kutluşah orduları tarafından yeniden memleketinin yıkıma uğramasını önlemek için anlaşmayı bozarak kendisine sığınan Baltu üzerine saldırdı. Hiç kimseye aman vermediler.

[71] Ünal, s. 156.

Moğolların birçoğunu esir olarak ele geçirdiler. Baltu bu havalide kalamayacağını anlayınca Sis Tekfuruna sığınmak zorunda kaldı.[72]

Sis Tekfuru da Baltu'yu muhafaza etmekten korkarak yakalayıp Kutluşah'a teslim etti. Baltu Tebriz'de idam edildi. 1297 ve 1298 yıllarında Moğol emirlerinden Sülemiş isyan etti. Anadolu genel valisi Bayındır, Sülemiş'e mağlup oldu. Sülemiş Sivas'ı muhasara etti. Fakat kış yaklaşmış olduğundan muhasarayı kaldırdı. 1299 yılının ilkbaharında Emir Çoban kumandasında büyük bir ordu Anadolu'ya girdi. Emir Çoban, Sülemiş ile Erzincan ovasında yaptığı savaşta onu mağlup etti. Sülemiş Şam'a kaçmak zorunda kaldı.[73]

Sülemiş Memlûk Sultanı Lâçin'e 1298 yılının kışında birkaç mektup yazarak ondan yardım istemiş, Anadolu Türkmenleri ve bu arada Karamanoğlu Güneri Bey ile birleşip hep birlikte kendisine tâbi olduklarını bildirmişti. Fakat kendisi ile Anadolu beylerinin ve özellikle Güneri Bey'in işbirliği ettiği haberi doğru değildi. Sülemiş de Baltu gibi Şam'dan Sis yolu ile Güneri Bey'in topraklarına gelip ondan yardım istemiş, hatta Karamanlılar'ın Moğollar'a karşı mücadelelerini takdirle karşılayan Memlûk Sultanı Lâçin, Sülemiş'e yardım etmesi konusunda bir mektup göndermişti. Bütün bunlara rağmen Güneri Bey, Baltu'ya yaptığının aynısını Sülemiş'e de yapmış şartlar ne olursa olsun her fırsatta Moğollar'dan intikam alma yolunu seçmiştir. Bu olaylarda çok önemli rol oynayan ve en önemli faktörlerden biri olan Güneri Bey 1300 tarihinde vefat etmiştir.[74]Güneri Bey'den sonra beyliğin başına Mahmud ve Yahşi Bey'ler geçmiştir. Bu dönemden sonraki süreci müellif eserinde ayrıntılı olarak açıklamıştır.

[72]Aksayî bu durumu: "Öteden beri asiler yatağı olan uç vilayetlerinin yolunu tuttu" dedikten sonra "Yaralı bir yılanın yuvasına sığınıyorlardı." Şeklinde izah ediyor. Bkz. Aksarayi, s. 164-165.
[73] Aksarayî, s. 197.
[74] Uzluk, s. 67.

2. BÖLÜM:

ESERİN MÜELLİFİ SÜLEYMAN FAİK EFENDİ

2.1. ESERİN MÜELLİFİ SÜLEYMAN FAİK EFENDİ'NİN HAYATI

İçel ve Karaman Tarihi adlı yazma eserin müellifi Süleyman Faik Efendi 1893 yılında İzmir'de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini nerede yaptığı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Ancak yükseköğrenimini Dâr'ül-Fünûn (İstanbul Üniversitesi) Hukuk şubesinde tamamladığı (1911) bilinmektedir. İlk muallimlik görevine 1916 yılında başlamıştır.

1932 yılında Rukiye hanımla evlenen Süleyman Faik beyin çocukları olmamıştır. Rukiye Hanım 1911 Serez doğumlu olup annesinin ismi Ayşe, babasının ismi Ali Efendidir. Rukiye Hanım 2000 yılında vefat etmiştir. Süleyman Faik Efendi soyadı kanunundan sonra "AKÇIN" soyadını almıştır. 1958 yılı Haziran ayında öğretmenlik görevinden emekliye ayrılmış ve 1977 yılında İzmir'de vefat etmiştir.

Süleyman Faik Bey ilk göreve başladığı 1916 yılından emekli olduğu 1958 yılına kadar Türkiye'nin değişik yerlerinde öğretmenlikle beraber çeşitli yöneticilik görevlerinde de bulunmuştur. Bunların başlıcaları:

İçel Mekteb-i İdâdisi Fransızca Muallimliği, Silifke Milli Hars Encümen Azalığı, İçel Rum Mektebi Türkçe Muallimliği, Gümüşhane İdâdisi Müdürlüğü, İzmir Erkek Muallim Mektebi Türkçe Muallimi, İzmir Buca Orta Mektebi Müdürlüğü, İzmir Karşıyaka Ortaokulu Türkçe Öğretmeni, İzmir Karataş Ortaokulu Türkçe Muallimi, İzmir Kız Ortaokulu Türkçe Muallimi, İzmir Tilkilik Ortaokulu Türkçe Muallimi, İzmir Kestelli Ortaokulu Türkçe Muallimi.[75]

[75] Ergin Koyuncu, Karamanve İçel Tarihi Hakkında Türkçe Bir El Yazması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2010.

SİCİLİ:

Adı: Süleyman Faik, Soyadı: Akçın, Anne Adı: Fatma, Baba Adı: Mehmet Sadık, Son Görev Yeri: Kestelli Ortaokulu, Görev Süresi: 31.09.10, Sicil No:627, Defter No:214, Sayfa:21, Sıra No:230, Dosya No:051.[76]

2.2. EL YAZMASI ESERİN ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Eserin Varak Düzeni:

İçel ve Karaman Tarihi adlı el yazması eser İzmir Milli Kütüphanesi Kent Arşivinde "Yaz 791" numara ile kayıtlı bulunmaktadır. 230x170 mm olarak ölçüsü verilen eser 57 varak ve bu varaklar genellikle 26 satırdan oluşmaktadır. Varaklara 1'den başlayarak numara verilmiş ancak 46. 47. 48. 49 ve 55. varaklara sadece numara verilmiş boş bırakılmıştır. 1. 53. 54. varaklara numara konmamıştır. Giriş kısmında bir varak boş bırakılmış, varakın birine de Karamanoğullarının şeceresi bir şema çizilerek gösterilmiştir. Bu şemada Nûre Sûfi'den başlayarak Karaman Bey, Mehmet Bey, Mahmut Bey, Yahşi Bey, Süleyman Bey, Ali-yi Alâeddin Bey, İkinci Mehmet Bey, Ali Bey, İbrahim Bey, Mustafa Bey, İsa Bey, Ali Bey, Mirza Bey, Pir Ahmet Bey, Karaman Bey, Alâeddin Bey, İshak Bey, Kasım Bey, Süleyman Bey, Nûre Sûfi Bey, Hacı Hamza Bey, Üçüncü Mehmet Bey, Mustafa Bey ve Dördüncü Mehmet Bey'in isimleri bulunmaktadır.

2.2.2. Eserde Kullanılan Yazı Türü:

Osmanlıca rik'a yazı çeşidi ile kaleme alınan eserin bazı yerleri oldukça karışık şekilde yazıldığı için okunmasında zorluk çekilmiştir. El yazması eser sarı renkli ve çizgili bir deftere yazılmış olup mavi mürekkepli bir kalem kullanılmıştır. Dipnotlar siyah mürekkepli kalemle yazılmış ve dipnot numarası yazerken kırmızı kalem kullanmıştır. Yazmanın üst kapağında yazarın adı, görevi ve yazmanın ismi ile yazıldığı tarih verilmiştir.

[76] Koyuncu, s. 6.

2.2.3. Müellifin Faydalandığı Kaynaklar:

Müellif eserini altı kaynaktan faydalanarak kaleme almış ve bu kaynaklardaki dağnık bilgileri bir araya toplamıştır. Bu kaynakları ilk varakta dipnot olarak vermiş fakat cilt, sayfa numarısı veya hangi bilgiyi hangi kaynaktan aldığını belirtmemiştir. Müellifin yazış sırasına göre bu kaynaklar: Hammer Tarihi, Solak-zâde Tarihi, Tac'üt-Tevârih, Âşık Paşa Tarihi, Ahmed Refik Bey'in Tarih-i Umumisi ve Cevdet Paşa Tarihi'dir. Bu eserler hakkında kronolojik sıraya göre kısaca bilgi vermeyi uygun bulduk.

2.2.3.1. Âşıkpaşazâde Tarihi

Âşık paşazâde 15. yüzyılda yaşamış Osmanlı tarihçilerindendir. 1400 yılında Amasya sancağının Mecitözü kazasına bağlı Elvan Çelebi köyünde doğdu. Asıl adı Ahmed Aşıkî'dir. Şeyh Yahya'nın oğlu, Tasavvuf şairi Âşık Paşa'nın torunudur. Âşık Paşanın soyundan geldiği için, Aşıkpaşazâde ismiyle tanınmıştır. Hayatı hakkında çok az bilgi vardır. 1914 yılında kendi adı ile anılan tarihi yayınlanınca dikkatleri üzerine çekti. Buradaki bilgilere göre, Aşıkpaşazâde, şehzadelerin taht kavgası esnasında, Çelebi Sultan Mehmed Han'ın, Musa Çelebi'ye karşı gönderdiği orduya katıldı. Yolda hastalanarak, Geyve'de elimizde bulunan ilk yazılı Osmanlı Tarihi'nin müellifi Yahşi Fakih'in evinde istirahat için kaldı. Bu esnada Yahşi Fakih'in eserini okuma fırsatını elde etti. Yine tarihinden anlaşıldığına göre, Aşıkpaşazade Anadolu ve Rumeli'de birçok seferlere katılmıştır. Hac için çıktığı yolculuk esnasında Konya'da Sadreddin Konevi Tekkesinde bulunan Şeyh Abdullah Makdisi'den feyz aldığı ve ondan manevi ilimleri öğrendiği bilinmektedir. Aşıkpaşazâde, İstanbul'un fethinde de bulundu ve kitabında bu hadiseye yer verdi. Fatih semtinde büyük dedesi Âşık Paşa adına bir mescit yaptırdı. Seksen yaşında iken eserini yazmaya başladı. 100 yaşının üzerindeyken vefat ettiği anlaşılmaktadır. Mezarı muhtemelen büyük dedesi Âşık Paşa adına inşa ettirdiği cami bahçesindedir. Aşıkpaşazâde'ye eserini yazma fikri, ilk defa Yahşi Fakih'in evindeyken geldi. Ankara Savaşına kadar olan kısmını Yahşi Fakih'in eserinden yazdı. Geri kalan kısmını da duyup gördüklerine göre kaleme aldı. Eseri, ilk defa, İstanbul Arkeoloji Müzesi kitaplığındaki nüshası esas alınarak, 1914'te İstanbul'da yayınlandı. Daha sonra tenkitli ve 11 nüshası karşılaştırılarak 1928-29'da yeniden neşredildi. Daha ziyade gazaya giden askerin maneviyatını arttırmak için yazdığı eserinde sade, dini, milli hislere hitab edici bir üslup kullanan Aşıkpaşazâde hadiseleri zaman zaman tahlile

tabi tutar. Anonim tarihlerden farklı özelliği ise, Osmanlı padişahlarının birer mücahid gazi olduklarını belirtmesi, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ve bilhassa Anadolu'da Türk İslam kültürünün yerleşmesinde büyük rol oynayan, Abdalan-ı Rum, Gaziyan-ı Rum, Baciyan-ı Rum gibi âhi kuruluşları hakkında bilgi vermesidir. Eseri kendi adını taşıyan Aşıkpaşazâde Tarihi isimli tarih kitabıdır.[77]

2.2.3.2. Tacü't-Tevarih

Hoca Sadeddin Efendi 1536/37 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Ailesi aslen İsfehan'lıdır. Dedesi İsfehanlı Hafın Muhammed, Şah İsmail'e intisap etmişken Çaldıran savaşından sonra Yavuz Sultan Selim'in Tebriz'den İstanbul'a getirdiği, zanaatkâr ve bilginlerden biri idi. Sesiyle kendini tanıtmış ve Yavuz Sultan Selim'in özel hafızı olmuştur. Hoca Sadeddin Efendi'nin babası Yavuz Sultan Selim'in çok sevdiği nedimi Hasan Can Çelebi'dir.[78]

Hoca Efendi, yaşadığı dönemin eğitim usullerine göre yetiştirilmiş; bilinen ilk hocası Sahn-ı semân müderrisi Karamanlı Mehmed Efendi'dir. Fakat asıl onu hayata hazırlayan Ebussud Efendi olmuştur. Yirmi yaşında öğrenimini tamamladıktan sonra ilk görevi, Murad Paşa Medresesi müderrisliği olmuştur. Daha sonra çeşitli medreselerde müderrislik yapmış; 1573 yılında Manisa'da Şehzade Murad'ın hocalığına atanmıştır. Burada şehzade ile sekiz ay kadar kalmıştır. Bu kısa zamanda şehzadenin güvenini ve saygısını kazanmış ve şehzadenin padişah olması ile de İstanbul'a gelerek, Hâce-i Sultanî ünvanıyla ölümüne kadar devam ettireceği nüfuz ve iktidarı sağlamıştır.

III. Murad'ın ölümünden sonra yerine geçen III. Mehmed devrinde de aynı görevi sürdürmüştür. Hoca Sadeddin Efendi'nin Türk tarihine en büyük katkısı 1596 yılında yapılan Haçova savaşındaki çabaları olmuştur. Daha seferin başında cihat ayetlerini ele alarak, padişah III. Mehmed'i sefere katılmaya ikna etmiş, bu konuda önce Koca Sinan Paşa, sonra da Damat İbrahim Paşa ile işbirliği etmiştir. Kendisi de padişahın yanında sefere katılmış, bütün harekâtı adım adım takip ederek yerinde ve geçerli karışmalarıyla bu seferin Osmanlı tarihinin son parlak meydan zaferiyle sona ermesini sağlamıştır. Şeyhülislam Bostanzade'nin ölümü üzerine padişahın emriyle bu göreve yükseltilmiştir.

---

[77] Aşık Paşaoğlu, Aşık Paşaoğlu Tarihi, Haz. Hüseyin Nihal Atsız, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul 1970, s. 2; Abdulkadir Özcan, "Aşıkpaşa", DİA, C. IV, İstanbul 1991, s. 7.
[78] Şerafettin Turan, "Hoca Sâddin Efendi", DİA, C. XVIII, İstanbul 1998, s. 196.

Hoca Efendi'nin şeyhülislamlığı bir yıl altı ay sürmüştür. 2 Ekim 1599'da III. Murad'ın ruhuna okutulacak mevlide katılmak için Ayasofya Camiine gitmiş ve o sırada rahatsızlanarak vefat etmiştir.

Hoca Sadeddin Efendi'nin siyasi ve idari görevleri dolayısıyla elde ettiği şöhreti ziyadeleştirmeye Tacü't-Tevarih adlı kitabın büyük katkısı olmuştur. Halk arasında Hoca Tarihi diye anılan bu eser, ciddi bir araştırma ve inceleme sonu meydana geldiğinden, Osmanlı İmparatorluğu kuruluş devrinin temel kaynakalrından biri olarak tanınmıştır. Hoca Efendi, eserini İkinci Selim'in padişahlığı zamanında yazmaya başlamış, Murad Hüdavendigâr'ın ölümüne kadar olan, yani Osmanlı Devleti'nin kuruluş bölümünü, bu dönemde tamamlamıştır. Ondan sonra görevi itibariyle eserini yazmaya bir müddet ara verdiyse de III. Murad'ın padişahlığında onun isteği üzerine metni yeniden gözden geçirip temize çekmiş ve Sultan III. Murad'a sunmuştur. Eserini tarihlere tâc olmaya layık gördüğü için Tacü't-Tevarih diye isimlendirmiştir. İlk yazılan eserde Kanuni Sultan Süleyman devri işlenmemiş, metin dışında müsveddeler halinde kalmıştır.

Hoca Sadeddin Efendi eserini yazarken kendi deyimiyle on kadar Türkçe tarih ve destandan başka İdris-i Bitlisî, Neşrî, Âşık Paşa-zâde, Ahmedî, Hadidî, İbn-i Kemal, İshak Çelebi, Haydar Çelebi, Şerafeddin Ali Yezdî, Hatifî, İbn-i Şıhna gibi zatların eserlerinden faydalanmıştır. Hâtime (Son) bölümünü meydana getiren biyografya bölümünün yazılışında ise Taşköprüzade'den büyük ölçüde faydalanmıştır. Bu eser 1863 yılında iki cilt halinde basılmıştır. İsmet Parmaksızoğlu tarafından bugünkü dilimize göre yenileştirilmesi ve sadeleştirilmesi yapılan bu eser beş cilt halinde Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır.

Birinci cilt, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan, Yıldırım Bayezit'in ölümüne kadar; İkinci cilt, fetret devrinden Sultan İkinci Murad'ın ölümüne, Fâtih'in cülûsu ve İstanbul'un fethine kadar; Üçüncü cilt, Fâtih Sultan Mehmet ve oğlu II: Bayezit devirleri; Dördüncü cilt, Yavuz Sultan Selim devri; Beşinci cilt ise, Tacü't-Tevarih'in

Hâtime bölümü ve buna ek olarak Selimnâme'yi kapsamaktadır.[79] Eserini kronolojik sıraya göre yazmış yeri geldikçe Osmanlı Karamanlı mücadelesini anlatmıştır.

2.2.3.3. Solak-zâde Tarihi

Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi on sekizinci yüzyılın ilk yarısında yaşamış ünlü bir Osmanlı tarihçisidir. Hayatının ilk devreleri ve ailesi hakkında çok az şey bilinen Solak-zâde, Üsküp'ten babası ile İstanbul'a gelmiştir. Babasının padişah muhafızlarının başı (solak-başı) olması dolayısıyla "Solak-zâde" lakabı ile şöhret bulmuştur. Yazmış olduğu tarihinde saraydan ve sarayın ileri gelenlerinden fazlaca bahsetmesine bakılırsa, endrûnda tahsil ve terbiye görmesi kuvvetle muhtemeldir. Belirli bir mansıb ve taşra hizmetlerinde bulunmayan Solak-zâde, saraydaki hâmilerinin sayesinde Sultan IV. Murad'a musâhib olmuş, hatta onun ölümünden sonra da, bu hizmete devam etmiştir. Padişahın musâhibi olarak yanından ayrılmayan Mehmet Hemdemî Çelebi, meşhur tarihini Sultan IV. Mehmed zamanında kaleme almış, eserini padişaha takdîm edip pek çok iltifata nail olmuştur. Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, 1658 tarihinde vefat etmiştir.

Eserleri: 1. Tarih, Tarih-i Solak-zâde olarak anılan bu eser başlangıçtan 1657 yılına kadar Osmanlı Devleti'nin tarihini özlü bir şekilde içine almaktadır. Mehmed Hemdemî Çelebi, eserini Has-odabaşı Hasan Ağa'nın teşviki ile yazmıştır. Solak-zâde, Sultan I. Selim'den itibaren Hoca Sadeddin Efendi'den ve devamında ise Hasan Beyzâde'den, Sultan Üçüncü Mehmed'den sonra da sonuna kadar bizzat kendi gördüklerinden istifade ile eserini tamamlamıştır. Bu eseri iki bölümde ele almak mümkündür. Birinci bölüm kendi döneminden önce, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1622 yılına kadar yazdığı bölüm olup, burada daha önce yazılmış birçok kaynağı kullanmış ve yararlandığı tarihçilerin isimlerini de yazmıştır. Bunlar arasında Neşrî, Rûhi, İdris-i Bitlisî, Âli, Hasan Bey-zâde sayılabilir. Solak-zâde, bu eserlerden bazen özetler aldığı gibi bazen olduğu gibi aktarımlarda bulunuştur. Eserin ikinci kısmını oluşturan bölümde ise kendi dönemine ait yazdıklarıdır. Bu dönemde olayların bizzat görgü tanığı olan Solak-zâde, Sultan IV. Murad, Sultan İbrahim ve Sultan IV. Mehmed'in saltanatının ilk yılları ile

[79]Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara1992, s. III-XII; Turan, Hoca Sâddin Efendi, s. 196-198; Tacü't-Tevarih, C. I (Eski baskı), İstanbul 1279, s. 1.

alakalı çok değerli bilgiler vermektedir. Bu eser Kültür Bakanlığı tarafından iki cilt halinde yayınlanmıştır.[80]

Solakzâde eserinde Karamanoğulları'ndan ilk olarak I. Murad zamanında bahsetmektedir. Osmanlı ordusunun Rumeli'de fetihte olduğu sırada Karamanlılar Osmanlı topraklarına saldırdı. Bunun üzerine I. Murad Rumeli'deki fetihleri kumandanlarına bırakarak kendisi Karamanoğulları üzerine yürüdü. Konya ovasında yapılan savaşta Karamanlılar yenildi ve padişahtan af diledi.[81] Müellif tarihi sıraya göre Osmanlı Karamanlı mücadelesini yeri geldikçe anlatmıştır.

2.2.3.4. Hammer Tarihi

Bir maliye memurunun oğlu olan Joseph Von Hammer, 1774'te Graz'da doğmuş, 1856'da Viyana'da ölmüştür. Doğu dilleri okulunda okuyan ve doğu dillerini çok iyi bilen Hammer, yirmi beş yaşındayken elçlik tercümanı olarak İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'daki görevinde birkaç ay kaldıktan sonra Mısır'a göndrilen tarihçi, oradan İngiltere'ye gitmiş, 1802 yılında da yeniden elçilik sekreteri olarak İstanbul'a dönmüştür. Buradan Yaş konsolosluğuna atanan Hammer, daha sonra sırasıyla dışişleri bakanlığı müsteşarlığı, devlet müsteşarlığı ve imparatorun saray tercümanlığını yapmış, bu arada doğu kaynaklarını uzun yıllar inceleme imkânını bulmuştur. Hammer'in yazdığı yetmiş altı eserden en önemlisi, "Osmanlı Devleti Tarihi" dir.1825 – 1830 yılları arasında hazırlanan, Almanca'da on, Fransızca'da on sekiz cilt tutan bu eser, olayların toplanması, çeşitli görüşlerin bir araya getirilmesi ve tenkidi bakımından özellikler taşımaktadır.

Hammer'in yazdığı Osmanlı Devleti Tarihi'nin ilk bölümü: "Türklerin kökenleri, ilk yurtları ile Oğuzlar, Türkmenler ve İran ve Rum (Anadolu) Selçuklularının tarihini" içine almaktadır. Burada Türk sözü ve bunun eski çağlarda kimlere verildiği üzerinde durulmuş; Türklerin anayurtlarına değinilmiştir. Zaman zaman da Karamanoğolları hakkında bilgiler verilmiştir. Örneğin cilt bir sayfa otuz sekiz de Karamanoğulları'nın kökeninden, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat'la olan münasebetlerinden

---

[80] Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, *Solak-zâde Tarihi*, (Haz. Vahid Çabuk) C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 1-2; Abdülkadir Özcan, "*Solakzâde Mehemed Hemdemî*", DİA, C. XXXVII, İstanbul 2009, s. 370.

[81] Daha geniş bilgi için bkz. Solak-zâde, s. 53.

ve Ermenek, Mut civarına yerleşerek etrafındaki kaleleri nasıl aldıklarından uzun uzun bahsedilmektedir.[82]

2.2.3.5. Cevdet Paşa Tarihi

Ondokuzuncu yüzyıl, Tanzimat devri âlimlerinden mümtaz bir zat olan Ahmet Cevdet Paşa, Bulgaristan'nın Lofça kasabasında 1823 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Lofça'da idare meclis azalığı yapan Hacı İsmail Ağanın oğlu Hacı Ali Efendi isminde bir zatın da torunudur. Ahmet Cevdet Paşa, ilk tahsilini tamamladıktan sonra, buranın müftüsü Hafız Ömer Efendiden Sarf, Nahiv, Belâgat, Fıkıh gibi dersleri okumuştu.

İkmâl-i tahsil için 1839 yılında İstanbul'a gelerek Çarşamba civarındaki Papazoğlu medresesinde derslere devam ederken aynı zamanda Fatih Camiinde devrin büyük âlimlerinden İmamzâde Esad Efendinin Şerh-i Akaid, Antakyalı Said Efendinin de Mutavvel derslerine devam etmek suretiyle ilim sahasında bir hayli mesafe katetmiş bulunan Cevdet Efendi; yaşça kendisinden çok büyük olan arkadaşlarını geride bırakmış, kısa zamanda hocalarının teveccühünü kazanmıştır.

Medrese ilimlerinin yanı sıra müsbet ilimleri de ihmal etmemiş, Mühendishâne-i Berr-i Hûmayun'da muallim olan Miralay Nuri Bey'den Riyaziyye, Heyet, Tabiiyye, Tarih ve Coğrafya dersleri almış, kendisi de Nuri Bey'e Meâni dersi vermiştir. Ahmet Cevdet Paşa'nın büyük başarılarından biri de; seçkin fıkıh âlimlerinin katılımıyla Mecelle'yi meydana getirmeleridir. Tesis ettiği (Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye) cemiyetinin başkanlığı kendisine verilmiştir.

Tarih-i Cevdet (Tarih-i Vekayi-i Devlet-i Aliyye), Osmanlı Tarihinin 1774'ten 1824 yılına, yani Kaynarca andlaşmasından "Vâkıa-yı Hayriye"nin ilanına (Yeniçerilerin kaldırılmasına) kadar geçen olayları içine alan ayrıntılı bir "Vak'anüvis Tarihi"dir. On iki cilt tutan bu tarih, vesika itibariyle değerli ve daima başvurulan bir ana kaynaktır. 18 Temmuz 1851'de açılan "Encümen-i Dâniş"e alınan üyelerin her biri çeşitli konular üzerine birer eser yazmayı üzerlerine almışlardı. Bu arada bu üyelerden bazılarına tarihin kısımları taksim edilerek dağıtıldığı gibi, Cevdet Paşa'ya da Osmanlı İmparatorluğunun 1774 – 1824 yıllarına ait olayları yazma görevi verilmişti. Cevdet

[82] Hammer, s. VI.; İlber Ortaylı, "*Joseph Freiherr von Hammer Purgstall*", DİA, C. XV, İstanbul 1997, s. 491-493.

Paşa, hemen işe başladı ve 1854'te tarihinin ilk üç cildini bitirerek Sultan Abdulmecid'e sunmuştur. Cevdet Paşa bu eseri yazarken eldeki vak'anüvis tarihlerini, sefaretnameleri, özel tarihleri, tarihi değeri olan tasarıları, hâtıraları, devlet arşivi kayıtlarını, resmi tezkireler ve dergiler gibi bütün ilgili kaynakların hepsini gözden geçirmiş, bunlardan geniş ölçüde faydalanmıştır. Cevdet Paşa tarihini kendinden önceki vak'anüvisler gibi, yıl yıl yazmış olmakla beraber yeri geldikçe olaylarla ilgisi bulunan Avrupa devletlerinin ahvalinden bahsederek tarihsel olguların içyüzünü aydınlatmaya çalışmıştır.

Cevdet Tarihi'nin son on ikinci cildi 1884 yılında yayınlandığına göre, bunun otuz yılda bitirildiği anlaşılmaktadır. Bu eserin birinci cildinde usûl-i tarihe, tarih felsefesine vesaireye dair birçok bilgiler yazılmış, bu da esere daha da önem katmıştır. Cevdet Paşa, bu esere çeşitli zamanlarda yapılan baskıları üzerine bazı ilaveler ve düzeltmeler yapmıştır. Nitekim 1884 ve 1885'de yapılan ve asıl 1891'de tamamlanmış olan tertibinde bir hayli düzeltmeler ve değiştirmeler vardır. Vak'anüvis Ahmet Lûtfi Efendi tarafından bir ek yapılmıştır. Lûtfi Efendi tarafından yapılan bu ek, 1825 yılından başlayıp İkinci Abdülhamid devrine kadar gelmektedir. Cevdet Paşa 1895 yılı 26 Mayıs'ta Bebek'teki yalısında vefat etmiştir.[83]

2.2.3.6. Ahmet Refik Bey

1880 yılında İstanbul Beşiktaş'ta doğdu. Babası, Sultan Abdulaziz'in vekilharcı Ürgüplü Ahmed Ağa'dır. Ailesi Ürgüp'te Gürlükçüoğulları adıyla tanınmakta idi. Ahmed Refik ilköğrenimini Beşiktaş'taki Vişnezâde Mekteb'inde yaptı. Daha sonra askeri rüştiyeyi ve Kuleli İdâdisini bitirdi. Uzun yıllar askeri okullarda coğrafya ve Fransızca hocalığı yaptı. 1907'de yüzbaşılığa yükseldi. Balkan savaşı sırasında Erkân-ı Harbiyye-i Umumiyye tarafından sansür müfettişliğine getirildi. Savaş bittikten sonra askerlikten emekli oldu. 1913'te bir süre bazı medreselerde tarih hocalığı yaptı. I. Dünya savaşı çıkınca yüzbaşı rütbesiyle tekrar askere alındı. Bu savaş sonunda Ermeni mezalimini yerinde incelemek üzere yabancı gazetecilerden kurulu heyetin başında Doğu Anadolu'ya gönderildi. Bu sıradaki gözlemlerini İki Komite İki Kıtal ve Kafkas

[83] Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, (Haz. Dündar Günday ve Mümin Çevik), Tan Matbaası, İstanbul 1972, s. 5-12; Yusuf Halaçoğlu ve M. Akif Aydın, "Ahmet Cevdet Paşa" DİA, C. VII, İstanbul 1993, s. 443-450.

Yollarında Hâtıralar ve Tahassüsler adlı kitaplarda topladı. Cumhuriyet ve Akşam gazeteleri ile Milli Mecmua ve Hayat Mecmuasında yazılar yazdı. 1937 yılında Büyükada'daki evinde öldü.

Ahmet Refik'in yazı hayatı askeri okullardaki öğretmenliği sırasında başlar. Günlük ve haftalık gazete ve dergilerde sürekli yazılar yazan Ahmed Refik, Tercümân-ı Hakikat ve Millet gazetelerinin başyazarlığını yaptı. Bu arada altı ciltlik Büyük Tarih-i Umûmi'yi neşretti (İstanbul 1328). Enver Paşa'nın teşviki ile ilk defa Hazine-i evrak'a (Arşiv) girerek Osmanlı belgelerini inceleyen Ahmed Refik, asıl ilmî çalışmalarını 1915'te Anadolu'dan İstanbul'a döndükten sonra yapmıştır.[84] Ahmed Refik Bey Büyük Tarih-i Umumisinin altıncı cildinde Osmanlı Sultanı I. Murad'dan başlayarak Osmanlı-Karamanlı arasındaki mücadeleleri geniş bir şekilde anlatmıştır.[85]

2.3. ESERİN KISA ÖZETİ

Asıl metinde yazılan konuları daha hızlı bir şekilde gözden geçirerek eser hakkında bir fikir oluşturması düşüncesiyle aşağıya eserin genel bir dökümü mahiyetinde sayılabilecek konu başlıkları ve eserin özetini eklemeyi uygun buldum**.**

Nûre Sûfî Oğlu Karaman Bey (700 – 1300),

Birinci Mehmed Bey Devri,

Mahmud ve Yahşi Beyler,

Alâeddin Yahut Ali Bey Devri (780 - 1378),

İkinci Mehmed Bey Devri (804 – 1401),

İbrahim Bey Devri,

İshak Bey Zamanı (859 - 1454),

Kâsım Bey, Pir Ahmed Bey,

Üçüncü Mehmed Bey Zamanları,

---

[84] Abdülkadir Özcan, "Ahmed Refik Altınay", DİA, C. II., İstanbul 1989, s. 120-121.
[85] Ahmed Refik, "*Büyük Tarih-i Umumi"*, C. VI, İstanbul 1328, s. 344.

Karaman'da Yetişen Meşahir,

Dördüncü Mehmed Bey (888 - 1483),

Mustafa Bey,

Meşayih ve Osmanlı Vüzerası,

Nûre Sûfi oğlu Karaman Bey: Muellif eserine Karamanoğullarının soy kütüğünü şema ile göstererek başlamıştır. Beyliğin kuruluş yılını 1300 tarihi yıkılış tarihini de 1471 yılı olarak göstermiştir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra bağımsızlığını ilan eden beylikler içerisinde Osmanlılardan sonra en büyüğü Karamanoğulları'dır. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin zamanında Nûre Sûfi isminde biri Konya'ya geldi. Bu zat Amasya yakınlarında oturan kendisine "Babaî" denilen Baba İlyas'a bağlı idi. Baba İlyas Amasya halkını devlete karşı tahrik etmiş ve Selçuklu Sultanı tarafından öldürtülmüştür.

Karaman Bey Selçuklu sultanının teveccühünü kazanmakta gecikmedi. Sultan kendisini emr-i-âhurluk hizmetiyle taltif etti. Nûre Sûfi Silifke yakınlarındaki Varsak beldesine yerleşmişti. İyi ilişki içerisinde olduğu Silifke kalesi kumandanını ani bir baskınla ortadan kaldırdı ve kaleye sahip oldu. Bunu haber alan I. Alâeddin tabl, davul ve sancak göndererek emaretini tasdik etti. Bir müddet sonra Karaman Bey Ermenek kalesini de alarak burayı hükümet merkezi yaptı. Karaman Bey'den sonra yerine oğlu Mehmed Bey geçti.

Mehmed Bey dönemi: O da Ermenek civarında ki kaleleri birer birer fethetti. Anadolu Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev'in vefatından sonra Cimri isminde birini Selçuklu tahtına oturtmak suretiyle Konya'yı zapt etti. Ancak bu durum çok uzun sürmedi. Moğol Han'ı Abaka veziri Şemseddin Cüveynî komutasında bir orduyu Anadolu'ya göndererek her ikisini de ortadan kaldırtmıştır. Mehmed Bey'in ölümünden sonra küçük yaşta bulunan Mahmud Bey'den başka evlâdı yoktu. Bu durum Karamanoğullarında bir hayli sıkıntıya sebep oldu. Ancak Mahmud Bey büyüyünce beyliği içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtarıp kuvvetlendirdi. Ermenek merkez olmak üzere beyliği tekrar topladı. Mahmud Bey (707 – 1307/1308) yılında vefat etti. Mahmud Bey'in Yahşi ve Süleyman adında iki oğlu vardı. Bazı tarihçiler Yahşi Bey'den

bahsetmeden Alâeddin Bey'e atlarlar. Yahşi Bey zamanı sakin geçmiş dikkat çekici bir hadise olmamıştır.

Alâeddin Bey dönemi (780 – 1378/1379): Karamanoğulları'nın Osmanlılar hakkındaki haset ve düşmanlığının ilk defa ortaya çıkması Alâeddin Bey zamanındadır. Osmanlıların yükselmekte olan kuvvetine karşı gizlemekte olduğu kinin ortaya çıkması, Ankara'daki Ahi Türkmenlerinin Osmanlılara karşı çıkardıkları isyanları desteklemek için Varsak aşiretini Ahilerle birleşmeye teşvik etti. Ancak Ankara'nın Murat Hüdavendigâr tarafından alınması ümitlerini kırdı. Murad Müdavendigâr kızını Alâeddin Bey'e vermek suretiyle aralarında bir müddet sulh temin olundu.

Ancak Alâeddin Bey, Murad Hüdavendigâr'la yapmış olduğu anlaşmayı bozmak için fırsat beklerken vezir-i azam Hayreddin Paşa'nın vefatı, yerine oğlu Ali Paşa'nın geçmesi ve Murat Hüdavendigâr'ın oğlu Savcı Bey'in babasına isyanı gibi sebeplerden dolayı durumu müsait bulup Varsak, Turgut, Bayburt aşiretlerinden ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde dolaşan kabilelerden topladığı askerlerle Osmanlılar'a savaş ilan etti. İki ordu Konya ovasında karşı karşıya geldi. Büyük bir muharebeden sonra Alâeddin Bey kaçarak Konya kalesine sığındı ve Karamanoğulları ordusu dağıldı. Padişah Konya kalesini muhasaraya aldı. Muhasaranın on ikinci veya on üçüncü günü Alâeddin Bey tehlikeyi görerek Konya'nın ileri gelenlerini ve eşini padişaha göndererek sulh taleb etti. Murat Hüdavendigâr, gelip elini öpmek şartıyla affedeceğini bildirdi ve bu şekilde aralarında sulh ve sukûnet temin edildi.

Alâeddin Bey, yine rahat durmayarak dört sene sonra Yıldırım Bayezit zamanında Osmanlı topraklarına saldırdı. Yıldırım Bayezit ansızın Karaman üzerine yürüdü. Alâeddin Bey kaçarak İçel'in dağlık kesimlerine sığındı. Yıldırım Bayezit Konya kalesini muhasaraya aldı. Mevsim yaz ve harman zamanı idi. Yıldırm Bayezit halkın malına kesinlikle zarar verilmemesini aksine hareket edenlerin cezalandırılacağını bildirdi. Halktan aldığı buğday ve diğer malların bedelini hakkıyla ödedi. Bu durumu gören halk kaleyi teslim etti. Akşehir, Aksaray ve Niğde padişaha teslim oldu. Alâeddin Bey elindeki yerlerin tamamını kaybetmemek için bir kısmını feda etmeye karar vererek padişahtan af ve sulh talep etti. Çarşamba suyu sınır olmak şartıyla sulh yapıldı (1390).

Alâeddin Bey, bir sene sonra Yıldırım Bayezit'in Rumeli'de fütühatta bulunduğu sırada isyan ederek süratli bir şekilde Ankara ve Bursa'ya kadar ilerledi. Ansızın Osmanlı

askerlerine hücum ederek Beylerbeyi Timurtaş Paşa'yı esir aldı. Bunun üzerine Yıldırm Bayezit Rumeli'deki askeri hareketi bırakıp derhal boğazdan geçerek Bursa'ya geldi. Alâeddin Bey, Yıldırım Bayezit'in sağa sola dağılmış askerlerini toplamasındaki hızından dehşete düşerek sulh talebi için bir elçi gönderdi. Yıldırım Bayezit bu münazaayı kılıcın halledeceğini söyleyerek elçiyi geri gönderdi. İki ordu Germiyanoğulları arazisi içinde bulunan Akçay denilen sahrada karşı karşıya geldi. Karaman ordusu mağlup oldu. Alâeddin Bey kaçarken atının ayağı bir taşa takılarak düştü. Kendisi ve iki oğlu esir düştü. Alâeddin Bey, Timurtaş Paşa'nın muhafazasına verildi. O da idam ettirdi. İki oğlu Bursa'da hapsedildi. Alâeddin Bey'in idamından sonra Konya, Aksaray ve Lârende şehirleri alındı ve Karaman emareti Osmanlı Devletine katıldı. (1392)

Ankara muharebesi Osmanlılar için nasıl bir musîbeti davet etti ise Akçay harbi de Karamanoğulları için öyle bir felaketi doğurmuştur. Timur'un Osmanlılara vurduğu darbe neticesinde dokuz senelik bir fetret döneminden sonra kendilerini toparlayabilmişler, Yıldırım'ın vurduğu darbe sonucunda Karamanlılar on senelik bir esaret ve gafletten sonra meydana çıkabilmişlerdir. Karamanoğulları'nın kurtarıcısı Timur, Osmanlılar'ın kurtarıcısı ise kendileri olmuştur. Timur, Yıldırım Bayezit'i mağlup ettikten sonra Mirza Mehmet (Timur'un torunu) Süleyman Çelebi'yi yakalmak maksadıyla Bursa'ya geldi. On seneden beri burada mahpus olan Karamanoğulları Mehmed ve Ali Beyleri Kütahya'da bulunan Timur'un yanına gönderdi. Timur bunlara iyi muamelede bulundu. Büyükleri Mehmed Bey'e kaftan giydirdi ve kemer kuşattı. Konya, Lârende, Aksaray, Antalya, Alanya, Akşehir, Sivrihisar ve Beypazarı şehirlerinin hükümeti kendisine verildi.

I. Mehmed dönemi (1401): Çelebi Sultan Mehmed kardeşlerinden bazısı üzerine galip gelip hükümeti kendi nefsinde topladığı sırada Karamanoğlu Mehmed Bey, yeni padişahı tebrik etmişti. Mehmed Bey, Çelebi Sultan Mehmed'in biraderi Musa Çelebi ile Rumeli'de harp ile meşgul olmasından istifade ederek bütün kuvvetiyle Bursa üzerine yürüdü. Bütün çabalarına rağmen şehri almayı başaramadı. Şehrin etrafındaki köyleri tahrip etti. Babasının intikamını almak için Yıldırım Bayezit'in kabrini açtırarak kemiklerini yaktırdı. O sırada Rumeli'de öldürülen Musa Çelebi'nin cenazesi Bursa'ya geldi. Mehmed Bey, cenazeyle beraber Çelebi Sultan Mehmed'in geleceği zannıyla alelacele Bursa'yı terk etti.

Sultan Mehmed, Rumeli dönüşü hiç vakit kabetmeksizin Karaman üzerine yürüdü. Akşehir, Beyşehir, Seydişehir padişaha itaat ettiler. Konya kuşatıldı ancak çok şiddetli yağan yagmur durumu zorlaştırdı. İki hükümet arasında sulh akdedildi (817 – 1414). Mehmed Bey'in biraderi Ali Bey, Mısır sultanına müracaat ederek yardım istedi. Mısır sultanından almış olduğu askeri kuvvetle biraderi üzerine yürüdü. Dulkadir beyinin de yardımı ile biraderi Mehmed Bey'i mağlup ederek Mısır'a gönderdi. Mehmed Bey burada hapse atıldı. Ali Bey de Mısır sultanının himayesinde Karaman'da hüküm sürmeye başladı. Ancak Mısır da Emir Tatar başa geçince Mehmed Bey'i serbest bırakıp Karaman'a gönderdi. Mehmed Bey, tekrar beyliği ele geçirdi, Ali Bey'in elinde sadece Niğde kaldı.

Osmanlılar tarafından memleketi Antalya elinden alınan Tekelioğulları'ndan Osman Bey, Karamanoğulları nezdine iltica etmiş ve burada ikamet etmekte idi. Mehmed Bey, Antalya'nın geri alınması için yardım sözü vermiş ve kale kuşatılmıştı. Bu sırada Osman Bey hastalanarak mecalsiz kalmış bunu fırsat bilen kale kumandanı, Osman Bey üzerine hücum ederek kendisini öldürmüş ve kız kardeşini de esir almıştır. Bu haberi duyan Mehmed Bey çok sinirlenerek Osman Bey'in başlattığı kuşatmayı kendisi devam ettirmeye karar verdi. Şehri üç ay büyük toplarla dövdürdü. Padişahın Antalya üzerine gelmekte olduğu haberini almakla beraber başladığı işi başarabilmek için olanca gücüyle çaba sarfediyordu. Hisarın zayıf noktasını bulmak ve oradan hücum etmek için bir ata binip kalenin etrafını dolaşmakta iken bir topçu tarafından tabyalardan atılan bir top güllesi Mehmed Bey'in hayatına son verdi. Karamanoğulları askerinin çoğu Mehmed Bey'in oğullarından İbrahim Bey'e tâbi oldular. İbrahim Bey babasının cenazesini acele ile Karaman'a götürüp defnetti. Mehmed Bey'in diğer oğulları esir alınarak padişaha teslim edildi.

İbrahim Bey dönemi: İbrahim Bey atalarının kaybetmiş olduğu nüfuzu tekrar geri almak için her fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeye çalışmıştır. Bunun için zaman zaman Osmanlı toprakalrına saldırmaktan geri durmamış, düşmanımın düşmanı dostumdur sözü doğrultusunda Osmanlı'ya düşman komşularla gizli ve aşikâr anlaşma yapmaktan çekinmemiştir. Macar kralının ve Sırp despotunun teşviki ile silaha sarıldı. Sultan II. Murad'ın Rumeli'de olduğu sırada Hamit ili üzerine yürüyerek orayı aldı. Sancak beyi Şarabtar İlyas'ı esir aldı. Padişah, Sarıca Paşa'yı Edirne'de bırakarak ordusuyla Bursa'ya geldi. Burada birkaç gün istirahattan sonra Beyşehir, Akşehir, Konya,

Karaman, hatta İçel haricindeki bütün memleket zaptedildi. İbrahim Bey İçel'e kaçtı. Padişahın bütün memleketi zapt ve kendisini esir edeceğini anladı. Hemen Arif Çelebi'yi sulh için padişaha gönderdi. Padişah'ta oğlunun birini hizmet için bab-ı hümâyuna gönderme şartı ile sulha razı oldu (1436).

Osmanlı ordusunun Rumeli'de üst üste iki defa yenilmesini fırsat bilen İbrahim Bey yine Osmanlı topraklarına saldırmaya başladı. Damadı Turgutoğlu Hasan Bey'i göndererek halkın mal ve ırzına taarruz ettirdi. Bolvadin halkını, Ömer dağında yaylada oturanları, Beypazarı halkını canından bezdirdi. Hülasa Kütahya ile Ankara arasını tahrip ettikten sonra Akşehir ve Beyşehir'i zapt etti. Padişah Macarların saldırılarına karşı müdafaayı kumandanlarına bırakarak Karamanoğulları'nın cezasını vermek üzere Edirne'den hareketle Anadolu ve Rumeli Askerlerini birleştirdi. O zamana kadar Osmanlı padişahlarından halkı Müslüman olan beledelerde tahrip ve yağmaya izin verilmemişken bu defa Konya'ya kadar olan beldeler tahrip edildi. İbrahim Bey Taşeline kaçtı. İbrahim Bey, veziri Kara Surûri Bey'i ve padişahın kız kardeşi olan kendi hanımını elçi olarak gönderdi. Onların ısrarlı yalvarışları üzerine padişah bu defa da İbrahim Bey'i affetti (1444).

İbrahim Bey, II. Muarad'ın vefatını fırsat bilerek daha önce elinden alınan vilayetleri tekrar almak için II. Mehmed'in gençliğinden ve tecrübesizliğinden de istifade ederek birkaç noktada birden işgal eylemine girişti. Kendi adamlarından birkaç kişi ayarlayarak birini Germiyanlıdır diye Kütahya'ya, diğerini Muğla'ya, diğer birini de Aydın'a gönderdi bu adamlar buraları tahrip faaliyetine giriştiler. İbrahim Bey de Alanya üzerine yürüdü. Padişah Gelibolu'dan geçerek Bursa'ya geldi. Buradan Akşehir ve Beyşehir'e geçti. İbrahim Bey her zaman olduğu gibi Taşeline kaçarak oradan bazı âlimler vasıtasıyla sulh talep etti. Aynı zamanda kızını padişaha vereceğini vaat etti. II. Mehmed İstanbul hakkındaki düşüncelerini endişesizce yerine getirmek için sulh teklifini kabul etti (1451). İbrahim Bey sekiz yüz elli yedi[86] (1453) senesinde çok hasta idi. Yedi oğlu vardı. Bunlardan altısı yani Pir Ahmet, Karaman, Kasım, Alâeddin, Süleyman, Nûre Sûfi II. Mehmed'in halası yani II. Murad'ın kız kardeşinden olmuşlardı. En büyük oğlu İshak Bey ise bir cariyeden dünyaya gelmişti. İbrahim Bey,

[86] Bu tarihi müellif asıl metinde sekiz yüz altmış yedi olarak yazmış ancak bu tarihle vefat tarihi arasında bir uygunsuzluk vardır. Çünkü vefat tarihi sekizyüz elli dokuz olarak gösterilmektedir. İsak Bey'in başa geçtiği tarihte sekiz yüz elli dokuzdur. Bizde bu tarihi esas alarak sekiz yüz elli yedi olarak yazdık.

diğer evlatlarının mahrumiyeti ile İshak Bey'i kendisine varis ilan etti. Yanındaki hazinelerini de vererek Silifke kalesini ikametgâh gösterdi. Bu durum üzerine diğer altı kardeş babalarını Konya'dan çıkardılar. O da Gavele kalesine girmek üzere iken zayıflıktan ve yaşlılıktan dolayı vefat etti (859 – 1454).

İshak Bey devri: İbrahim Bey'in vefatından sonra Pir Ahmet Bey Konya ile beraber beyliğin kuzey taraflarını zapt ederek kardeşi İshak Bey için yalnız Taşelini bıraktı. İshak Bey, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'a müracaat ederek yardım istedi. Yapılacak askeri yardım için büyük miktarda para vaat etti. Uzun Hasan bu daveti kabul ederek bizzat kendisi Erzincan'dan Sivas'a kadar geldi. Pir Ahmet bunlara karşı gelemeyeceğini anlayarak kardeşiyle beraber Fatih Sultan Mehmed'e sığındı. Akkoyunlu askeri memleketi harap etti. Bulduğu bütün malı götürdü. Dişi ve erkek yirmi bin deve götürdüğü rivayet olunmaktadır. Fatih Sultan Mehmed, Antalya valisi Hamza Bey'e haber göndererek Karaman'ın alınmasını emretti. Osmanlı ve Karaman orduları Ermenek'te ve bazı rivayetlere göre de Mut'un Dağpazarı beldesinde karşılaştılar. İshak Bey mağlup olarak Kilikya'ya kaçtı. Eşi ve çocuklarıyla beraber Silifke kalesine kapandı.

Pir Ahmet Bey tekrar beyliğin başına geçti. Akşehir, Beyşehir, Doğanhisar ve Ilgın beldelerinin anahtarlarını teşekkür için Fatih Sultan Mehmed'e takdim etti. İshak Bey, Uzun Hasan'ın sarayına iltica ederek elinden alınan mülkünü geri almak için yardım istedi. Dönüşte Urfa'da vefat etti. Bundan sonra Kasım Bey, Pir Ahmet Bey, Üçüncü Mehmet Bey kısa süreli beyliğin başında bulundular.

Karaman'da Yetişen Meşahir:

Şair Lârendeli "Şâni" : Sultan II. Selim Han devrinde yaşamıştır. Kara Yakup ve Sarı Yakup: Her ikisi de Karaman'da doğmuştur. İkisinin de tefsir ve şerhi fıkha dair çeşitli eserleri vardır.

Nişancı Karamanî Mehmed Paşa: Mevlâne Celaleddin-i Rumî torunlarındandır. Fatih Sultan Mehmed devrinde Bâb-ı Hümâyuna nişancı olmuştur. Osmanlı Devletinde birçok mühim kanunların vâzııdır.

Şeyh Hacı Çelebi: Sultan II. Bayezit devrinde yaşamış, Karamanlıdır.

Pir Mehmed Paşa: Şeyh Cemaleddin Aksarayî torunlarındandır. Karaman'da doğmuştur. Çaldıran muharebesinde Yavuz Sultan Selim'in teveccühünü kazanmış, Mısır seferinden sonrada sadaret makamına getirilmiştir.

Baba İshak: Karamanlı bir mülhıttir. 1239 yılında Anadolu'da nübüvvet iddiasına kalkışıp, Tokat ve Amasya taraflarını yağma etmekete iken Anadolu Selçuklu Sultanı Keyhüsrev'in gönderdiği asker tarafından tutulup idam edilmiştir.

Meşayih ve Osmanlı vezirleri:

İçel'li Ahmet Paşa: Sultan II. Mahmud'un saltanatında, Bursa mutasarrıfı iken 1817 yılında Kaptan-ı derya olmuştur.

Şahin Ali Paşa: I. Abdülhamit'in vezirlerindendir. 1776 tarihinde Adana ve Karaman valiliği yapmıştır.

Hacı Ahmet Paşa: Sultan I. Mahmud Han'ın sadrazamlarındandır. 1750 yılında İçel'de valilik yapmıştır.

İzzet Mehmed Paşa: Sultan I. Abdülhamit'in sadrazamlarından olup 1766 tarihinde İçel valiliği yapmıştır.

2.4. METİN TRANSKRİBİNDE TAKİP EDİLEN YOL

Metin, Latin harflerine aktarılırken transkripsiyon işaretlerine gerek görülmemiştir. Bununla beraber uzatmalar için ^, hemze için ', ayn harfi için' kullanılmıştır. Sonları "be" harfi ile biten Türkçe fiillerin bu harfi "pe"ye çevrilmiştir. Ancak isimlerin sonundaki (b,d,) harfleri değiştirilmemiştir. Metnin orijinalindeki boşluklar (…….) şeklinde belirtilmiştir. Eserde on dokuz adet dipnot bulunmaktadır. Bu dipnotlar asıl numaraları ile birlikte parantez içinde verilmiştir. Örneğin (1), (2) şeklinde bulundukları varaklarda belirtilmiştir. Müellif, bu dipnotların bir kısmını sayfanın altında, diğer kısımlarını da eserin sonunda vermiştir.

Bu dipnotlarda bütünlük sağlamak için hepsini eserin son kısmına aldık. 45. varakta asıl metin bitmekte ve 46. 47. 48. 49. varaklar boş bulunmaktadır. 50. varaktan itibaren dipnotların devamı verilmektedir. Bizde 49. varaktan sonra sırasıyla birden başlayarak dipnotları verdik. Ancak 11. varaktaki (3) numaralı Anamur'a ait dipnotun devamı 57.

varakta olduğu için 3 numaralı dipnotu 57. varakın başına aldık. Yine 25. varaktaki (13) numaralı Mut'a ait dipnotun devamı 56. varakta verildiği için 13 numaralı dipnotu bu varakın üstüne ekledik. 31. 32. 33. 34. varakların alt kısmında bulunan Silifke'ye ait 14. dipnotun devamı 50. 51. 52. 53. varaklarda verildiği için 14. dipnotu 50. varakın öncesine koyduk. Silifke'ye ait bilgiler bittikten sonra 35. varakta bulunan 15. dipnot, 39. varakta bulunan 16. dipnot, 40. varakta bulunan 17. dipnot, 42. varakta bulunan 18 ve 19. dipnotları verdik. Ayrıca dipnotların hangi sayfanın altında olduğunu belirtmek için köşeli parantez içindeki (v) harfi varak ve sayıda sayfa numarasını belirtmektedir. Örneğin [v.1] birinci sayfayı göstermektedir. Eser içirisinde geçen ve ek bilgi gerektiren hususlarda müellif bazen çizgi bazen de yanyana iki çizgi koymuştur. Biz de bütünlük sağlamak için (—,—) iki uzun çizgi kullandık. Yine paragraf içinde geçen ve açıklanması gereken bazı kelimeleri müellif köşeli parantez içerisinde açıklamıştır. Eserde geçen yer isimlerinin önüne günümüzde kullanılan şekli parentez içinde belirtilmiştir. Hicri tarihlerin önüne miladi tarihleri de yazılmıştır. Tarafımızdan müellifin hangi bilgiyi nereden aldığı konusunda bir kaynak taraması yapılmış ve tespit ettiklerimiz dipnotta gösterilmiştir.

2.5. KARAMANOĞULLARI İLE ALAKALI BAZI KAYNAKLAR

2.5.1. Karamanoğulları Döneminde Yazılan Kaynaklar

Karamanoğulları hakkında yazılan en önemli kaynak Şikâri'nin Karamanoğulları Tarihi'dir. Bu eserin kaleme alınması şu şekilde olmuştur. Karamanoğlu Alâeddin Bey (1356-1391) şair Dehhani'den Karamanlılar hakkında bir şehname yazmasını istemiş, Dehhani Farisî olarak 600 beyit yazdıktan sonra vefat etmiştir. Yarım kalan bu eseri Yaricanî namındaki şair tamamlamıştır. İşte bu Karaman Tarihi, Şikârî tarafından Yaricanî'nin manzum şehnamesinden tercüme suretiyle meydana gelmiştir.

Bu eserde Karamanlıların başlangıcından Yavuz Sultan Selim zamanına kadar geçen sürede beyliğin faaliyetleri ve diğer beylik ve devletlerle olan mücadeleleri anlatılmıştır.[87] Bu eserde tarih verilmemiş olaylar birbiri ardınca sıralanmıştır. Bu eser KaramanValiliği tarafından bastırılmıştır.

[87] Şikari, s. 78.

2.5.2. Anadolu Selçuklu Devleti Döneminde Yazılan Kaynaklar

Anadolu Selçuklu Devletini, XII asrın sonlarından 1282 yılına kadar yazan İbn Bibi (El-Hüseyin b. Muhammed b. Ali el-Ca'feri er-Rugadi)'nin "El Evâmirü'l-Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye" (Selçuk-nâme) adlı Farsça eseridir. Bu eser Mürsel Öztürk tarafından Türkçeye çevrilmiş ve iki cilt halinde Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. Bu eserde müellif Karamanoğullarının Anadolu'ya yerleşmesi ve Anadolu Selçuklu hükümdarı ile Karaman Bey'in ve diğer beylerin münasebetleri tarihi sıraya göre anlatılmıştır.

Yine Selçukluların son döneminde yazılan Kerîmüddin Mahmud bin Mehmed Aksarayî'nin "Müsâmeretü'l-Ahbâr Müsâyeretü'l- Ahyâr" adlı Farsça kitabı da Osman Turan tarafından Türkçeye çevrilmiş ve 1944 yılında Türk Tarih Kurumu yayınlamıştır. Bu eserde Karamanoğulları'nın ilk dönemlerine ait önemli bilgiler bulunmaktadır.

O döneme ait diğer bir kaynak "Anonim Selçuknâme"dir. Bu eseri Feridun Nafiz Uzluk 1952 yılında neşretmiştir. (Feridun Nafiz Uzluk, Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi III, Ankara 1952). Büyük Selçuklular ve Harzemşahlılar hakkında kısaca bilgi verdikten sonra Anadolu Selçuklular ve Karamanlılar hakkında bilgilere yer vermesidir. Bu eserin en önemli özelliklerinden birisi olayların tarihlerini veriyor olmasıdır.

2.5.3. Osmanlı Devleti Döneminde Yazılan Kaynaklar

İlk dönem Osmanlı tarihçilerinden Yazıcızâde Ali'nin Tevârih-i Âl-i Selçuk (Oğuz-nâme, Selçuk-nâme, Târih-i Âli Selçuk) adlı eseri konuları itibariyle Türklerin tarih sahnesine çıkışından Osmanlılara kadar olan dönemi kapsayan bir Genel Türk Tarihi özelliği taşımaktadır. Bu eseri Abdullah Bakır hazırlamış ve Çamlıca Basım Yayın tarafından İstanbul'da 2009 yılında basılmıştır. Bu eserde Karamanoğullarının kökeni hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Yine bu dönemde yazılan Oruç Beğ Tarihi,(Bu kitap Necdet Öztürk tarafından hazırlanmış 2008 yılında İstanbul'da Çamlıca Basım Yayın basmıştır.) Hayrullah Efendi'nin Devlet-i Aliyye-i Osmâniye Tarihi, eserin müellifinin de faydalandığı kaynaklardan Hoca Sadeddin Efendi'nin Tac'üt-Tevarihi, Solak-zâde Mehmed

Hemdemî Efendi'nin Solak-zâde Tarihi, Aşıkpaşa Tarihi, Cevdet Paşa Tarihi, vb. kaynaklarda Karamanoğulları hakkında bilgi bulunmaktadır.

Günümüzde Şehabettin Tekindağ, Faruk Sümer'in Karamanoğulları üzerine çalışmaları bulunmaktadır. Yine Tahsin Ünal'ın Karamanoğulları Tarihi adlı kitabı müstakıl bir çalışmadır.

2.6. METİN TENKİDİ VE DEĞERLENDİRME

Müellif eserinin başında faydalandığı kaynakları belirtmiş, burada altı adet isim vermiştir. Eserde kişisel yorumlarına yer vermemiş, sadece kaynaklardaki bilgileri özetlemiştir. Bunların içerisinde en fazla Hammer'in tarihini kullanmış, hatta bazı yerleri olduğu gibi almıştır. Örneğin eserin ilk sayfasının hepsi Hammer'den alınmış, burada (an asıl Ermeni kavminden olan Nûre Sûfi) ibaresi geçmektedir ki bu gerçeği yansıtmamaktadır. Daha geniş bilgi için (bkz. dipnot 21) Yine birinci sayfada Büyük Alâeddin diye Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat'tan bahsetmekte birkaç satır sonra aynı şahısla alakalı Alâeddin-i Sâni şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Bu da bazı çelişkilerin olduğunu göstermektedir. Karamanoğulları Beyliği'nin kuruluş tarihini (h.700 – m. 1300) yılı olarak vermiş bu tarihten önceki önemli olayları sadece özetlemiştir. Verilen tarihlerde yer yer çelişkiler bulunmaktadır. Örneğin on yedinci varakta İbrahim Bey'in ölüm tarihi olarak 867 olarak vermiş İbrahim Bey öldükten sonra yerine geçen oğlu İshak Bey'in beyliğin başına geçiş tarihi olarak 859 tarihini göstermiştir. İki tarih arasında çelişki vardır. Eserde daha ziyade Karamanoğulları beylerinden Alâeddin Bey'den itibaren Osmanlı – Karamanlı arasındaki siyasi mücadelelere ağırlık vermiş olup sosyal ve kültürel tarafı üzerinde durmamıştır. Müellif ağırlıklı olarak Karamanoğulları tarihini anlatmakla beraber eserin isminden de anlaşılacağı üzere beyliğin yaşadığı bölge olan İçel diye isimlendirilen bu havalideki Silifke, Mut, Ermenek, Anamur ve Karaman, Konya hakkında detaylı bilgiler aktarmıştır. Bizi de bu eseri çalışmaya sevkeden asıl bu bilgiler olmuştur. Eserin diğer önemli özelliği Kanuni Sultan Süleyman zamanında İçel'de çıkan birtakım isyanları bu isyanların meydana geliş sebeplerini, bölgede oluşturduğu tehlikeleri ve isyanların nasıl ortadan kaldırıldığını anlatmasıdır. Ayrıca Karaman'da yetişen önemli âlimlerin bazılarının hayatını kısaca anlatmış, bu zatların yazmış oldukları eserlerin ismini vermiştir. Yine İçel ve Karaman'da valilik görevinde bulunan Osmanlı vezirlerinin

isimlerini saymış ve yaptırmış oldukları hayır eserlerini de zikretmiştir. Bu bilgiler esere ayrı bir önem kazandırmaktadır. 1920'li yıllarda kaleme alınan bu eser, Karamanoğulları tarihini incelemekle beraber bu beylikle ilgili mevcut bilgilere yeni bir şey kattığı da söylenemez. Ancak yukarıda da söylendiği gibi bu eseri daha değirli kılan, esere de ismini veren İçel ve Karaman hakkında bize detaylı bilgi sunmasıdır.

Selçuklu ve Osmanlı kaynakları incelendiği zaman Karamanoğullarına karşı önyargılı bir yaklaşım vardır. Bu görüşü haklı kılan noktalar mevcuttur. Zira Karamanoğulları hem Selçuklulara hem de Osmanlılara her zaman tehlikeli bir rakip olmuştur. Ne zaman bir fırsat bulsalar bu devletlere karşı mücadeleye başlamışlardır. Diğer taraftan Karamanoğulları Beyliği sınırları içerisinde yetişen yazarların, tarihçilerin kitapları incelendiğinde, bu beyliğin hakkının gasp edildiği, haksızlığa uğradığı, saltanatın kendilerinin hakkı olduğu, diğer beyliklerin bunu çeşitli yollarla kendi lehlerine çevirdikleri görüşünün benimsendiği görülmektedir. Bu düşünce haklı olsa bile, bunun Karamanoğullarının günün siyasetini ve dünya şartlarını algılamalarıyla ilgili olacağı varsayılmaktadır. Yine bu görüşü benimseyenlerin görüşleri ele alındığında hep bir Karamanoğlu ailesi vurgusu yapılmakta, bu vurgu diğer beyliklerdeki aile vurgusundan daha mutassıb, daha duygusal bir sahiplenme anlayışı görülmektedir. Dolayısıyla böyle bir toplumsal algı, dış dünyaya kapanmayı, güncel olanı kaçırmayı, değerlendirememeyi, beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda bu algı bölgesel ve yerel kalmayı ve evrensel ya da cihanşumul olmayı engellemektedir. Hâlbuki içinde bulunulan zaman dilimi ve Türk beyliklerinin genel durumu tek bayrak altında birleşmeyi mecbur kılmaktadır. Bu görüşten hareketle Karamanoğlu beyliğinin bir hak gaspıyla karşı karşıya olmaktan çok, bütün dünyaya hitap eden bir ufka veya bir dünya görüşüne sahip olmadığı ya da bu görüşün henüz olgunlaşmadığı sonucuna varılmaktadır.

3. BÖLÜM:
ESERİN ASIL METNİ

Karamanoğulları Şeceresi 700'den 871'e kadar 171 sene

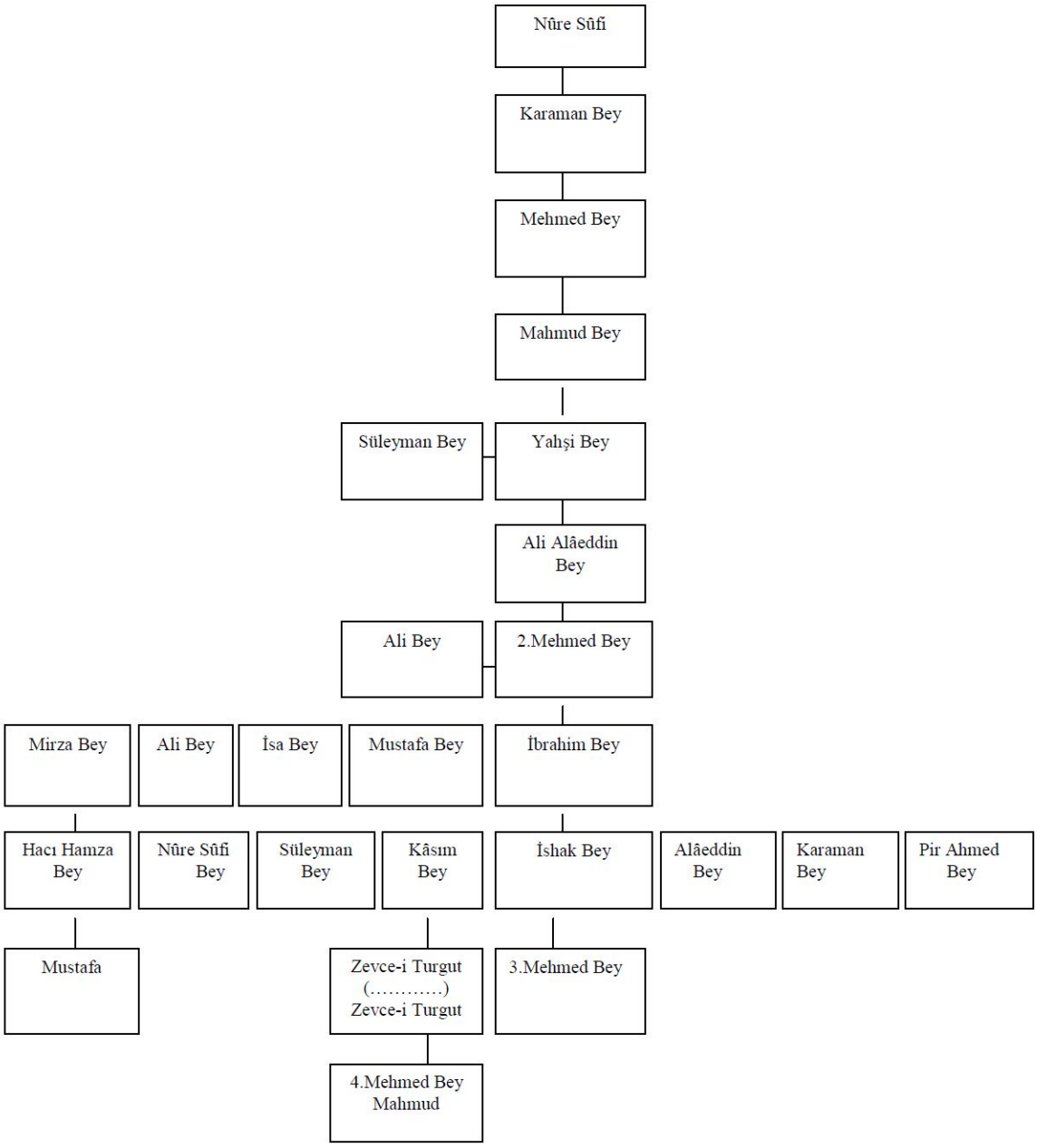

3.1. İÇEL VE KARAMAN TARİHİ

Silifke
Milli Hars Encümeni Aʿzâsından
Muharriri: İʿdâdi-i Tarih Muallimi
Süleyman Faik -1337
Karamanîlerin menşei (1)

3.1.1. Nûre Sûfî Oğlu Karaman Bey (700 - 1300)

[1.a] Selçukî devleti harabelerinden neş'et eden aileler içinde, hânedân-ı Osman'dan sonra en kuvvetlisi Karamanoğulları'dır. (Karaman hükümdarları sekiz neferden ibarettir. (h.700 – m.1300) tarihinden (h.871 – m.1466) tarihine kadar 171 sene hüküm sürmüşse de bunlardan on üç bey'in vukû'u şuyu'dur.) Rum Selçukîleri padişahlarından Büyük Alâeddin'in zaman-ı saltanatında an asıl Ermeni kavminden Nûre Sûfî namında biri Konya'ya gelip yerleşmişti. Bu zât Şeyh Baba İlyas'ın en mutaassıp müridân ve taraftârânı sırasına geçmişti. Bu şeyh de Amasya kurbunda sâkin olan ve müridânına "Babaî" denilen "Baba İlyas'ı Acem" olsa gerektir. Ertuğrul ile beraber Küçük Asya'ya gelmişlerdi. "Koçum Seydi" Baba İlyas'ın halîfesidir. Bunlar kerametleri zâhir, duâları makbul azizlerdendi. (Âşık Paşa) Baba İlyas tasavvurât-ı ihtilâl-kârânesini müddet-i medîde bir mezheb-i tasavvufî setresi altında tertip ettikten sonra, Amasya halkını tahrik teşebbüsünde bulunduğu sırada, bir mevt-i fecâet ile terk-i hayat eylemiştir. (Cenâbi, Hammer)[88]

Alâeddin-i Sâni Nûre Sûfî'nin mezheb-i tasavvufuna i'tikât-ı tamla bağlanmıştı. Oğlu Karaman — Kara Adam — sultanın teveccühünü kazanmakta taahhur etmedi. Selçuk Hükümdârı hemşiresini tezvîc ve emîr-âhûrluk hizmetiyle taltîf etti. Nûre Sûfî Kilikya'nın şimâl-i garbiyesindeki silsile-i cibâl üzerinde ve Silifke kurbunda vâki' Varsak kazasında ittihâz-ı mesken etmişti. Rum İmparatorluğuna tâbi' olan Silifke'nin Rum mutasarrıfı Nûre Sûfî 'nin mezhebine meclûb olarak kendisini sık sık kalesine kabul ederdi. Karaman'ın babası ve müridânı bir gün, muhafızların emniyetinden

[88] Hammer, s. 38.

bi'l-istifâde kendilerine daima semâhat-kârâne misafir-perverlik gösteren kumandanı, i'dâm ederek şehre hâkim ve sâhile mâlik oldular. Sultan Alâeddin, bu muvaffâkiyeti haber alarak Karaman'ı babasının ansızın zapt ettiği şehrin hükûmetine ta'yin, davul ve sancak göndererek emâretini tasdîk eyledi.

Aynı zamanda Silifke'ye mücâvir olan ve şimdiki Karaman kasabasına yakın bir yerde harâbeleri bulunan, Lârende'yi de i'tâ eyledi. Bir müddet sonra Karaman Bey, eşya-i ticariye **[2.a]** sandıkları içine asker koymak sûretiyle Ermenek (2) kalesini de zapt etti. Şu sûretle ismiyle tevsîm olunan Karaman hükûmet-i cedîdesinin merkezi Ermenek oldu.

3.1.2. Birinci Mehmed Bey Devri

Karaman Bey'in oğlu Mehmed Bey Ermenek etrâfındaki şehirlerin cümlesi üzerine asker sevk ederek, her sevkinde muvaffâkiyet kazanmakta idi. Mehmed Bey, Gıyâseddin Keyhüsrev'in vefâtından sonra, esâfil-i nâstan Cimri isminde bir Türk'ü, Selçuk Hükümdârlarından İzzeddin'in Kırım'da vefât etmiş oğlu gibi tanıtmak teşebbüsünde bulundu. Bu hîlesinde de bir derece muvaffak oldu. Mehmed Bey, sahte şehzâde nâmına Selçukî Hükümdârlarının pây-ı tahtı olan Konya'yı bu sûretle eline geçirdi. Lâkin bir müddet, veziri Pervâne ma'rifetiyle Selçuk Devletini idare etmiş olan Moğol Hânı Abaka, Şemseddin Cüveynî'yi — ki Abaka Hân'ın selefini i'dâmdan sonra vezîr nasb etmişti.— müddei-i kâzib Cimri'nin Mehmed Bey muâvenetiyle tahtından cüdâ etmiş olduğu genç Gıyâseddin'in Konya'ya tekrar avdet etmesi için imdâda gönderdi. Müddei-i saltanat ve hâmisi çok zaman geçmeden füc'eten vefât ettiler. Yahut her ikisi Şemseddin Cüveynî ile vuku' bulan muhârebede maktûl düştüler. Son zamana kadar defâtir ve muharrerâtın **[3.a]** Türkî ve Fârisi lisânında tutulması usulünü ihtira' eden bu Cimri'dir.

3.1.3. Mahmud ve Yahşi Beyler

Karamanî Mehmed Bey'in beşikte bulunan Mahmud nâmında bir oğlundan başka evlâdı kalmamıştı. Bu vâkıa henüz neş'et etmekte bulunan, Karaman ailesini büsbütün imha edecek gibi görünüyordu. Lâkin Mahmud sinn-i şebâbete gelip de bir an için dûçâr, zaif olan hânedânın kudretini ahkâm edince, bu aile yeni bir kuvvet ve hayat buldu. Selçuk Devletinin sükûtundan sonra Mahmud Bey, Ermenek'te yerleşerek bütün Karaman

vilâyeti hükümdârı sıfatıyla, Bedreddîn unvânını aldı. Mahmud Bey hicretin 707 senesinde vefât etmiştir.

Yahşi ve Süleyman Bey'ler nâmında iki oğul bıraktı. Bazı tarihçiler Yahşi Bey'den ve böyle bir oğlu bulunduğundan hiç bahs etmezler. Mahmud'dan Alâeddin'e atlarlar. Yahşi Bey pederini istihlâf eyledi. Zamanı sükûnetle geçmiştir.

3.1.4. Alâeddin Yahut Ali Bey Devri (780 - 1378)

Münşeât-ı Feridun'da Tâc'üt-Tevârih ve Solak-zâde gibi bazı müverrihler Alâeddin Bey'i, Ali Bey tesmiye ederler. Karamanîlerin Osmanîler hakkındaki haset ve adâvetlerinin birinci def'a olarak zuhûru, Yahşi Bey'in oğlu ve halefi Alâeddin Bey zamanındadır. Osmanîlerin daima taâlî etmekte bulunan kuvvetine karşı, ızmâr eylediği garazın izhârı tasavvurât-ı tama'kârısının, mevki-i fi'le îsali maksadıyla Alâeddin Bey, Galatya'daki büyük emlâk sâhiplerinin, yani Ankara'da Ahi Türkmenlerinin çıkardıkları ihtilâl müşkilâtını, tezyîd ve bir kuvve-i cedîde ile isyânı teşdit eylemek için, Varsak Türkmen aşiretini Ankara ihtilâlcileriyle birleşmeye tahrîk etti. Lâkin Ankara'nın Murad Hüdâvendigâr tarafından zaptı ümit ve emelini kırdı. Aralarında cereyân eden muhabere üzerine Alâeddin Bey, Murad Hüdâvendigâr'ın kerîmesi, Nefîse Sultan'ı tezevvüc etmek sûretiyle bir müddetçik için âsâyiş iâde olundu (780 - 1378).[89]

Bu andan i'tibaren Alâeddin Bey kendisini Murad Hüdâvendigâr'a rabt eden ahidnâmeyi nakz için fırsat aradı. 787'de vezir-i a'zam Hayrettin Paşa'nın vefâtıyla yerine — gençliği hasebiyle tecrübesiz zannettiği — oğlu Ali Pâşâ'nın geçmesini ve Savcı Bey'in isyân ve fesâdını i'lan-ı harp için pek müsâit buldu. Varsak, Turgut, Bayburt aşiretleriyle Küçük Asya'da dolaşmakta olan Teberrük, Sungur, Hızır Bey, Barasay, Çağazan, Safâ, Tastağa, Samağar gibi Türkmen ve Tatarları bayrağının altına topladı. Murad Hüdâvendigâr derhal Rumeli Beyler Beyi Timurtaş Paşa'nın bütün kuvve-i mevcudu ve muavenesiyle Anadolu'ya geçmesini emir eyledi. Kütahya'da resmî geçit yapıldı. Bu esnada Mısır Sultanı bir heyet göndererek Padişaha arz-ı muhabbet ve kıymettar hediyelerle te'yîd-i sûret eyliyordu.

[89]Ahmed Refik, s. 344.

[4.a] Alâeddin Bey, bu heyetin vürûdundan kuşkulandı. İki düşman arasında kalmaktan korktu. Padişahla barışmak isteyerek, ittifakımız askerinin Hamid ili arazisinde îkâ‘ eylediği hasârâttan dolayı i‘tizâra başladı. Lâkin iş işten geçmişti. Arzu-yı harp ile bî-karâr olan yeni Sadrâzam Ali Paşa her türlü sulh teklifini reddetti. Alâeddin Bey'in sefirleri de avdet etti. Konya sahrasında Osmanlı ve Karaman orduları birinci def'a olarak karşılaştılar. Padişah, askerini bizzat tertip eyledi. Sağ cenâhı Şehzâde Yakub'a sol cenâhı Şehzâde Bâyezit'e dümdârlığı (artçılığı), Timurtaş Paşa'ya tevdî‘ kendisi de yeniçerilerin ve azeblerin önünde duran bütün süvârileriyle beraber, merkezde ahz-i tevekku‘ eyledi. Sarıca Paşa, Balaban Bey, Müstecâb Bey ile diğer Asya ordusu rüesâsı Yakub Bey'in, Fîruz Bey, Koca Bey ile bütün Rumeli askeri kumandanları ve Sırp asakir-i muâvenesi, Bâyezit Bey'in maiyetine verilmişti. Alâeddin Bey de şu tertibi almıştı. Varsaklarla Tatar süvârileri Teberrük Bey kumandası altında sağ cenâh kumandanlığına, Türkmenler ve Turgutlar Samagar kumandasıyla sol cenâh ve kendisi de ordunun merkezini teşkîl ediyordu. Hücum işareti verildi. Karaman ordusunun sağ cenâhı dümbelek ve trampet sesleriyle yerinden hareket ve Allahu Ekber sedâlarıyla, Osmanlıların sağ cenâhına taarruz etti. Şehzâde Bâyezit bunlar görünce muharebe etmeyi şiddetle arzu ederek atından indi. Babasının önünde diz çökerek düşman üzerine yürümesine müsâade istedi. O vakit iki ordu birbiriyle çarpıştı. Kan sel gibi akıyordu. Timurtaş Paşa'nın, bizzat üzerine doğru hücum ettiğini gören Alâeddin Bey, firara mecbur oldu ve Konya hisârına tahassun eyledi. Bey'in mümtaz askeri de korkarak mağlûb ve perişan oldu. Padişah hemen Konya'yı muhâsaraya başladı. Alâeddin Bey mevkiinin muhâtarasını idrak ederek, muhâsaranın on iki veya on üçüncü günü berâ-yı şefâat Konya'nın ulemâ ve meşâyıhı ile zevcesini ordu-yi Osmaniye'ye göndermeye karar verdi. Padişah kızının istirhâmını hüsn-i telakki ederek, işaret-i itâat olmak üzere huzûruna gelip elini öpmek şartıyla barışacağını vaat eyledi. Alâeddin Bey de Konya ile bütün vilayetlerinin tasarrufunu kendisine te'min eden, bu vaz-ı hakîrâneye muvâfakat etti. Ve iki hükümdar arasında sulh ve sükûnet bu sûretle te'sis edilmiş oldu (788- 1386).[90]

Ma‘a mâ fîh Alâeddin Bey yine rahat durmayarak dört sene sonra, Yıldırım Bâyezit zamanında da padişahın idaresi altında bulunan Hamid ili'ne tecâvüze başladı. Hamid Beyi'nin vukû‘ bulan şikâyeti üzerine, padişah ansızın Teke tarikiyle Karaman üzerine

[90] Hammer, s. 39; Solak-zâde Tarihi, s. 52. Hoca Sadeddin Efendi, C. I., s. 166; Ahmed Refik, s. 357.

yürümüş ise de Alâeddin Bey padişahın takarrübunda hemen İçel'e savuştu. Boğazlarda ve sarp dağlarda tahassun eyledi. Padişah hasmına yetişemediği gibi **[5.a]** dağlık ve boğazlarla mâyi bir memleket içinde, ta'kipten vazgeçerek muhârebeye celb edebilmek ümidiyle Konya'yı muhâsaraya aldı. O havâlinin bütün sekenesine pederi Murad Hüdâvendigâr gibi hüsn-i muâmele ve intizam-ı askeriyeyi muhâfaza eyledi. Mevsim harman zamanı idi. Padişah da babası gibi bütün o tarafların ahâlisini zahîrelerini bizzat ordugâha getirip satmalarını i'lân eyledi. Ve asker tarafından hiçbir teaddî vuku' bulmayacağına emin olmaları için sattıkları eşyanın bedelini tamamen aldıktan sonra, yanlarına muhâfız asker terfîk ederek mal sâhiplerini sâlimen iâde eyledi. Bu muâmele-i adle müncezîb olarak, halk şehirlerin kapılarını açmaya müsâraat gösterdiler. Akşehir, Aksaray, Niğde padişaha teslim ve tabi' oldular. Bu beldelerin hükûmetine Timurtaş Paşa me'mur oldu. Alâeddin Bey, arazisini büsbütün kaybetmemek için bir kısmını feda etmeye karar vererek, padişahtan af ve sulh talep etti. Ve ba'demâ Çarşamba suyu hudut olmak şartıyla matlûbu is'âf edildi (793 – 1390).[91]

Müterettib-i fırsat olan Alâeddin Bey, bir sene sonra Yıldırım Bâyezid'in Rumeli'nde fütûhât ile meşgul olmasından bi'l-istifâde tekrar isyân bayrağını kaldırarak, teçhîz ettiği kuvvetle serîan Ankara ve Bursa'ya kadar ilerledi. Ansızın Osmanlı askeri üzerine hücum ederek firâra mecbur ve Beylerbeyi Timurtaş Paşa'yı esir etti. Yıldırım Bâyezid kendi memleketlerinin imdâdına yetişmek için Rumeli'deki harekât-ı askeriyesini tatile mecbur olarak, derhal boğazdan geçip Bursa'ya geldi. Alâeddin Bey matbûunun şuraya buraya dağılan askerin cem'inde gösterdiği süratten tedehhüş ederek, sulh ve âtıfet talebi için heyet-i sefâret gönderdi. Fakat fâide vermedi. Yıldırım Bâyezid ba'demâ kılıcın münâzaayı hal ve fasıl edeceğini efendilerine söylemelerini beyan ederek elçilere ruhsat verdi. Ve hemen düşmana karşı yürümeye ve Germiyân hıttasının Akçay ismi verilmiş sahrada kendisini harbe icbâr etti. Karaman ordusu netîcede mağlub ve Alâeddin Bey firar ederken kazâen atının ayağı bir taşa rast gelip devrildi. Osmanlı ta'kîb kolları tarafından kendisi ve iki oğlu Mehmed ve Ali Beylerle esir düştü. Alâeddin Bey, adüvv-i şahsiye Timurtaş Paşa'nın muhâfazasına verildi. Alâeddin Bey, padişahın Bursa'ya müvâsaletine dair ilk haberi aldığına müteâkip, esiri bulunan Timurtaş Paşa'yı serbest bırakmıştı. Ve kendisini hedâyâ ile taltife çalışmıştı. Timurtaş'ın hakaret-i esarete düşmesi kendi ihmalinden neş'et etmişti. Böyle iken Paşa,

[91] Hammer, s. 48; Hoca Sadeddin Efendi, C. I., s. 198-199.

Alâeddin Bey'in aleyhinde şiddetli bir garaz peydâ etmiş ve bu def'a intikâm alacağından dolayı seviniyordu. Matbûunun emrini beklemeksizin Alâeddin Bey'i salben i'dâm ettirdi. Yıldırım Bâyezit ise bu muamele-i mütehakkimâneden zâhiren **[6.a]** canı sıkılmıştı. Lâkin bir cihetten yani esbâb-ı mühimme-i siyasiye mülâhazası ile "Bir prensin ölümü bir ıyâlinin ziyâından hayırlıdır." kâidesine mebni muhik gördü. Alâeddin Bey'in i'dâmından sonra az bir müddet içinde Konya, Aksaray, Lârende şehirleri teshîr ve Karaman emâreti, Osmanlı devletine müebbeden ilhâk olundu. 1392-805.[92]

Ankara muharebesi Osmanlılar için nasıl bir musibeti da'vet ettiyse Akçay harbi de Karamanlılar için öylece bir felâketi tevlîd eylemiştir. Biri fart-ı gurûr ve fesât ahlâkının cezasını diğeri kin ve haset ve dâıyye-i tefevvukunun belâsını bulmuştur. Netâyic-i harb müsebbiplerinin aleyhine dönmüştür. Timur'un darbe-i âheni, Osmanlıları nasıl ki bî-hûş ederek, ancak dokuz sene bir devr-i fetret ve teşettütten sonra kendilerini toplayabilmişlerse, Yıldırım'ın sâika-âsâ nüzûlü de Karamanileri öylece nisyân ve zindân-ı ebediyete gömerek ancak on sene bir devr-i esaret ve gafletten sonra meydana çıkabilmişlerdir. Ma'a hazâ Karamanilerin rahkârı Timur, Osmanlıların halâskârı ise kendileri olmuştur. Evvelkisi muvakkat bir hayata nâil diğeri medîd bir ömre mâlik olmuştur. Vaktâki Timurlenk, Yıldırım Bâyezit'i mağlup ve Osmanlı ordusunu perişân ve tebkıye-i suyûfunu ta'kîp eylemek üzere hafîdi Mirzâ Mehmed, Sultan Süleyman Çelebi'yi der-dest maksadıyla Bursa'yı teshîr ve tahrîp eylediğinde, o vakit Osmanlı padişahlarının pây-ı tahtında on seneden beri mahpûs bulunan Karaman Beyzâdeleri Tatarların eline geçmişti. Tatar Mirzâ'nın baş lalası olup, Bursa kumandanlığına ta'yîn kılınan Emir Şeyh Nureddin Karamanoğulları Mehmed ve Ali Beyleri ve haremlerini Kütahya'da bulunan Timur nezdine gönderdi. Bunlar Tatar Hakanı'nın semâhatından müteşekkir olacak muâmeleden başka bir şey görmediler. Büyükleri Mehmed Bey'e alâmet-i tekrîm olarak kaftan giydirildi. Ve kıymettâr bir kemer kuşatıldı. Bunlara da Karaman'ın, Konya, Lârende, Aksaray, Antalya, Alanya, Akşehir, Sivrihisar, Beypazarı şehirlerinin hükûmeti de uhdesine tevcih olundu ki bu yerler Sultan Bâyezid'in evvelce aldığı araziyi teşkîl ediyordu.[93] Timur'un, İzmir'i zapt ve tahribinden sonra Konya'ya

[92] Hammer s. 50; Hoca Sadeddin Efendi, C. I., s. 202-203; Ahmed Refik, s. 366.
[93] Hammer, s. 86.

avdetinde, diğer ümerâ ile beraber Karaman Beyleri de gelerek arz-ı ubûdiyet ve temîn-i sadakat eylediler.[94]

[7.a] Ulu Hâkân'ın korkunç darbe ve istîlâsından İçel de kurtulamamıştır. Timur'un ahfâdı ve kumandanlarından Hüseyin Mirzâ ve Emir Şah, Küçük Asya'nın kısm-ı cenûbisini yani Akşehir, Karahisar, Teke, Karaman, İçel beldelerini — bir elinde kılıç diğerinde meşale olduğu halde — tâ sâhil-i bahra kadar sâhaları yakıp kavurarak, kan deryalarına çevirmişlerdir.

3.1.5. İkinci Mehmed Bey Devri (804 – 1401)

Devr-i fetret ve tevakkufta Çelebi Sultan Mehmed kardeşlerinden bir kısmına galebe çalarak, hükûmeti nefsinde takarrür ettirmeye çalıştığı sıralarda Karamanoğlu Mehmed Bey, yeni padişahı tebrike müsâraat eylemişti. [818 Padişahın Recep 818 - 1415 tarihli cevabına vasi' Münşeât-ı Feridûn'un 144 numarasında bulunur.]

Edirne'de saltanât sürmekte olan Şehzâde Süleyman gerek ihânet vâkıasından dolayı İzmiroğlu Cüneyd Bey'i te'dîp etmek ve gerekse Bursa'da kılıcının hakkıyla hükûmeti eline alan ve parlak muvaffakiyâti hasedini tahrîk eden, Çelebi Sultan Mehmed aleyhindeki garazının sevkiyle hemen Bursa'ya yürüdü. Şehir, kapılarını kendisine açmıştı. Cüneyd Bey fırtınayı geçiştirebilmek için bir dakika gaib etmeksizin, Karaman ve Germiyân Beyleri ile akd-i ittifâk etmek üzere Konya'ya geldi. Mehmed Bey'le görüştükten sonra Kütahya'ya gitti. Mehmed Bey, Şehzâde Süleyman aleyhinde Cüneyd Bey'in teklîf ettiği ittifâkı kabul ederek otuz bin kişilik bir kuvve-i muâvine vermekle beraber kumandayı bizzat deruhte eyledi. İttifaka dâhil olan Germiyân Beyinin on bin kişilik fırkası da Cüneyd Bey'in beş bin kişiden mürekkep askerine iltihâk eyledi. Müttefikân ve Şehzâde Süleyman, ordugâhlarını Ayasuluğ'a (Selçuk) yakın bir yerde kurdular. Yeni müttefiklerinin kendisini Şehzâde Süleyman'a teslim etmek niyetinde bulunduklarının zan ve şüphesini hâsıl eden Cüneyd Bey, geceleyin yalnız başına nâdi-men Emir Süleyman'a dahlet etti. Karamanoğlu Mehmed Bey şafak vakti, Cüneyd Bey'in çadırının boş olduğunu görmesiyle ordugâhlarını terke isti'câl ve gayet intizamsız bir sûrette menderes sâhilleri boğazına çekilmeye mecbûr kaldılar.[95] (……..) Bilâhare Şehzâde Süleyman, birâderi Mehmed Çelebi aleyhine yürüyerek Sivrihisar

[94] Hammer, s. 88.
[95] Hammer, s. 84.

kalesini muhâsara eylemekte iken Mehmed Bey, Cüneyd'in ayrılmasından dolayı mecbûr olduğu ric'atten mütevellit mahcûbiyeti izâle ve ta'mir maksadıyla, münâsib zamanın hulûl ettiğini zan ederek bütün kuvvetiyle Şehzâde Süleyman üzerine yüklendi. Şehzâde Süleyman bu yeni muhâtaradan haberdâr olunca mukâbele için Evrenos Bey'i gönderdi. Evrenos Bey de Mehmed Bey'i Aksaray'dan öteye kadar göz açtırmaksızın kovaladı. Mehmed Bey, Şehzâde Süleyman ordusuna tek başına mukavemet edebilecek kadar kuvvete mâlik olmadığından, o zaman Kırşehir yakınlarında bulunan Çelebi Sultan Mehmed ile (ittifak) etmeğe karar verdi (809 - 1406). Çelebi Sultan Mehmed, o vakit genç olmakla beraber insanı teshîr **[8.a]** edecek derecede gâyet güzel ve yakışıklı idi. Mehmedler Cemale (Çayağzı) kalesinde mülâkât ederek Şehzâde Süleyman'a karşı bir ittifâk ahitnâmesi akdettiler. Bu defa Evrenos Bey, bunların kuvve-i müctemiasına mukâvemet edemeyeceğini anlayarak hemen Ankara'ya ric'at etti.[96]

Emir Süleyman aleyhine olarak Çelebi Sultan Mehmed'le Emir Musa uyuştular. Musa, İsfendiyâr diyarına vararak Rumeli'ye geçmek üzere azîmet ettiyse de umduğu yardımı İsfendiyâr Beyinden göremeyince, Karaman Beyiyle mülâkât etmek üzere Konya'ya avdet eyledi. Mehmed Bey, Çelebi Sultan Mehmed'le ettiği ahd-i mîsâka sâdık kaldı. Ve hasb'el-menfea Musa Çelebi'ye hürmette kusur etmedi. Ve Emir Süleyman aleyhine olarak kendisini sâhile yakın olan memâlik hudûdundan Rumeli'ye göndermek tedârikinde iken buna hâcet kalmadı. Çünkü Eflak hükümdarından aldığı mektup üzerine İsfendiyâr Bey'i özür beyanıyla Musa Çelebi'yi Karaman'dan tekrar da'vet etti.

Bir müddet sonra Mehmed Bey, Çelebi Sultan Mehmed'in biraderi Musa Çelebi ile Rumeli'de harb ile meşgul olmasından bi'l-istifâde, nakz-ı ahd ederek bütün kuvvetiyle Bursa üzerine yürüdü. Şehrin muhâsarasına şiddetle çalıştıysa da zaptına muvaffak olamadı. Şehre miktâr-ı kâfi su veren Pınarbaşı ırmağının mecrasını değiştirerek, Çelimiz deresine akıtmak istemiş ve suyu muhâfaza eden kaleyi aşmaya çalıştıysa da neticesiz kaldı. Muhâfızların kumandanı Ayvâz — İvaz Paşa lağımcıların üzerine yağmur gibi ateş yağdırarak püskürtüyor ve mâhirâne idâre ettiği hücûmlarla, suyun mecrâsını çevirmek isteyen Mehmed Bey'in askerinin iş bu tasavvur ve teşebbüsünü akîm bırakıyordu. Ara sıra yaptığı hurûç hareketlerinde aldığı esirleri Karaman askerinin kuvve-i ma'neviyesini kırmak için kalenin burçlarına asardı. Ma'a mâ fîh

[96] Hammer, s. 95.

Mehmed Bey, Bursa'nın Kurâ-yı mütecâviresini ve etrâfını tahripten geri kalmadı. Yıldırım Bâyezid'in esir edip de başkumandan Timurtaş Paşa'nın dest-i ta'zîb ve gadrine teslim etmiş olduğu babasının intikâmını almak üzere, merhûm padişahın kabrini açtırarak kemiklerini yaktırdı. Mehmed Bey, böylece câmi'leri yakmakta, şahsen devlet mekâbirine her türlü hakâreti revâ görmekte iken Kaplıcada ceddi Murad Hüdâvendigâr'ın câmisine defin edilmek üzere karşıdan tekbir ve tehlîl avazları ile Emir Musa'nın cenazesi vürût etti. Bu cenaze görülünce muhâsırları bir korku aldı. Bizzat Mehmed Bey'de kim bilir babasının kemiklerine revâ görülen hürmetsizlikten dolayı padişahın ahz-i sâr etmek üzere birâderinin cenazesini ta'kip etmekte olduğunu zannettiğinden midir? Yoksa tabutun bağteten görülmesi kalbinde geç bir nedâmet husule getirdiğinden midir? **[9.a]** Bursa mahallâtını yakıp yıktıktan sonra Kirmastı tarikiyle alel-acele kaçtı. Bursa'nın Mehmed Bey tarafından muhâsarası otuz dört gün sürmüştür. Hacı İvaz Paşa kendisi de yaralandığı halde hiç belli etmeyerek, padişahın Rumeli'de galebesine dair havadis işâa ederdi. Mehmed Bey, Musa'nın na'şı gelince uydurma bir şey zannetti. Lâkin yüzünü açarak sâika-i musâhabeti cihetiyle tanıdı. Zâhiren onun için hakikatte kendi encâmını düşünerek ağladı. Ve der-akîb uzaklaştı. Mehmed Bey'in " Harman dânesi" ile mülakkıb eski bir nedîmi vardı. Gâyet şişman şen ve şâtır, hande-âver bir kimse idi. Bey ile kaçarlarken anlaşılan koşmaktan yorulmuş, canından usanarak bezginlik getirmiş olmalı ki Mehmed Bey'e dedi ki "Hânım, Osmanoğlu'nun ölüsünden böyle kaçacak, dirisi gelmiş olsa ne çare ederdik ve ne yola giderdik." Bu latife üzerine Mehmed Bey son derece hiddete gelerek harman dânesini bir ağaca astırmıştır. (…..)[97]

Mehmed Bey, Bursa'da îkâ' etmiş olduğu iş bu mezâlim ve tahribâttan dolayı padişahın ahz-i sârına ma'ruz kaldı. Sultan Mehmed Han, Kastamonu Bey'i İsfendiyâr'a, oğlu Kâsım Bey'in asâkir-i muâvene ile i'zâmını ve Germiyan Bey'i Yakup Bey'e de Karaman'a doğru hareket etmesi lüzumunu iş'âr eyledi (817 - 1414).

Akşehir'i, Beyşehir'i, Seydişehir'i ve sâir mevâki' müşkülâtsızca itâat ettiler. Konya'ya doğru yürüdükleri sırada Mehmed Bey'in kâdı-askeri "Kâdı Mürsel" musâlehaya tavassut etmek istemiş ise de Mehmed Bey reddetmişti. Konya'nın muhâsarası esnâsında şiddetli yağan yağmurla seyiller emr-i muhâsarayı işkâl eylemekte

[97] Hammer, s. 102; Hoca Sadeddin Efendi, C. I., s. 80.

olduğundan padişah sulhu muvâfık maslahat görerek nihâyet iki hükûmet arasında musâlaha akd olundu (817-1414).

Padişah şimâle teveccühle Canik Beyini de teshîr ve orada ikâmeti esnasında idi ki; Mehmed Bey tekrar sulhu ihlâl etti. Bunun üzerine padişahın yine Karaman'a avdeti îcâp etti. Artık ıslâhı kabul etmez evâmir güzârının bu defa ibret-âmîz bir sûrette, te'dibini kat'an kararlaştırarak hareket etti. Esnâ-i râhde padişahın hastalanması ve etibbânın teşhîs-i marazdan âcizleri üzerine celb edilmiş Germiyân Beyinin tabibi Şâir Sinan, hastalığın rûhi olduğunu ve herhangi bir vâkıa-i meserretin iâde-i âkıbetine sebep olacağını beyân etmesiyle bu hizmeti uhdesine alan Bâyezid Paşa, çoktandır Mehmed Bey'le muhâbere etmekte olduğu cihetle Beyi bir tuzağa düşürmek kolay olacağını anlayarak hemen işe başladı. Padişahın ahvâli sıhhiyesi hakkında bizzat malûmât almak ve vefâtı halinde tahtını zapt etmek üzere isti'mâl olunacak vesâit için konuşulmak üzere kararlaştırılacak bir yere gelmesini bildirdi.

[10.a] Mehmed Bey, ihtiyâten casus göndererek febi'l-hakîka padişahın hasta olduğunu öğrenince Paşa'nın davet-i muğaffilânesine icâbet ederek ta'yîn olunan yere gitti. Bu sûretle kendisi mağlup ve oğlu Mustafa Bey de esir düştü. Padişah Mehmed Bey'in hezîmetini haber alınca âfiyet buldu. Hayır-hâh ve sâlih-perver padişah izhâr-ı âtıfetle Karaman Beyini affetti. Karamanoğlu Mustafa Bey, elini güvercini örten ruba üzerine koyarak babasının nâmına şöyle yemin ediverdi. "Yemin ederim ki bu can şu tende durdukça padişahın memleketlerine asla göz atmayacağım." Padişah bu yeni muhârebeyi ber-taraf etmiş olmasına memnûn olarak, fethetmiş olduğu eyâletin iâdesini vaat ve alâim-i muhabbet ve hürmet olmak üzere Mustafa Bey'e bir mu'tâd davul, sancak, atlar ve develer i'tâ eyledi. Bey gitti Lâkin henüz gâlibin ordugâhından görülmekte iken yeminini bozarak Osmanlıların orada otlamakta olan at sürülerini gasp eyledi. Mustafa Bey'in fikrince Osmanlılarla Karamanlılar arasında beşikten mezara kadar muhâsama devam etmek lazım gelirdi. Mustafa Bey'in maiyetindeki beyler âsâyişi ihlâl etmemek üzere vukû' bulan yemini ihtar etmeleri üzerine, göğsünden bir ölü güvercin çıkararak yeminin şu kelimelerini tekrar etti. "Bu can şu tende durdukça (…….)" Üzerine yemin etmiş olduğu güvercini sıkıp öldürmüş ve bir rivâyete göre koynundan diri çıkarmış olduğu güvercini salıvermiş olduğundan artık kendilerinin tekrar muhârebeye, muhâsaraya girişmek hakkına hâiz olduğunu söylüyordu.

Sultan Mehmed, bu cenâbetin cezasını vermek için Konya üzerine yürüdü. Karaman eyâletinin, Taşeli cihetinin sengistân kısmına firâr ve tahassun ederek Mustafa Bey Konya'yı müdâfaa etti. Konya, Osmanlılar tarafından üçüncü defa muhâsara ve fetih olundu. Henüz bu defa da katîan alınmış olmuyordu. Şehir Karamanlılara iâde ile sulh olundu.[98]

Mehmed Bey'in birâderi Ali Bey, Mısır Sultanına ilticâ ederek oradan aldığı askerle birâderi üzerine gelmiş o sırada Dulkâdîr Beyi Nâsıreddin Mehmed, Mısır Sultanı Melik Mueyyed'in muâvenetiyle 822 tarihinde Karamanoğlu Mehmed Bey'i mağlup ederek, zencîr-bend olduğu halde Kahire'ye gönderdi. Mehmed Bey mevkûf kaldığı müddetçe, birâderi Ali Bey Mısır hükûmetinin himâyesiyle Karaman'da hüküm sürmeye başladı. Emir Tatar, Mısır hükûmetine geçince Mehmed Bey'i hapisten çıkarıp Karaman hükümetine iâde etmişti.

Sultan Murad-ı Sâni, cülûsunda babasının hükümet-i ecnebiye ve ümerâ-i mütacâvire ile akd etmiş olduğu muâhedâtı tecdît için süferâ i'zâm eylediğinde, Karaman Bey'i ile de bir muâhede-i sulhiye akd eyledi. Lâkin Karamanoğulları bu muâhedât ahkâmına riayet etmeyerek daima sulhu ihlâla teaddî ve her fırsat düştükçe Osmanlıların e'dâ' ve rukabâsına açıktan, el altından muâvenet ile fesât çıkarmaktan hâli kalmamıştır. Nitekim İkinci Sultan Murad'ın Mustafa isminde bir birâderi vardı.

[11.a] Bu Şehzâde pederi Çelebi Sultan Mehmed'in vefâtında henüz on üç yaşında bulunduğu halde, Karaman Beyinin yanına kaçmıştı. Birâderi Kostantıniye'yi muhâsara etmekte iken Kayser Emanuel ve lâlası Şerbettâr İlyas'ın ve Karamanoğlu Mehmed Bey'in teşvîk ve telkinâtı ile Anadolu'da isyân ederek Bursa'ya yürümüştü. Mehmed Bey de kendisine bir miktar asker vermek sûretiyle yardım etmişti.[99]

Sonra padişahın ordularına mağlûben bahren firâr eden İzmiroğlu Cüneyd Bey, Anamur (3) garbında Kilikya sâhiline çıkarak, Karaman Bey'i Mehmed Bey'den bir mülâkat talep etmişti. Mehmed Bey, kendisini açıktan açığa iltizâmı muvâfık görmeyerek biraz para ile beş yüz kadar süvâri vererek savmıştı. Bilâhare Karaman süvârileri, Cüneyd Bey'i terk ederek Osmanlı ordusuna geçmişlerdir.

---

[98] Hammer, s. 105; Hoca Sadeddin Efendi, C.II., s.82-87.
[99] Hoca Sadeddin Efendi, C. II., s.136.

Memleketleri elinden alınan Tekeli oğullarından Osman Bey, Karaman Bey'i nezdine ilticâ ve ikâmet eylemekte idi. Mehmed Bey, Antalya'nın istirdâdı için kendisine muâvenet vaat eylemiş ve kale muhâsaraya alınmıştı. Mevki'in kumandanı Fîrûz Bey vefât etmişti. Bunu haber alan mahdûmu Hamza Bey, alel-acele Karahisâr'dan**[12.a]** gelip yetişti. O esnâda Osman Bey, İstanoz (Korkuteli) (4) ve bir rivâyete göre yine o civarda İstavroz mevki'inde birdenbire hastalanarak mecalsiz düşmüştü. İş bu atâletinden bi'l-istifâde üzerine hücum edilerek mağlûp ve kendisi katl ve hemşiresi de esir edilmiştir. Bu haber üzerine Karamanoğlu Mehmed Bey, büsbütün raf-ı nikâb ederek padişahın cülûsu sıralarında akd etmiş olduğu muahedeyi bozarak silahlandı. Osman Bey'in başlamış olduğu muhâsaraya devam ve Antalya muhâsarasına ikdâm eyledi. Şehri üç ay kadar büyük toplarla döverek şiddetle tazyîk eyledi. Padişahın Antalya üzerine teveccüh ettiğini haber almakla beraber başladığı işi başarabilmek azîm ve gayretiyle olanca kuvvetini sarf ediyordu. Hisarın zaif noktasını bulmak ve o vecihle hücum emrini vermek üzere alaca bir ata binerek kalenin etrafını devir ve teftiş etmekte iken, nâgehân mâhir bir topçu tarafından tabyalardan atılan bir top tanesi Mehmed Bey'in hayatına hâtime verdi. Râkib olduğu at başını alıp savuştu. Karaman [100]askerinin ekserisi Mehmed Bey'in oğullarından İbrahim Bey'e tâbi' oldular. Mûma ileyh firâr ve pederinin cenazesini bir bargire (beygir) yükleterek âcilen Karaman'a götürebildi. Mehmed Bey'in diğer oğlu Ali Bey, dahlet etmekle padişah nezdine i'zâm edildi. Mehmed Bey'in vefâtını kale muhâfızı Hamza Bey'e bildirdiler. Hamza Bey ma'reke de bulduğu eşyâyı igtinâmı muhâfızlara tevzi' etti. Yemininde hânis olan Mehmed Bey'e cezasını veren gülleyi, üzerinde "Muzaffer Billâh" yazılı olduğu halde şehrin kapılarının birinin üzerine astırdı. Bu her defa Antalya'yı ziyarete gelen Karamanîlere karşı acı bir istihzâya sebep oldu. Hamza Bey'e padişahın emriyle maktûl Tekeli oğlunun hemşiresi tezvîc ve Teke sancağı uhdesine tevdi' murassa' bir kemerle kılıç ve altın eğerli bir at ihsân edildi. Padişah, dahlet eden Karamanoğlu Bey'i hemşiresini tezvîc etmek sûretiyle iltifâtlara ve fevkal-had ihsânlara gark eyledi. Ve aynı zamanda Sofya civarında cesîm mâlikhaneler tahsis etti. Mûma ileyh yaşadığı müddetçe padişaha ibrâz-ı sadâkatle kadirşinaslıkta kusur etmedi. Mehmed Bey'in Ali Bey ismindeki birâderi istihkâk-ı verâset da'vâsında bulunmakla ammi-zâdesi İbrahim Bey'le aralarında hayli ihtilâf ve nizâ' vukû' buldu. Bunun üzerine İbrahim Bey kardeşi İsa Bey'le bi'l-ittifîâk padişaha ilticâ eylediler.

[100] Hammer, s. 133.

[13.a] Sultan Murad-ı Sâni her ikisine de hemşirelerini tenkîh ve tezevvüc ederek bunlardan İsa Bey'e Rumeli'de büyük bir sancak i'tâ eyledi. İbrahim Bey de yalnız pederi Mehmed Bey'in, Hamid ili'nden zapt etmiş olduğu araziyi iâde etmek şartıyla mülk-i mevrûsu ammisi elinden halâs ederek beyliği uhdesine tevcîh ve alâmet olarak bir sancak ile bir kılıç aldı. Hamid ili sancağı, padişah tarafından Şarabtar İlyas Bey'e i'tâ kılındı (830 – 1425/1426).[101]

3.1.6. İbrahim Bey Devri

İbrahim Bey ecdâdının kaybetmiş olduğu nüfûzu tekrar istihsâl için her fırsattan istifâde eylediğinden bu defa nakz-ı ahidle, Hamid ili üzerine yürüyerek o havâliyi tamamıyla teshîr ve sancak beyi Şarabtar İlyas'ı esir eylemişti.

Bir müddet sonra gizlice muhâbere ettiği İmparator Sigismond ile Sırp despotu tarafından teşvîk de gördüğünden yine silaha sarıldı. Valakoğlu denilen bu despot Karaman Bey'ini Macar Kralıyla ittifâk ettirmişti. Bu yeni dargınlık âdi bir at sirkatinden neş'et etti. Şöyle ki Türkmenler reîsi Dulkâdîr (5) oğlu Süleyman Bey'in gâyet güzel ve cins bir Arap atı vardı. İbrahim Bey bu atın vasıf ve senâsını işiterek göz dikti. Süleyman Bey'den bu atı istedi. Mûma ileyh vermeyince İbrahim Bey Varsak aşiretinden bu gibi işlerde mahâreti bulunan biri ma'rifetiyle atı çaldırdı. Süleyman Bey de bunun üzerine Sultan Murad-ı Sâni'ye "Ben atı size hediye etmek üzere hazırlamıştım" diye haber gönderdi. Padişah o sırada Selânik'i zapt ve teshîr eylemiş olduğundan Selânik'in fetihnâmesini götüren elçi, İbrahim Bey'e atı padişaha göndermesini tebliğe ve yâhut mesrûk atın sâhibine iâdesi lüzumunu sûret-i husne de ifhâme me'mûr edildi. Elçi vazifesini îfâ ettiyse de Karamanoğlu İbrahim Bey bî-edebâne cevap verdi. İbrahim Bey'in ahvâl-i sâbıkasını ve Şarabtar İlyas vâkıasını tahattur eden padişah, i'lan-ı harple Saruca Paşayı Edirne muhâfazasına bırakarak alel-acele topladığı askerle Bursa'ya gitti. Karamanoğlu İsa Bey ile Dulkâdiroğlu rigâb-ı şâhânede idiler. Bursa'da birkaç gün istirahattan sonra **[14.a]** Beyşehir, Akşehir, Konya zapt edildi. Bu defa İçel'den gayri bütün Karaman memleketi teshîr olunmuştu. İbrahim Bey dehşete dûçar olarak İçel'e kaçtı. Padişah Taşelini açmak için baltacılar, lağımcılar gönderdi. İbrahim Bey, padişahın bütün memleketi zapt ve kendisini esir edeceğini anladı. Hemen Karaman'da ahkâmı şer'iyeye me'mur Mevlâna Hamza'yı alâ-

[101] Solak-zâde Tarihi, s. 212-215; Hoca Sadeddin Efendi, C. II, s. 151-156.

rivâyetin evlâdı Mevlâna'dan Ârif Çelebi'yi, sulh-ı murahhas sıfatı ve me'muriyetiyle padişaha gönderdi. İbrahim Bey'in bu zâtı göndermesinden maksadı padişahın hânedân ve tarîkat-ı mevleviyeye ziyâdesiyle muhabbeti ve i'tikâdı olduğundan, Karamanoğlu hakkındaki şefeât ve ricâsını red edemeyeceğini bilmesindendir. Nitekim muvaffak oldu. Bu sefir, Karamanoğlunun affını hüsn-i sûretle istirhâm eyledi. Padişah, Karamanî'nin öteden beri zuhûr eden seyyiâtını ta'dât ve ahd-i peymânına artık i'timât edemeyeceğini beyân ile "senin hatrın için bu defa dahî günahtan geçelim; Lâkin yerine birâderini ta'yîn etmek isterim" demesi üzerine elçi daha ziyâde yalvarmakla, padişah artık gerek sefirin ibrâmâtına ve gerekse zevcesi olan hemşiresinin istirhâmâtına dayanamayarak büsbütün affetti. Ve henüz fethettiği araziyi iâde ile Bey'in memâlikine sâhip kalmasına müsâade eyledi. Fakat mâlikânesinden bi-gayri hakkın çıkarmış olduğu aşâir reisi Turgud'a mülkünü bizzat iâde etmesini ve oğlunu bâb-ı hûmâyûna hizmet için göndermesini ayrıca şart ittihâz eyledi (839 – 1435/1436).[102]

Murad-ı Sâni, sulh halinde veya harb ederken olsun münâsebât-ı siyâsiyesinde kusur etmezdi. Mücâvir hükûmetlerden mâadâ Karaman Bey'i ile de muhâberât-ı dâimide bulundu.(6) Dulkâdîr hâkimi Nâsıreddin Mehmed (840) Malatya vâlisi vasıtasıyla Karamanoğlu İbrahim Bey'e karşı padişahtan istiâne eyledi. Murad-ı Sâni de Amasya askerini gönderdiğinden, Nâsıraddin **[15.a]** onun muâvenetiyle İbrahim Bey'den Kayseriye arazisini aldı. İbrahim Bey üçüncü defa olarak yine tâbiiyetinden çıkarak padişah ordularının Rumeli'de Jan Hunyad tarafından iki defa hezîmetini fırsat ve ganimet ad ederek civarındaki Osmanlı memleketlerini teaddî ve tecâvüz eyledi. Dâmâdı bulunan Turgudluoğlu Hasan Bey'i taslît ile Müslümanların mal ve ırzlarına taarruz ettirdi. Bolvadin halkını, Ömer dağında yaylakta oturanları, Beypazarı halkını bîzâr eyledi. Hâsılı Kütahya ile Ankara arasında ve Bolvadin'den Sivrihisar'a kadar bütün memleketi tahrip ettikten sonra bir birine müteâkip Akhisar, Akşehir, Beyşehir'i zapt eyledi. Padişah Avrupa'da hududunu Macarların taarruzâtına karşı müdâfaa etmeyi kumandanlarına bırakarak, kendisi Karamanînin cezasını vermek üzere 846 senesinde Edirne'den hareketle Anadolu ve Rumeli askerlerini birleştirdi. Ve Şehzâde Alâeddin'i, hükûmet-gâhı olan Amasya'dan askeriyle da'vet eyledi. O zamana kadar Osmanlı padişahlarından bilâdi islâmiyeye gâretî sâdır ve vâki' olmamışken bu defa Konya'ya kadar olan beldeler tahrîp edildi. İbrahim Bey, Taşeli'ne kaçtı. Veziri "Kara Surûri"

[102] Hammer, s. 142; Solak-zâde Tarihi, s. 224-225; Hoca Sadeddin Efendi, C. II, s. 186-190.

Bey'i padişahın hemşiresi olan haremiyle birlikte birçok hedâyâ ile gönderdi. Bazı müverrihine göre fuzalâyı meşhûrdan Sarı Yakup ve yâhut — İdris'e göre — Ârif Çelebi'yi gönderdi. Padişah Hoca Surûri Bey'e —"Karamanlıların nakz-ı ahd ettiğini ve husûsıyle İbrahim Bey'in cerâimi sâbıkasını bildiğini nasıl müsâleha teklif edebilirsin ve buna ne cüretle tekeffüle kalkışıyorsun" dedi. Hoca Surûri Bey ise cerâimi sâbıkada kendisinin Bey ile birlikte olmadığını ve bu defa ki hat dahî kendi rızasıyla olmayıp, Turgudoğullarının tahrikiyle vukû' bulduğunu beyan ile istirhâm ve ba'demâ bir vaz'ı nâ-sezâ zuhûr ederse, cezasını üzerine alacağını tekrar etmekle padişah, İbrahim Bey'i affetti (848 – 1444).[103]

Karamanoğlu İbrahim Bey, Macar Kralına adam-ı mahsûs göndererek Kralın Rumeli'den ve kendisinin Anadolu'dan vukû' bulacak taarruzları üzerine Osmanîlerin perişan edileceğini beyanla aralarında bir ittifâk-nâme akdettiler. Sultan Murad-ı Sâni'nin Macaristan'la mütârekeye müteâkib Saltanattan bi'l-isti'fâ Manisa'ya çekildiğinde İbrahim Bey, Macar Kralına Sultanın sebebi ferâğatı ihtilâli dimâğından ileri geldiğine ve halefi Sultan Mehmed'in ise henüz on dört yaşında bir çocuk bulunması hasebiyle, Osmanîlerle harbe girişmenin tam sırası olduğuna dâir haber îsâl etmişti.[104]

[16.a] Osmanlıları Rumeli'den tart için ehl-i salîbin teşekkülüne ve bin-netice Varna muhârebesinin hudûsünü teshîl eden esbâbtan biri de bu olmuştur. Murad-ı Sâni'nin ikinci defa olarak cülûsunda vukûa gelen ikinci Kosava muhârebesinde İbrahim Bey, Orduy-u Osmâniye'ye bir kuvve-i muâvine olmak üzere bir miktar asker göndermişti. Bu asker üzengileri kayıştan bir nevi çıplak eğer üzerine esbesüvâr olmuş, kılıçları bağı ipten hâsılı teçhizât ve melbûsâtı garîp ve basit bir alay Turgud Türkleri idi. Padişah bunların garîp evzâ'ını kıyafetlerini görünce tebessüm ederek "askerlerin musahharası yoktu hele keremlerinden Karamanoğlu o hizmeti edâ etmiş" demiştir. (Solak-zâde).

Sultan Murad-ı Sâni'nin vefâtından ittihâz-ı fırsatla evvelce elinden alınmış olan vilayeti tekrar zapt etmek, oğlu Mehmed-i Sâni'nin gençliğinden ve tecrübesizliğinden istifâde ederek birkaç noktada birden işgâl eylemek üzere İbrahim Bey, birkaç haramzâde tutarak her birini bir tâifeye serdâr eyledi. Birini Germiyanoğlu'dur diye

[103]Hammer, s.147; Hoca Sadeddin Efendi, C. II., s.205-207.
[104] Solak-zâde Tarihi, s. 235.

Kütahya üzerine diğerini Menteşeoğlu'dur diye Muğla semtine bir diğerini de Aydınoğlu'dur diyerek Aydın vilayetine gönderdi. Bu yerlerin eski hâkimlerinden hakîki veya mefrûz e'kâb-ı mîrâslarını tasrîf etmek için o havâliyi tahrip ve sükkânını tedhîş eylediler. İbrahim Bey de Alâiye üzerine yürüdü. Anadolu Beylerbeyi'si Oğuz oğlu İsa Bey vukû'uyu padişaha arz ve Karamanilerle mukâteleye izin istedi. Lâkin padişah onun muvaffak olabileceğinden tereddüt eylediğinden yerine İshak Paşa'yı gönderdi. Kendisi de müteâkıben Gelibolu'dan geçerek Bursa'ya geldi. İbrahim Bey'in meydana çıkardığı verese-i hükûmet Karamanilere ilticâ ettiler. Padişah Akşehir'e ve Beyşehir'e vâsıl olunca bunların ahâlisi arz-ı inkıyâd eylediler. İbrahim Bey öteden beri Karamanîlerin melce' ve penâhları olan Taşeli'ne kaçtı. Ve oradan bazı ulemâyı tevsît ile sulha tâlip oldu. Padişaha ve erkânına nefîs hediyeler göndermek sûretiyle affını temenni eyledi. Aynı zamanda İbrahim Bey, Fâtih Sultan Mehmed'e kerimesini vereceğini ve her seferde hizmet edeceğini ve ba'de mâ sadâkatten asla inhirâf eylemeyeceğini taahhüt ediyordu. Bey'in süferâsı ve Fâtih'in vüzerâsı Sultanın silsile-i âtıfetini tahrîk ettiler. Padişah bu teklifâtı kabul eyledi. Çünkü Kostantıniye hakkındaki tasavvurâtını endişesizce icrâ edebilmek için karada ve denizde bütün komşularıyla hâl-i sulh ve sükûnette bulunmaya ihtiyacı vardı. **[17.a]** Ve bu elzem idi.[105] Bu sebeple Kasap oğlu Mahmud Bey tecdîd-i ahd için İbrahim Bey nezdine gönderildi (855 – 1451).

Karamanoğulları bir buçuk asırdan fazla bir müddet-i medîde, Osmanlı Hânedanına muhâtaralı bir rakip olmuş ve padişahlar her ne vakit ki başka bir tarafta seferle meşgul oldularsa bu beyler derhal harp açmışlardır.

İbrahim Bey bir taraftan İsfendiyâroğlu İsmail Bey ile Osmanlılar aleyhine olarak gizli bir ittifâk akd ediyor; diğer taraftan Fâtih'in Trabzon'a sefer etmek üzere Ankara'ya indiğinde, İbrahim Bey satvet-i padişahtan ihtirâzen bir cemîle olmak ve hem de bir kuvvet-i zuhr teşkil eylemek üzere oğullarından birini maıyyetine asker vererek padişaha gönderiyordu. Fâtih, Cenevizlilerden Amasra'yı zapt ve İsfendiyâr diyarından Sinop'un teslimini müteâkip, İbrahim Bey'in oğlunu tatyîb ederek memleketine avdetine müsâade eylemişti.

[105]Hammer, s. 168; Solak-zâde Tarihi, s. 260; Hoca Sadeddin Efendi, C. II, s. 268-270.

Sekiz yüz altmış yedi[106] senesinde idi ki Mûma ileyh İbrahim Bey, gâyet hasta ve bî-mecal düşmüştü. Yedi oğlu vardı. Altısı yani Pîr Ahmed, Karaman, Kâsım, Alâeddin, Süleyman, Nûre Sûfî Beyler Sultan Mehmed'in halasından yani Sultan Murad-ı Sâni'nin hemşiresinden tevellüt etmişlerdi. Yedincisi ve ekber evlâdı olan İshak Bey ise bir câriyeden dünyaya gelmişti. Fakat babasının sevgilisi idi. İbrahim Bey, onu Sultandan olan evlâtlarının mahrûmiyetiyle vâris-i hükûmet i'lân eyledi. Ve hayatında hazineleriyle İçel kazâsını bu oğluna vererek, Silifke kalesini ikâmetgâh göstermişti. Karamanoğullarının buğuz ve adâveti min'el-mehdi ile'l-laht olduğuna nazaran, Osmanîlerin nâmını bile işitmek istemeyerek vücudunu harîta-i âlemden kaldırmak kastıyla asırlarca uğraşan, çarpışan Karamaniler; Hânedan-ı Osmanî ile müsâherat peydâ etmeleri mecburiyet-i siyâsiyeye müstenittir. Diğer evlâtlarının kabâhati, sevilmemesi anlaşılan vâlidelerinin Âl-i Osman'dan olmasıdır. İbrahim Bey'in sultandan tevellüt altı oğlu şu sûretle haklarından ıskât edilmeleri üzerine açıktan açığa i'lân-ı husûmetle, babalarını Konya'da muhâsara ve esîr-i firâş olduğu halde onu oradan çıkardılar. İbrahim Bey mecalsiz bir halde Gevale[107] hisârına firâra mecbur kaldı. Kaleye girmek üzere iken kader, za'fiyet ve şeyhûhatından dolayı vefât eyledi (859 - 1454).[108]

3.1.7. İshak Bey Zamanı (859 - 1454)

[18.a] İbrahim Bey'in vefâtı haberi üzerine, hala sultan oğullarının en büyüğü Pîr Ahmed, Konya ile hükûmetin bütün cihet-i şimâlisini zapt ederek kardeşi İshak Bey için yalnız Taş-ili'ni bıraktı. Diğer birâderlerinden Süleyman ve Nûre Sûfî sarây-ı hümâyûna ilticâ etmeleriyle padişah tarafından tımarlar ihsân olundu. Kendisiyle tâc ve taht münâzaasında bulunan kardeşinden gördüğü tazyîke binâen İshak Bey, Akkoyunlu hanedânı hükümdârı Uzun Hasan'a mürâcaatla ondan istimdât eyledi. İshak Bey asâkir-i muavinenin yapacağı için, merhale başına bin düka altını (7) da vaat eylediği cihetle, Uzun Hasan bu da'veti kabule müsâraat gösterdi. Uzun Hasan, Erzincan'dan

---

[106] Bu tarih ile vefat tarihi arasında uyum yok burasının sekiz yüz elli yedi olması muhtemeldir.

[107] Anadolu Selçukluları ve Osmanlı tarihlerinde sık sık adı geçen bu kale Konya'nın on üç kilometre kuzeybatısındaki Takyeli-Takkeli dağı üzerindedir. Ne zaman yapıldığı hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla beraber Roma ve Bizans devirlerindebu çevrenin kilidi sayılan sağlam bir kale olduğu sanılmaktadır. Gevale adı birçok kaynaklarda, Kavala, Kevele, Kaballa, Gevelle şeklinde geçmektedir. Önder Mehmed, Mevlâna Şehri Konya, Güven Matbaası, Ankara,1971, s. 85.

[108] Hammer, s. 231. İbrahim Bey'in ölüm tarihi Solak-zâde'de(867/1462/1463) yılı olarak gösterilmektedir.

Sivas'a bizzat azîmet eylediğinden, İshak Bey müttefikinin Karaman diyârında rehber-i sefer olmak için istikbâline gitti. Pîr Ahmed Bey, bunlara mukâbele edemeyeceğini anlayarak kardeşleriyle beraber Fâtih Sultan Mehmed'e ilticâ etti. Ve va'd-i imdât ve muâvenetle tesliye olundu. Türkmen hükümdârının himâyesi, askerinin ta'diyât-ı mütekerriresi ile memleketi harâb ve ahâliyi nevmît eyledi. Bulduğu devâb ve mevâşîyi memlekete götürdü. Dişi, erkek yirmi bin deve götürdüğü mervîdir. Pîr Ahmed'in mağlûbiyetinden ve İshak Bey'in Karaman tahtına iclâsından sonra Uzun Hasan avdet ederken, bakiye-i memleketin taht-ı itâata alınmasını eski Kastamonu Bey'i Kızıl Ahmed'e tevdi' eylemişti. Kızıl Ahmed Kastamonu hükûmetinde iken Uzun Hasan'ın iğfâlâtına mutâbeatla onun sarayına firâr etmişti.

İshak Bey, hem Uzun Hasan'ın himâyesi ve hem de padişahın muhabbetini te'min için hükûmetinin en âlim adamlarından Mevlâna Yakup Bey oğlu Ahmed Çelebi'yi sefir sıfatıyla İstanbul'da Fâtih nezdine gönderdi. Yeğenlerine muâvenetten sarf-ı nazar edildiği takdirde, Akşehir ile Beyşehri'ni terk edeceğini padişaha vaat ve istirhâm eyliyordu. Padişah, Çavuşbaşı Server Çavuş oğlu Ahmed Bey'i gönderdi. Ve elçiye "böyle hediyeler vermek kanburun suçunu bağışlamaktır. (8) Eğer kardeşlerinden **[19.a]** korkmayacak bir halde bulunmak istiyorsa, Yıldırım Bâyezid zamanında olduğu gibi Çarşamba suyunun öte tarafından sınır kesmeğe muvâfakat etmelidir." cevabını verdi. İshak Bey bu teklife muvâfakat göstermediği cihetle Fâtih, Antalya vâlisi Hamza Bey'e Karaman'ın istilâsını emretti. Osmanlı ve Karaman orduları Ermenek'te ve ba'zılarının rivâyetine göre de Dağpazarı'nda (9) tesâdüf eylediler. İshak Bey, büsbütün mağlûp olarak Kilikya'ya firâr zevcesi ve evlâdıyla beraber Silifke kalesine kapandı. Pîr Ahmed Bey iâde-i hükûmetle Akşehir, Beyşehir, Sıklanhisar (Doğanhisar), Ilgın beldelerinin anahtarlarını nişâne-i şükrân olmak üzere karabetiyle şerefyâp olduğu Hazreti Fâtih'e takdim eyledi.[109]

Karaman muhârebesi, Bosna ve Mora'nın Fâtih'in vücuduna arz-ı ihtiyâç ettikleri bir sırada bu sûretle hıtâm bulmuş idi. Lâkin Avrupa işleri sükûnet bulunca, Fâtih Sultan Mehmed, câriyenin oğlu İshak Beyle hala sultanın oğlu Pîr Ahmed'i müebbeden defi' ile Karaman diyârını kendi memâlikine zamm ve ilhâk için bu halden istifâdeye karar verdi.[110] Karaman Beylerinin Osmanlı düşmanlarıyla münâsebetlerini; Uzun Hasan ve

[109]Solak-zâde Tarihi, s. 310-312; Hoca Sadeddin Efendi, C. III., s.76-80
[110]Hammer, s. 232-233.

Venediklilerle taarruz ve tedâfi‘ ittifaklarını bu yeni gasp için bahâne ittihâz eyledi. Sadrâzamı ile birlikte ve külliyetli bir ordu ile Anadolu’ya geçti. Esnâ-i râhde Gevale kalesini teshîr eyledi (871 – 1466). Gevale yâhut Guvale tesmiye olunan bu kale, Kilikya’nın ikinci boğazında ki Gülek kalesi olsa gerektir ki Keyhusrev ve Büyük İskender oradan geçmiştir. Pîr Ahmed Lârende’ye can attı. Fâtih, bundan sonra Pîr Ahmed Bey’in ikâmetgâhı olan Konya’yı zapt etti. Bu mevki-ı mühimme sâhip olunca Mahmud Paşa’yı, İshak Bey’in ilticâ-gâh edinmiş olduğu Lârende’yi — bu memleketin eskiden pây-ı tâhtı bulunmuş olan şimdiki Karaman’ı — istilâya gönderdi. Bu şehrin surları altında kanlı bir muhârebe vukû‘ buldu. İshak Bey uzun ve müthiş bir kavgadan sonra mağlûb oldu. Eğer daha şiddetle takip olunsaydı ele geçirebilecekti. Fâtih, Bey’in firârından esirlerin katliâmıyla intikâm aldı.

[20.a] Mahmud Paşa, Timur’un dönüşünden sonra Karaman taraflarında yerleşip kalmış olan Turgud, Tatar ocâğı bakâyâ-i taîfesini taharrî ve efnâya me’mûr oldu. Sadrâzam, Toros silsile-i cibâlinin şubesi olan Bolkar dağından mürûr ile Tarsus’a kadar Turgudları arayarak Bolkar dağları, vâdileri içinde saklanmış gördüğü, ele geçirdiği Turgudları zincir-bend olarak padişaha gönderdi. O da bunların hesaplarını kesti. Yani i‘dâm ettirdi. Sadrâzam, henüz ordugâha avdet eylemiş idi ki Karaman’ın eski pây-ı tahtı olan Konya ve Lârende şehirlerindeki amele ve erbâb-ı sanâyi’in, kâmilen İstanbul’a i‘zâmı için emir aldı. Mahmud Paşa, hiss-i insâniyet-i perverîden mahrûm olamadığını mükerreren izhâr etmiş oldu ki, vatanlarından cüdâ edeceği eşhâstan bir takımını ayırmak sûretiyle bu defa da ulu vicdânını ısbât eyledi. Lâkin Mahmud Paşa’nın muhâtaralı bir rakibi olan vezir-i sâni Rum Mehmed Paşa, sadrâzam hakkında eskiden beslediği kini cihetiyle ona îrâs-ı mazarrat için hiçbir fırsatı gût etmezdi. Pek çok zamandan beri makâm-ı sadârete hâris olan bu zât Mahmud Paşa’yı gönderilecek eşhâsın bir takımını yerlerinde bırakmak ve gevşeklik göstermek — Solak-zâde’ye nazaran — zenginlerden rüşvet aldığı cürümleriyle ithâm eyledi. Padişah, sadrâzamı insâniyete mukâbil işi onun elinden alıp defterdârına tevdi‘ etmekle cezalandırdı. Vüzerât-ı uzma uhdesine tevdi‘ edilmiş Rum Mehmed Paşa ki tebdil-i din etmesiyle her türlü ihtisâsât-ı hakkâniyet-i dine tearri etmiş görünürdü. Padişahtan aldığı emir üzerine müfritâne hareket ederek, ahâlinin muteberân ve eşrâfını da amele sırasına katarak yurtlarından ayırdı. Hatta pîr-i tarikat, Mevlâna Celâleddin Rûmi sülâlesinden Emir Ali oğlu Ahmed Çelebi dahi bunların arasında idi. Lâkin padişah

bundan haberdâr olunca i'tizara müsâreatle, Çelebi'ye birçok hediyeler vererek tatyibi hâtırına çalışmış ve sâir eşrâf ile birlikte müreffehen avdetlerine müsâade eylemiştir. Bunun üzerine padişah memâliki meftûhayı üçüncü Şehzâde Mustafa Sultana tevcih ve kendisi de pây-ı tahta teveccüh etti. Ve Devlet-i Selçukiye harabeleri üzerine Osmanlı Hânedânı teessüs ettiği vakit yerleşmiş olan Karaman sülâlesi, bu sûretle 166 sene sonra kendisiyle birlikte zuhur eden Osmanlı devletinin eliyle alt üst olmuştur (871 - 1466).

Karamanoğlu İshak Bey, Uzun Hasan'ın sarayına ilticâ etmişti. Uzun Hasan'ın imdât ve muâvenetiyle mülk-i mevrûsunu talep ve istirdâd etmek üzere gelirken "Ruha" da yani şimdiki Urfa'da vefât eylemiştir.

"Kim ki bu devlete ola bir hevâ, Rüzgâr âhir alır anı tebâh" Solak-zâde[111]

3.1.8. Kâsım Bey, Pir Ahmed Bey, Üçüncü Mehmed Bey Zamanları

[21.a] İshak Bey'in zevcesinin derûnunda daha bir müddet mukâvemet eylediği Silifke'den başka bütün Karaman; Osmanlı'nın zeyr-i idaresi ve hükmüne geçti.[112] Başlıca ahâlisi çıkarılmış olan iki merkez idâresi yani Konya (10) ve Karaman(11) eski ihtişâmlarını gittikçe kaybettiler.

[22.a] Fâtih'in muzafferiyâtı Karaman halkının kendi nâmlarına mensup aileye irtibâtlarını tamamıyla mahv edememişti. İshak Bey'in oğlu ile vâlidesi, Silifke şehrini hâla ellerinde bulunduruyorlardı. Halk arasında gizli gizli ceryân eden meyelân, isyânı alevlendirmek için makarr-ı hükûmetlerini merkez-i ilkâât haline koymuşlardı.

[23.a] Bir taraftan da genç bey'in amcası ve İshak Bey'in kardeşi olan Kâsım Bey, hâmisi Uzun Hasan'ın yardımıyla ahâlinin eski hânedâna muhabbetinden tamamıyla istifâde ediyordu. Fâtih, Karaman'dan azîmetinden evvel Turgud Tatarları aşiretini yarı yarıya tenkîl (uzaklaştırma) eylemiş ise de yine Tatarlardan, Varsak (12) denilen ve Timur'un istilâsından beri oralarda kalmış olan aşirete ilişmemiş idi. Alâiye arazisi de Küçük Asya'nın son hükümdârları olan Selçukîler Hânedânından Kılıç Arslan'ın taht-ı hükûmetinde henüz müstakil idi.

3.1.9. Karaman'da Yetişen Meşahir

[111] Solak-zâde Tarihi, s. 316-317.
[112] Hammer, s. 240.

Şair Lârendeli "Şâni": Sultan Selim Hân-ı Sâni devrinde dersaâdete vurûtla tarîk-ı tedris-i sülûk etmişti. [Şûbiyet onundur. "Gerbân râh iklîm-i fenânın şâyinen, Baş ve can terkeş odur gâfile sâlârîyız"]

Kara Yakup, Sarı Yakup: Her ikisi de Karaman'da tevellüt etmişlerdir. İkisinin de tefsir ve şerh-i fikha dâir müteaddid asârı vardır. Sarı Yakup ba'zı âyâtı Kur'aniye hakkında bir eser ve bir de "Menâsık-ı Haccı" bırakmıştır. Mesâbih üzerine bir şerh ve Hidâye'ye hâşiye yazmıştır. " innâ lenensuru rusülüne" ve "yektülûne'n-nebiyyine bi'gayri hak" âyetleri beyninde tevehhüm olunan muârızı def'an bir risâle ile kemâl-i tecrubîni göstermiştir. Bu âyetler hakkında Mısır ulemâsıyla mebâhısesi sebeb-i te'lif olmuştur. Hazreti Risâlet Penâhı rüyasında görüp ["lühûmü'l-ulemâi mesmûmetün fe men şemmehâ marazun ve men ekelehâ mâte" hadisi sahih olup olmadığını sormuş " Yâ Yakup kul lühumü'l-ulemâi semûmün"] cevabını almıştır.

Nişancı Karamanî Mehmed Paşa: Mevlâna Celâleddin-i Rumi ahfâdındandır. İbtida tarîk-ı tedrise sülûk etti. Fâtih Sultan Mehmed devrinde Bâb-ı Hümâyuna nişancı oldu. O sırada padişahın evâmiri üzerine İran Şâhına yazdığı hıyâlâtı şâirane ile mâlî nâmelerden dolayı o kadar nâil-i teveccüh oldu ki vüzerât-ı uzmâ mesnedine kadar irtifâ' etti. Şiirde memuriyetine nisbetle "Nişâni" tahallus eylemiştir. Fâtih Mehmed'de Ahmed Paşa'yı azl ile mütehayyiz bir racül-i devlet ve şâir olan Mehmed Paşa'yı ta'yin eyledi. Mehmed Paşa, kanuna âşinâ olmak sıfatıyla şöhreti azîme sâhî olarak Devlet-i Osmaniye'de birçok mühim kânûnların vâzıı ise de nâmına şöhret-i askeriye izâfe etmemiştir. Mecellenin kısm-ı a'zamı bunun zamanında tanzim olunmuştur. Bâyezid-i Sâni'nin cülûsu sıralarında Cem taraftarı olmak münâsebetiyle yeniçeriler tarafından öldürülmüştür.

Şeyh Hacı Çelebi: Karamanî'dir Sultan Bâyezid-i Sâni taraftarı idi.

Baba İshak: Karamanî bir mülhittir ki 637 –1239 tarihinde Anadolu'da nübüvvet iddiasına kalkışıp, kendisine tâbi' olana bir kerede sebük-magzâne ile Tokat ve Amasya cihetlerini yağma etmekte iken Mülûk-i Selçukiyeden Keyhüsrev'in gönderdiği asker tarafından tutulup i'dâm olunmuştur.

Pîr Mehmed Paşa: Şeyh Cemâleddin Aksarayî ahfâdındandır. Karaman'da tevellüt etmiştir. Çaldıran muhârebesinde Sultan Selim'in son derece teveccühünü celp etmiş,

Mısır seferine müteâkip makâmı sadârete gelmiş ve Sultan Süleyman devrinde dahi kubbe vüzerâsından idi.

[24.a] Bir takım halkın muhabbetsizliği ve bir takımının da korkusu aralarında Osmanlılarca muhâtaralı olabilecek bir mukareneti istilzâm etmiş ve bir fesât vukûuna şüphe bırakmayacak sûrette zuhûra gelen harekât tehlikeyi artırmış idi. Bu fesâdı bastırmak için vezir-i azam Rum Mehmed Paşa, külliyetli bir ordu ile Anadolu'ya azîmet emrini aldı. Bu sırada Mehmed Paşa tarafından îka' olunan mezâlimi müverrihler sarîhan beyan ederler.

Solak-zâde (Beyt: Âmdır lütfi Hak Teâla'nın, Tengım'dir bir adı Mevlâ'nın.)[113]

(Reâyâyı pâymâl, eğniyâsından ahz-i mâl, Lârende'yi harâb-ı yebâb, Ereğli havâlisini virân ve ahâliy-i kurâsını talân eyledi.) Ve sonra (…….) âkıbet ettiği zulüm ve fesâdın kendi dahi cezasını gördü) der. Mehmed Paşa, sâika-i tama'la Karaman'ın Ereğli ve Lârende kazalarını vergi altında ezdi. Lârendeliler câmii ve medreselerinin Ravza-i Peygamberiyi hâvi olan Medine-i Münevverey'e vakfedilmiş olduğunu beyanla hiç olmazsa bunlara ilişilmemesini istirhâm ettiler. Zâlim vezîr cevap makâmına kâim olmak üzere heyet-i meb'ûselerini kâmilen i'dâm ettirdi. Karaman beldelerini serâpâ mezâlim altında inlettikten sonra Varsakların bulundukları yerlere tecâvüz ve onlar hakkında da muâmele-i vahşiyanesini tekrar eyledi. Fakat Varsak rüesâsından Uyuz Bey nâmında biri Taşeli derbentlerine atılmış ve şeci' arkadaşlarıyla Türk süvârisinin hücûmuna muntazır bulunmuş idi. Mevkiinin menâatı, aleyhinde icrâ olunan hücûmlara müdâfaaya kifâyet etti. Bu kavgalarda Osmanlı askerinin yarısı telef oldu. Rum Mehmed Paşa, bunlardan yakasını ancak o vakte kadar alabilmiş olduğu ganâimi terk etmek sûretiyle kurtulabildi. Varsaklar, Mehmed Paşa ile askerinin hep kaçmakta olduklarını görmeleri üzerine vezir-i âzamı parmaklarıyla reislerine göstererek müstehziyâne "bu paşa ne hoş devletli imiş ki cem' ettiği malı bizim ayağımıza kadar getürüp altınlar bıraktı" diye bağırdılar. Padişah hezimetten dolayı artık haysiyetini kaybetmiş olan vezir-i âzamı azl ederek yerine, esâretten Bosna vâliliğine kadar irtifâ etmiş olan İshak Paşa'yı nasb eyledi.[114] Sekiz yüz yetmiş beş senesinde (1470) İshak Paşa, Rum Mehmed Paşa'nın bozgunundan sonra bütün memleketi eski beylerinin

[113] Solak-zâde Tarihi, s. 320.
[114] Hammer, s. 239.

lehine kıyam ettirmiş olan İshak Bey, kardeşi Kâsım Bey'i urmak üzere zaman fevt etmeksizin Karaman'a azîmet eyledi. Pîr Ahmed Bey bunu haber alınca İçel'e ve oradan **[25.a]** Uzun Hasan'a ilticâ etmek üzere Diyarbakır'a firâr eyledi. İshak Paşa, Kâsım Bey'e "Mut (13) kalesinde tesadüf ederek muhârebeye icbâr ve bi'l-külliye rehn-i inhizâm eyledi. Kâsım Bey de Uzun Hasan'a (Venedik donanmasına) dahlet etti. Vezir-i âzam Mut, Niğde kalelerini tekrar inşâ ettirdikten sonra Varköy (Yerköy), Uçhisar, Ortahisar kaleleriyle Aksaray şehrini fetih eyledi. Padişahın emr-i kat'ısı üzerine Aksaray ahâlisini kaldırarak İstanbul'a nakl eyledi ki elyevm Aksaray tesmiye edilen mahallede iskân edilmişlerdir (876 - 1471).[115]

[26.a] İshak Bey'in haremi zevcinin vefâtı üzerine, padişaha bir hey'et-i sefâret göndererek arz-ı itâat eylemiş idi. Fâtih de Gedik Ahmed Paşa'yı kaleyi teslim almaya me'mur etti. Sekiz yüz yetmiş yedi senesinde (1472) Karamanoğlu Mehmed Bey, Silifke'ye gelen Paşaya kaleyi teslim etti. Bundan sonra Paşa "Mokan" kalesi üzerine yürüdü. Bu kalede İshak Bey'in birâderi Pîr Ahmed'in ailesiyle, İbrahim Bey'in oğullarından babası sağ iken vefât eden Mehmed Bey'in kerimesi ve bu beylerin yeğeni Melahat-ı fevka'l-âdesi ile meşhur bir kız bulunuyordu. Bu kalenin de teslim olması üzerine Ahmed Paşa, bulduğu hazinelerle Mehmed Bey'in kerimesini padişaha gönderdi. Bu iş de bittikten sonra "Lûlge" kalesini muhâsaraya gitti. Kaleyi zapt eylediği vakit muhâfızlardan bir kısmını katlettirerek diğer kısmını surlardan aşağı attırdı. Lâkin Uzun Hasan ordusunun da yaklaşması paşanın fütuhât-ı cedîdesini muhâfazaya müsâade etmediğinden Gedik Ahmed Paşa, Konya'ya doğru çekildi.[116]

Uzun Hasan, Sultan Mehmed-i Sâni'ye karşı Karaman Beylerinin hukûkunu müdâfaaya karar vererek hudûd-i Osmanî'yi tecâvüzle Tokat'a doğru ilerlemişti. Nezdinde Mehmed Beyin amcazâdeleri Pîr Ahmed ile Kâsım Beyler bulunuyordu. Ordu, Uzun Hasan'ın vezîri Ömer Bey ile yeğeni Yusufca Mirzâ'nın kumandaları altında idi.

Tokat'ın Timur tarafından hîn-i zaptında görülmüş olan vahşetler bu defa şehir tekrar alındığı vakit teceddüt etti. Beldeyi ramâde kılıp ahâliye bin türlü işkence icrâ edildi. Bu Türkmenler, muktezây-ı tabiatları vahşetlerini icrâ ettikten sonra Ömer Bey, Yusufça Mirzâ ile Pîr Ahmed ve Kâsım Beyleri on bin neferle Tokat harâbelerinde bırakarak

[115] Solak-zâde Tarihi, s. 321; Hoca Sadeddin Efendi, C. III., s.101-104.
[116] Hammer, s. 240.

Diyarbakır üzerine yürüdü. Yusufça, Karamanoğullarının ilkââtına tâbi‘ olarak onların iddiây-ı hukûk eyledikleri memâliki tahrip eyledi. Tokat’ta irtikâp olunan vahşetler ve Karaman’da icrâ olunan tahribât haberleri üzerine Sultan Mehmed-i Sâni’nin hiddetine nihâyet olmadı. İlk sözü hemen çadırının Üsküdar’a kurulmasını ve bütün paşalara, beylere birer emirnâme-i umûmi göndererek maiyetine meşiyyet-i serîa ile gelmelerini emir etmek oldu. Tehlike pek garîb idi. Düşman ve müttefikleri olan Karamanîler birkaç merhale daha gelmiş olsalar; Küçük Asya’nın kalbinde bulunacak idiler. Sadrâzam İshak Paşa ile Karaman vâlisi Şehzâde Mustafa bütün İran ordularının hücûmuna ma‘rûz idiler. **[27.a]** Maiyetlerini müdâfaa için asker pek az olduğu cihetle, Gedik Ahmed Paşa fırkasının Yusufça’ya mağlûbiyetinden sonra her dakika düşman eline geçmek tehlikesinde bulunuyorlardı. Fâtih, Mahmud Paşa’yı sadâretten azletmiş olmasıyla kendisine terettüp eden zararı şu hatarlı zamanda takdir ve haksızlığın ta‘mirine müsâraatla, o muhterem hâdim-i devleti, ikinci defa olarak devletin en büyük mesnedine da‘vet eyledi. Ve ne yolda hareket etmesi lazım geleceğini mütezammın oğlu Karaman vâlisi Şehzâde Mustafa’ya da kendi eliyle yazılmış bir emirnâme gönderdi. Mahmud Paşa’nın re’yi ve tensibiyle Anadolu Beylerbeyi Davut Paşa ileriye gönderildi. Yusufca Mirzâ, Karamanoğullarıyla birlikte müttefiklerinin memâlikini yağma ediyorlardı. Akşehir’den cenûba doğru Hamid ili ile Karaman hudûdu üzerinden Karamut(k) üzerine yürüdüler. Oradan da şarkta, Karaman’ın Koralis dedikleri yine o nâm ile yâd olunan göl üzerinde Kır-eli’ne teveccüh ettiler. Müttefikîn bu gölün kenarında bir gün evvel Yalvaç’tan gelmiş olan, Şehzâde Mustafa ile Davut Paşa kumandasında bulunan Osmanlı ordusuna tesâdüf etti. Kanlı bir muhârebe vukû‘ buldu. Yusufca Mirzâ ordusu tamamıyla bozularak alel-acele Uzun Hasan’ın memâlikine avdet etti. Karamanoğulları Ahmed ve Kâsım Beyler kurtulmuşlar kaçmışlardı. Ahmed Bey, Uzun Hasan’ın nezdine gitti. Kâsım Bey de Kilikya tarafına giderek Silifke’ye ilticâ ve kaleyi tahkîm eyledi.[117]

Fâtih, birkaç kalesi henüz Pîr Ahmed ve Kâsım Beyler ellerinde bulunan Adana taraflarıyla, Küçük Asya sâhilindeki harbin itmâmını vakt-i merhûnete bit-ta‘lik Uzun Hasan’a karşı yürüdüğü esnâda Venedik Amirali Piyer Mosanigo’nun kumandası altında Karaman sâhiline tecemmu‘ etmiş olan ehl-i salîb donanmasının Silifke’ye ait olan harekâtına bir nazar-ı atıf etmek icâp eder.

[117]Hammer, s. 242; Solak-zâde Tarihi, s. 325.

Bu donanma İzmir, Antalya ve civar savâhili zapt ve tahrîp ve ahâlisini katliâm ve envâ-ı mezâlimi îkâ‘ ettikten bir sene sonra, Mosanigo, Silifke şehrini muhâsara etmekte olan Kâsım Bey’e muâvenet için Karaman sevâhiline avdet eyledi. Mosanigo, Venedikliler tarafından “Santeu Rodos” tesmiye edilen ve vaktiyle Sicilya korsanlarının en meşhûr bataklarından olan “Ağa limanına” demir attı.[118] Bu Ağa limanı Grîmeston’un Mağara dediği mahal **[28.a]** olması muhtemeldir. Grîmeston bu mevkii korsanların eski bir yatağı olmak üzere bildirmiştir. Vitora Sûrâncu” Mosenigo’nun sefîri sıfatıyla harekât-ı harbiyenin müzâkeresi için Karaman Bey’inin ordugâhına gitti. Kâsım Bey hem Silifke’yi ve hem de Silifke’nin garbında ve az bir mesâfe bu‘dunda Sîngîn ve Goriko’yu muhâsara ediyordu. Sîngîn’de kumanda eden Mustafa, sarp bir dağ üzerinde bulunan mevkiinin müdâfaası kolay olduğu halde bilâ-mukâbele efendisinin emniyetine karşı hıyânet ederek teslim oldu. Kale, Mosanigo tarafından derhal Kâsım Bey’in kumandanlarından Yusuf’a teslim edildi. Donanma bu seferden avdetinde Goriko kalesine teveccüh etti. Goriko, kelimenin iştikâkına nazaran kadîm Gorikos (Corycus) olacaktır. Barbaro, Goriko’nun Ermenice kitabelerinden bahseder burada bir mezar taşı bulunmuştur.

Manato da bulunmuş ve Kont Kastiglioni’nin İtalyan kütüphaneleri nâm eserinde bu mezar taşı hakkında izâhât mevcuttur. Bu taşın 1296 senesine Sogur “Soghr” yani Kilikya hududunu târâc eden harb-i mukaddes eşhâsından “Mopabit” nâmında bir muhârib için rakzolduğu anlaşılıyor. Gorkos bir kaledir. Gorikus bir şehirdir. Gorikus, İçel sancağının şark sâhilinde ve Silifke’nin 45 kilometre şark-ı şimâlînde, Lamas suyunun mansıb-ı kurbunda bulunmuş bir şehr-i kadîmdir. Karşısındaki bir küçük ada üzerinde ve Göksu nehrinin mansıbı yanında hâla mevcut olan harâp bir kalesi elyevm Karahisar (Kız kalesi) ve Gorikos nâmıyla ma‘ruftur. Bu kale sâhilde ve şehre muttasıl bulunmuş olan diğer bir kaleye bir köprü ile merbût idi. Bu şehir ezmine-i kadîmede perilere mahsûs ad olan garip bir makârasıyla meşhûr idi. Mezkûr şehir Kurûn-u vustada dahi mevcut olup ehli salîp muhârebâtı zamanında kalelerinin metâneti ve limanlarının mahfûziyeti ve rasâneti ile ma‘ruf idi.

“Karaman’da zuhûr eden iğtişâşât üzerine Uzun Hasan, Venedik Rodos şövalyeleriyle tedâfi‘ ve tecâvüz-ü padişah aleyhine bir muâhede akd ederek; ordusunun noksânını

[118]Hammer, s. 249.

ikmâl etmek için memlekete celp ettirdiği iki yüz topçu ve külliyetli top ve bârûtu ya buradan veyahut Ağa limanından ithâl ve nakil edilmişti." **[29.a]** İki limanı ve işlek ticâreti vardı. Bazı harâbeleri mevcuttur. Çipiku'nun "E'luza" tesmiye eylediği ve elyevm "Softa kalesi" nâmı verilmiş Arsinoe küçük adası şarkta vâki' ve mebâne-i kadîme harâbeleriyle malidir. Goriko, karadan geniş ve derin bir hendek ve iki katlı bir sûr ile muhâfaza edilmiş idi. Yeniçeri kumandanı İsgalavonluktan dönme İsmail, Gorikos kalesini kumanda ediyordu. Pek çok müdâfaa etmeksizin teslim oldu. Bir kayanın tepesinde kâin olup, iki yüz muhâfızı bulunan Silifke kumandanı Rum Özi Bey de kaleyi kolayca müdâfaa edebilecek iken diğerlerinin hareketine imtisâl etti. Bu üç kalenin zaptı üzerine Kâsım Bey, Venedik donanması başkumandanına gayet kıymettâr bir sûrette donatılmış cins bir at ile memleketin âdetine tevfîkan terbiye edilmiş bir Pars hediye ederek izhâr-ı minnettar eyledi. Doksan dokuz sefineden mürekkep olan Venedik donanması yağma, harâp, ihrâk için bundan sonra Makri " Kadîmi Telmessos" taraflarına gitti.

Karaman vâlisi Şehzâde Mustafa'nın maiyetinde olarak Osmanlı ordusunu kumanda etmekte bulunan Gedik Ahmed Paşa — ki ma'dûm Mahmud Paşa'ya halef olmuştu — Karaman seferini bitirmek ve henüz Pîr Ahmed ve Kâsım Beylere tâbi' bulunan kaleleri zapt etmek üzere Kilikya dâhiline gitti. Mosanigo'nun askeri tarafından alınmış olan Sîgin, Goriko, Silifke mevki'lerinden mâada Ermenek, Minan — Solak-zâde de Minal — Develihisar kaleleri de henüz Kâsım Bey ile Pîr Ahmed'e tâbi' bulunuyordu.

Fâtih'in Uzun Hasan'ı mağlûp ve firâra mecbûr ettiğinde, Uzun Hasan'a itlicâ eden Pîr Ahmed Bey de esnâ-i firârda birlikte olarak Tebriz'de soluğu almışlardı. Karamanoğullarına erişmiş nekbetin şe'ni Uzun Hasan'a da sirâyet ettiği cihetle, artık Ahmed Bey'in Uzun Hasan indinde rağbeti kalmamış ve ondan muâvenet ve himâyet ümîdi de gayri me'mül bulunmakla, İran'dan avdet ederek Karamandiyârına geldi. Silifke'de kardeşi Kâsım Bey ile uzun bir mülâkat ve bazı mükarrarât ittihâz ettikten sonra **[30.a]** Pîr Ahmed Bey, Ermenek tarikiyle Lârende'ye ve bunun kurbunda "Yelli Tepe" üzerine ordugâhını kurdu. Dostâne bir mülâkat talep eden Ahmed Paşa'nın sefirlerini evrâd ve kabul etti. Kendisini esir etmekten başka bir maksadı olmayan bir hâinin sözüyle nâ-becâ bir itimat göstermiş bulunan Karaman Bey'i Pîr Ahmed, onu zapt için pusu kurmuş olan Osmanlı süvârilerinin elinden ancak bir hârika olarak kurtuldu. Dişlerinin vaz'ıyyetinden dolayı gedik nâmı verilmiş Ahmed Paşa ihzâr etmiş

olduğu tertib-i hıyânetkârının adem-i muvaffakiyetinden Ermenek kalesini bir hücûm-u âni ile zapt ederek müteselli oldu. Gedik Ahmed Paşa Ermenek'i zapt ettikten sonra, Pîr Ahmed Bey'in hazineleri ve haremi ile birlikte ilticâ etmiş olduğu Minan kalesini muhâsara eyledi. Minan kalesi sarp bir kaya üzerinde bulunarak bu sûretle iyi müdâfaa edilmiş olmasından, Pîr Ahmed muhâsırların hücumuna ehemmiyet vermedi. Kaleye hâkim olan mevâkiye top nakli hemen gayri kâbildi. Muhâsırlar pek çok zahmedlerden sonra ancak birkaç top çıkarabildiler. Hatta Gedik Ahmed Paşa baba olduğu halde askerin şevk ve gayretini tezyîd maksadıyla onlara numûne-i imtisâl olarak topları çeken urganlara bizzat yapışarak o sûretle tepelere koyabildiler. Muhâfızlar şiddetli müdâfaada bulundular. Lâkin kaleyi kumanda etmekte olan Ahmed Bey'in mu'temetlerden Yusuf Bey topların açtığı rahnelerden âkıbet kalenin sükût edeceğinden endişe-nâk bulunmakla nihâyet teslim olmaya mecbur oldu. Paşa, Pîr Ahmed Bey'in harem ve müteallikâtını hânedan-ı padişahîye mensubiyetleri cihetiyle bi'l-cümle emvâl ve hazineleriyle beraber taht-ı muhâfazaya alarak, lazım gelen hürmete riâyette kusur etmedi. Ve mu'temet adamlarına terfîkan İstanbul'a gönderdi. Ya muhâsara esnasında kale dâhilinde bulunan veyahut kalenin teslimi zamanında gelmiş olan Pîr Ahmed, kalenin burcunda Osmanlı bayrağının temevvüc etmekte olduğunu görmesiyle yeis ve kederinden kendisini daha ziyâde muhâfaza edemeyip, bir sûrdan aşağı attı. Zira Pîr Ahmed Bey haremiyle hazinesini kaybetmiş olmak ve Osmanlıların eliyle muhakkirâne bir sûrette ölmek ızdırabına tahammül edememişti. Maʿa mâ fîh Pîr Ahmed bu intihardan; bu müthiş sukûttan **[31.a]** hayyen kurtuldu. Esnâi sukûtta libâsı bir ağacın dalına takılarak asılı kaldı. Tevâbi'ı tarafından görülmekle derhal kurtarıldı. Pîr Ahmed artık o civarda barınamayarak Tarsus'a gitti. Bir sene kadar Şam hududunda ikâmet ettikten sonra vefât eyledi.

Ahmed Paşa, Minan'ın zaptından sonra Silifke (14) şehrine yürüdü. Orada da kuvvet yerine hile ve hud'a isti'mâl etmeyi tercih etti. Ahmed Paşa bu defa Pîr Ahmed Bey'i **[32.a]** esir etmek istediği vakitten ziyâde muvaffak oldu. Silifke topçuları Paşa'nın muvâıdiyle iknâ' edilmiş olduklarından, barut mahzenlerini tutuşturdular. Hâsıl olan iştiâlden duvarlarda gedikler açıldı. Osmanlılar bu hâdisenin muhâfızlara îrâs ettiği telaş ve me'yûsundan bil-istifâde gediklerden içeri atladılar. **[33.a]** Ve şehri zapt etmekte müşkilât çekmediler. Beylerine sâdık kalmış ve kaleyi müdâfaa etmiş olan yüz seksen asker kılıçtan geçirildi.

Şehzâde Mustafa, Develihisar'ı bizzat zapt etmek istiyordu. Fakat kendisinde hastalık hissettiğinden bu işi en cesur kumandanlarından Koçi Bey'e havâle etti. Koçi Bey, Develi kumandanı Atmaca Bey'e teslim olmasını teklif etti. Atmaca Bey, Karaman askerinin münhezîm ve şehir ve kalelerin birer birer sukût etmekte ve hükûmetlerinin tezelzüle dûçar olduğunu görmekte ve Karamanîlerden kuvvet ve muâvenet imkanı olmadığını anlayınca bi'z-zarûre hisârı teslime râzı oldu. **[34.a]** Ve Koçi Bey'e, ancak Şehzâde Mustafa'ya teslim olacağı cevabını verdi. Şehzâde Mustafa bu halde bulunmakla beraber Develihisar'a gitti. Sözünde sâdık olan Atmaca Bey şehrin anahtarlarını takdim için istikbâle geldi. Lâkin Şehzâdenin hastalığı ağırlaştığından şehri bizzât alamadı. Ahmed Paşa'yı bu işe me'mur etti. Şehzâde Mustafa, Konya'ya hareket ederken Niğde kurbunde Bozpazarcık'ta ba'd'el istihmâm kurulmuş olan çadırında vefât etti.[119]

[35.a] Şehzâde Mustafa'nın vefâtıyla inhılâl eden Karaman vâliliğine evvelce Kastamonu vâlisi bulunan birâderi Şehzâde Cem ta'yin edildi. Henüz on sekiz yaşında bir Şehzâde olan Cem Sultan, büyük ümitler veriyor. Rüsûh bir fikir ile bi'l-umûm mümâresât-ı bedeniye için bu isti'dâdı cem' eyliyordu. Şehzâde Cem'in bu fâikıyyet-i cismâniyesi kendini Karaman ahâlisi gibi cesûr bir halkın muhabbetini celb ettirdi. On yaşında iken Kastamonu vâlisi nasb edilmişti. Şiire olan isti'dâdı birçok şuaranın makda-ı re'yi olan bu şehirde inkişâf eylemiştir. İlk eseri Hurşit ve Cemşit unvânlı İran'nın manzûme-i mekâtibinin tercümesidir ki pederinin nâmına ithâf eylemiştir. Ondan sonra Cem, bizzat gazeller tertip eylemiştir. Divan-ı Cem British Kütüphâne-i Kraliyette mevcuttur. Karaman'a gittikten sonra şiiri terk etmemekle beraber mümârasât-ı bedeniyeye devâm ederek bilhâssa müsâreada maharet peyda eyledi. Kilikya ahâlisi, Selçuklu padişahları zamanından beri musâreada pek mâhir idiler. Genç Şehzâde Konya ve Lârende de mahfûz bulunan Büyük Alâeddin'in isti'mâl etmiş olduğu gürzün sıkletini bir kaç okka tezyîd ettirdi. Bu silahı suhûletle kullanmasından dolayı zamanın birinci pehlivanı unvanını aldı.(15) Mu'tâdâdında pek ateşli olan Karaman ahâlisi ve İçel dağlıları o tabiatta bir Şehzâdenin velâyeti sayesinde Fâtih'in kendilerine tahmîl etmiş olduğu zincire mutîâne girizdâde oldular.[120]

---

[119] Hammer, s. 251; Solak-zâde Tarihi, s. 336-339.
[120] Hammer, s. 262.

[36.a] Cem Sultan'ın Türkmenler, Karamanîler, Turgudlar, Varsaklar'dan ibâret ordusuyla birâderi Sultan Bâyezit aleyhine yürümesi ve neticede mağlûben Mısır'a firârı üzerine, Karaman eyâletini Sultan Bâyezit'in büyük oğlu Şehzâde Abdullah'a tefvîz eyledi. Karaman hânedânının son vârisi olan Kâsım Bey, Tebriz'de Uzun Hasan'a ilticâ etmişti. Uzun Hasan'dan sonra oğlu Yakup Mirzâ zamanında bir müddet vakit geçirip fırsat gözetmekte iken Cem Sultan fetretini müsâit buldu. Ve Yakup Mirzâ'dan melik mürüvvetine istihsâl ve istihlâsına müsâade alarak, İçel hududuna dâhil oldu. Varsak, Turgudlu ve Karaman ümerâsının bekâyâsı Kâsım Bey'in etrafına toplanarak büyük bir kuvvet teşkil ettiler. Lârende'ye teveccüh ba'dehü Konya üzerine yürüdüler. Kâsım Bey, Karaman Beylerbeyi ve Şehzâde Abdullah'ın müşâviri Hâdim Ali Paşa'yı Pervâne sahrâsında mağlûp ettikten sonra Konya'yı muhâsaraya başladı. Gedik Ahmed Paşa, Vezîr Mustafa Paşa'nın ilkââtı üzerine hapsedildiği ve ancak kendisine ihtiyaç olmasından dolayı İshak ve Hersek oğlu Ahmed Paşalar şefâatiyle mahbusdan çıkarıldığı bilindiği cihetle, hasmından parlak bir intikâm almadıkça sefere gitmek istemedi. Yeniçerilerden muâvenet görerek Mustafa Paşa'nın tevkîfini talep etti. Muvaffak da oldu. Ondan sonra oğlunu rehn-i sadâkat olmak üzere Bâb-ı saltanatta bırakarak iki bin yeniçeri ve dört bin azeb ile kapısı halkını alıp Anadolu'ya teveccüh etti. Kâsım Bey, Ahmed Paşa'nın yaklaştığını haber alınca Konya muhâsarasını raf' ederek Taşeli'ne kaçtı. Ahmed Paşa'nın ordusu Karaman'da bulunan asâkir-i Osmaniye ile birleşerek, firârî Kâsım Bey'i Silifke'ye kadar ta'kip etti. Lâkin zehâirin azlığı cihetle Hâdim Ali Paşa'yı ordudan ayırarak Mut'a gitmeğe icbâr etti. Kâsım Bey, Tarsus üzerine ric'at etmekte olduğu halde Ali Paşa'nın serdardan ayrıldığı haberini alarak; Ali Paşa'ya hücum etmek üzere avdet etti. Ali Paşa hasmın bu hareketini tahmin etmiş olduğu cihetle, Gedik Ahmed Paşa'dan istimdada vakit bulabildi. Kâsım Bey, Osmanlı ordusunun kuvve-i müctemeasına mukabele edemeyeceğini anlayınca ric'atını tamamıyla setredebilmek için, gece ordugâhında ateşler yakıp bırakarak **[37.a]** bulunduğu mevkii müşkülden kendisi bu sûretle kurtulabildi. Ve Tarsus yolunu tuttu. Suriye ve Karaman hududu üzerinde Teke şehrine kadar fâidesiz hasmını ta'kip etmiş olan Ahmed Paşa, ondan sonra Aymas kalesi üzerine dönerek kaleyi hâk ile yeksân eyledi. Ganâimi askerine taksim ve tevzi' etti. Bu aralık Ali Paşa Silifke kalesine zahîre vermiş olduğundan Gedik Ahmed Paşa baharı intizâr etmek üzere Lârende meştâsına çekildi.[121]

[121] Solak-zâde Tarihi, s. 378; Hoca Sadeddin Efendi, C. III., s. 204-207.

Cem Sultan, mağlûben Eskişehir, Konya, Tarsus, Adana, Halep, Şâm, Kudüs, Gazze tarikiyle Mısır'a ve oradan da Mekke ve Medine'ye geçerek Ravza-i Peygamberiyeyi tavaf ve ziyâretle tekrar Kahire'ye avdet ettiği zaman, (21 Muharrem 887) Kâsım Bey, mirâs-ı pederi derdest etmek emelini ta'kip eden müşârun ileyhe mürâcaat eylemişti. Kâsım Bey'den mâadâ birçok ümerâ taraftarlarının Cem Sultana arz-ı hizmet ve teşrik-i mesâi ve kavî eyleyeceklerini beyânla da'vet ediyorlardı. Cem Sultan arzu ve emelinin kuvveden fiile îsâl için tekrar tâli'î tecrübeye kıyâm ederek da'vet-i vâkıaya icâbet etti. 17 Rebîulevvel 887 de Halep'e ve oradan da Kilikya'ya geçerek Adana'da istikbâline çıkan Kâsım Bey ile mülâkat etti. Bu mülâkatta Cem Sultan, Kâsım Bey'in muâvenetiyle şâyet kardeşi Bâyezid'i Sâni'den saltanatı almaya muvaffak olursa Kâsım Bey'i ecdâdının tahtına iclâs ve Fâtih'in aldığı vilâyeti dahi iâde eyleyeceğini yemin ile taahhüt eyledi. İki prens kuvvetlerini birleştirerek Ereğli üzerine yürüdüler. Ve sonra Cem Sultan ile Kâsım Bey Konya önlerine vâsıl olarak şehri her taraftan muhâsara ettiler.(18 Rebi-ul-ahir 887 ve 6 Haziran 1482) Müttefikler burada bir muvaffakiyet elde edemeyerek orduları dağılmış olduğundan ikinci defa olarak Akşehir'e ve oradan Taşeli'ne doğru kaçtılar.

Cem Sultan ile birâderi Sultan Bâyezid bu esnâda uyuşmak üzere yekdiğeriyle süferâ i'zâm ve muhâbere-i teâtı etmişlerse de ittifâk hâsıl olamadığından Hersekzâde Ahmed Paşa **[38.a]** Anadolu süvârileriyle Kilikya'ya girdi. Cem Sultan henüz vakit müsâit iken bir ilticâgâh aramak lüzumuna kâni olarak bu babta Karamanoğlu Kâsım Bey ile müzâkere etmişti.

Kâsım Bey, Şehzâdenin İran'da yahut Arabistân'da ilticâgâh aramak tasavvurunun aleyhinde bulunarak, Bâyezid'i evvelin oğlu Musa Çelebi gibi Rumeli vilâyetini kendi lehine kıyâm ettirmek üzere Avrupa tarafına firar etmesini tavsiye eyledi ki; Kâsım Bey'in, bundan maksadı Rumeli taraflarında kuvvet hâsıl olursa bit-tabi'i padişah o tarafa teveccüh edeceğinden, Anadolu'nun çevresine müsâit bir sûrette hâlî ve serbest kaldığı hengâmede derhal Karaman eyâleti suhûletle derdest ve şu sûretle mülkü mevrûsuna nâil olacak idi. Cem Sultan bu re'ye tâbi' olarak mahreminden an asıl Frenk olan Süleyman'ı hedâyâ takdim etmek ve kendilerinden kabûlüyle beraber Rumeli'ne mürûru vesâitinin tedarikini talep eylemek üzere Rodos'a Üstad-ı Azam'a gönderdi. Cem Sultan'ın elçisi Rodos Şövalyeleri tarafından bir mülakât-ı resmiye ile kabul olundu. Sefir çekildikten sonra me'mur olduğu husus Şövalyeler meclisinde müzâkere

olunarak, Müslüman şehzâdenin is'âf-ı metâlibi tarikatın haysiyet ve siyaseti iktizâsından olduğuna karar verildi. Bu müzakerât esnasında Cem yanında yalnız otuz kişi olduğu halde Kilikya sâhillerinde Korkus (Korikus) limanına vâsıl ve Rodos'tan gelecek cevaba intizâran bir Karaman gemisine râkip olmuş idi. Ayrılış günü 2 Cemaziyelahir 887 ve 20 Temmuz 1482. Anamur açıklarında elçinin sefinesi göründü. Sefir, Üstad-ı Azam'ın ruhsat-nâmesini (ahidnâmesini) getirdiği gibi Cem'i almak üzere bir donanma ile de geliyordu. Şehzâde bir müddetçik Süleyman ile istişâre etti. Süleyman, Üstâd-ı A'zam'ın ifadesinin pekte şayan-ı emniyet görülmediğini söyledi ise de Cem Sultan tarikatın kadırgalarından birine binmeye karar vererek üç gün kat'ı mesâfe ettikten sonra Rodos'a vâsıl olarak ihtirâmâtı azîme ile kabul olundu**.** Bir müddet sonra Şehzâde Cem'in mahremlerinden Ali Bey, Cem Sultan'ın eşyâ-i zevcesini, çocuklarını, bütün maiyeti halkını Kilikya sâhilinden alıp getirmek üzere bir kadırga ile Kâsım Bey'e gönderildi.

[39.a] Karamanoğlu Kâsım Bey ile Cem Sultan'ın buûdiyeti hasebiyle fîmâ ba'd kendisinden bir muâvenet ve kuvvet istihsâli ümidi kalmadığını anlayınca padişaha nedâmetini ve affını arz ve istirhâm etmek üzere bir heyet gönderdi. Ve İçel'den kendisine bir mahal ta'yîn olunması ve ba'demâ muhâlefette bulunmayacağını taahhüt ediyordu. Padişah da matlûbunu tervîc ve is'âf eyledi (888 - 1483).[122]

3.1.10. Dördüncü Mehmed Bey (888 - 1483)

Bâyezid Sâni'nin evân-ı cülusunda Karaman hükümdarının son erkek evlâdı olan ve Silifke'de hükûmet sürmekte bulunan Kâsım Bey, 888 senesinde vefât eylemiştir. Aynı zamanda Karaman eyâleti vâlisi Şehzâde Abdullah da vefât etmiş olmakla inhilâl eden vâliliğe, Karagöz Mehmed Paşa tayin kılındı.

Cem Sultan'ın hezimetinden sonra padişahın Kâsım Bey'e bırakmış olduğu Taşeli hükûmeti de zeâmet olmak üzere Kâsım Bey'in hafîdi Turgud oğlu Mehmed Bey'e verildi. Turgud oğlu ki Tâc-üt-Tevârih ve Solak-zade'de ve gayrihî ismi Mahmud'tur. Kâsım Bey'in kızından hafîdi idi. Onu Karaman beyliğine îka' eden Karaman ümerâsıdır.

---

[122] Hammer, s. 299-306; Solak-zâde Tarihi, s. 379-384; Hoca Sadeddin Efendi, C. III., s. 213.

Dulkâdîr ve Ramazanoğullarının hâkim oldukları Adana, Tarsus ve civarı Kilikya havâlisi, Mısır Sultanı ile Osmanlı Hakânı arasında bir mesele-i münâzaun fîh teşkîl eylediğinden Ahmed Paşa'nın Mısır ordusuna mağlûp ve esir düşmesi üzerine Sadrâzam Davut Paşa, Karaman üzerine harekât-ı harbiyesine me'mur edildi. Davut Paşa Karman hududu üzerinde ve Kocakale kurbunda Toros'un Aladağ eteğine vâsıl olunca (16) Dulkâdîr Bey'i **[40.a]** Alâüddevle, istikbâline gelerek tariki hareketine devam edecek yerde Kâsım Bey'in kızından hafîdi Mehmed yahut Mahmud Bey'in isyân çıkarmış olduğu Varsak ve Turgud aşiretleri arazisine gitmesini tavsiye eyledi (h.892- m.1487). Vezir-i a'zam bu re'ye mütâbaatla kumandası altında bulunan Rumeli ve Anadolu Beylerbeyinin birincisi Tarsus yolundan ikincisi Alaş yurdu boğazından Karaman'ın içerisine dâhil oldukları sırada Bulgar dağını geçerek Varsak arazisini istilâ eyledi. (17)

Kâsım Bey'in hafîdi Turgud Mehmed Bey, memleketinin Osmanlı ordusu istilâsına ma'rûz kaldığını görerek zevcesi ve çocuklarıyla beraber Halep'e kaçtı. Bu aralık Varsak rüesâsı arz-ı mütâbaat için takımıyla vezir-i a'zamın huzûruna geldiler. Davut Paşa, bahâdırlığı derecesinde siyâset-i şinâs olduğundan bunları hedâyâya gark ettikten ve teşrîf-i hıl'atleri giydirdikten sonra iâde eyledi. Bu rüesâ: Boğaoğlu, Akbaşoğlu, Elvanoğlu, Sümükoğlu, İgdiroğlu, Akşeytanoğlu, Evrenoğlu, Uluoğlu, Oğuzbeyoğlu gibi boy beylerinden ibârettir. Mevsim ilerlemiş olduğundan Davut Paşa ordusunu terhis ile Rumeli'ye avdet etti.

3.1.11. Mustafa Bey

[41.a] Bu esnada Karaman Beylerbeyliğine ta'yîn kılınan zevât sırasıyla şunlardır.

Yakup Bey, Mûtanzar oğlu Mahmud Bey, Bâyezid Sâni'nin mahdûmları Şehinşâh, Âlemşâh ve 917 de vefât eden Şehzâde Şehnaşâh'ın yerine oğlu Şehzâde Mehmed.

Karamanoğlu İbrahim Bey'in Hacı Hamza Bey nâmında oğlundan Mustafa Bey isminde ki (18) hafîdi çocukluğunda İran'a firar etmişti. Bâyezid-i Sâni'nin Rumeli'de fütûhât ve muhârebât ile meşgûl olmasından bi'l-istifâde Mustafa Bey, Kilikya'ya çıkıp geldi. Osmanlı idaresi (**……)** ecnebi boyunduruğu altına bir türlü girmek istemeyen Turgud ve Varsak aşiretleri rüesâsı mûma ileyhi kendilerine bey nasb ederek kuvvet ve cemâat peyda ettikten sonra, Kilikya sâhillerinde ayaklandılar ve Lârende etrafına tecavüze

başlayarak Hisar'ı muhâsara eylediler. Bunların kuvvetleri o derecede idi ki Amasya, Karaman, Beyşehir vâlileri bulunan Bâyezid-i Sâni'nin üç şehzâdesi Ahmed, Şehinşah, Mehmed Sultanlar Dulkâdîr hâkimi Alâüddevle ile birleşmelerine rağmen hâl-i müdâfaada kalmaya mecbûr oldular. Muhâtara ehemmiyet ve bir sûret-i âcile kesb etmişti. O esnâda hacdan avdet etmekte olan Mesih Paşa, başkumandan ta'yin olunarak bu kâilenin def'ine me'mur edildi. Bunu haber alan Mustafa Bey raf'ı muhâsara ile İçel'e çekildi. Mesih Paşa ordugâh-ı umûm ittihaz etmiş olduğu Lârende'den Taşeli'ne girdi. Evgadı'ya nâm mahalde muhkem bir kale inşâ ettirerek içine miktâr-ı kâfi muhâfız bıraktıktan sonra Mustafa Bey'i ele geçirmek üzere Tarsus'tan Halep'e giden yol üzerinde kendisini ta'kip ve âsileri firâra icbâr eyledi.[123]

[42.a] Mustafa Bey, tebdîli kıyâfetle Tarsus'a ve oradan Halep'e doğru kaçtı.(19) Halep şehrinin Beyi mûmâ ileyhi Mısır Sultanının emriyle padişaha bir cemile olmak üzere habseyledi. Ondan sonra bu âilenin son neferi Mustafa Bey'den bir haber alınamadığı gibi Karamanîlerin nâm ve nişânelerinden bir eser kalmadı (907 - 1501).[124]

İSTİDRÂT: Bâyezid-i Sâni'nin evâhiri saltanatında, şehzâdelerin da'vâ-yı saltanata kapılmaları esnâsında Karaman Beylerinden cesûr ve sâdık "Deli Kökez" vâli bulunan Şehzâde Mehmed ile birlikte Konya kalesine girmiş ve mukavemet-i dilirâne sâyesinde Sultan Bâyezid'in Şehzâdesi Ahmed Sultan'ın muhâsarada ilerlemesine mâni olmuştur. Vâli Şehzâde Mehmed — ki Ahmed Sultan'ın yeğenidir — Konya'yı teslimini müteâkib Ahmed Sultan Deli Kökez'in başını keserek padişaha gönderdi.

[43.a] Kânûni Sultan Süleyman Macaristan'ı tâlân etmekte iken Anadolu'nun her tarafında ejder isyan baş kaldırıyordu. Padişahın memâlikine avdet için Tuna'dan geçtiği gün birkaç ulak Kilikya, İçel Türkmenleri arasında isyân çıkarıp müthiş bir sûrette etrafa intişâr etmekte olduğu haberini getirdiler. Anadolu Beylerbeyi, iâde-i sükûn-i memleket için hemen oraya gönderildi. Bu tufânın sebebi İçel Sancak Bey'i esbak vezir-i âzam Hersek Ahmed Paşazâde Mustafa Bey'in sancağın tahriri hakkında verdiği emirdi. Kâdı Muslihiddin ile Kâtip Mehmed'e tevdî' olunan bu iş de aleni haksızlıklar oldu. O vakitten beri ahâli gizli gizli heyecan içinde idi. Bunu meydana çıkarmak için ancak bir vesile lazım geliyordu ki o da zuhûr etti. "Süklün Koca"

[123] Hammer, s. 334.
[124] Solak-zâde Tarihi, s. 422; Hoca Sadeddin Efendi, C. III., s. 318-321.

nâmında bir ihtiyar Türkmen, tarlasına iki yüz akçe derecesinde ağır bir vergi konulmasından şikâyet etmesi üzerine cevap olmak üzere sakalını tıraş ettiler. Bu tahkîrden verginin vaz'ından daha ziyade müteessir olan Süklün Koca oğlu Süklün Şah Veli ve Zünnûn oğlu nâmında üçüncü bir nâ-hoşûz ile Türkmen aşiretleri başına geçti. Kâdı, Kâtip, Sancak Beyi ansızın ele geçirilip öldürüldü (10 Ağustos 1527 12 Zilkade 933).

Karaman Beylerbeyi İskender Paşazâde Hurrem Paşa, kuvvetine mağrur olarak âsiler üzerine yürüdü. Lâkin askeri Kayseri'ye yakın kurşunlu boğazı kurbunda mağlûp ve maktûl olarak kendisi de cenk meydanında kaldı. Gâlipler, Tokat tarafına teveccüh ile Artıkâbad ve Kazâbad ovalarında tahaşşüd etmeye gittiler. Amasya'da ikâmet eden Eyâlet-i Rum Beylerbeyi Hüseyin Paşa kendi askerini Dulkâdîr, Maraş, Malatya Beylerinin askeriyle birleştirerek ordugâhı Sivas'ta kurdu. Malatya Beyi Yularkastı Bey, bin süvâri ile düşmanın istikşâfına gönderildiği halde dört yüz kişi kaybederek şehre avdet eyledi. Ramazanoğlu âilesinden ihtiyar Adana Beyi Pîrî Bey — kendilerine ma'lûmât verilmiş ve biri Antep'e diğeri Malatya'ya vürût etmiş olan — Şâm ve Diyarbakır Beylerbeylerinin getirecekleri imdâdı beklemek muvâfık ve ihtiyât olacağını beyan eylediyse de genç ve cesareti müfrit Rum Beylerbeyi bu nasîhati dinlemedi (19 Zilhicce 933 – 16 Eylül 1527).

Hüseyin Paşa, Höyüklü kurbunda Türkmenlerle harp ederek evvel-i emirde Türkmenler ric'ate mecbûr ve reisleri Zünnûn telef oldu. Lâkin tekrar toplanıp gece yarısına doğru Hüseyin Paşa ordugâhını anil-gafle basarak Paşayı mecrûh ve Sivas'a kaçmaya mecbûr ettiler ki orada yarasından terki hayat eylemiştir. Âkibet Diyarbakır Beylerbeyi Husrev Paşa âsilerin muvaffakiyetine nihâyet vermek şerefine nâil oldu. Yine bu sırada Adana ve Tarsus'ta dahi karışıklıklar zuhûra geldi. Adana mülhakâtından Berendi (Ceyhan) nâhiyesinde Domuzoğlan ve Tarsus sancağından Ulaş nâhiyesinde Yenice Bey isyân çıkarmışlardı. Velî Halîfe nâmında bir acem-i şakı' de Tarsus civarında Karaisalı aşiretini **[44.a]** isyân ettirmişti. Ancak bu iki isyan Adana Beyi Pîrî Bey'in tedabir-i âkilana ve müessiresiyle az vakit zarfında süratle bastırıldı. Ertesi sene Karaman'da tertip olunan isyan daha ehemmiyetli olmuş ve bizzat vezir-i a'zamın orada bulunmasını icâb ettirmiştir. Yeniçerilerin hâmi ittihaz ettikleri Hacı Bektaş sülâlesinden ya'ni Kadıncık Ata'dan burun kanı damlasıyla Nefi oğlu olan Habîb enf evlâdından Resul Çelebi ve bunun oğlu Bâlım Sultan ve bunun oğlu İskender ve İskender'in oğlu

Kalender, bayrağının altına birkaç bin derviş-i abdal, Kalender ile Esafil namında birçok kişi toplamıştı. Rum, Anadolu, Diyarbakır Beylerbeylerinden birbirini müteâkib ettikleri muharebede asiler kâh mağlup kâh galip oldular. Rum Beylerbeyi Yakup Paşa "Evnaur" boğazında Kalender'e mağlup olduğu gibi Kalender'de Pasin ovada Hüsrev Paşa'ya bozularak Karaçayır'da Anadolu Beylerbeyi Behram Paşa'dan intikam alıp onu Tokat'a ilticâya mecbur eylemiştir. Behram Paşa bu şehrin karşısında kendisine ilhak eden Karaman, Halep Beylerbeyleri ile birlikte Kalender'le felaketli bir muharebede bulunarak Karaman Beylerbeyi, Alaiye, Amasya, Birecik Beyleri ve Karaman ve Anadolu tımar defterdarları bu cenkte maktul düşmüşlerdir. Vezir-i azam, Dulkâdîr eyâletinin Kars nâm mahallinde iken bu kanlı mağlubiyetin haberini alarak İstanbul'dan getirmiş olduğu üç bin yeniçeri ve iki bin sipahi ile alel-acele Elbistan'a kadar ilerlemişti. Lâkin âsilere hücum etmezden evvel muvaffakıyeti te'mîn edecek iki tedbir ittihâz eyledi. Türkmenlere mağlup olan askerden orduya gelecekler bulunursa mağlubiyetlerine dair neşr edecekleri haberler beriki askerin efkâr ve kuvve-i ma'neviyesini ihlâl edeceğinden bi-hakkın korkarak bunlardan kimse gelmemesini ve aksi halde öldürülmelerini emr eyledi. Ondan sonra lazım gelenlere iltifât göstererek ve tımarlar tevcîh ederek evvelce Kalender tarafına geçmiş olan Türkmen aşiretlerini bu tarafa celb etti. Bu aşiretler "Çiçekli, Akçakoyunlu, Masadlı, Bozoklu" dur. Bunların iftirâkı üzerine, asiler birkaç yüz kişiden ibaret kalarak sadrâzamın çaşnigirlerinden Bilal, Mehmed ve Deli Pervane kumandasında bir müfreze ile kolayca münhezîm oldular. Kalender maiyetiyle beraber Başsaz dağlarında tutularak kendisiyle Dulkâdîr hânedan-ı asilerinden felaket arkadaşı olan Veli ve Murad'ın başı kesildi. Vezir-i âzam'a getirildi (22 Ramazan 933 - 22 Haziran 1527). Bu muvaffakiyetten sonra İbrahim Paşa, Anadolu Beylerbeyi ile Küçük Asya Beylerini — Tokat muharebesinden kaçıp da şân-ı askeriyeyi muhataraya koymuş olanları — tahkîk etmek üzere akd ettirdiği divana çağırdı. **[45.a]** Evvela Anadolu Beylerbeyi Behram Paşa'ya bir tarz-ı tehdit ile "yarı çıplak, serseri, hâne-berdûş, torluk derviş takımın önünde nasıl kaçtınız?" dedi. Beylerbeyi cevap veremeyerek yahut cevaba cür'et edemedi. Vezir-i âzam aynı suali diğerlerine irâd eder. Onlar da ordunun mağlubiyeti ve mesûliyetini birbirlerine atf ve isnâd ederler. Cellâtlar, takarrub için emir aldıkları sırada idi ki sâbık vezir-i âzam, Pîri Paşazâde İçel Bey'i Mehmed Bey, o vakte kadar muhâfaza ettiği sükûtu katı' ile padişahın saâdeti için duâ ettikten sonra " ecdâdımız bir muharebeye girişecekleri zaman Allah'tan istimdâd ve tecrübeli ihtiyarlarla müşâvere etmeyi mu'tâd

etmişlerdir. Biz ise ne onu yaptık, ne bunu yaptık. Gurûr, nefsimize i'timad bu felaketleri başımıza getirdi. Cezamızı çekmek için işte kılıç işte başlarımız" dedi. Veziri âzam bu merdâne sözlerden müteessir olarak mağlubu af ile Adana vâli-yi âkili Pîrî Bey'i maiyetine alarak İstanbul'a avdet ve taraf-ı şahânede kemâli iltifâtla kabul eyledi (13 Zilkade 933 - 11 Ağustos 1527).[125]

Birkaç ay sonra ilan-ı isyân etmiş olan Seydi, Adana'ya mülhak Azir sancağı beyi bulunan amcası oğlu Ahmed Bey'i Azir yakınında yeniden mağlup ederek beş bin kişi ile Berendi (Ceyhan) nahiyesini ve sonra buradan da Aşağı Ayas (Yumurtalık) nahiyesini gârat ve ihrâk ile Dulkâdîr arazisinde Kârs-ı Maraş (Kadirli) kasabasında İnciroğlu nâmında diğer bir âsi ile birleşip, Sis kalesi önüne geldi. Bu taraflarda ilk bir isyânı o kadar muvaffakiyetle teskîn ettiğini gördüğümüz Ramazanoğlu Pîrî ki İstanbul'a gelmişti. Tarafı şâhâneden bu isyanı da itfâya me'mur oldu. Bir müddetten beri hasta bulunmakla beraber bilâ-tereddüt birkaç bin kişi ile İstanbul'dan hareketle son derecede tazyîk görmekte olan Sis kalesinin imdâdına tam zamanında yetişti. Onun takarrubunda âsiler iki fırkaya ayrıldılar. Bir fırkası Azir üzerine ric'at ederek öteki fırka Seydi kumandasıyla Sis dağında, Derbent kulesi kurbunda müstahkem bir mevki tuttu. Pîrî Bey, Seydi üzerine hücum ile kardeşiyle maiyetinde iki bin kişilik meydan harbi (……..) gördükten sonra galebe etti. Seydi'yi de ele geçirdi. Ertesi gün Azir üzerine yürüyerek, âsilerin diğer fırkasını perişan etti. Hayyen der-zincir olarak Seydi'yi rüesâ-yı isyânın başlarıyla birlikte İstanbul'a gönderdi. Seydi de İstanbul'da padişahın emriyle asıldı.[126]

[46.a], [47.a], [48.a] [49.a] bu sahifeler el yazması nüshada boş bırakılmıştır.

[v.1] (1) Me'hazlar: Hammer, Solak-zâde, Âşık Paşa, Tac'üt-Tevârih, Ahmed Refik Bey, Cevdet Paşa Tarihi.

[v.2] (2) Mütakaddimînin Germanikopolis dedikleri yerdir. Civarında seyyahların nazar-ı dikkatini celp eden İstrabon'un " hafrân" dediği kuru çalıların, meşhur mağaralarıyla havârik-i tabiiyetinden mâada meşhur "Goryaba" gârı vardır.

[125] Hammer, s. 454.
[126] Hammer, s. 455.

Ermenek kaza merkezi bir kasaba olup merkez liva olan, Silifke'nin 125 kilometre garb-ı şimâlisinde ve Göksu nehrinin sol, yani şimâl cihetinde 120 metre irtifâı olan bir mahalde vâki'dir. Bir uçurumun üstünde olup mezkûr Göksu nehrine dökülmek üzere altından bir çay geçer ki kasabadan oraya bir takım merdivenlerle inilir. Suyu bol olmakla bahçe ve bostanları çoktur. Kasabanın 4000 kadar ahâlisi olup cümlesi müslimdir. Ermenek kasabası İçel'deki kasabaların en büyüğü olmak münasebetiyle hayli vakit merkez liva bulunmuş ise de sonra merkez Silifke'ye nakl olunmuştur. Ermenek kazası İçel sancağını terkip eden beş kazanın biri olup livânın garb-ı şimâlinde vâki' olmakla şarken Mut ve Gülnar, cenûben Anamur kazalarıyla, şimâlen Konya vilayetiyle mahdûttur.

Arazisi dağlık ve taşlık olup Göksu vadisinin yukarı kısmından ibarettir. Mahsûlâtı azdır. Merkez kazânın üç saat cenûbunda mezkûr nehrin üzerinde "Görmeli" ismiyle ma'rûf bir kârgir köprü vardır ki 100 zira' tûl, 8 zira' arzı olan bir kemer üzerine bina edilmiştir. Kazâ da, 11 câmii, 16 mescit, 61 medrese, 1 tekye, 2 hamam, 12 değirmen, 280 dükkân, 16 Sıbyan mektebi 4497 hane mevcuttur. Cümlesi İslam ve nüfusu 19.350'dir. Ermenek suyu üzerinde Göksu'ya karışan mahalde iki köprü vardır. Sağlamdır. Karamanoğullarına âit olduğu ba'zılarının üzerindeki kitâbelerden anlaşılıyor.

[v.12] (4) Antalya'da nâhiye merkezi küçük bir kasaba olup Antalya'nın takrîben 60 kilometre garb-ı şimâlinde hem nâmı olan çayın üzerinde vâki'dir. 3000 kadar ahâlisi olup mürtefi' ve havası güzel bir mevki' de bulunmakla yazın Antalya'dan tebdil-i havaya gidenler çok olur. İstanos (Korkuteli) nâhiyesi merkezinden başka 42 karyeyi câmi'dir. Nüfusu 10.000 kişi kadardır. İstanos çayı mezkûr nâhiyenin dağlarından nübânla İstanos kasabasında birleşen iki dereden teşekkül edip şimâl-i şarkîye doğru 85 kilometre kadar cereyandan sonra "Kestel" gölüne mansıb olur.

[v.13] (5) Dilgalanmak — dulgalamak Uygur ve Çağatay lisânında tevâlüt yapmak demektir. Bir Türkmen aşireti reisinin ismi de bu masdardan "Dulkâdîr" olsa gerektir. Arapça sâhip, kudret ve kadr manasına gelen Zü'l-Kadîr kelimesinin bununla hiçbir alaka ve münâsebeti yoktur. Kelimenin lafzan ve şeklen müşâbeheti mürûr-u zamanla ihtimâl bu hataya meydan vermiştir. **[v.14]** Âşık Paşazade ile Arap müverrihlerinden İbn-i Şıhne Zü'l-Kadîr ismini Du'l-kadir — Du'l-kâdir sûretinde ve dal harfiyle

yazarlar. İbn-i Şıhne Fâtih devrinde vefât etmiştir. "Ravzat'ül-Menâzır Fî ilmi'l-Evail ve'l-Evâhir" eserinin de sâhibidir. S. Faik.

[v. 14] (6) Münşaât-ı Ferîdûn dahi tebrîk-i muzafferiyetine dair Karamanoğlu İbrahim Bey'in mektubuyla cevabı kezalik İbrahim Bey'in Seydi Ahmed Bey ile gönderdiği ikinci mektup ve cevabı mezkûrdur. Bütün Münşaât 267 parçadan mürekkeptir. Bunların 128'i padişahlar tarafından gönderilmiştir. Yarısından ziyâdesi onların cevabı yâhut sâir vesâiktir. Ferîdûn Bey Reîs'ül-Küttâp ve sonra Nişancı başı olmuştur.

[v.18] (7) O zamanda bir düka on akçe ederdi. On iki düka bir kuruş kıymetinde bir kuruşta yüz yirmi akçe ediyordu. Sultan Selim ve Süleyman devrinde bir düka elli altmış akçe kıymetinde idi.

(8) Türk darb-ı meselidir. Bir adama mâlik olduğu şeyi vermek demektir. " bu kevne hediye nâmını yâd etmek ölmüş kanburu âzat etmek gibidir." Solak-zâde 229.

[v.19] (9) Mut'un şimâlinde Silifke'ye yirmi altı Mut'a sekiz saat bu'd mesafede ve el-yevm Rumeli muhâcirleriyle meskûn bir karyedir. Seyyâhlar orada câmiye tahvîl edilmiş bir kilise, eski bir kalenin enkâzı, harâp olmuş su yolları kitâbeler murabba' mütetîliş-şekil taşlar "üzerinde Kara Ahmed Beye" gibi yazılar görürler. S.F.

[v.21] (10) Karaman ailesinin müessisi tarafından kadîm Lârende — ki bakâyası belde-i cedîdeden az bir mesafede hâlen manzûrdur — harâbelerinden çıkarılan enkaz ile inşâ olunan Karaman şehri, Konya beldesinden ehemmiyet-i târihiyesini hiçbir vakit ihrâz etmemiştir. Konya şehri pek eski bir zamanda bir takım Yunan muhâcirleri tarafından "Dânâye" ismiyle inşâ olunarak Likaonya hatt-ı kadimesinin merkezi olmuştu. Esâtır-ı kadîmiyeye göre gûya bu şehre bir ejderha musallat olup ikide birde hücumla kadın ve kızlarını yediği halde Jübiter'in oğlu "Peresiyos" ejderhayı katl ile şehri bu belâdan kurtardığı için, ahâlisi şehrin bir kapısı üzerine bunun resmini vaz' etmişler. "Resim" veya "Sanem" demek olan "Îkôn"dan müştâk olmak üzere şehre "Îkôniyom" nâmı verilmişti. Romalılar ve Rumlar zamanında dahî bu isimle yâd olunmuştur. Ba'dehû Selçukîlerin yed-i zaptına geçince, ihtisâren "Konya" tesmiye olunmuştur. Taksimât-ı kadîmesi Likyanın bir kısmıyla Pisidya, Likaonya, Pamfilya, Elisurya hıttaları ve Kapatokya hıttasının bir miktarına hâvidir. Tarih-i Osmanî'de, Karamanili ismiyle mezkûrdur ki Anadolu'nun kısm-ı vustasının cenûp cihetine verilen isim olup Konya,

Niğde ve İçel sancaklarından ibarettir. Asıl Karaman vilâyeti Konya sancağı idi. Konya on binlerin müruru yani Şehzâde Keyhüsrev'in "Kaleârık" nâmında bir Ispartalı ma'rifetiyle, Yunanistan'ın serseri takımından yazdırdığı kuvve-i muâvenedir ki İran üzerine sevk olundukları halde Kesnefûn kumandasında ric'at etmiş olmalarıyla ve sonra Haredrik Barbarossa'nın hıttasıyla şöhret almıştır. Rum Selçukîleri bu şehri pây-ı taht ittihâz edip Selâtin-i Selçukî'ye ve en ziyâde Büyük Alâeddin zamanında inşâ olunan evâbid ve meâbidiyle, seyyâhların nazar-ı dikkatini celp etmekte bulunmuştur. Cevâmii şerifin en cesîm-dâk-ı musanna, Sultan Alâeddin'in Câmii olup âhiran ta'mir edilmiştir. Konya'nın bâde-i şöhreti olan esbâbın biri de tarikatı mevleviye müessisi şâir-i tasavvuf Mevlâna Celâleddin-i Rûmi Hazretlerinin merkadiyetini hâvi olmuş dehr-i tarîkat bulunmak hasebiyle, Konya bir kat daha hürmete mazhar olarak tahtından teb'îd olan hükümdarlar oraya ilticâ ederlerdi. Velî-i müşârun ileyhin şehir içindeki türbe-i şerifesi ve dergâhı pek mamûr ve müzeyyendir. Oldukça güzel muhâfaza edilmiş kabartma, nukûş gûya Konya'nın Pers tarafından te'sis olunduğu hakkındaki rivâyet-i esâtiriyeyi musaddik ise de duvar ve kapılar üzerindeki Arabî kitâbeleri, şehrin bânisini Selçuk Padişahlarına atfetmek lazım gelir. Şehrin ortasında iç kale nâmıyla harâp bir kale olup, bunun içinde bulunmuş olan **[v.22]** mülûku Selçukiye sarayının bazı tarafları elyevm bâkidir. Ve sanat-ı mâhirâneleri câlib-i inzâr-ı dikkat olmaktadır. Selçukîlerden Alâeddin-i evvel şehri sur ve hendekle ihâta ve kule ve kaleleri tahkîm edip halkları dahi cevâmi', medâris ve saraylar ve sâir ebniye ve hayrâtla Konya'yı ziyâde tevsi' ve tezyin etmişlerdir. Devlet-i Selçukiye zamanında Konya, şimdikinin birkaç misli büyüklüğünde idi. Bu devletin hitâmında Karamanoğullarının ellerine geçip ba'dehu bunların Asâkir-i Osmaniye'ye mukâvemetleri sırasında vukû' bulan muhârebâttan hayli harâp olmuş ve nihayet memâliki Osmaniye dairesine dâhil olmuştur. Âsâr-ı atîkası zamanla azalmıştır. Lâkin bu son zamanlarda büyüyüp kesb-i umrân etmeye başlamıştır.

Büyük Alâeddin'in başlıca inşâât câmii, kale, vâsi' bir su haznesi, şehrin duvarları ve kendisinin türbesidir. Muahharan Osmanlı Padişahları, mevlevihâne ile câmii yaptırmışlardır. Sultan Selim, Ayasofya'yı numûne ittihâz ederek bir câmii ile müteaddid medreseler bina ettirmiştir. İş bu câmii kapılarını tezyîn eden taş oymalarının hüsn-ü tab'ıyete muvâfakatıyla celb-i nazar-ı dikkat eder. Konya zamanımızda dahi Plin'in verdiği nâma müstehaktır.

[Roma hükûmeti Diyoklasiyen zamanında dört kısma taksim olunarak her birine tetrâş unvânı verilmişti. Plin de on dört beldeden mürekkep bir tetrâşinin başında bulunduğu için Konya'yı şehr-i eşher tesmiye eder.][127]

Konya, Anadolu'nun vustalarında 533 metre irtifaı olan çölümsü vâsi' bir ovanın kenarında ve garp cihetinde bir küçük gölde hitâm bulan bir çayın üzerinde olarak İstanbul'un takriben 450 kilometre cenûb-i şarkıyette vâki', vilayet merkezi meşhur bir şehir olup 44.000 ahâlisi, 44 câmii şerifi, 147 mescidi, 42 medresesi, cem'an 1890 kitab-ı hâvi beş kütüphanesi, 2 kilisesi, Sultanı i'dâdi, zükur ve ünâs için rüşdiyeleri müteaddit ibtidâi ve sıbyân mektepleri, 314 dükkanı, 2 bedestenı, 7 hânı, 8 hamâmı, 81 çeşme ve âsârı atîkadan mârrüz-zikir bir çok ebniye-i musanna' harâbeleri vardır. Şehir şimâlden cenûba mümted ve iki ucu sivri olup bir balık şeklini ibrâz eder. Şehrin üç tarafı çöl halinde kuru ve hâli ise de garp cihetinde bir saatlik mesâfede "Meram bağları" nâmıyla bağ ve bahçelik ve eşcârı müsemmere ve gayri müsemmereye hâvi müferrah ve güzel havalı bir yer vardır ki ahâlinin sayfiyelerine şâmil olup ağniyâ takımı yazın oraya çıkar. Burada Kamaraddin tesmiye olunur bir kaysı olduğu gibi debbâğ çiçeği nâmında bir çiçek vardır ki sahtiyanın kırmızılığını gök mavisine tebdil eder. Konya'nın havası soğuk ve sertçe ise de pek sağlamdır. Kışın mizanıl-harâre sıfırdan aşağı 8 dereceye kadar iner ve yazın nâdiren 24 dereceden yukarı çıkar.

[v.23] (11) Konya'nın 57 kilomete cenûb-i şarkıyesinde, Toros silisile-i cibâlin en şimâl etekleri altında ve Ak göle dökülen Göksu mecrâsı garbında kaza merkezi, bir kasabadır. 7500 ahâlisi harâp bir kalesi Karamanoğullarından kalma gayetle musanna' bir câmii şerifiyle harâp olduğu halde birçok âsâr-i musanneası bâki olan Emir Musa Câmii ki sütunlarından bazıları eski Lârende şehri puthânelerinden kalmadır. Müteaddid medreseleri oldukça işlek çarşısı ve pamuktan bez ve alaca ile sâir destigâhlarıyla dibâğhâneleri vardır. Mevki' Hudây-ı bahirden 1260 metre yüksek olup etrafı gayetle münbit ve mahsuldar vâsi' ovalardan ibâret ve hâneleri dahi bahçelerle muhât olmakla manzarası pek güzel ise de ahâlisinin nezâfet ve tahârete merâkları ve husn-ü tabiiyetleri olmadığından birikmiş mezbele ve çirk-âblardan ba'zı hastalıklar tevellüt edip yazın hararet de ziyâde olduğundan havası pek sağlam değildir. Kışın üç aydan ziyâde zemini karla mestûr kalır. Karaman pek eski bir kasaba olup ismi kadîmi Lârende'dir.

[127] Hammer, s. 234.

(12) Süleyman Şah, Horasan'a avdet ederken Fırat geçidinde ve Ca'ber garbında gark olduğu zaman oğulları şimâle teveccüh etmiş ve hepsi de Üçok — Üç Ok — Türkmen kabilesinde olan yedi arkadaş aileleriyle birlikte Çukurova'da birleşmişlerdi. Bunlar "Yüreğir, Uzun Varsak, Özer, Kara İsa, Gündüz, Kış-Temür, — Kosun şehrinden me'hûz — Kosun" idi. Bunlar asıl rüesa idiler. Bu aşiretin reisi Yüreğir idi. Bunlar arzıye-i suğrayı kâmilen zapt, ahfâdı birer müstakil hükûmet teşkil ettiler. Ramazanoğulları, Dulkadıroğulları gibi Ramazan Yüreğir'in oğludur. Varsaklılar da Kilikya'nın garbına Silifke ve havalisine yayıldılar. Silifke'nin şimâlî şarkındaki Toros dağının kısmına hâlen Varsak dağı derler. Silifke garbında Varsak kazası da merkezleri idi. Turgud Tatar aşireti de Anadolu'nun bazı yerlerine perakende olmuş ve çoğu Konya ve Akşehir havâlisine yerleşmişlerdir.

[v.31] (14) Seleucie Silifke — Selefkîya — Selefûs — Kastrûm-u Selef — Selûzayâ, evvel-i emirde bu isimle ezmine-i kadîmede Selefkîyana mensûp dört şehrin mevcut olduğunu zikredelim. Birincisi ve en büyüğü Irak'ta ve Dicle'nin sâhil-i garbiyesinde vâkî' olup Selefkiyân devletinin müessisi olan Selefkos Nikator tarafından milattan 307 sene evvel bina ve pây-ı taht ittihâz edilmiş idi. Bu şehir Kara deniz ticaretinin en mühim merkezlerinden birini teşkil etmiştir. — Amanos'tan gelen kayıklar Dicle tarikiyle buraya kadar gidilirdi.— Kabl'el milat 140 tarihinde eşkiyânın eline geçip bunlar Dicle'nin öbür yakasında Kitsefon — Medâin şehrini te'sis etmekle Selefkıya harâba yüz tuttu. Gerek bunun ve gerek Medâin'in elyevm harâbeleri meşhurdur. Selefkılar 14 tarihinden sonra Antakya'yı pây-ı taht ittihâz ettiler.

İkincisi: Selefkıya Pîri'ye ismiyle ma'rûf olup Antakya kurbunda ve Âsi nehrinin mansabında yani elyevm Suveydiye (Samandağı) kasabasının bulunduğu yerde idi. Yakût Hamavî bundan bahsettiği sırada suyûf-i selûkiye, kilâb-ı selûkiye diye meşhur olan kılıç ve köpeklerin bu şehre mensub olması ihtimâlini dermiyân ediyor.

Üçüncüsü: Toros yani Boğa galatı Bulgar dağı eteğinde ve Karaman ilinde bulunmakla "Selefkıya Artârûm" ismiyle tefrîk olunur.

Dördüncüsü: Kilikya yani İçel httasında bulunmakla Silifke'yi Kilikya veya "Selefkıya Tarahaya (Dağlık)" ismiyle ma'rûf idi. Bizim de bahsedeceğimiz yerdir. Kilikya Küçük Asya'nın nihâyeti şark-ı cenûbesindeki hıttadan ibarettir. Adana ve İçel sancaklarını ihtivâ eder. Kilikya ikiye münkasemdir. Yani Adana sancağından ibaret olan kısmı

şarkisine ovalık Kilikya ve İçel sancağından ibaret olan kısmı garbisine, dağlık Kilikya nâmı verilirdi. Birincisinin merkezi Tarsus, sâir başlıca ma‘mûreleri: Sulus — Mezarlı Karyesi, Mala, Ayus — Ayas, Payas ve Anazarya — Kîsârya — Adana İkincisinin başlıca Kasabaları Silifke, Selinovata — Selendi, Gilindiriyesi — Gilindire vesâire idi.

[Bu havâlide tavattun eden ilk insanlar Nuh Aleyhisselâmın ahfâdından Yâfes’in oğlu Yâvân ve Yâvân’ın oğlu Tersis ve bunun evlâd-ı ahfâdıdır. Bu isme mensup Tarsus şehrinin bânisi bu Teris’dir.]

“Lülüve” Tarsus kurbünde bir kale olup Me’mun halife tarafından fethedilmiş olduğu ve Dımışk-ı Şam’da dahi bu isimle büyük bir mahalle bulunduğu Yakut Hamevî beyân eder. **[v.32]** Eski Kilikyalılar Süryâni ümmetinin şuûbatından bir kavim olup iklîm iktizâsınca Suriye Süryanilerinden daha beyaz olduklarından Yunanîler bunlara diğerlerinden tefrîk için “Lûkû Siryi — Lûkû Kilikyân” yani beyaz Süryaniler derlerdi. Kilikyalıların ceddi Fenikelilerden Âjanûr’un oğlu “Kilikis” idi. Vech-i tesmiyesi de bundandır. Kilikya’nın şimâlindeki Toros dağlarıyla sâhil arasında gâyet dar Gûlek boğazı Kapadokya ile müvâsaleyi te’min ederdi. Kilikyalılar çok cesûr, çalışkan bir kavim idi. Yünden elbise deriden miğfer giyerler kılıç ve mızrak kullanırlardı. Deniz kenarındaki şehirleri gâyet zengin olduğu gibi birçok gemileri de vardı.

İçel, dağlık Kilikya’ya dâhil olduğu gibi Hâdim ve Karamanla beraber “Abaderya” hıttasına da dâhildir. Yani İçel Pamfilya ve Pisidya’ya dâhildir. Kilikya Fenikelilerden Sümerilere, Âsurîlere, Hititlere intikâl etmiştir. Silifke civârında Hitit âsârından ba‘zılarına tesâdüf edilmektedir. Âbidelerin besâtatına nazaran Hititlerin heykeltıraşlık sınıfında Yunanîler ve akvâm-ı sâire derecesinde terakkî edemedikleri anlaşılıyor. Endâmları, eşkâl-i vecihleri ve tarzı telebbüsleri i‘tibâriyle şekil 1 Silifke’ye takrîben yedi saat mesâfede Mersin tarîkı üzerinde Kız kalesinin çeyrek saat berisinde bir kaya üzerinde belinde bir yatâğân olduğu halde ayakta duran heykel Habekâ’dır. Bir Hititliyi irâe eder. Kezalik Silifke’ye altı saatlik mesâfede **“**Keban” mevki‘inde Mut yolu üzerinde sağ cihette gâyet cesîm ve mürtefi‘ ve harâp bir kaya üzerinde kabartma olarak şekil 2 de görüldüğü vecihle bu civârda beynen-nâs “Çolak kız” nâmıyla ma‘rûf âbide de bir Hitit eseridir. Sağ eli siliktir. Yüzü ileriye müteveccih ve sol eli şimâlî cihetini göstermektedir. Bu tarafları insana benzeyen birer kadın resmini aldığım mezkûr heykeller birinci ve ikinci şekillerde görülmüştür. **[v.33]** Kilikya ve Abaderya bundan

sonra Yunanîler eline geçmiştir. Yunan muhâcirleri hıttasının sevâhiline ba‘zı kasabalar ve müsta‘mereler te’sis etmişlerdi. Ba‘dehu Keyhüsrev tarafından İran devletine ilhâk olunmuş sonrada Büyük İskender tarafından (Darius’un hezimeti üzerine) fetih olunup bunun vefâtında kabl’el-milâd dördüncü asırda memâlik-i meftûhası Makedonyalı kumandanlar beyninde taksime uğradığı zaman bu havâli Selefkûs sülâlesinin hissesine düşmüş Suriye ile Kilikya Digrân zamanında ayrıca Ermenistan’ın birer vilâyeti olmuştur. Bir aralık Lajid hânedânlığı Mısır bedâsasının yed-i zaptına geçmiş idi. Milâd-ı İsa’dan bir karn evvel sevâhil — hicretten 720 sene mukaddem — bir takım korsanlara melce’ olmakla hayli müddet bahr-i sefîdin âsâyişini ihlâl etmişti. Reislerinin biri “Teritan” idi. Alaiyye mevkiinin üst tarafında bir kale yaptırmıştı Bu haydutlar ele geçirdikleri kimseleri esir diye satarlar her tarafta çapulculuk yaparlardı. Roma hükûmeti bunlara karşı ordu göndermiş ise de kendilerini mahvetmek müşkil idi. Zira ta‘kip edilecekleri zaman Toros dağlarına kaçıyorlardı. Bunlar âdeta gitgide bir devlet haline girdiler. Kendilerinin rüesâsı ve müstahkem şehirleri, tersaneleri harb gemileri vardı. Yalnız Asya sâhillerinde değil Adriyatik sâhillerinde bile hatta Sicilya ve İtalya’nın garb sâhillerine istedikleri gibi harekete başladılar. Yalnız kimileri tevfîk-ı emre iltikâ etmiyorlardı. Sâhilleri yağma ediyorlar, şehirlere hücûm ediyorlar. Fidye-i necât almak üzere zenginleri kaldırıyorlardı. İtalya kıtasından Romalı iki hâkimi maıyyetleri ve tevâbi‘leri ile kaldırdılar. Roma kübarasından biri karyesine sayfiyeye giderken ele geçirdiler. Bahr-i Sefîd’de artık deniz yolculuğuna cesaret edilemiyordu. Bu yüzden Roma’ya zahîre de celb edilemediğinden Roma kavmi tedâbir-i şedîde ittihâziyet talep ederek bir kanun kabul ve bununla Pompei’ye (Pompeyus) fevkalâde imkânlar vererek üç sene bütün savâhilde kumandanlık vazifesiyle mükellef oldu. **[v.34]** Pompei az bir müddet zarfında bu haydut korsanları Silisi kıtasına kadar ta‘kip ile donanmalarını bozdu. Pây-ı tahtlarını teslime mecbur eyledi. 67 Bu vesile ile memleketi Roma devletine ilhâk eylemiş oldu. (Kabl’el hicre 687) Roma devletinin inkısâmında Kilikya Şark İmparatorluğu hissesine düşmüş idi. Bilâhere Hazreti Ömer’ül- Fâruk zamanında Eshâb-ı Kirâmdan Ebu Ubeyde bin el- Cerrah ve Ebu Musa-el Eş‘ari kumandasıyla bir seriye gönderilip buralar fetih olunmuş ise de sonra ihmâl olunarak nihâyet 140 târih-i hicrisinde Hulefâ-i Abbasi’den Mansûr bu taraftaki fütuhâtı yanında ve Harûn er-Reşit ile Me’mûn tevsi‘ etmişlerdi. — Yakût Hamavî’nin Mu‘cem-ül Büldân’ında — Silifke — Selefos Halîfe Me’mûn tarafından zapt edilmiş ise de çok vakit muhâfaza edememiştir. Ba‘dehü Halep’te teşekkül etmiş olan Mülûk-i

Hamdâniye'nin tahtı tasarrufuna geçmiş ve ehli salîp zamanında Beni Liyon nâmıyla ma'rûf bir Hıristiyan hükûmetine tâbi bulunmuş ba'dehû Rum Selçukilerine ve Devleti Selçukiye'nin inkirâzında Karamanoğullarına ve nihâyet Bâyezid-i Sâni devrinde Osmanlılara katıyen ilhâk olunmuştur.

Ertuğrul Gâzi Orta Asya'dan Küçük Asya'ya geldiklerinde rufekâsı taraf taraf yerleştirildikleri sırada "Bozoklu" hânın kabilesi de bu havâlide yerleştirilip Varsak, Turgut gibi Türkmen kabâili de İçel tarafını tevattun edilmişti. Şimdiki İçel'in bütün cibâl ahâlisi bunların neslinden olup hâlis Türktürler.

[50.a] El-yevm İçel sancağının merkezi olan Silifke mütekaddimînin "Kalisidanos" tesmiye ettikleri Göksu nehrinin sağ kenarında ve bu nehrin mansabında 16 kilometre yukarısında Tarsus'un 98 kilometre cenûb-i garbında bir dağın eteğinde ve denize kadar mümted bir ova kenarında vâki' el-hâlet hezihi hâne ve 2.500 nüfusa hâvi küçük bir kasabadır. Etrâf ve civârında eski Selefkiya şehr-i muazzamanın cesim mecr'al-ukûl harâbeleri bilhâssa Göksu nehrinin kenarlarına dağılmış birçok harâbeler, bir takım ma'betler hususuyla kiliseye tahvîl edilmiş bir ma'bet birçok mermer sütunlar, tiyatrolar, derin hâfirler, mezarlar, mağaralar, taht'ez-zemin şûse yollar, rengârenk mermer döşemeleri, mozayiklerle menkûş musavver zeminler, hafriyât neticesi çıkarılan tuncdan ve mermerden heykeller musanna' kabirler ve sütunlar kesme taştan ma'mûl 30 arşın arz ve umkunda ve 60 arşın tûlinde muhteşem bir sarnıç ile bundan suyu taksim eden bir takım su yolları kasabanın üstündeki tepede duvarlarında henüz hal edilememiş Ermenice kitabeleri hâvi, Rodos Senjan şövalyelerinin kadîm bir şatosu kasaba hâricinde takriben yarım saatlik mesafede elyevm " Meryemlik" denilen ve Rumların ziyaretgâhı olan mahalde enkâzı kısmen mevcut harâp mabet ve su yolları kezalik kasaba kenarında Abdâl yahut Say mahallesi denilen Mut caddesi tarafında birçok Rum kitâbelerine hâvi mezarlar görülür. [Bu mezarlar ba'zısı taksimatlı bazısı murabba', müstedîl'iş-şekil veya müdevver birer hücreden ibaret kayaları oymak sûretiyle yapılmış bir takım inlerdir. Pencere kadar birer menfezden eğilinmek sûretiyle içeri girilebilir. Bunlardan ikisinin üzerinde mahkûk eski Rumca yazılmış kitâbeler mevcuttur. Bazı kitâbelerin hurûfânı mürûr-u zamanla okunmaz bir hale gelmiş ve diğerlerindeki kitabeler büsbütün kayıp olmuştur. Yan yana bu iki mezarın şekil ve vazıyeti ve üzerindeki yazılar bil-istinâh 3/4 rakamlı şekillerle de gösterilmiştir.

Havası kışın pek iyi ise de yazın pek sıcak ve ovadaki bataklıklardan dolayı sıtmalıdır. Bu sebepten **[51.a]** yazın halk hep yaylaya göçerler. İnsanı bîzar ve sersem edecek derecede şiddetli poyrazları eksik değildir.

Eski Selefkıya şehri harâbelerinden mâada Silifke'nin 40 kilometre şimâlinde dağda eski mağara ve tepe, Silifke'nin 40 kilometre şimâl-i şarkında ve sâhilde Ayaş kurbunda " Elûsa" (Elaiousa) ve biraz daha ötede Sebasta şehr-i kadîmlerinin harâbeleri Limos (Lamos) suyu mansıbının önündeki kayalık bir adanın üzerinde elyevm " Kız kalesi" denilen Gorkus kale-i kadîmesi ve bunun karşısında sâhilde Gorikos şehri kadîmi mevki'ı ve bunun üstünde de "Şeytanlık" ismiyle garip ve vâsi' ve geniş hücrelere münkasım bir mağara bulunur. Nahiye merkezi olan Limos ki elyevm küçük bir karyedir. Kurûn-i vusta da büyük bir şehir idi. Limos suyu vâdisinde kayalara oyulmuş birçok heykeller ve resimler ve kazanın her tarafında su yolu, köprü, kale gibi ebniye-i kadîme âsârı bulunmaktadır.

Gelendire Silifke'nin 62 kilometre ve garb-ı cenûbunda vâki' Gülnar kazasının merkezi küçük bir kasaba ve iskele olup ancak 210 ahâlisi bir câmii, bir medrese, bir tekke, bir kilisesi vardır. İhracâtı kereste, odun, palamut, yağ, panâyır, deri ve sâirden ibarettir. Etrafı dağlık olup külliyetli üzüm ve sâir meyveler hâsıl olur.

Gelendiris "Celenderis" ismiyle bir şehr-i kadîmin mevkiinde olup şehri mezkûrun Fenikeliler tarafından te'sîs olunduğu veya eski olduğu meznûndur. Rumların zamanında ve ba'dehü kurûn-i vustada Venedikliler devrinde büyük ve ma'mûr olup şimdiki kasabanın etrafında ve deniz kısmında görülen harâbeleri o vakitlerden kalmadır. Bunlar yanında dört kapılı işlenmiş taştan ma'mul bir bina ile bir kale bir su yolu ve taştan bir çok mezarlar bulunur.

[52.a] Bâyezid-i Sâni ve Fâtih Sultan Mehmed vüzerâsından Sarıca Paşa'nın Silifke'de yaptırdığı bir Cuma mescidi ile 950 tarihinde vefât edip Bursa'da Emir Sultan hazinesinde medfûn şuarâdan Cezeri-zâde Koca Kâsım Sâfi Paşa'nın da kezalik Silifke'de tesisgedesi bir imaret vardır.

Kasaba'da çarşı içinde 21 metre boyunda ve 20 metre eninde bir Câmi-i şerif vardır. Bu Câmii ve biraz yer altında olduğundan dört merdivenle inilir "Alâeddin Câmii " demekle ma'rûftur Araplar zamanından kalma olduğunu Hammer ve Kamusu'l-E'lâm

sâhibi söylüyor. Alâ-rivâyetin Selçukilerden Sultan Alâeddin tarafından inşa edildiği de mervidir. İttisalinde 45 metre boyunda ve otuz beş metre eninde Alâeddin medresesi denmekle ma‘rûf harâba yüz tutmuş bir medrese vardır. Bundan Ma‘ada Osmanlılar devrine âit bir takım eshâb-ı hayrât tarafından yaptırılmış sekiz tane medrese daha vardır.

Hükûmet dairesi kurbunda 10 metre boyunda ve 8 metre eninde Selçukîlere âit hamam vardır. Sultan Alâeddin vakfıdır. Kezalik kasabanın ağzında Göksu nehri üzerinde 149 metre tûlinde ve beş buçuk metre arzında yedi gözlü cesîm ve metin bir köprü vardır. Bu köprü vaktiyle Selefkoslar zamanında yapılmış ise de bilâhere ortasından kesilmiş olduğundan 1290 tarihinde yıktırılarak yeniden yapılmıştır. 38 metre boyunda ve 34 metre eninde çarşı içinde kısmen harâp olmuş kemerli bir han vardır. Bu da Alâeddin Câmii şerifinin vakfıdır. Selçukîlere âittir.

Çarşı içinde 6,20 metre boy ve eninde Karamanoğullarına âit olduğu anlaşılan “Tevekkül Sultan” denmekle ma‘rûf bir türbe vardır. İçinde dört mezar bulunur birisi Tevekkül Sultana âit elbette diğerlerinin âilesi kitâbesi yoktur. Lâkin Alâeddin’in şeyh-ı olduğu rivâyet olunur. Kezalik 12 metre boyunda 8 metre eninde kasabanın dışında Taşucu yolu üzerinde Karamanoğullarına âit Selçukîler zamanından kalma “Mukaddem Dede” denmekle ma‘rûf bir türbe daha vardır. Keza Mersin tarikı üzerinde ve Kız kalesinden yarım saat ötede ihram şeklinde derûnunda bir mezar ve kitâbeye hâvi Karamanilere âit bir türbe daha vardır. Kasabaya altı saat mesafede “Keban” mevkiinde Karamanilere âit “Ali Baba” türbesi de mevcuttur. Bu zat da Şeyh Ali es-Semerkandî’nin halifelerindendir.

[53.a] Silifke’ye dört buçuk saat mesafede Tozara (Altınkum) karyesinde bir mezar vardır. Yalman Dede türbesi denmekle ma‘rûf olup halk ziyaret ederler. Bu zât Tozara karyesinde sakin imiş bundan yarım asır kadar evvel vefât etmiş mıntıkadan bir adam imiş bu sebeple kabri ziyaretgâh olmuştur. Asıl ismi Süleyman imiş dışı taş duvar ile çevrilmiştir.

Kezalik Silifke’ye bir buçuk saat mesafede Şıhlar (Bükdeğirmeni) karyesinde bir kabir daha vardır ki buna Şeyh İlyas nâmını veriyorlar. Bu zâtın Türkistan’dan geldiği rivâyet olunur. Sultan Mahmud zamanında ahfâdlarına berat verilmiş el’an daha sülâleleri

vardır. Burası ziyaretgâhtır. Mersin câddesi üzerinde "Hu Dede" denmekle ma'rûf bir mezar daha vardır. Ziyaretgâhtır. Bu zâtın hangi asırda yaşadığı ma'lum değildir.

Osmanlı devrine âit hayrât Sâhipleri tarafından yapılmış Gülnar'da üç medrese ile Gezende ırmağı üzerinde Karamanilere âit sağlam bir köprü vardır. Karamanilere âit Şeyhömer karyesinde "Şeyh Ömer" Ayıalanı (Güneşli, Taşoluk Köyü) "Şeyh türbesi" Hacı Bahaddin karyesinde "Hacı Bahaddin türbesi" denmekle ma'rûf ve her üçü de Şeyh Ali es-Semerkandi hulefâsından bulunan üç türbe ile Zeyne karyesinde bir türbe vardır ki içinde üç lahit mevcut ve Şeyh Ali es-Semerkandi Hazretlerine âittir. Fakat bu lahitlerden hangisinin şeyhe âit olduğu ma'lûm değildir.

[v.35] (15) Cem Sultan iş bu menâkıbı Silifke ve havalisinde dahi mütevâtırdır. S.F.

[v.39] (16) Kocakale: (Makadonal Kinnier'in) Koçihisâr dediği mahaldir. (Seyhatname s.114) Makadonal bunun kadîm Tyana olduğunu zanneder. Razel ise Makadonal'a nazaran Keyhusrev ve İskender Kilikya'ya buradan girmişlerdir. (Tasvîri esfâr Keyhusrev Razel s.38 Seyhatnâme-i Makdonal s.216) Rezel'in zannına göre Keyhusrev buradan geçmiştir ki şarkta üçüncü boğazdır.(Cihannumâ 614) bunu Serfendikâr boğazı namıyla yâd eder. Ancak bu halde Dana ve Komana şimdiki Elbistan olmak lazım gelirki mümkün değildir. Çünkü Komana, Sarus ve Elbistan ise Piramiyos şehri üzerinde inşâ olunmuş idi.

[v.40] (17) Burada Kilikya'nın iki boğazı bulunur. Biri Tarsus yolunun güzergâhı ve diğeri Alaş yurdudur**.** Koçhisar'dan çıkılınca birinci boğaza gelinir ki Makadonal bir tarifini bırakmış ve onunla Rezel'in fikrine göre İskender ve Genç Keyhusrev buradan geçmiştir. İkincisi mutlaka aynı zirbenin şarkında ki mahal olacaktır ki Cihannümâ'da ve Mazarık'in eserinde mezkûrdur. Burada üçüncüsünden yani Çakırdan geçen huccâc yolundan bahs olunamazdı. Zîra vezir-i a'zam büsbütün ona mukâbil ve muhaleta bir mevkide yani Kocakale kurbunda ve daha ziyâde şarka doğru bir yerde bulunuyordu.

[v.42] (18) Hammer, Solak-zâde Mustafa Bey'i İbrahim Bey'in hafîdi olarak zikreder. Âşık Paşa Mustafa Bey'in sahte olduğunu ve Sâdeddin ise İbrahim Bey'in birâderi Mirzâ Bey'in ahfâdı bulunduğu yazılıdır. "evânı sabâvetinde İran'a firâr eden ve Karamanoğlu İbrahim Bey'in birâderi Mirzâ Bey'in oğlu olan Hacı Hamza'nın Mustafa nâm oğlu ki İçel'de emârete ta'yin eylemiştir." Tâc'üt-Tevârih

(19) Karamanoğlu Mustafa Bey tağyir-i şekil ve libâs ile Tarsus'a ve oradan Halep'e kaçmış Sultanın emriyle Vâli-yi Halep tarafından ba'd'el-hapis efnâ edilmiştir. Tâc'üt-Tevârih

Karaman tarihi hakkında ma'lûmat-ı mufassal ve mükemmele "Beaufort'un" "Karamanya" kitabında mevcuttur.

3.1.12. Meşayih ve Osmanlı Vüzerası

[54.a] İçel'li Ahmed Paşa: Sultan Mahmud-u Sâni zamân-ı saltanatında, Bursa mutasarrıfı iken 1233 - 1817 tarihinde dersaâdete celble Kaptân-ı deryâ nasb olunmuş ise de taşralarda alışmış olduğundan iltimâs üzerine müteâkiben Hüdâvendigâr vâliliğine nasb olunmuştu. Ba'dehü Azha ve 1239 – 1823'te Şam vâlisi ve emîri'l-hac olup Humus'a vusulünde vefât eylemiştir.

Gürci'yil-asıl Abdülhamit Evvel vüzerasından sudûrda (Şahin Ali Paşa'nın) 1190 – 1776 tarihinde Adana ve Karaman'da valiliği vardır.

1063 - 1652'de Akdeniz sevâhilinde, Koca nâm mahalde tevellüt ve 1166 – 1752'de vefât edip Sultan Mahmud Han-ı Evvel devri Sadrâzamlarından bulunan Hacı Ahmed Paşa'nın 1164 – 1750'de İçel'de valiliği vardır.

Sultan Abdülhamit Evvel devrinde iki defa Sadrâzam olan Bolulu (İzzet Mehmed Paşa) 1190 - 1766 tarihinde İçel valiliği etmiştir.

Kezalik Sultan Selim-i Sâlis devri vüzerasından sudûrda Zağferanbolulu diğer (İzzet Mehmed Paşa'nın) dahi 1200 - 1785 tarihinde İçel'de velâyeti vardır.

[55.a]

[v.25] (13) Mut: Şimâlen Konya, garben Ermenek, cenûben Gülnar, şarken Silifke kazalarıyla mahdûttur. Kısmı şimâlisi Boğa silsilesinin eteklerinden ibâret olarak dağlık, kısmı cenûbisi Göksu vadisinden ibâret ovalık olup nehri mezkûr kazayı, garpdan ve şarktan ayırarak; sağ ve soldan birkaç çay alır. Ekser arazisi dağlık, taşlık, ormanlık olup arazi-i mezrûası azdır. Mahsûlatı ihtiyacat-ı mahalliye göredir. Bağları ve eşcâr-ı müsmiresi daha çoktur. Ormanları yabani zeytinleri ziyâdedir. Son zamanlarda gülistanlara ve gül bağı ve suyu istihsâline ehemmiyet verilmektedir.

Kazanın 74 karyesi vardır. Ahâlisi kâmilen Müslim olmak üzere 15268 kişidir. Mut kazası, Silifke'nin 85 kilometre şimâlî garbinde olarak soldan Göksu'ya dökülmüş bir derenin kurbında, kaza merkezi ufaktır. Kasabada 900 ahâlisi 1 câmii, 1 medrese, 2 hânı, üstünde eski bir kalesi — elyevm caddeye nâzır olan kısmı hükûmet konağıdır.— Ve etrafında geniş bağ ve bahçeleri ve bir çok harâbeleri vardır.

En evvel "Olba" yahut "Galavudopolis" tesmiye olunan bir şehr-i kadîmin mahallinde müesses olup Selçukîler zamanında dahi hayli ma'mûr idi. O vakitten kalma birkaç harâp câmii, hân ve hamâmı vardır. Karamanoğullarından birinin dahi mezarına hâvidir. (Kitabedeki ismi ihtivâ etmesi lazım gelen yazı an kastın vechi yontulmuş olduğundan kime âit olduğu bilinmemektedir.)

Mârr'üz-zikir Selçukîlerden kalma hamâm 318/319 senelerinde mezkûr kazada gâim-i-makamlık eden Raşit Bey nâmında bir zât-ı âli himem tarafından meydana çıkarılmıştır. Bu hamâm biri büyük diğeri küçük olmak üzere üç kubbelidir. 10 metre boyu 8 metre enindedir. Mürûr-ı zamanla gömülü sathı zeminin seviyesi ile müsâvi ve umûma mahsus bir yol olmuştur. İçi toprakla dolu idi. Merhûm Raşit Bey, hafriyât ve tathirât ve tamirât icrâ ettirerek derûnuna su isâle fiskıyeleri yaptırmış mefruşâtına i'tinâ ile mükemmel bir hâle ifrâğ eylemiştir. Bundan mâada dere kenarında muntazam bir millet bahçesi vücûda getirmiş ve civârındaki harâbelerden cesîm mermer sütunlar nakil ettirerek hükûmet meydanına rekz ettirip kasabayı tezyîn ve i'mâr eylemiştir.] Süleyman Faik. Gerisi 56. Sahifededir. Mürâcaat **[56.a]** 13. Sahifeden mabad Mut'ta, kasaba içinde Karamanoğullarına âit 70 metre boyunda 20 metre eninde acem tarzı mimarisinde "Laal Paşa" câmii denmekle ma'rûf bir câmii şerif vardır. 225 metre boyunda ve 21,5 metre eninde kasaba ortasında Karamanîlere âit "Laal Paşa medresesi" denmekle ma'rûf harâbeye yüz tutmuş bir medrese vardır. Bundan mâada üç tane harâp medrese ve han vardır. Karamanilere âit Yalnızcabağ karyesinde değirmenlik ta'bir ettikleri yaylalarda bir türbe mevcuttur ki buna Nurettin Sûfî türbesi derler. Seyyid Salih'de dış türbe olmayıp taş ile çevrilmiş " Seyid Sâlih türbesi " denmekle ma'rûf bir türbe daha mevcut olup halkın ziyâretgâhıdır. Bu zat Şeyh Ali es-Semerkandî hazretlerinin halifelerindenmiş. Alâeddin Semerkandî meşâhir-i ulemâdan olup Mâverâünnehir'den diyâr-ı Rum'a hicretle 832'de Lârende kasabasında tevattun etmişti. Dört ciltten mürekkeb nâ-tamam bir tefsir-i şerifi vardır. Çok muammer olup 150 yaşına takarrüb etmiş olduğu mervîdir. Müritleri tarafından yazılmış birde menâkıbı vardır.

Karamanoğullarına âit Mut kabristanında bir mezar vardır. Karamanoğullarından Sinan Bey'in kabri olduğu ve kitabesinde "vâkı'ıl mevt Sinan Bey fî şehri Şa'ban" yazıyor. [Lâkin Karamanoğullarından Sinan Bey isminde birine, tarihinde tesadüf edilmemiştir.]

Marga kalesi nâmıyla kasabaya iki saatlik bu'diyeti olan Kozlar mevkiine tahminen beş yüz metre uzaklığında büyük bir kaya üzerinde bir kale vardır. Evvelce Romalılara veya Rumlara âit gibi ise de Selçukîler tarafından ta'mir edilmiş olduğu ve burcun birisinde dürbün ile okunabilir şu kitabe vardır. "Allah-ü Taâla fî zamanı Sultan-ıl a'zam ale'd-dünya ve'd-din Keykubâd ibn-i Keyhüsrev (……)" çok yeri bozulmuş olduğundan zorca okunuyor. Büyük taştan dağ üzerinde müteferrik sûrette olduğu için enini boyunu ölçmek mümkün değildir. Boyları kırkar metre ve birinin eni yirmi altı metre olup Karamanoğullarına âit Laal Paşa câmii şerîf havlusunda iki türbe vardır. Bu türbelerin birinde dört mezar vardır. Kitâbelerin isim yerleri hal olunmuştur. Tarihleri ve sâir yazıları duruyor. Tarihleri 726 – 760 ihrâm şeklinde devresi murabba' yukarısı ihram şeklindedir.

47 metre yüksek ve 38 metre eninde şehir içinde Selçukîlere âit bir han vardır. Bu han, taştan ve kemerlidir. Kapısının ağzındaki karakol mahallerine ve her odadaki ocağa varıncaya şimdi harâp bir halde bulunan hâneye muttasıl süvari hayvanlarına mahsus yerler bulunuşuna nazaran bir kışla olduğu anlaşılıyor. Kapısının üzerinde bir kitabe var olduğu eski adamlar söylüyorlarsa da bu kitabe kaldırılmış ve hâna Mut'un Kıravga Beyleri sened-i hakâni alarak temellük etmişlerdir. Kezalik 20 metre boyunda 10 metre eninde Selçukîlere âit sağlam bir han vardır. Tarih taşı düşmüş yalnız bir taş parçasında Alâeddin adı muharrerdir. Aynı boy ve ende Sertavul hanından bir buçuk saat ötede yine sağlam bir han vardır.

Karamanoğullarına âit biri kasabanın garb-ı şimâlisinde diğeri Suçatı ayrımında bir kısmı harâp ba'zısı sağlam iki köprüler vardır. Hepsinin eni ve boyu 15 ile 25 metre arasında bulunmaktadır.

[v.11] (3) İçel sancağına tâbi' bir kazâ'dırki livânın cenûb-i garbiyesinde vâki' Anamur ve Selendi nâhiyelerinden ibarettir. Merkezi "Çorak" isminde bir karyedir. Bu karyeden bir saatlik mesâfede ve sâhil-i bahrda "Mâmûriye" namıyla bir kale ve derûnunda harâp bir câmii şerifiyle bir hamâm ve Hüseyin Gâzi isminde bir zâtın mezarı bulunur. Karye-i mezkûrenin civârında birkaç kale harâbeleriyle bir eski kasaba

virâneleri vardır ki bu kasaba eski zamanlarda "Anamuryum" ismiyle ma'rûf olup Anamur ismi bundan tevellüt etmiştir. Bu kazânın arazisi şimâl-i garbinden cenûb-i şarkiyeye doğru mümted olan bir dağın eteklerinden ibaret olmakla bu dağdan birçok nehirler akıp denize dökülür. Arazisinin alçak yerleri meskûn ve dağları ormanlıktır. Bu ormanlarda Çam, Katran, Ardıç, Meşe ve Ladin ağaçları bulunup ahâlisinin bir kısmı ziraatla ve bir kısmı dahî ormanlardan kereste kesip ittirmekle iştigal ederler. Havası müveziîndir. Kaza 4845 hane ve 20762 ahâliye câmi' olup bunun 220 Hıristiyan küsürü kâmilen İslâm'dır. Kaza içinde bir câmii, bir mescit, bir tekke ve bir mektep vardır. Anamur burnu Anadolu kıtasının en cenûb noktası olup 50° — 36° arz-ı şimâle 50° 30¯ 30° Tûl-i şarkiyede vâki'dir.

Selenti "Selinonete" Şehri kadîminin harâbeleri üzerinde müessestir. Bu şehrin viraneleri meyânında bir tiyatro birkaç hamam ve kemerler üzerine mebni bir su yolu âsarı bâkiyesi görülüyor. Roma İmparatorlarından Tarayân bu şehirde vefât etmiştir. Selenti'de nafi' bir kaplıca vardır. Mabadi 57. Sahifededir. **[57.a]** Anamura'ait 11. Sahifeden mabad On ikişer metre boy ve eninde Anamur'un Çorak kasabasında Selçukîlere âit Alâeddin Câmii şerifi demekle ma'rûf harâb bir câmii ile kezâlik14 metre boyunda Mamûriye kalesi içinde Karamanoğullarına âit, etrafında kimse olmadığından harâp olmuş bir câmii vardır. Eshâb-ı hayrât tarafından yapılmış iki de medrese vardır. Mamûriye kalesi garbında Selçukîlere âit harâbesi el'an mevcut yirmi bir gözden ibaret bir bedesten vardır. 30 metre boy 11 metre eninde Mamûriye kalesi garbında Karamanilere âit yakınında şehir ve kasaba olmadığından harâp olmuş bir hamam vardır. 68 metre boyu 16 metre eninde Anamur Çoban'da Karamanilere âit sağlam bir köprü vardır. 40 metre boyunda Mamûriye kalesi içinde Karamanilere âit bir türbe vardır. "Ayna Gâzî" denmekle ma'rûftur. Bu zât Şeyh Alâeddin'i es-Semarkandî Hazretlerinin hulefâsındandır. Bu türbe ihrâm müselsilesi şeklinde olup çevresi kırk metredir. Kedpük karyesinde Karamanilere âit Seyid Mustafa türbesi demekle ma'rûf bir türbe daha vardır. Buda Semerkandî Hazretlerinin Hulefâsındandır. 12 metre boyu 9 metre eninde Mamûriye kalesi içinde Karamanilere âit birde taşhâne vardır.

SONUÇ

Millet olma, var olma anlayışı ile mümkündür. Bu anlayış ise ancak tarih şuuruyla gelişir. Tarih bilincini ve kültürel değerlerini kaybeden milletler, her zaman yok olmaya mahkûmdur. Her millet tarihi bir mirasa sahiptir. Bu mirasa sahip çıkan ve onu en güzel şekilde gelecek nesillere aktaran toplumlar ancak gelecekte söz sahibi olabilirler.

Türk tarihi açısından 1071 Malazgirt muharebesi çok önemli bir yere sahiptir. Zira bu zaferden sonra Anadolu'ya yoğun bir Türk göçü başlamıştır. Bu göçler neticesinde Anadolu'nun Türkleşmesine, Türk Kültür ve Medeniyetinin gelişmesine, önemli katkıları olan bir çok beylik kurulmuştur. Bu beyliklerden biri de Karamanoğulları Beyliği'dir.

Yapılan bu çalışmada Anadolu'da kurulan Türk beyliklerinden Karamanoğolları'nın menşei, Anadolu'ya yerleşmesi, diğer beylik ve devletlerle olan münasebetleri ele alınmıştır. Karamanoğulları XIII. asrın ilk çeyreğinde Moğol istilâsı esnasında Azerbaycan'ın Şirvan bölgesinden Sivas taraflarına gelmişlerdir. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubat kendilerine yurt olarak Mut ve Ermenek civarını vermiştir. Bundan sonra bu bölgeyi kendilerine vatan edinen Karamanoğulları yeni yerler almak için sürekli mücadele vermişlerdir. Anadolu Selçuklu Devletinin Moğollara yenilmesi ile ortaya çıkan siyasi karışıklıklardan faydalanarak Karaman Bey zamanında bağımsızlıklarını kazanmış, zaman zaman da Anadolu Selçuklu Devletinin merkezine akınlar düzenlemişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin sona ermesinden sonra kendilerini bu devletin vârisi sayarak Konya'ya bir süre hâkim olmuşlardır.

Bu konu ile alakalı olarak Süleyman Faik'in İçel ve Karaman Tarihi adlı eserini transkribe ettik. Muellif bu eserinde Karamanoğulları Beyliği'nin faaliyetlerini ve önde gelen beylerini anlatmıştır. Ancak eserinde daha çok Osmanlı - Karamanlı arasındaki münasebetlere yer vermiştir. Osmanlılar, küçük bir beylik iken Karamanoğulları ile aralarındaki ilişki dostane şekilde devam etmiştir. Osmanlılar'ın yeni yerler fethederek sürekli büyümesi, genişlemesi hatta zaman zaman Karamanoğulları'na bağlı yerleri de almaları bu dostluğun düşmanlığa dönüşmesine sebep olmuştur. Bu düşmanlık 1378 tarihinden itibaren mücadeleye dönüşmüş, bu mücadele Karamanoğulları Beyliğinin Osmanlı Devlet'ine katılmasıyla son bulmuştur. Eserinin sonunda Kanuni Sultan

Süleyman zamanında bu bölgede çıkan isyanlara yer vermiş, ayrıca Karaman'da yetişen âlimlerin meşhurlarını anlatmış ve bunun yanında Osmanlı döneminde Karaman ve İçel'de valilik yapan zatları zikretmiştir. Eserin en önemli özelliklerinden birisi Karamanoğulları'nın yaşadıkları şehir olan Karaman, Konya, Mut, Ermenek, Anamur, Gülnar ve özellikle Silifke hakkında uzun uzun bilgiler vermesidir.

KAYNAKÇA

Akdağ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadî ve İctimaî Tarihi*, C. I, Tekin Yayınevi, İstanbul 1979.

Alptekin, Coşkun, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C. VIII. Konya 1994.

Anonim Selçukname (Andolu Selçukluları Tarihi), neşreden F. Nafiz Uzluk, Ankara 1952.

Âşıkpaşaoğlu Tarihi, (nşr. N. Atsız), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.

Babinger, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (Çev. Coşkun Üçok) Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

Başkan, Yahya, *Orta Anadolu'da Hâkimiyet Mücadelesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Baybars Tarihi, Çev. M. Şerefüddin Yaltkaya, Türk Tarih Kurumu Yayınları, İstanbul 1941.

Beaufort, Sir Francis, *Karamanya*, (Çev. Ali Neyzi, Doğan Türker), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2002.

Bozkuş, Mehmed Ali, *Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Bursalı Mehmed Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. İsmail Özen), C. III, Meral Yayınevi, İstanbul 1975.

Cengiz, Ahmed, *XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyo-Ekonomik Yapısı,* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008, (Yayınlanmamış Doktıra Tezi).

Charles, Texier, *Küçük Asya*, müt. Ali Suad, Matbaa-i Amire, İstanbul 1339.

Claude, Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarcı) Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2008.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2008.

Eflâkî, Ahmed, *Âriflerin Menkıbeleri*, (Çev. Tahsin Yazıcı), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964.

Erol, Aydil, *Adlarımız,* Ankara 1992.

Göde Kemal, "Eretna Beyliği", Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. XI, İstanbul 1995.

Gök, Bilal, *Ermenek Kazâsı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2006, (Yayınlanmamış Dotora Tezi).

Gregory Abu'l-Farac (Bar Hebraeus), *Abu'l-Farac Tarihi*, (Çev. Ömer Rıza Doğrul), Ankara 1950.

Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, (Haz. Zuhuri Danışman), C. II, Son Havadis Yayınları, İstanbul 1971.

İbn Bibi, (El-Hüseyin B. Muhammed b. Ali El-Ca'fer Er-Rugadi), *El Evamirü'l-Ala'iye fi'l-Umuri'l-Ala'iye (Selçuk Nâme)*, (Haz. Mürsel Öztürk), C. II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.

Hammer, Joseph Von, Hammer'in *Osmanlı Tarihi* (Çev. Mehmed Ata bu günkü dille özetleyen Abdülkadir Karahan), C. I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990.

Kayalıoğlu, Filiz, *II. İzzeddin Keykavus ve Zamanı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kaymaz, Nejat, *Pervâne Mi'înü'd-dîn Süleyman*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.

Kaynakçı, Ahmed Gökhan, *XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Lârende*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (çev. Mürsel Öztürk), Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000.

Konyalı, İbrahim Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Yeni Kitap Basımevi, Konya 1964.

Korkmaz, Zeynep, "*Kabusnâme ve Merzubânnâme çevirileri kimindir"* Türk Dili Araştırmaları, Belleten, Ankara 1967.

Koyuncu, Ergin, *Karaman ve İçel Tarihi Hakkında Türkçe Bir El Yazması*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2010, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Merçil, Erdoğan, *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, İslâm Tarih, Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı (İSAR), İstanbul 1999.

Müneccimbaşı, Ahmed b. Lütfullah, *Camiü'd-Düvel*, (Haz. Ahmed Ağırakça), İnsan Yayınları, İstanbul 1995.

Ocak, Ahmed Yaşar, *Babaîler İsyanı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1996.

Önder, Mehmed, *Mevlâna Şehri Konya*, Güven Matbaası, Ankara 1971.

Özaydın, Abdulkerim, "Kadı Burhâneddin Devleti", Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. XXIV, İstanbul 2001.

Sami, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2007.

Selçukî Devletleri Tarihi, Aksaraylı Kerimeddin Mahmud'un Müsameret'al-ahbar adlı Farsça tarihinin tercümesi, (Çev. M.Nuri Gençoman), Ankara 1943.

Sevim, Ali ve Yaşar Yücel, *Türkiye Tarihi*, C. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1990.

Sevim, Ali, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi* (Haz. Vahid Çabuk) C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

Süreyyâ, Mehmed, *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye III,* (Haz. Ali Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Metin Hülâgu), Sebil Yayınevi, İstanbul 1996.

Sümer, Faruk, "Ramazanoğulları", MEB İslam Ansiklopedisi, C. IX, İstanbul 1964.

_____ Diyanet İslâm Ansiklopedisi, "Avşar", C. IV, İstanbul 1991.

_____ Diyanet İslâm Ansiklopedisi, "Salur", C. XXXVI, İstanbul 2009.

Şikârî Karamannâme, (Haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu), KaramanValiliği, İstanbul 2005.

Tekindağ, Şehabettin, "*Çukurova'da Nüfuz Mücadelesi"*, Belleten, sayı 123, Ankara 1967.

_____ *Karaman Beyliği, 13-15. Asırda Cenubi Anadolu Tarihine Aid Tetkik*, İ. Ü. E. F. Tarih Kürsüsü, İstanbul 1947, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

_____ "Karamanlılar" MEB İslam Ansiklopedisi, C. VI, İstanbul 1967.

Togan, A.Zeki Velidi, *Umumi Türk Tarihi'ne Giriş*, C. I, III. Baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981.

Turan, Osman, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.

_____ *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1996.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Türk tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1969,

Ünal, Tahsin, *Karamanoğulları Tarihi*, Berikan Elektronik Basım Yayım, Ankara 2001.

Varlık, Mustafa Çetin, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C. VIII, Konya 1994.

_____ *Germiyan Oğulları Tarihi (1300-1429*), Ankara 1974.

Yazıcızâde Ali, *Tevârîh-i Âl-i Selçuk (Selçuklu Tarihi)*, (Haz. Abdullah Bakır), Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2009.

Yinanç, Mükremin Halil, "Dulkadırlılar*"*, MEB İslam Ansiklopedisi, C. III, İstanbul 1963.

Yinanç Refet, "Dukadıroğulları", Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. IX, İstanbul 1994.

İNDEKS

A

Âbaka....67
Abaka Han 30, 37, 38
Adana... 14, 16, 60, 90, 95, 97, 99, 100, 101, 107, 113
Againi Han....18
Ağa limanı....90
Ahmet Cevdet Paşa....51, 52
Ahmet Paşa 86, 88, 92, 93, 94, 95, 97, 113
Ahmet Refik Bey....viii, 46, 52, 102
Âjanûr....107
Akbaşoğlu 97
Akçay....70, 71
Aksaray. 14, 26, 27, 34, 36, 37, 38, 41, 55, 56, 70, 71, 73, 88
Aksarayî....23, 28, 29, 33, 42
Akşehir . 14, 37, 55, 56, 57, 58, 59, 70, 71, 72, 74, 78, 79, 81, 83, 89, 95, 106
Akşeytanoğlu....97
Aladağ....97
Alâeddevle 97
Alâeddin.... 66, 68, 69, 70, 82, 104, 111
Alâeddin.iv, 21, 22, 23, 24, 25, 35, 61, 104, 105, 111, 115, 116, 118
Alâeddin Bey....45, 54, 55, 68, 69, 70
Alâeddin Câmii....111, 116
Alâeddin'i Sâni....66
Alâeddin-i evvel 104
Alaiye 100
Alanya....11, 56, 58, 71
Alaş 97, 113
Âlemşâh....98
Alıncak Noyan....27
Ali Baba....112
Ali Bey....68, 76, 77, 96
Ali Paşa....69, 94, 113
Ali Pâşâ....68
Amasra....81
Amasya 13, 14, 22, 46, 54, 60, 66, 79, **86**, 98, 99, 100
Amasya, ... 13, 14
Anadolu Selçuklu Devleti ...iv, vi, **viii**, 12, 13, 14, 15, 54, 61, 118
Anamur 76, 96, 102, 116
Ankara ..13, 14, 15, 16, 16, 20, 21, 21, 23, 25, 30, 35, 38, 46, 49, 54, 55, 56, 58, 62, 68, 70, 71, 73, 79, 81, 82, 119, 120, 121, 122
Antakya....107
Antalya 25, 56, 57, 59, 71, 77, 83, 90, 102, 120
Antep 99
Arabistân....95
Arif Çelebi 57
Ârif Çelebi 79, 80
Âşık Paşa 46, 102, 113
Aşıkpaşazâde....vii, 46
Atmaca Bey....93
Avşarlar 16, 18
Ayas....101, 107
Ayasofya 105
Ayasuluğ....72
Aydınoğulları 16
Ayna Gâzî 117
Azerbaycan ....iv, 20, 118
Azerbeycan 17, 20

B

Baba İlyas 21, 22, 54, 66
Baba İshak....86
Babaî....66
Babâiler....23
Babasultan....94
Balaban Bey....69
Balıkesir....16
Balkusan 23, 27
Baybars 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 120
Bayburt 68
Bâyezit Paşa....75
Bâyezit Sâni 86, 96, 98, 109, 111
Bedreddîn....68
Bedreddin İbrahim Hutenî....28
Behram Paşa....100, 101
Beypazarı 14, 56, 58, 71, 79
Beyşehir....74, 78, 79, 81, 83, 98
Boğaoğlu....97
Bolvadin....79
Bonsuz 22, 24, 26, 27
Bozpazar-cık 93
Bursa....70, 71, 72, 73, 74, 76, 78, 81, 111, 113
Büyük Alâeddin.... 66, 93
Büyük İskender.... 84, 108

C

Candaroğulları....16
Cemale....73
Cevdet Paşa.... 46, 102
Cimri....35, 36, 38, 39, 54, 67
Cimrî....67
Cüneyt Bey.... 72, 76

Ç

Çağazan 68
Çarşamba suyu 70
Çelebi Sultan Mehmet....72, 73, 76
Çelimiz 73
Çorum....13

D

Dağ Han....18
Dağpazarı....83
Danişmendiye.... 13, 27
Davut Paşa 89, 97
Dehhani....61

Denizli 16
Develihisar 91, 93
Digrân 108
Divan-ı Avam 24
Divân-ı Has 24
Diyarbakır 88, 89, 99, 100
Dulkadıroğulları 106
Dulkâdîr 76, 78, 79, 97, 98, 99, 100, 101, 103

E

Ebu Musa-el Eş'ari 109
Ebu Ubeyde bin el- Cerrah 109
Ebussud Efendi 47
Eflak 73
Elazığ 13
Elbistan 31, 33, 34, 100, 112
Elvanoğlu 97
Emir Bedreddin Gevhertaş 26
Emir Bektut 31
Emir Çoban 42
Emir Musa 73, 74, 106
Emir Şah 72
Enver Paşa 53
Ereğli 15, 22, 23, 41, **87**, 95
Eretna 16, 120
Ergadiye 98
Ermenek ... iv, v, vi, 11, 12, 15, 16, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 38, 50, 54, 59, 67, 83, 91, 92, 102, 114, 118, 119, 120
Ermenistan 31, 108
Ertuğrul 18, 66, 109
Erzincan 13, 42, 59, 82
Eskişehir 16, 37, 95
Es-Sakızî 10
Eşrefoğulları 14, 16, 20
Evrenoğlu 97
Evrenos Bey 73

F

Fahreddin Mübârek Şah 18
Fâtih ... 81, 83, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 94, 95, 103, 111
Fenikeliler 111
Feridun Nafiz Uzluk 23, 62
Fîruz Bey 69

G

Galatya 68
Gavele 26, 27, 28, 58
Gazan Han 42
Gazneliler 17, 19
Gazze 95
Gedik Ahmet Paşa 88, 89, 91, 92, 94
Gerede 14
Germiyân 70, 72, 75
Germiyanlılar 14
Germiyanoğulları 16, 55
Gevale 82, 84, 88
Gıyaseddin Keyhüsrev 28, 31, 34, 38, 39, 40, 54
Gıyâseddin Keyhüsrev 67
Gorikos 90, 110
Gorku 90, 91
Göksu 90, 102, 106, 109, 111, 114
Gûlek 107
Gülek 84
Gülnar 102, 110, 112, 114
Gündüz 106
Güneri Bey 40, 41, 42

H

Habekâ 108
Hacı Bey 25
Haçova 47
Hâdim 94, 108
Hâdim Ali Paşa 94
Hafi Bey 68
Halep 95, 97, 98, 100, 109, 113
Halil Beyler 28
Hamiteli 69, 78, 89
Hamitoğulları 16
Hammer 46, 102, 111, 113
Hamza Bey 45, 59, 77, 83, 98
hânedân-ı Osman 66
Hânedan-ı Osmanî 82
Hatıroğlu Şerafeddin Mesud 30, 31
Hayrettin Paşa 68
Hayrullah Efendi 21, 62, 120
Hazar Denizi 17
Hitit 108
Hoca Sadeddin Efendi ... 47, 48, 49, 62, 69, 70, 71, 74, 76, 78, 79, 80, 81, 83, 88, 95, 96, 98
Horasan 14, 17, 19, 106
Hu Dede 112
Husrev Paşa 100
Hüseyin Gâzi 116
Hüseyin Mirzâ 72
Hüseyin Paşa 99

I

II. İzzeddin Keykâvus 35
II. Mesut 15, 40, 41
Irak 15, 106

İ

İbn Bibi 36, 62, 121
İbrahim Bey ... 77, 78, 79, 80, 81, 82, 88, 98, 103, 113
İbrahim Paşa 101
İçel .. ii, iii, iv, v, 10, 11, 12, 14, 15, 24, 30, 38, 39, 41, 44, 45, 55, 57, 60, 70, 72, 78, 82, 88, 90, 94, 96, 98, 99, 101, 102, 104, 107, 108, 109, 113, 114, 116, 118, 121
İdris 80
İdris-i Bitlisî 48, 49
İgdiroğlu 97

I

Îkôniyûm 104

İ

İlhan 15
İmparator Sigismond 78
İran 86, 89, 91, 93, 95, 98, 104, 108, 113
İsa Bey 77, 78, 81
İsfendiyâr 73, 81
İsfendiyâroğlu İsmail Bey 81
İshak Bey 45, 53, 58, 59, 82, 83, 84, 85, 88
İshak Paşa 81, 88, 89
İshak ve Hersek oğlu Ahmet Paşalar 94
İskender Paşa-zâde Hurrem Paşa 99
İstanbul 83, 84, 88, 92, 100, 101, 105
İstanoz 77
İstavroz 77
İtalya 108
İvaz Paşa 73, 74
İzmir 71, 90
İzmir Milli Kütüphanesi ..... v, 11, 45
İzmiroğlu Cüneyt Bey 72, 76
İznik 13, 16, 24, 26
İzzeddin 13, 23, 24, 25, 26, 35, 39, 67, 121

J

Joseph Von Hammer 21, 50

K

Kâdı Muslihiddin 99
Kâdı Mürsel 74
Kadîmi Telmesos 91
Kahire 76, 95
Kamış 21, 22
Kanuni Sultan Süleyman 48, 119
Kapadokya 107
Kara İsa 106
Kara Surûri 79
Karaçayır 100
Karahisar 72, 90
Karaisalı 100
Karaman ii, iii, iv, v, vi, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 44, 45, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 86, **87**, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 103, 106, 107, 113, 114, 118, 120, 121, 122
Karaman Bey 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 45, 54, 67, 90, 92
KARAMAN BEY ..... vii, viii, 22
Karaman eyâleti 14
Karamanlılar 12, 14, 16, 17, 16, 18, 20, 21, 22, 28, 29, 31, 39, 42, 49, 56, 61, 62, 71, 75, 120, 122
Karamanoğlu Mehmet Bey 72, 77
Karamanoğulları . iv, v, vi, **viii**, 10, 11, 12, 15, 16, 19, 20, 21, 21, 23, 27, 28, 30, 37, 38, 39, 41, 49, 50, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 64, 66, 71, 76, 81, 89, 118, 122
Karamanoğulları Beyliği 11, 12, 63, 118
Karamut 89
Karasioğulları 14, 16
Kasım 28, 45, 58, 59
Kâsım ... 74, 82, 85, 88, 89, 90, 91, 94, 95, 96, 97, 111
Kâsım Bey 74, 85, 88, 89, 90, 91, 94, 95, 96, 97
Kastamonu 14, 15, 41, 74, 83, 93
Kastamonu Bey 74, 83
Kâşgarlı Mahmud 18
Kâtip Mehmet 99
Kaymaz 30, 32, 33, 35, 36, 38, 121
Kayser Emanuel 76
Kayseri 13, 14, 15, 16, 31, 33, 34, 35, 40, 99
Keban 108, 112
Keçihisar 113
Kerekecü 18
Kerimûddin Karaman 20
Kerîmüddin Mahmud bin Mehmed Aksarayî 62
Keyhusrev 84, 108, 112, 113
Kılıç Arslan 85
Kınık 18
Kırşehir 73
Kıştemür 106
Kıvameddin Erzincanî 27
Kız kalesi 90, 110
Kızıl Ahmet 83
Kilikis 107
Kilikya .. 14, 15, 21, 23, 25, 41, 59, 66, 76, 83, 84, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 106, 107, 108, 112, 113
Kirmastı 74
Koca Bey 69
Koçi Bey 93
Koçum Seydi 66
Konya v, vi, 11, 14, 15, 16, 19, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 46, 50, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 78, 79, 82, 84, 85, 88, 93, 94, 95, 98, 102, 104, 105, 106, 114, 118, 119, 120, 121, 122
Koralis 89
Kostantıniye 76, 81
Kozlar 115
Kösedağ 15, 23
Kudüs 95
Kulu 14
Kusun 106
Kutalmışoğlu Süleyman Şah 13
Küçük Asya 66, 68, 72, 85, 89, 90, 107, 109
Kütahya 16, 56, 58, 68, 71, 72, 79, 81

L

Laal Paşa 115
Lamas 90
Lârende . 12, 15, 19, 21, 24, 25, 28, 29, 34, 38, 39, 41, 56, 121
Lârende .. 67, 71, 84, **87**, 92, 93, 94, 98, 103, 106, 115
Lârendeli Şâni 86
Lofça 51
Lukman Han 18
Lülüve 32, 107

M

Macaristan 80, 99
Mağara 90
Mahmud 28, 29, 33, 42, 43, 53, 54, 60, 62, 67, 68, 81, 84, 89, 91, 97, 98, 112, 113, 121, 122
Mahmud Bey 54, 68
Mahmut Bey 67, 81, 97, 98
Malatya 13, 21, 79, 99, 120
Mamûriye 116
Manisa 16, 47, 80
Mansûr 109
Maraş 16, 99, 101
Marga 115
Mâverâünnehir 115
Me'mûn 109
Medâin 106
Medine 87, 95
Meğri 91
Mehmed Bey 21, 27, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 53, 54, 56, 57, 67, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 88
Mehmet Bey 67, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 88, 97, 101
Mehmet Çelebi 72
Mehmet Paşa 84, 86, **87**, 97, 114
Mekke 95
Melik Mueyyed 76
Menteşe 14, 27, 34
Menteşoğulları 16
Mersin 108, 111, 112
Mesih Paşa 98
Mevlâna Celâleddin-i Rûmi 104
Mevlâna Hamza 78
Mısır 68, 76, 86, **87**, 94, 95, 97, 98, 108
Mikail 18, 32, 35, 36
Minan 91, 92
Mirzâ Mehmet 71
Moğol .... iv, 13, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 54, 67, 118
Mokan 88
Mopabit 90
Muğla 16, 58, 81
Muhlis Baba 22
Muhlis Bey 24
Muineddin Pervane 26, 32, 33, 34
Mukaddem Dede 111
Murad Hüdavendigâr 48, 55
Murat Hüdâvendigâr 68, 70, 74
Murat Sâni 76, 78, 79, 80, 82
Musa Çelebi 46, 56, 73, 95
Mustafa 75, 76, 85, 89, 90, 91, 93, 94, 98, 99, 113, 117
Mustafa Bey 75, 76, 98, 99, 113
Mustafa Paşa 94
Mut .... iv, v, 11, 16, 21, 22, 25, 28, 29, 38, 50, 59, 60, 88, 94, 102, 103, 108, 110, 114, 115, 116, 118, 119
Münşeât-ı Ferîdun 68
Müstantane 68
Müstecâb Bey 69

N

Nâsıreddin Mehmet 76, 79
Necdet Öztürk 62
Nefîse Sultan 68
Niğde 11, 14, 30, 31, 33, 55, 57, 70, 88, 93, 104
Niksar 13
Nişancı Karamanî Mehmed Paşa 59
Nure Sûfî 53, 66, 82
Nûre Sûfi 15, 23, 45, 54, 58, 63
Nûre Sûfî 66
Nureddin Bey'i (Nûre Sûfi) 15
Nureddin bin Sâadeddin 15

O

Oğuz 14, 17, 18, 19, 20, 21, 21, 62, 81
Oğuz Han 18
Oğuzbeyoğlu 97
Ortahisar 88
Oruç Beğ Tarihi 62
Osman Bey 77
Osmanlılar ..... v, 14, 54, 55, 56, 57, 68, 71, 76, 81, 93, 111, 118

Ö

Ömer Bey 88, 89
Ömer-ül Fâruk 109
Özer 106
Özi Bey 91

P

Pasin 100
Peresyûs 104
Pervane 67, 100
Pınarbaşı 73
Pîr Ahmet 82, 83, 88, 89, 90, 91, 92
Pir Ahmet Bey 45, 59
Pir Mehmed Paşa 59
Piyer Mosanigo 90

R

Ramazanoğlu Pîrî 101
Ramazanoğulları 16, 106, 122
Raşit Bey 114
Reha 85
Rodos 90, 91, 96, 110
Rum ... 21, 66, 84, **87**, 91, 99, 100, 104, 109, 110, 115
Rumeli . 68, 69, 70, 73, 74, 78, 79, 80, 95, 97, 98, 103
Rükneddin 23, 24, 25, 26, 27, 28, 40, 41

S

Saadeddin Hoca Yunus 29

Saga 68
Sâhib Fahreddin 34, 37
Salur 16, 16, 18, 20, 122
Samağar 68
Samanoğulları 17, 19
Sarı Yakup 80, 86
Sarıca Paşa 69, 111
Savcı Bey 68
Se'luza 91
Selânik 78
Selçuk 16, 18, 21, 25, 30, 39, 62, 66, 67, 72, 104, 120, 121, 123
Selçuki devleti 66
Selçuklular iv, v, vi, 13, 14, 17, 18, 25, 29, 33, 39, 41, 62, 122
Selefkûs Nikâtor 106
Selenti 116
Seydişehir 74
Seyit Ahmet Bey 103
Sırp 69, 78
Sicilya 90, 108
Sîgîn 90
Silifke v, vi, 10, 11, 16, 21, 22, 23, 24, 44, 54, 58, 59, 60, 66, 67, 82, 83, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 96, 102, 103, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 119
Sinan Bey 115
Sinekli 68
Sinop 13, 14, 16, 81
Sis 101
Sivas .... iv, 13, 14, 15, 16, 21, 24, 42, 59, 83, 99, 100, 118
Sivrihisar 71, 72, 79
Siyavuş 38, 39
Softa kalesi 91
Soğur 90
Solak-zâde 46, 68, 84, 85, **87**, 91, 102, 103
Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi 49
Sultan I. Alâeddin Keykubat 15
Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev 23
Sultan IV. Murad 49
Sultan İzzeddin 24, 25
Sultan Mehmet . 73, 74, 76, 80, 81, 82, 83, 86, 88, 89, 111
Sultan Selim 86, **87**, 105, 114
Sultanı Birinci Alâeddin Keykubat, ... 21
Suriye 15, 19, 31, 95, 107, 108
Süleyman 68, 71, 72, 73, 78, 82, **87**, 96, 99, 103, 106, 112, 115
Süleyman Bey 78
Süleyman Çelebi 71
Süleyman Faik Efendi ..... vi, 44
Sümekoğlu 97
Süryâni 107

Ş

Şâir Sinan 75
Şam 92, 113
Şarabtar İlyas Bey 78
Şehnaşâh 98
Şehzâde Abdullah 94, 97
Şehzâde Alâeddin 79
Şehzâde Bâyezit 69
Şehzâde Cem 93, 96
Şehzâde Mehmet 98
Şehzâde Yakub 69
Şehzâdesi Ahmet Sultan 98
Şemseddin Cüveynî 67
Şerbettâr İlyas 76
Şeyh Ali es-Semerkandî 115
Şeyh Hacı Çelebi 86
Şeyh Nureddin 71
Şeyhömer 112
Şıhlar (Bükdeğirmeni) 112
Şirvan 14, 21, 118
Şûbiyet 86

T

Tac'üt-Tevârih 46, 102
Taceddin Muhtez 26
Tacü't-Tevarih ..... vii, 47, 48
Tarayan 116
Tarsus 84, 92, 94, 95, 97, 98, 100, 107, 109, 113
Tarsus-Gülek Boğazı 14
Tastağa 68
Taşeli 76, 79, 81, 82, 87, 94, 95, 97, 98
Taşelini 78
Taşili 11
Tatar 69, 71, 76, 84, 106
Teberrük 68, 69
Tebriz 91, 94
Teke 69, 72, 77, 95
Tekelioğulları 57
Terşis 107
Tevekkül Sultan 111
Timur 56, 71, 72, 84, 85, 89
Timurlenk 71
Timurtaş Paşa 68, 69, 70, 74
Tokat 13, 34, 36, 60, **86**, 88, 89, 99, 100
Tozara (Altınkum) 112
Trabzon 81
Tuğrul Bey 18, 20
Tuksurmuş 18
Turgut 68, 79, 80, 84, 85, 97, 98, 106, 109
Turgutluoğlu Hasan Bey 79
Türkmen 68, 78, 83, 99, 100, 103, 106, 109
Türkmenler ... 15, 16, 35, 36, 39, 40, 50, 69, 89, 94, 99

U

Uçhisar 88
Ulaş 100
Uluoğlu 97
Uygurlar 17
Uyuz Bey 87
Uzun Hasan 59, 82, 83, 85, 88, 89, 90, 91, 94
Uzun Varsak 106

Ü

Üsküdar 89
Üsküp 49
Üstad-ı Azam 96

V

Varköy (Yerköy) 88
varsak..... 66
Varsak 22, 54, 55, 68, 78, 85, 87, 94, 97, 98, 106, 109
Venedikliler..... 29, 90, 111
Vlakoğlu 78

Y

Yâfes..... 107
Yahşi Fakih 46
Yahşi ve Süleyman Bey 68
Yakub Bey 69
Yakup Mirzâ 94
Yakût Hamavî 107, 109
Yalman Dede..... 112
Yalnızcabağ..... 115
Yalvaç..... 89
Yaricanî 61
Yâvân..... 107
Yavuz Sultan Selim 47, 48, 59, 61, 183
Yazıcızâde Ali..... 16, 18, 62, 123
Yelli Tepe 92
Yenice Bey..... 100
Yıldırım Bâyezit 69, 70, 71, 74, 83
Yıldırm Bayezit 55
Yıldız Han..... 18
Yunan 104, 108
Yusuf Bey 92
Yusufca Mirzâ..... 88, 89
Yüreğir..... 106

Z

Zengiler..... 19
Zeyne 112
Zeynülhac..... 22, 26, 27
Zonguldak 14

EKLER

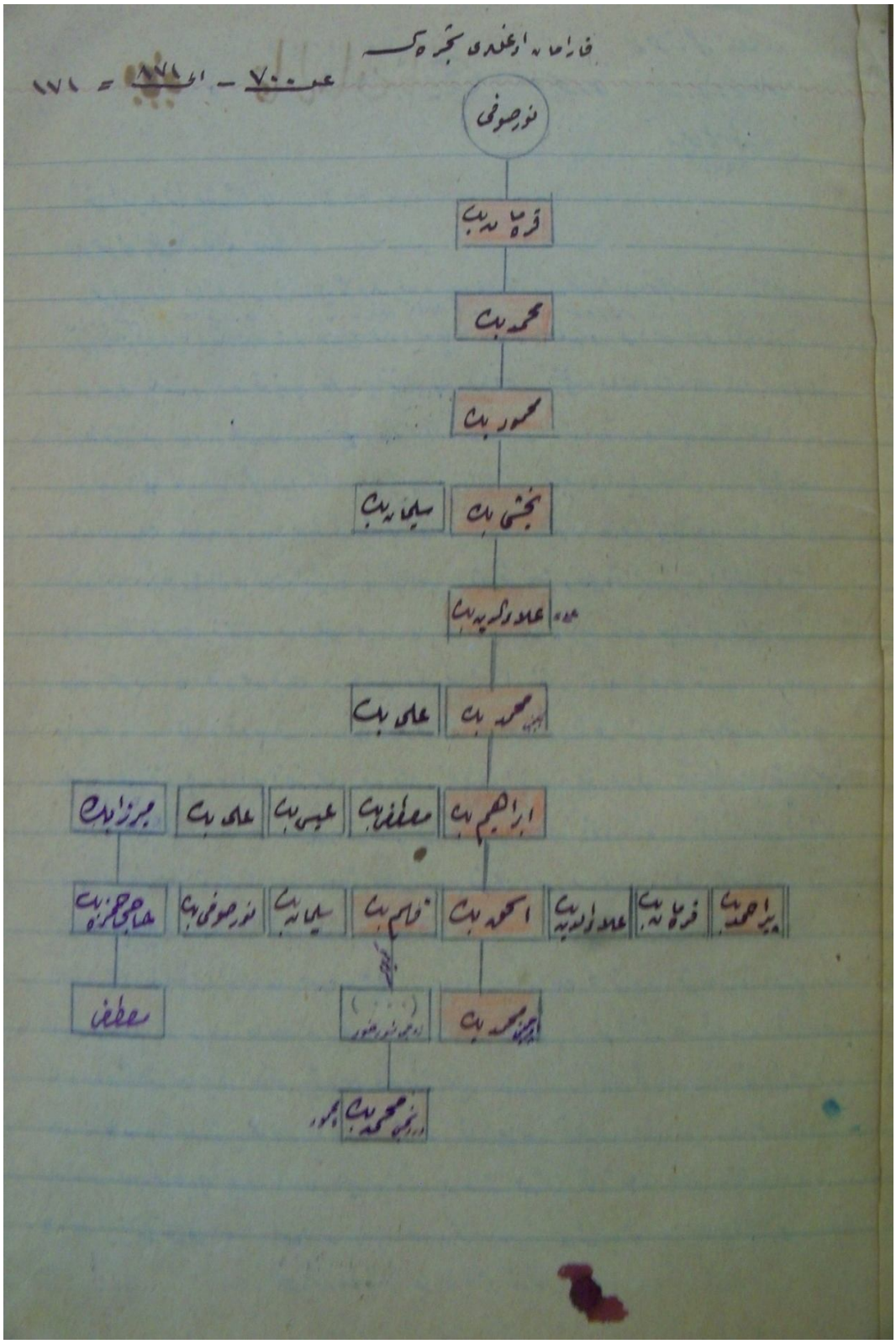
نور صوفی
محمد بك
محمود بك
بخشی بك
سلیمان بك
علاء الدین بك
محمد بك
علی بك
ابراهیم بك
مصطفی بك
عیسی بك
علی بك
میرزا بك
پیر احمد بك
قرمان بك
علاء الدین بك
اسحق بك
قاسم بك
سلیمان بك
نور صوفی بك
حاجی حمزه بك
مصطفی

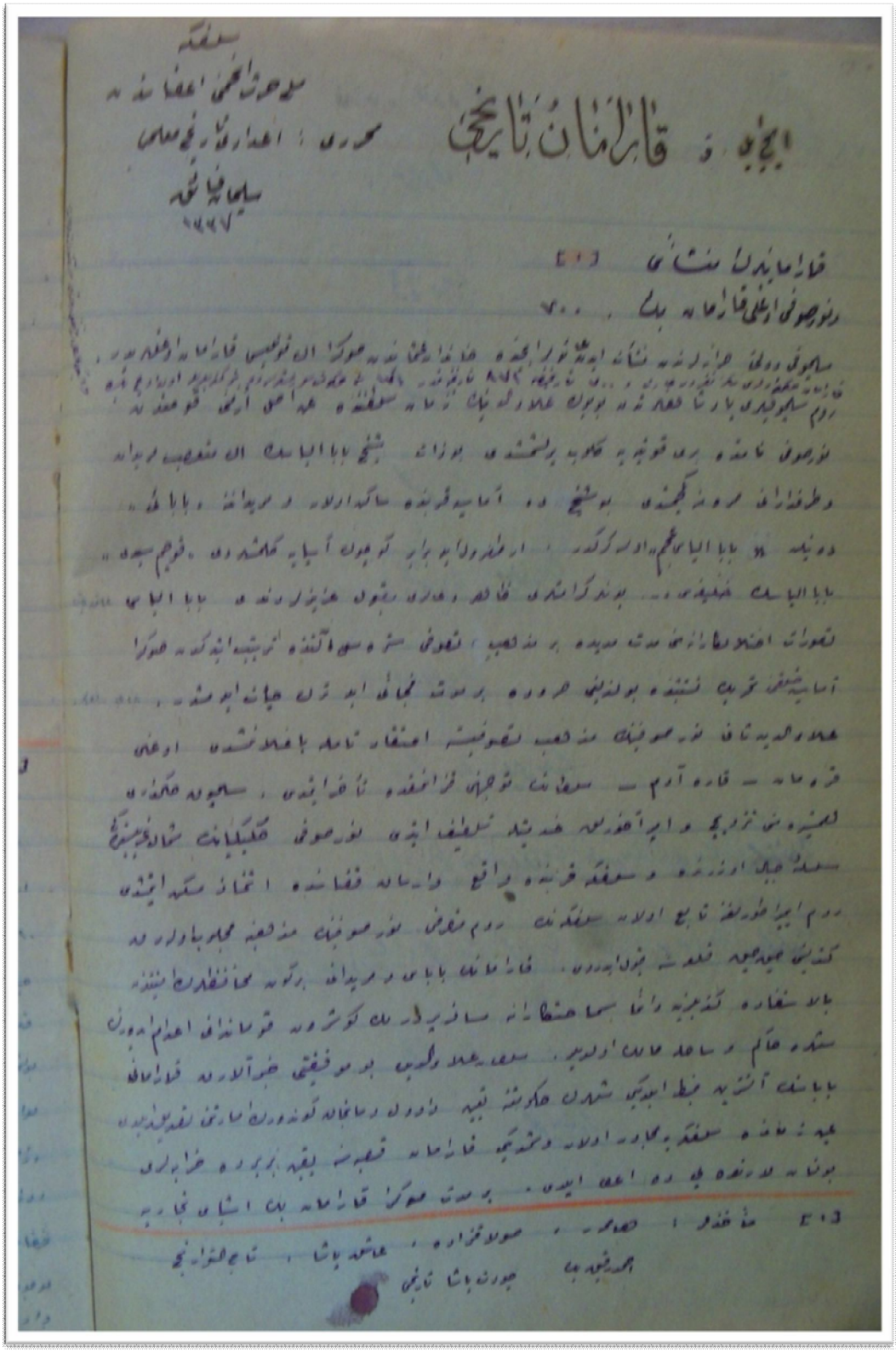

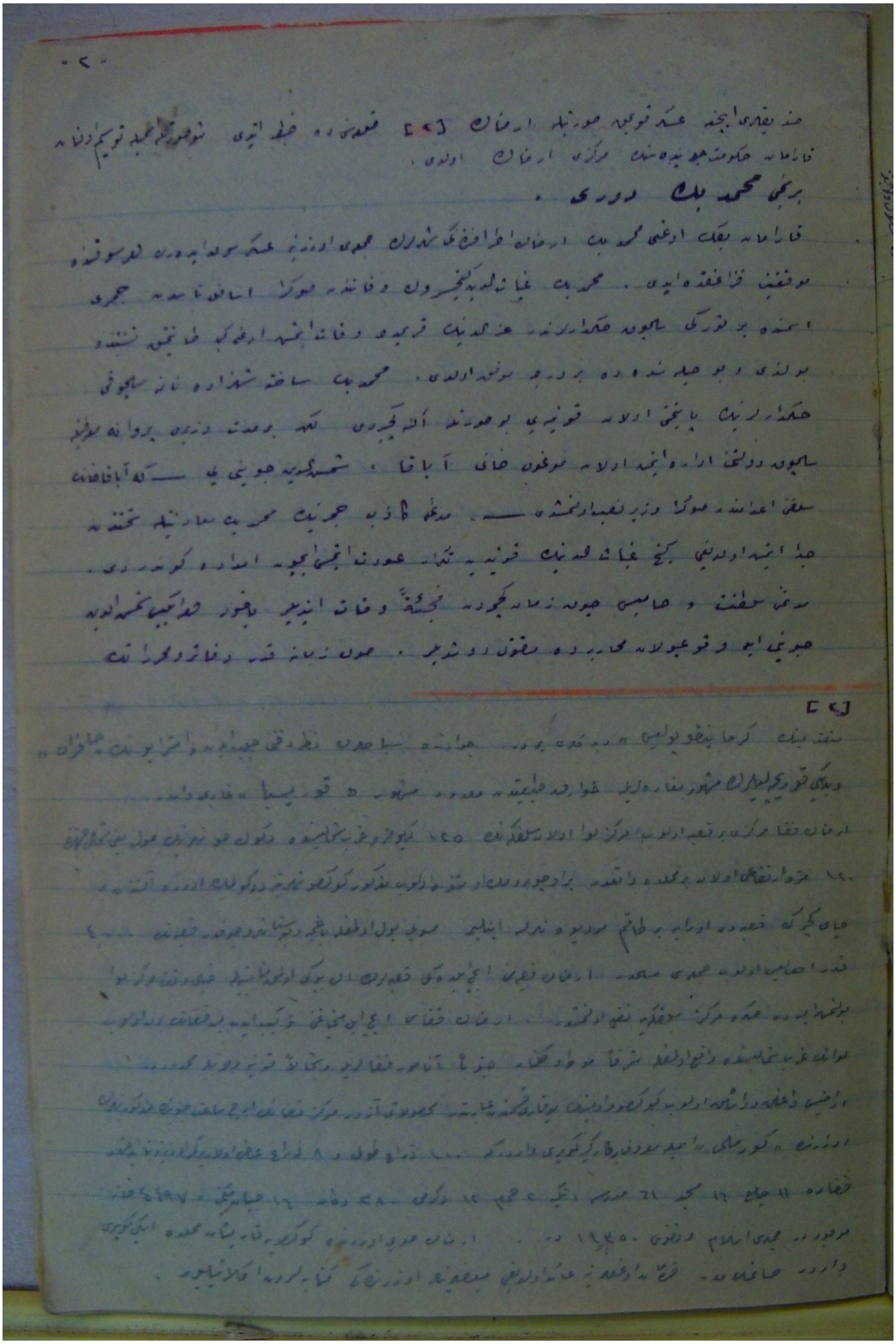

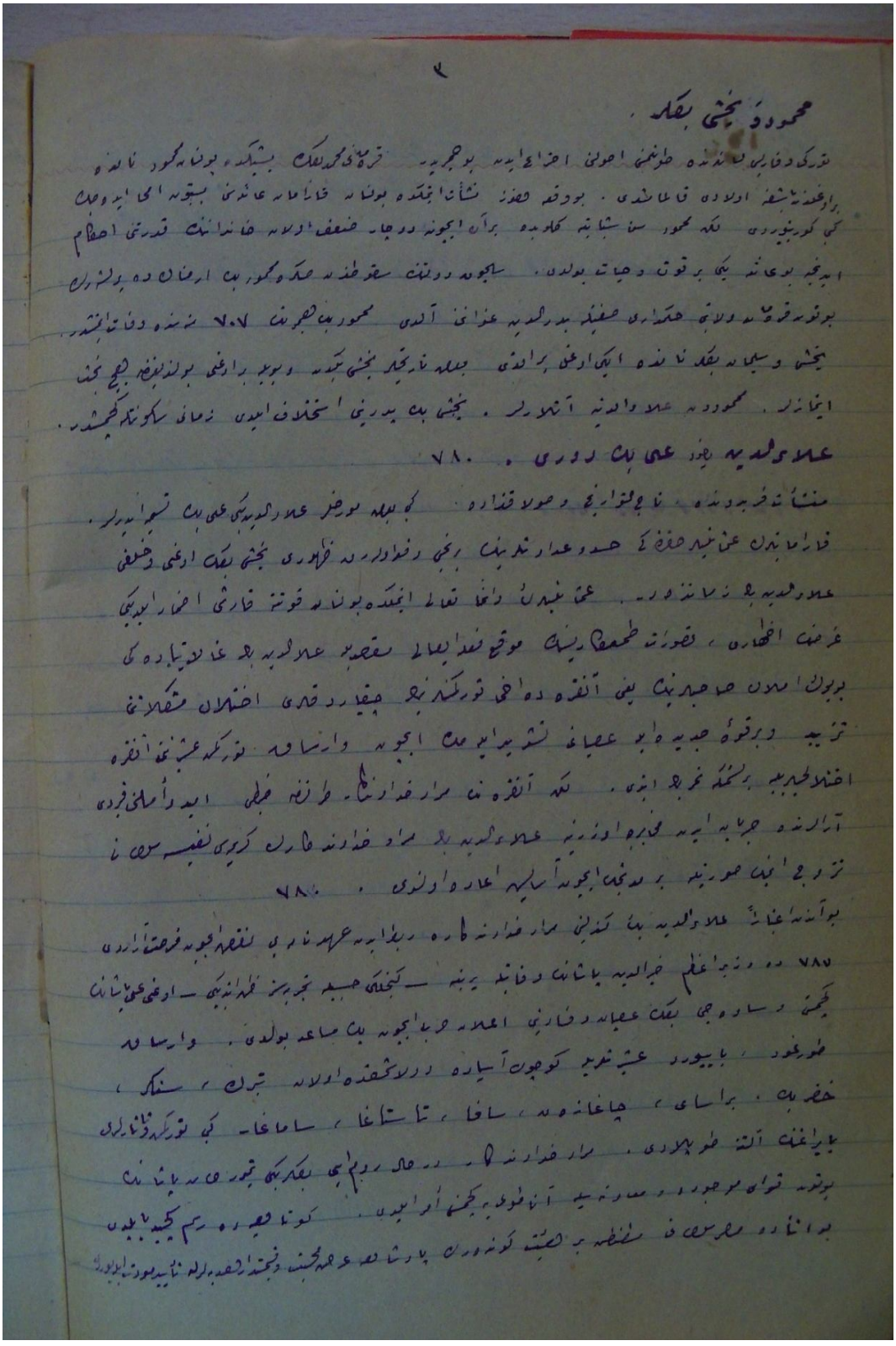

۲

محمود بخشی بگلر .

تدکره دفاتر لشنده طوغنی اولنی اختراع ایدن بوجریه قره‌ای محمد بگلر بیشگده بولنان محمود نامنده
براغنه باشنه اولاد قالماشدی . بوقته قدر نشانجیلکده بولنان خانانلرنه عائدی بیتون اخبارلر
کی کورنیوردی . لکن محمود سن شبابنه کلدیکده برآز ایجون ضعف اولان خانانلرنه قدرتی احکام
ایدیجی بوعاندی یکی بر قوت و حیات بولدی . سایجون دولتلی سعادتلی صکره محمود بک ارمغان ده یاشار
بیتون قره‌ای ولایتی حکمداری صفیه بدرالدین عنوانی آلدی محمود بک ۷۰۷ سنه‌ده وفات ایتدی .
بخشی و سپاه بگلکدن ایکی ارغن براقدی جمله تاریخلرده بخشی یکدیکر و بیوک اغلی بولندیغنه کچ بخشی
ایتمشلر . محمود بک اولادلرنه آیدیلر . بخشی بک پدرینی استخلاف ایدن زمان سکوتله کچمشدر .

علاءالدین بکک بخشی لکی . ۷۱۰

منشأ تدقیق دکلدر . تاریخلرده وصول قدارده . کچمله بوعصر علاءالدین بک اولمق لازم کلیر .
خانانلرنه عائد اولان خبرلرده کوره علاءالدین بک بخشی لکده اوغلی و خلفی
علاءالدین بک زمانده در . عثمان بکک داغا تعالی ایتمکده بولندیغی قوتله خارجی اخبارلرده یکی
غزتلر اظهاره ، قصوصله طمعه‌لرینک موقع تنفیذه کلمکده علاءالدین بک غازیلرده کی
بیوک اسملرندن صاحبلرینک یکی آلقده‌لرنه کوره تورکمانلرنک چیقاردقلری اختلال متکلانک
تزیید و برقوه جدیده‌لرک عصیانلرنک تشدیدلری ایجون واسطه تورکمان عشیرتلرنه آلقده
اختلالجیلرینک بکلمکده بولندقلری . لکن آلقده‌لرنه براز خانانلرنک طرفنه قبول ایدیلمکله برابر
آرامنده جریان ایدن محاربه‌لرده علاءالدین بک براز خانانلرنک کری نفیس سوق
تزویجاتنی صورتیله بر درجه ایجون آسایش اعاده اولندی . ۷۱۰

بوآسایشدن استفاده علاءالدین بک کندینی براز خانانلرنه قارشی بدایه عرصه‌لرنده بولنان ایجون فرصت آرادی
۷۱۱ ده وزیراعظم خیالدین پاشانک وفاتیله — کچمکده جیلر تجربه‌لرنه کوره — اوغلی علی پاشانک
کچمیش و ساده‌جه بکلک عصیانلرنی اعلان ایجون بک مساعد بولدی . و ایسته
طوغرودن ، بایبورد عثمانیه کوچوب آسیاده اولان شحنه‌لرنه تبلیغ ، سنکر ،
خفه بک ، براسای ، چاغانه‌لره ، ساغا ، تاشاغا ، ساماغار کبی تورکمان قبایلرینک
بایراغنه آلتنه طوپلاندی . براز خانانلرنه قارشی بکلک بیوک بر قوتله پاشانک
بولنمه‌سی موجود و مساعد بیه آنلرله کچمش اولدیغی کوناکون بهانه‌لرله
براز خانانلرنه قارشی محاربه‌یه کیشمکده بولندی . بادشاه عالمه محبت و کچمش اجدادلرنه تابعیت ایلرو

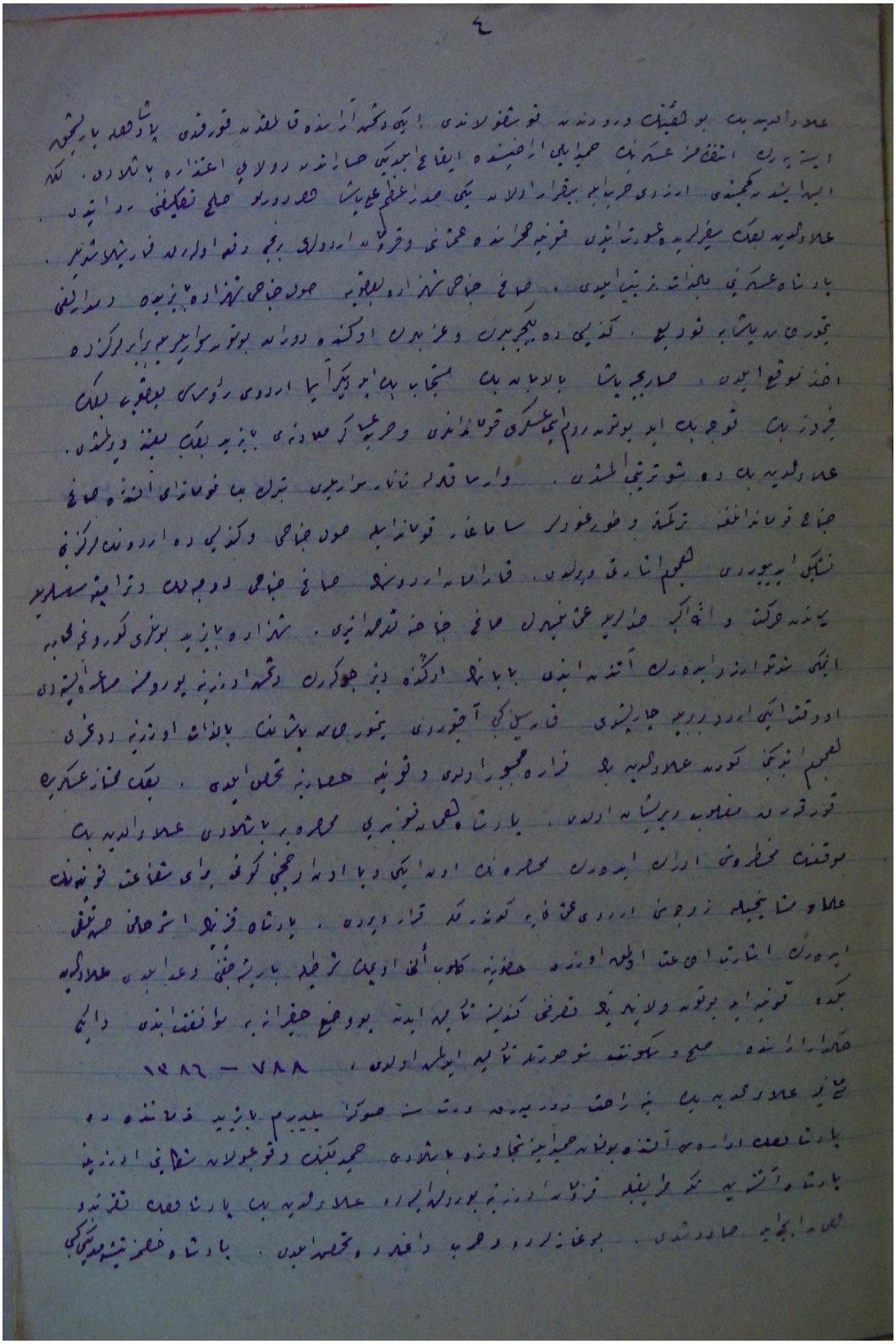

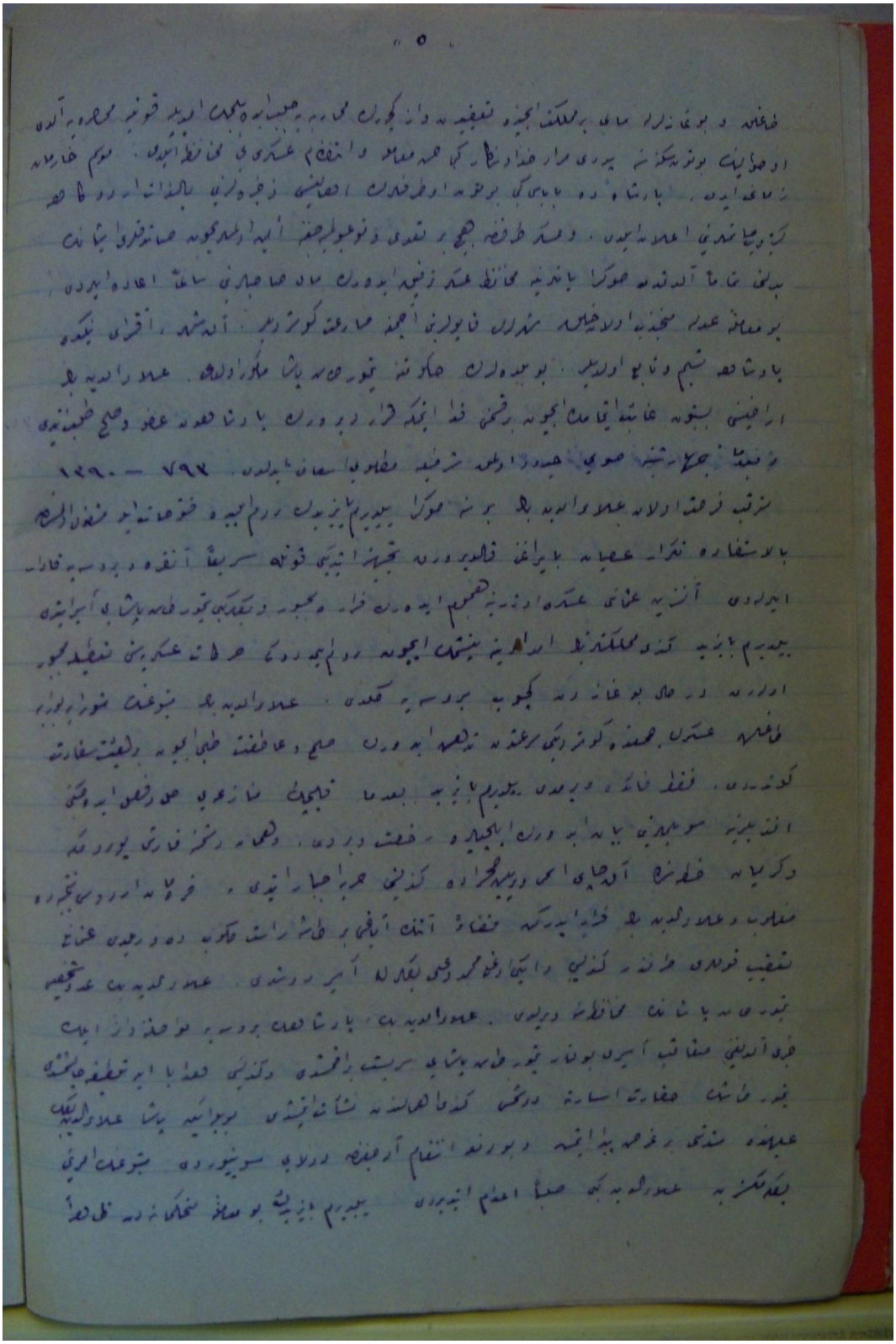

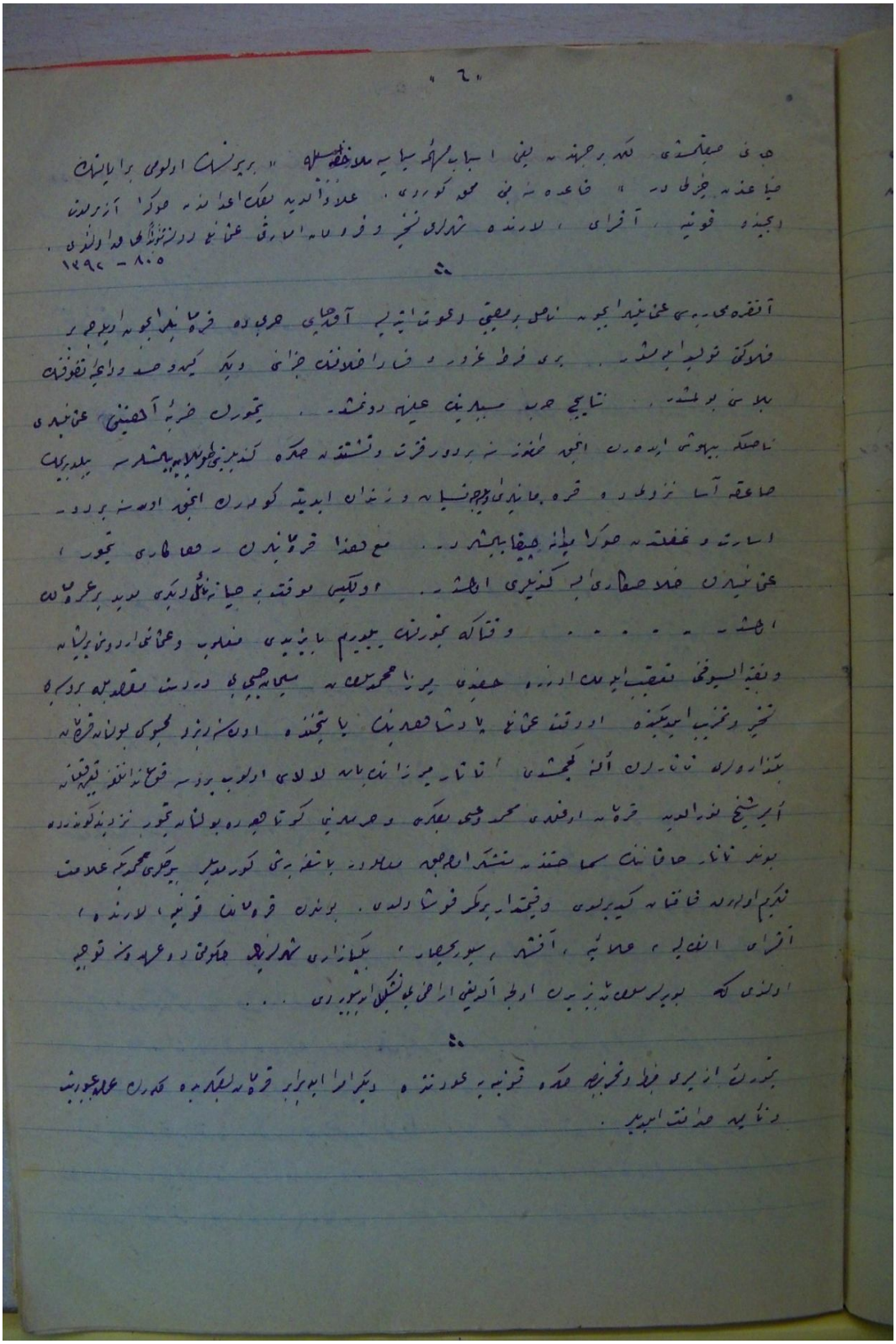

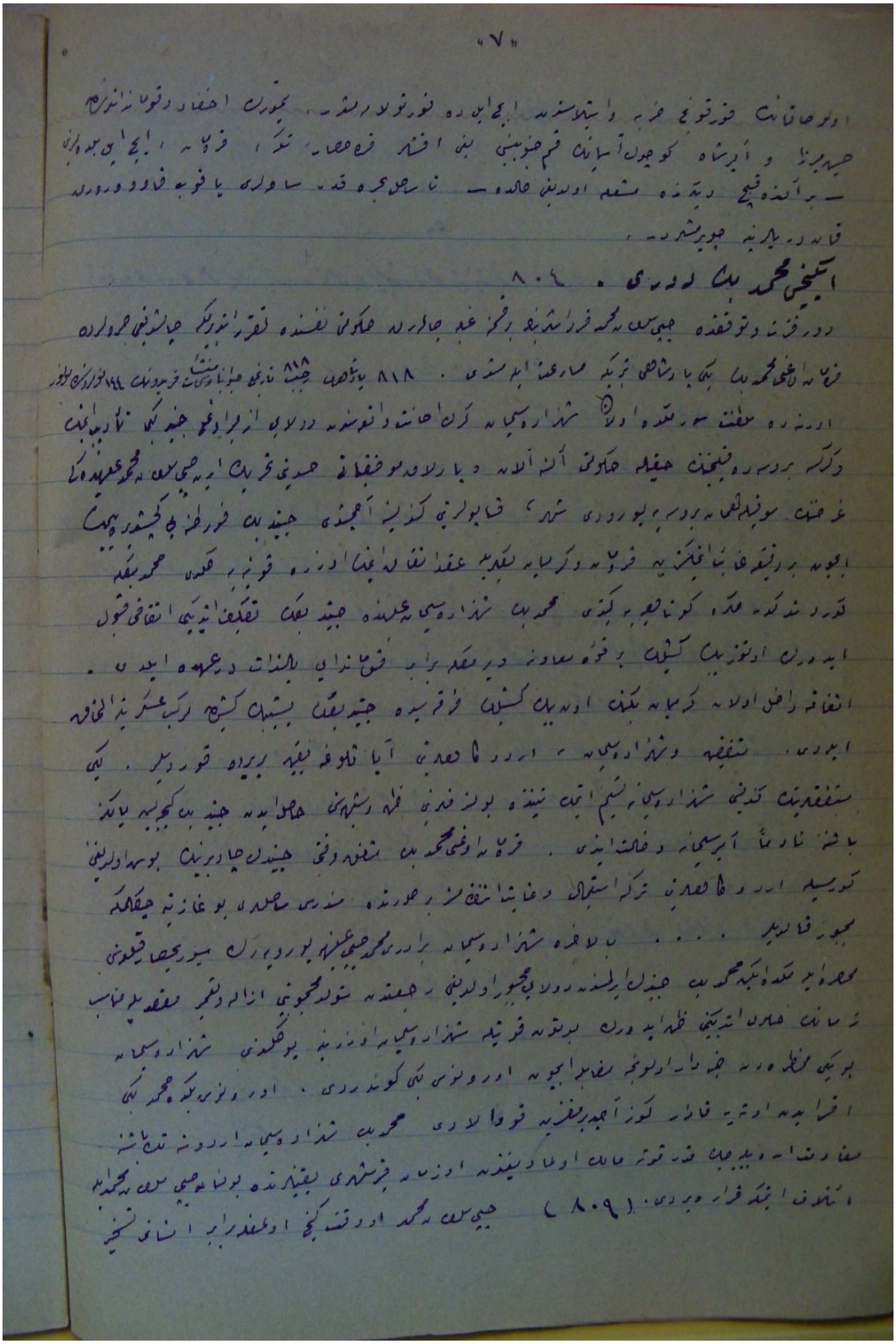

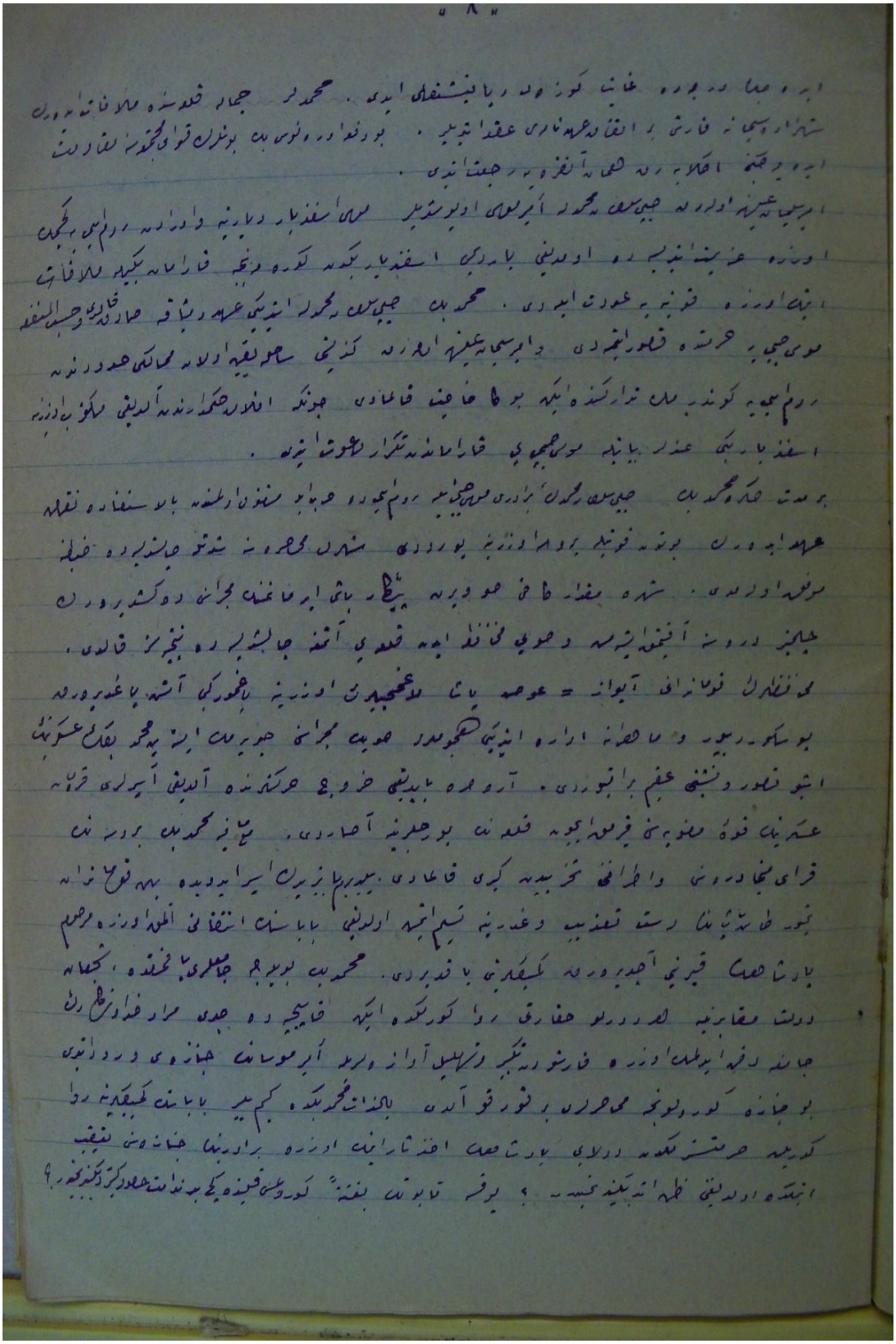

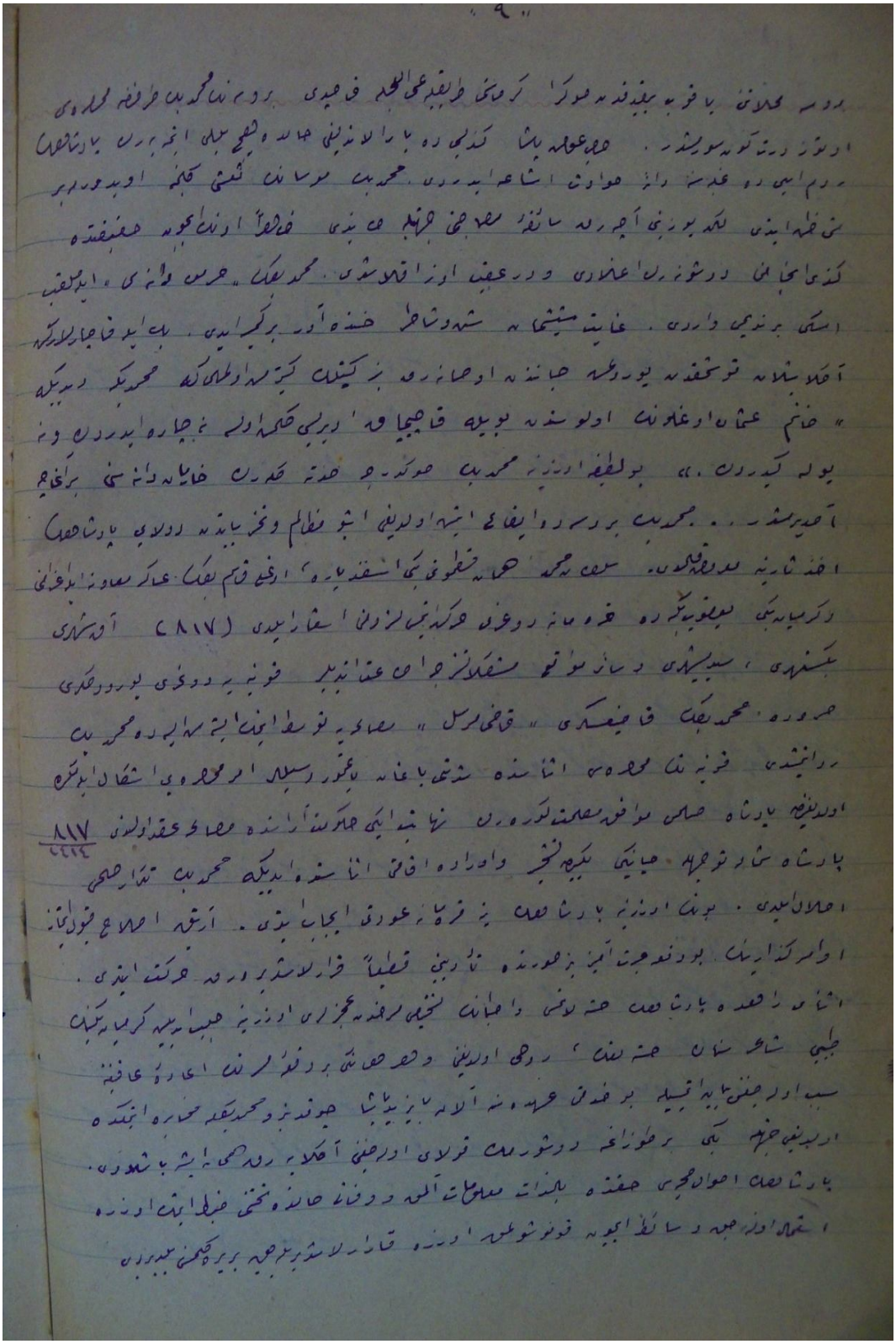

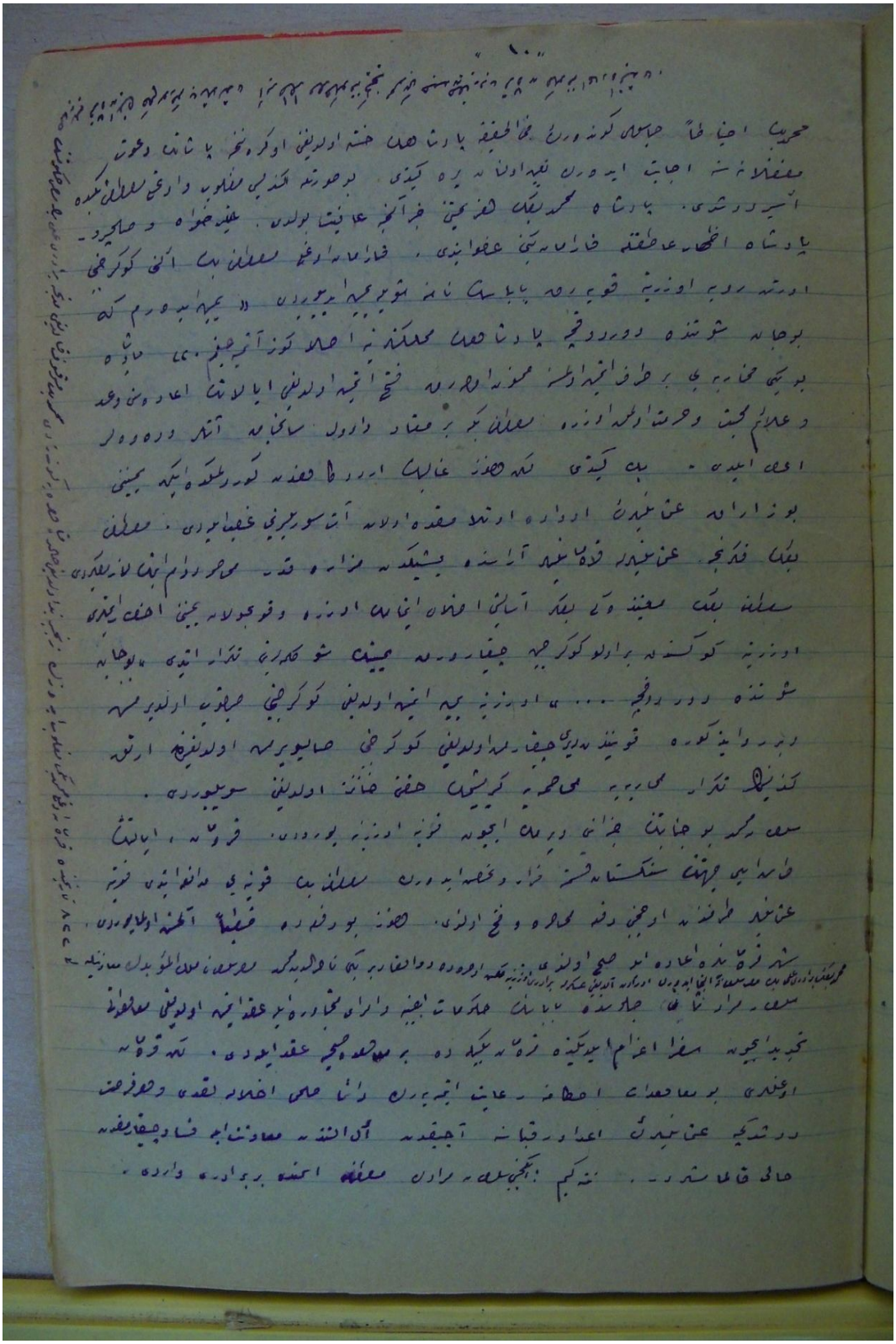

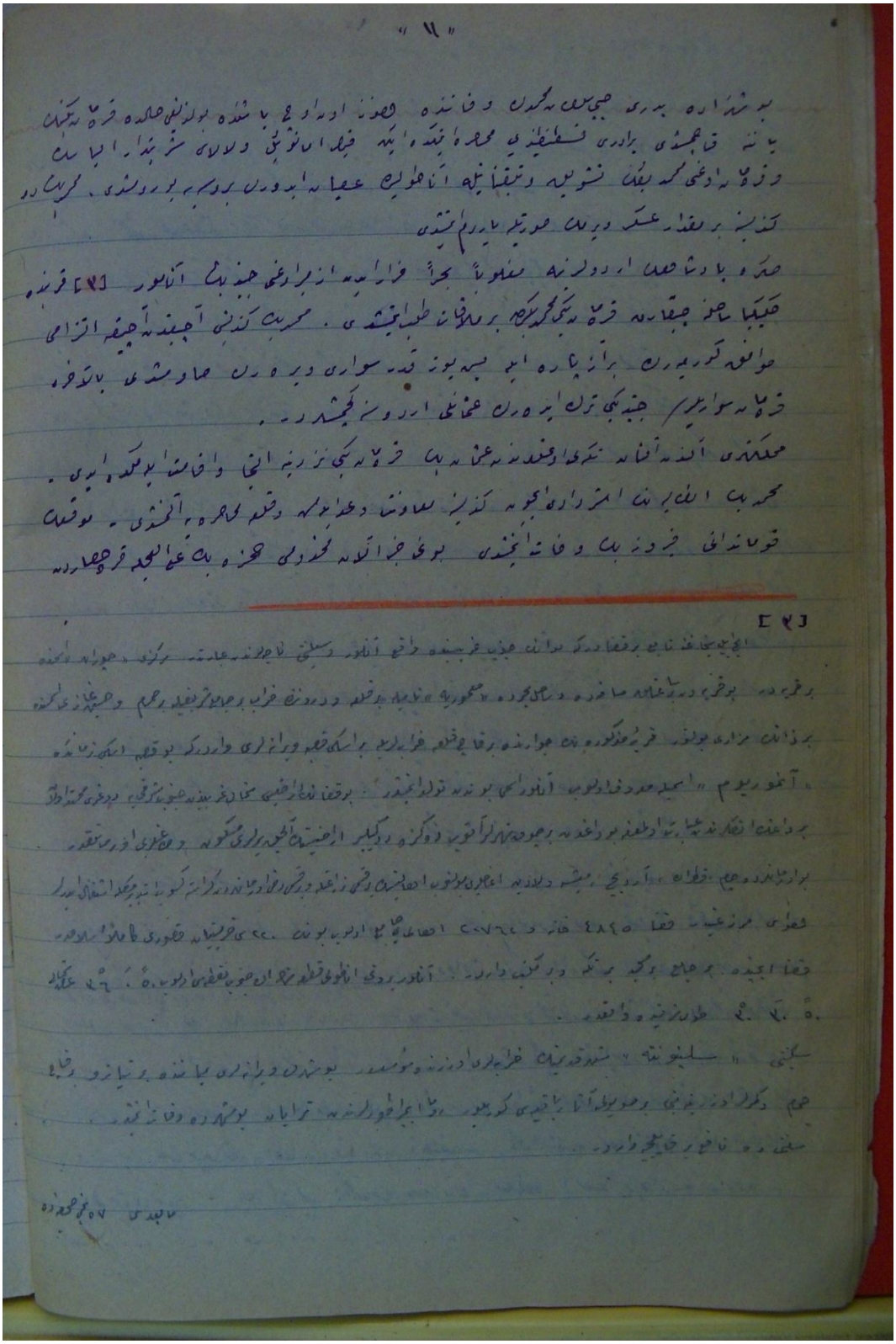

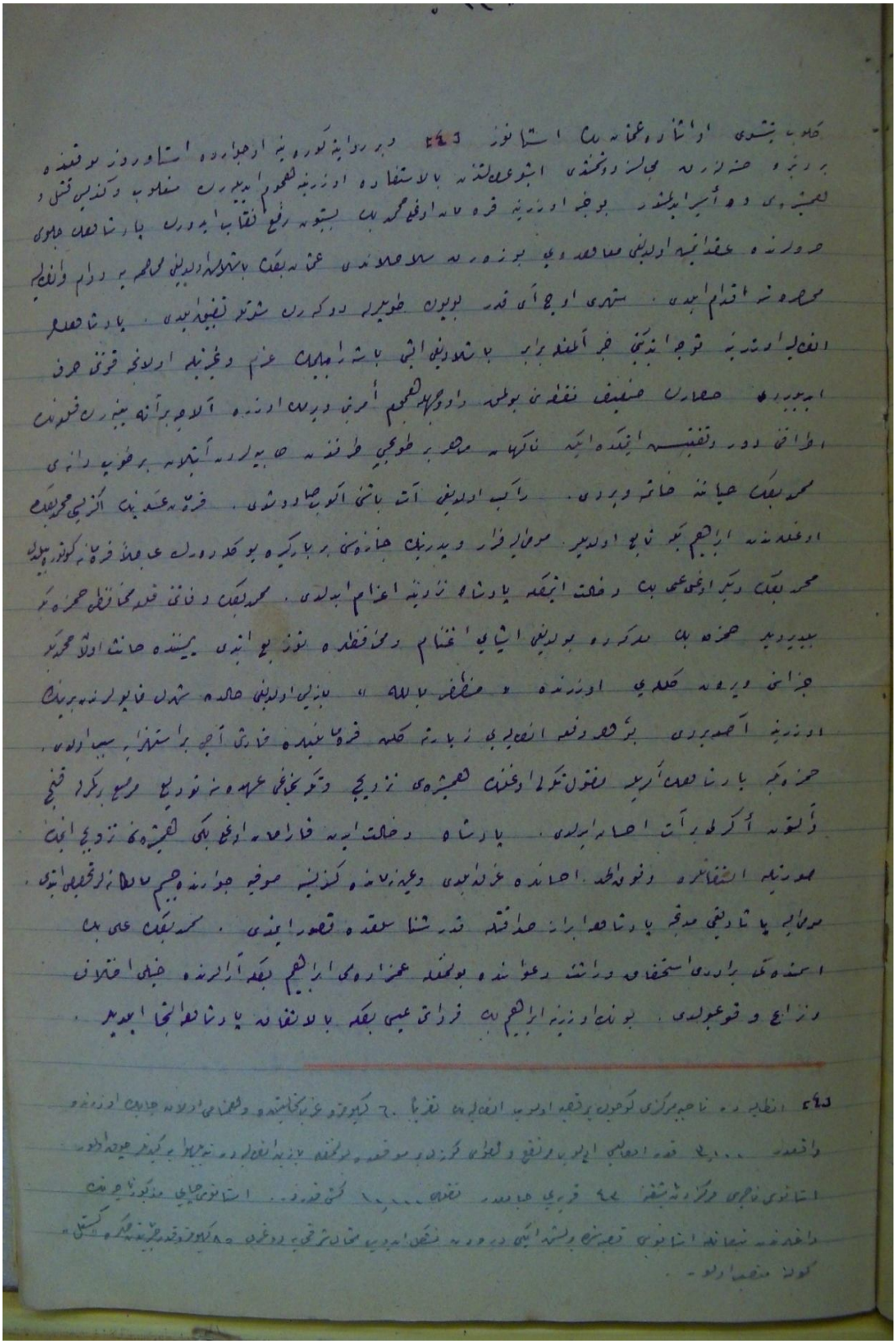

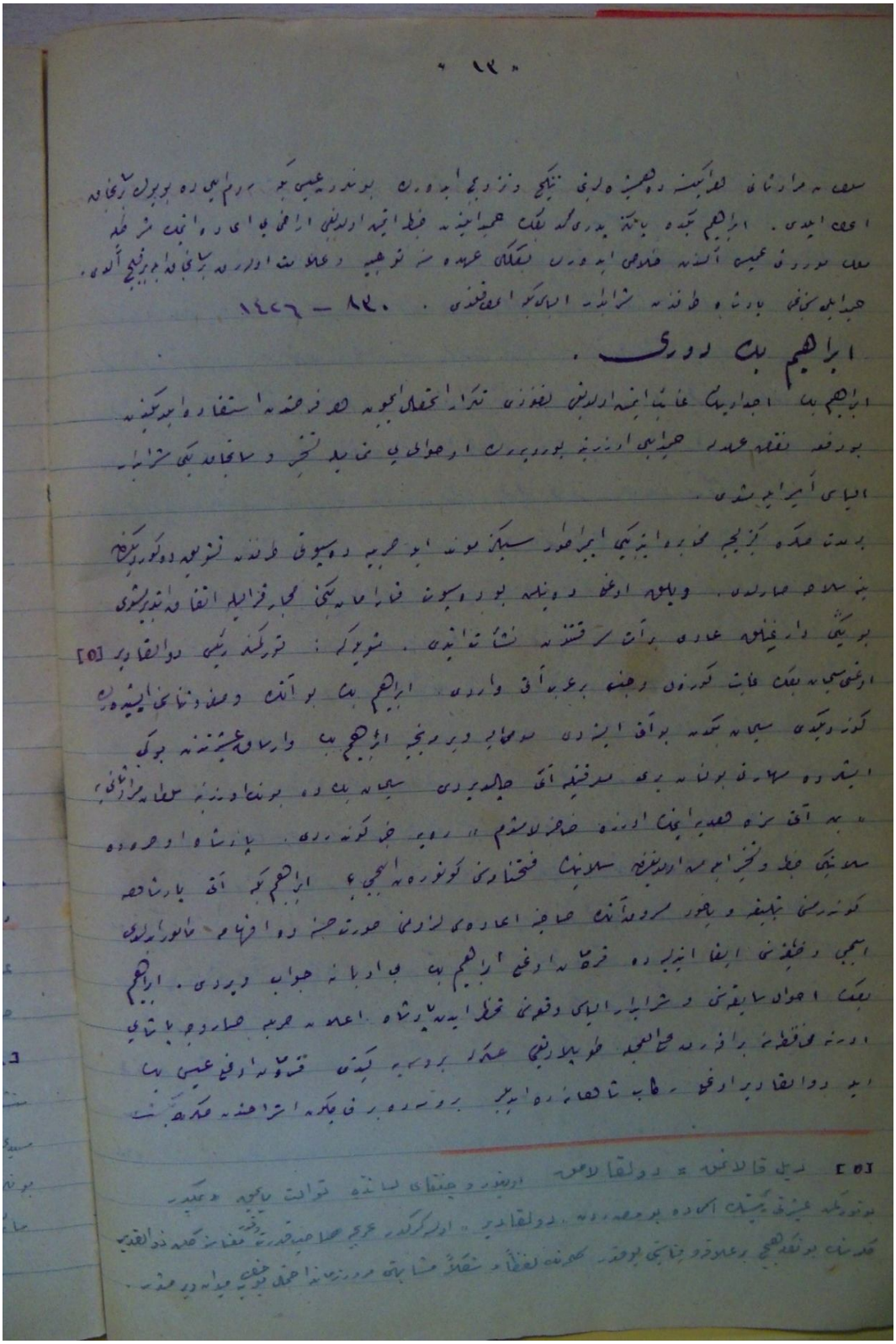

۱۲۰

سلف به مراتب لطیف‌تر و شیرین‌تر بنای نیکی و نزدیکی بودند. عیسی بک برادر ابراهیم‌بک بود. ابراهیم‌بک از طرف پدری که بک بود همیشه خط اتابک اردبیل را داشت و این شرف سلف بزرگوار عیسی آقا بود. این بک‌ها عهده‌دار توجیه و علامت اولویه پرچم آمده، همیشه بخدمت پادشاه قاجار ایلیاگری افتخار می‌کردند. ۱۲۰۰ - ۱۲۷۶

ابراهیم بک دوری.

ابراهیم بک اجدادی غایت اتابک اردبیل نفوذی تمام داشت که بعضی از آن استفاده می‌کردند. بواسطه نقطه‌ی حیاتی اردبیل بود و پدرش از حوالی تبریز و سلماس بکی از ایلات آمیزاده شده.

بدست عده‌ی کثیری از مجاهدین سبک بودند. این حربه دو سیوق داشت نتوانستند دو کوره‌ی پیدا کنند. و بواسطه اینکه دو نیمه بود و سیوق فشار نمی‌آورد یکی مجاهد قزاق انقلابیون بوسیله‌ی از غیاهب عدم بر آن گذاشته نشان دادند. شوستر: قورخانه‌ی دولتی [۵] از غنی‌ترین بقعه غایت کوزن و جنبه برعبه آق داشت. ابراهیم بک بر آن دست نیافته و کوزن سیاه بقعه بر آق انداخت. مجاهدین در پرتو ابراهیم بک و ایلات عشایر بودند. ایستاده سپاه نبودند بر عهده مدافعه آق چالدیران سپاه بک و بنادند به سپاه مزاحمی به آق نزدیک شدند ایشان اندیشه خاطر نداشتم و روبه خانه‌ی رفتند. پادشاه اوجوده سلطنتی خلع و تخت ایران سلطنتی فتحعلی کورنوره‌ی ابراهیم بک آق پادشاه کورنوره‌ی نبیند و بخور گرفتند صاحب اعاده‌ی لازمی صورت جشن و افتخار مأمور اردوی اسیر و خلعتی ایشان نیزه قرار داد. ابراهیم بک با دبانه جواب دیدن. ابراهیم بک اجوال سایقش و شرایط ایلیاگری و قوتی تحلیل پادشاه اعلامه حربه جلادوجه باشی اردبیل مأمور افزوده تا بعد طویلا زمانی عسکر بروسیه کند قوه‌ی دفع عیسی بک ایلات دولتی برادر اوغلی شاهزاده ایلیاگری بروسیه برفاجکه اتراف نمود کت

[۵] دیل قالدغنه = دولتلاغنه. دیلمور و چنقای لسانه توالت یاپمه دیکدر. بونوکله عیزقه یکیلک آمده بو معنه‌ده. دولتلی. اوسکودر. عربی عسکر جمعیتدر. دقت ایدیلسه کلمه‌ده دولتلی کلمه‌سنک بوتون قدیمی برعلاوه‌دو فنایی بوقدر. کلمه‌ده لفظاً و معناً مشابهت مدققانه اهمیتی بوقدر دیه‌جک.

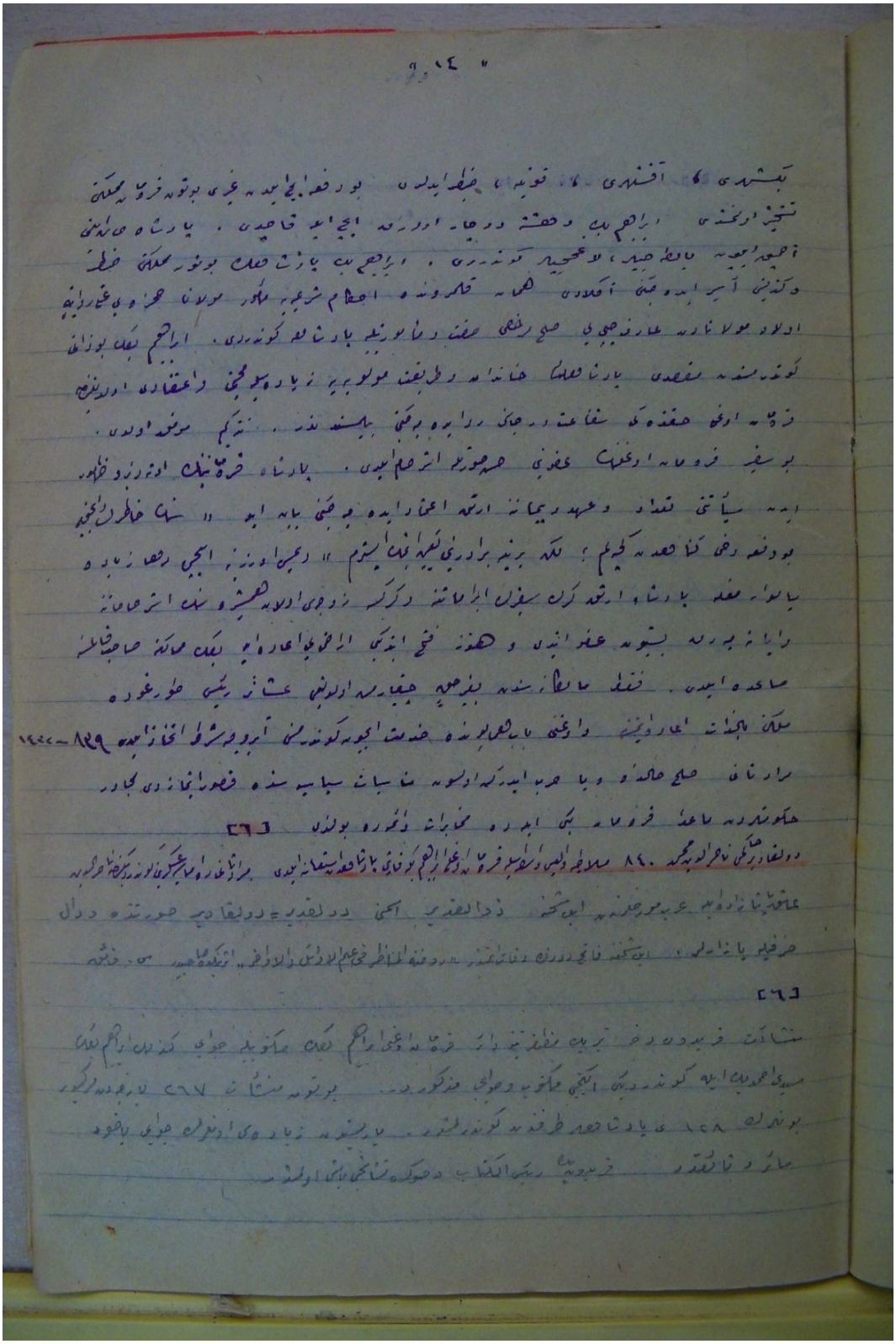

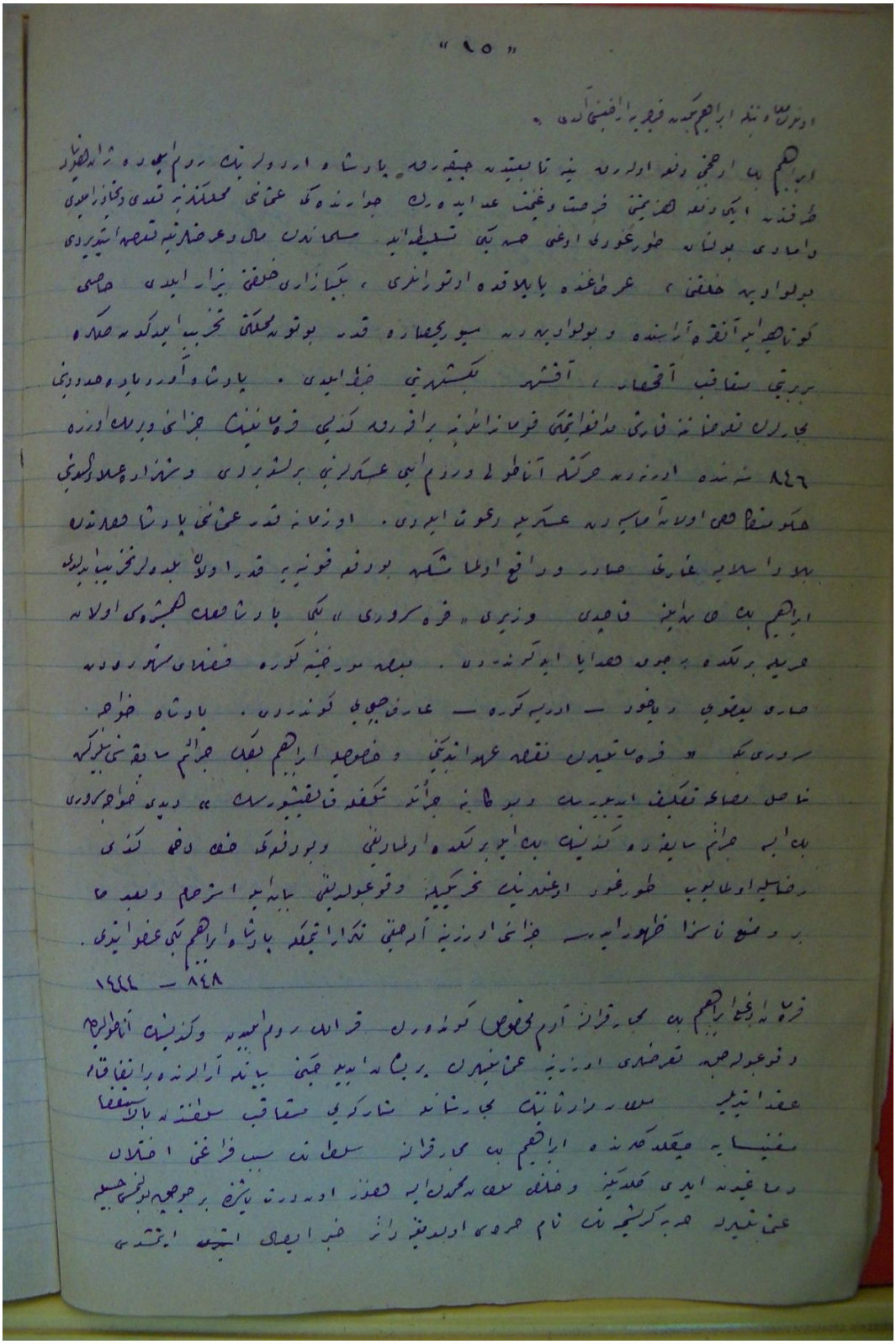

عن قبیلی روم ایدیه طوراجوه اهل صلیب نشکنه و بانجه وارز محاربه سنك حدوثی تسریل
ایدیه اسیابه بریده یوز اولشدر.
مراد ثانیك آنجق دفعاتله یرده جلاسنده وقوعه صده انجق قوصوه محاربه سنده ابراهیم پاشا اردوی همایونه
بر قوه معاونه ارسال ایدنجه بر قطعات عسکر کوندرمشدی. بو عسکر اوزرنیکیری فاشیدیه رنوع
جیزیه اگر اوزرینه اسپوار اولسه قیلیجدن باغی ایدیه صاحی تجریه ایدیوردی بو سبوقات غریب وبسیط
براقدی صورغور نورعلی ایدی. پادشاه بونلرك غیبه اوغلی کورجی نسیم ایدوردی
« عسکرجون سحره یوقدن قصد کرمیزدیه قره ایله اوغلی اوخدمتی ادا ایتسه » دیشدی.
سفره مراد ثانیك وفاتنه انتظار فرصت ایدن آلمه اولاه ولایتی تکدار ضلالته
اوغلی سفره کمه ثانیك کچلکنده وکنجه بر لکده استفاده ایدوردی بر فاجع نقطه ده بولشلق
ایدیلك اوزره ابراهیم پاشا بر فاجع حرامزاده طوتوردیه قصدینه بر طقوز یاشنده
برینی کریسه اوغلی دیه کوناصیه اوزرینه دیکدیکی نشانه اوغلی دیه صدسنه
برده کچیردیه آیدیه اوغلی دیه دیدیرن آیدیه ولایتنه کوندردی. بویرلن اسکی کلکدیکی
حقیقی دیه مفروضه اعتقاد میراندیکی نصوص اینجه بوه اوغلی تخریبه وساعتی تعیین
ایدیدیه ابراهیم پاشه علاقه اوزرینه یوردی. اناطولی یکه بکی اوغلی عیسی بك
وقوعه پادشاهه عرضه وقوعه لایله نقاتره ازمه ایتدی که پادشاه اولنه
سوقه اوردیه کیدنده زوراییله باشنه کوندردی. کندیسی ده سفاجه
حاضر بولنه کچردی بروسه یه کلدی ابراهیم پاشا صیقارینی وزیر عاکسنه قوماندیه
انجا ایدیه پادشاه آفشاره دیکیلنده واصل اولنجه بونلرك اصلیسی عرضه انقاد ایدیه.
ابراهیم پاشه اوزرلرنه خرجه لایقی سیاری دیانتلی اولاه طاهر ایله خاصیدن واردیه
مبلغ عجایب توزیع ایدیه صاحه طالب اولدی پادشاهه وارمانه نفیس هدیه لر کوندرمك
صورتیله عفوینی تمنا ایدردی. عبه زمانده ابراهیم پاشه فتح سلانیکه کرمیزدیه دیره کلنه
وکلیسه خدمت ایدیه جکنی دیدیکی صداقتنه اعتماد اخراف ایدیه جکنی تفهیم ایدیوردی
بکلك سفای وفاتنی وزیاده سلانیك سلسله عاطفتی مخبر ایدیه پادشاه بونلری قبول
ایدیوردی. چونکه قسطلونیه هنکامه کی نصوصاتی ازبرلرجه اجرا ایدیه بیلیه اینجه
قوجه وزه کزه یونه قوشولرینه صاحی وبکلرینه بکلك اخباری وارده

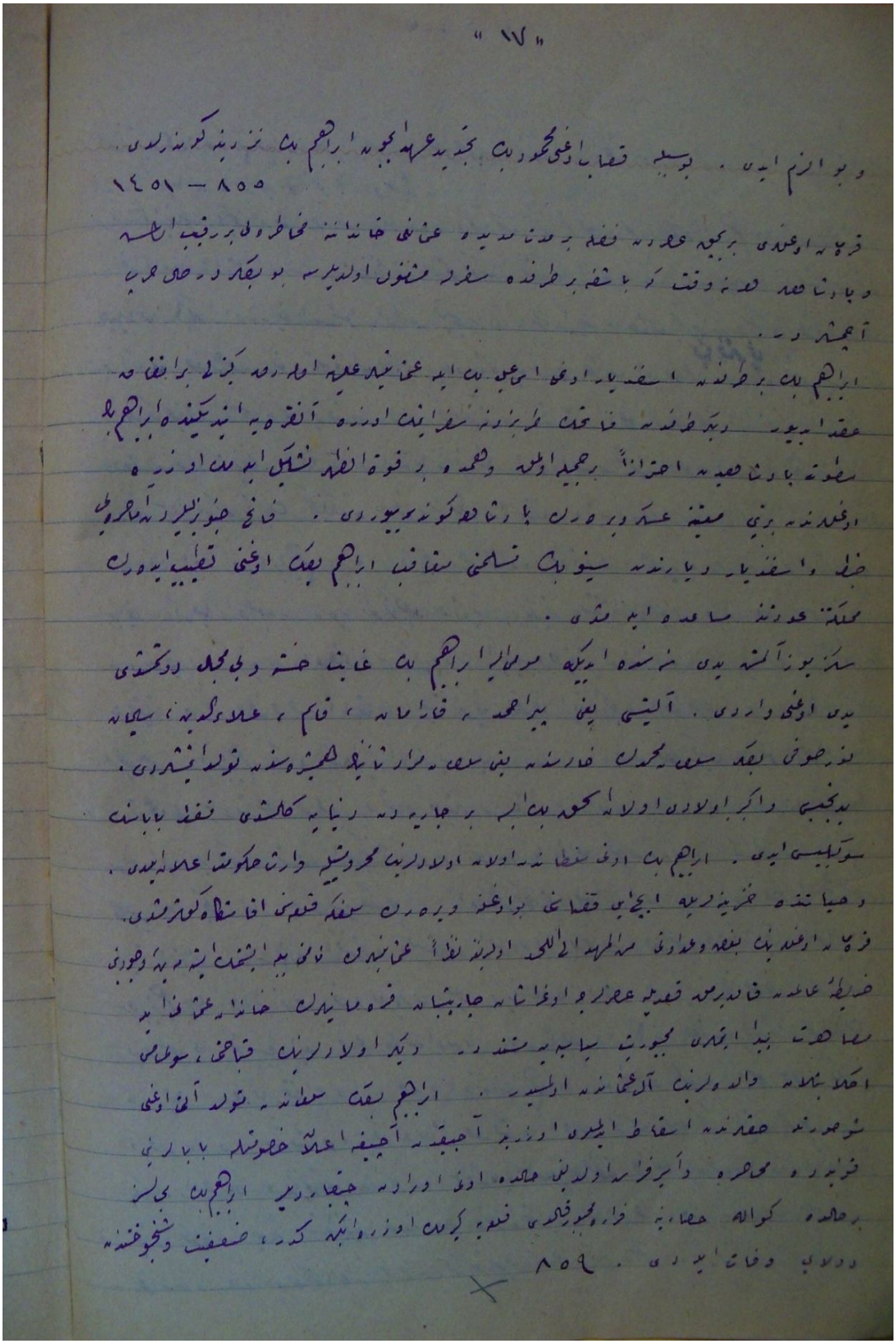

" ١٧ "

و بو ازدم ایدی . بوسیله قصاب اوغلی محمد بك تجدید عهد ایجون ابراهیم بك نزد پنه گوندریلدی .
١٤٥١ — ٨٥٥

قره یه اوغلندن برچوق عساکر نفقه یه مدتدیده عثمانی خانه نه مخالف و بالرقیب اسلام
دیار شاهده قدیمدن وقت که باشه برطرفنده سفاره مشغول اولدیرسه بو بکلرده حق محمد
آچمشدر .

ابراهیم بك برطرفنده اسقدیار اوغلی اسحق بك ایله عثمانیلرعلیهنه اولدقجه کیزلی برانفاقه
عقد ایدیور . دیگر طرفدنده قاسطمونی ، کرزون سفاینی اوزره آنقره یه اینه کتیرده ابراهیم بك
سلطنت پادشاهیه احتراز ایجون اولمق و بالعکس برقوة انقلاب تشکیل ایدمك اوزره
اوغلندنه برچوق مبلغ عسکر و پره رك پادشاهه کوندرمیوردی . فاتح جهانگیر زمانلرده
خلق و اسقدیار دیارندنه سیوریلن سلطنی سقاقیب ابراهیم بکك اوغلی تعقیب ایدرك
محکمه جلوسنه مساعده ایتمدی .

سکز یوز آلتمش بدی سنه سیدیکه مولانا ابراهیم بك غایت حشمتلی و تجملی
بدی اوغلی وار دی . آلتیسی یعنی بیراحمد ، قاراماندن ، قاسم ، علاءالدینه ، سیاوشه
قدر جوق بکلر سلطان محمدك خدمتنده بولنمشلر و زمانه کلمیوردی . بدبختانه
واکر اولادی اولان محمد بك ایله برابر دنیایه کلمشدی . نفله بابالرینك
سوکیلیسی ایدی . ابراهیم بك اوغلی سلطانده اولادلرینك محو و نیستی وارث حکومتك اعلانیدی .
و حیاتنده خزینه دریه ایچون قصاص بواوغلی و پره رك سفك قصدنه افراط کوسترمشدی .
قره یه اوغلندن بعضه وعدلرنه مراجعه ایله محمد اولدیغی نفلی عثمانیلرك نافع یه استعمال ایتدیکی
خدمتلرنه قادرمه قصدیه عسکر و اوغلرینه جابیشماه قره مانلرك خانه عثمانیه
مصاحبت بداعتدن مجبوریت سیاسیه یه شدند . دیگر اولادلرینك قتلاغی ، سولطان
احمد بکلکه والدلرینك آلمغه مدنه اولسیدی . ابراهیم بکك سلطنتده تولد آلمش اوغلی
شهزاده عثمانیه اسقاط ایلیه اوزره آجیقدن آجیغه اعلان خصومت بابالرینی
قوجه ره و محاصره دکر فرمانلرینك عاقبه اوغلی اولدیغی حیطه دیر ابراهیم بکك
برعاقبه کوالله حصاریه فراره مجبور قالدیغی نقطه کرك اوزره ایتکه کدر ، ضعیف و تنجوخته
دولابی وفات ایدی . ٨٥٩

اسکندر بیک زمانش ۸۵۹

ابراهیم بیک دختر خود را به عقد نکاح اسکندر بیک پسر احمد خونیه ابن حکومت بوشه
جهت استمالت خاطر او درآورد. اسکندر بیک امیر بوشه با لشکر خود به
سیاه دشت صوفی برای تصرف آنجا انجامید. پادشاه طرفین تمام لشکر احمد اولادی که پسر
تاج و تخت ساخته بود نامزد کرد. یک فقیقه بادِ احمد بیک آمد. صوفیان خانه
حکمداری او زده حسن مراجعت او نمود. احمد بیک عساکر معاونت پدر
بوشه مراجعت باشد بیک روز آنجا [۷] ده و عمارت بی جزئه او زده حسد بود. صوفی
بوشه مساعدت کرد. او زده حسد از بخانه بیوه بلکه عزیمت اسکندر بیک
متفقاً قرار داده رفتند سفری اول امیر بوشه استقبال کردی. پیر احمد بیک بوشه مقابل چکی
اسکندر بیک قرار بر بار فاتحه محمد آنجا اندی. دو عدد اسلحه و معاونه تسلیم او نمود
تر کمه حکمدار بیک حمایه، عسکر بیک تقدیمات متکاره ای بیک خراب و اضطراب نوید بوده.
بوشه بی رواج و نوای بیک کوتوری. دیگر از بیک ده وه کونوری کردید.
پیر احمد سفارش بنده و احمد بیک قرار بخت احمد خ صوفی او زده حسد عمارت ایه کسه
بقیه مملکت تحت اطاعت آلمش ایکی قلعه بیک قزل احمد و نوریع ایه شد. قزل احمد قلعه.
حکومت ایکه او زده حسن اغفلانه سابقه او نک کرایه قرار ایشدی.
اسکندر بیک لهم او زده حسن حمایه و لهم و پادشاهت محبتی تابع ایجون حکومت ان
عالم آرا بندند سرلنا یعقوب بن اوغلو احمد چیلی بی سفر جنده اشتباه خانی زاده کوندردی
بکنایه معاونه حرفنظ ایجون بقدره آقسهر ایه یکشهری زاده چکی پادشاه
وعده و ترحم ایجون. پادشاه جاوبهایی کروب ایه اغلی احمد بیک کوندردی و ایجی
ایجون قصبه لری دیر بک قانون صوچنی باغشلدقدن [۸] اگر قاره اشدنه قورقماسه

---

[۷] او زمانده یرده قالمه آنجه یوردی. اردیکی دوننه یاغدیغنده و یاغدیغنده بوزکی آنجه ایچون بوشه
دیمیشدر. یرده قالمه آنجه یتشه آنجه یتشه ایدی.

[۸] قورقی خرشی در. یرده عادت اولدیغنی بیک ترجمه دیکدر. « یوکونه قصبه نامی یاد ایتدی
اولسه قانونی آزاد ایتدی کوردی. » صولاقزاده ۶۶۶

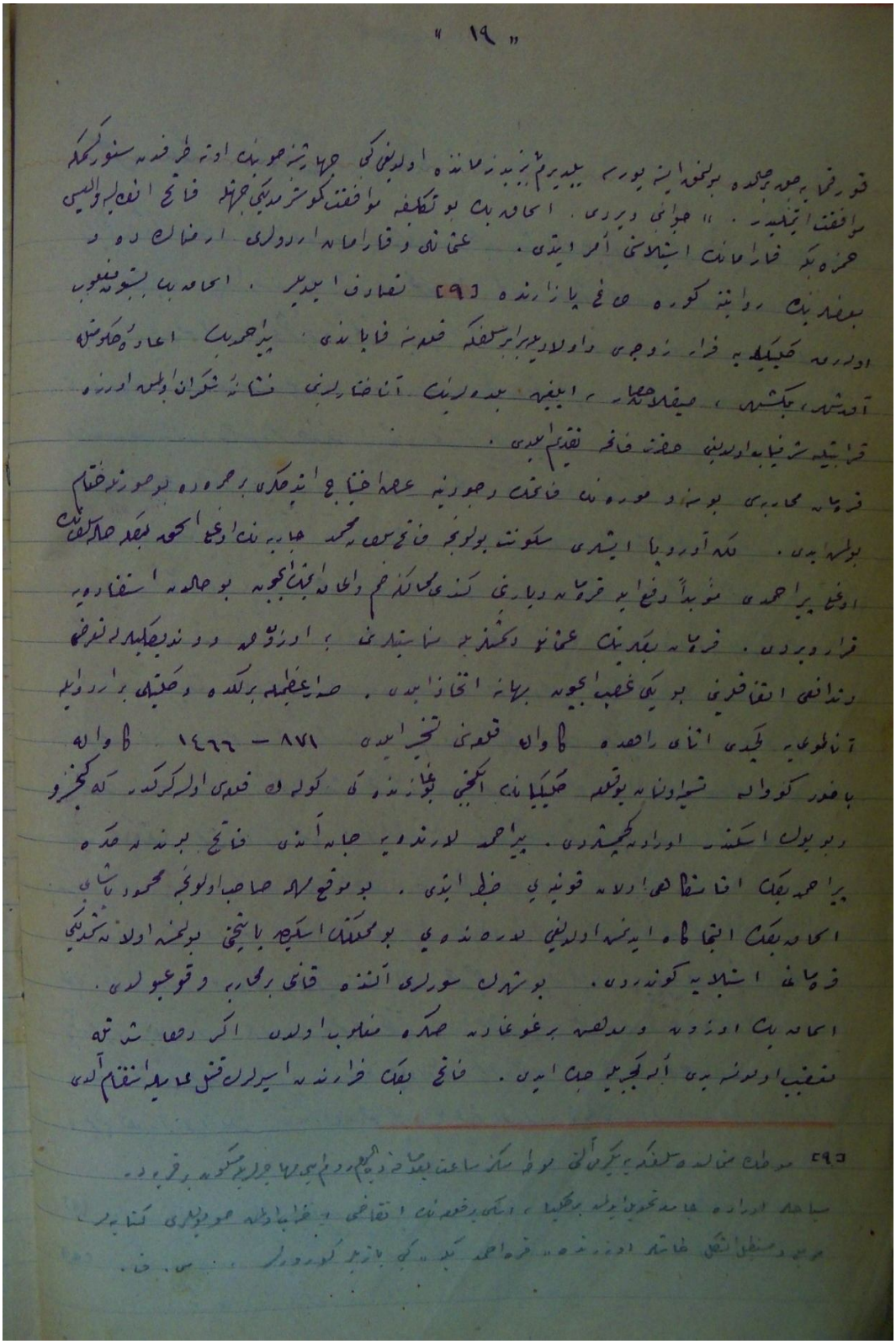

« ۱۹ »

قوی قبایه جلده بولنمه‌یه‌رک بیدیرم بیزیده‌ماننده اولدیغی جهاتیزه‌جه اوته طرفده‌سنوره‌رک
موافقت اینمیه‌جه‌ک. » جوابی ویردی. اسکاه‌یک بو تکلیفه موافقت کوسترمدیکی جهتله فاتح انکاره‌الیسه
حمزه بک قاره‌مانک اینتلاسنی امر ایتدی. عثمانلی وقاره‌مانه اردولری ارسال ده و
بوغدانیک روانه کورمه حاضر بازارنده [۹۳] تصادف ایدیلر. اسکاه‌یک بستوده‌قلوب
اوزرینه حمله‌یله‌یه قدار زوجه‌سی واولادلریله برابر کفه‌ک قلعه‌سنه قاپاندی. بیاحمدیک اعاده‌جلوسنه
آدیشه‌رک، بیقلاده‌حصار، اینجه بوغازلرینک آناضارلرینی قاپه‌رک قره‌دنیزدن بوغازلره کلن
قره‌لیه‌ترخیانه‌اولدیغی جهتله فاتحه تقدیم ایدی.

قره‌یانه محاربه‌سی بوسنه‌وه‌رسک فاتحک زوجه‌سنه عصه‌خاتونک برحمه‌ده بوحوزنده ختام
بولمه‌ایدی. کله‌آوروپا ایشلری سکونته بولوبده فاتح‌سی محمد جلبه‌نک اوغلی احمده بعد جلوس تخت
اوغلی بیاحمدی تشویقاً دفع ایدرک قره‌مانه دیارینی کندی‌سنه‌کدخم والده‌سنک بوجاله استفاده‌یه
قرار ویردی. قره‌مانه بکدینک عثمانلو دشمنلیه سابقه‌لرینی، اوزرینه دوندیکلرینه نقض
دوستانه انتقامزینی بو یکی غضب‌انجیه بهانه اتخاذ ایدی. صدراعظم برکله وحکیم باروایه
آناطولیه کچدی اتاسی راحمده کاوان قلعه‌سنی تخریب ایدی ۸۷۱ - ۱۴۶۶ کاوانه
باغدر کوداله تسویه‌ونانه یوقسه حکیمانه انکچی بوغازندکی کولوک قلعه‌سنی اوسکوداره کچیرو
ربوبول اسکله‌سنی اوراده کچیردی. بیاحمد لارنده‌یه جلبه‌آندی فاتح برنده‌حمده
بیاحمدبک اقامتکاهی اولان قونیه‌یی ضبط ایتدی. بو موقع‌ده صاحب اولوب محمود پاشای
اسکاه‌یک التجاکاه ایتمسه اولدیغی لارنده‌ده بوحکمدار اسکیدن پایتخی بولنمسه اولانه‌کندیکی
قره‌مانه اسکله‌یه کوندردی. بوشهرلی سوریه آلنده قاضی بحاریه وقوعبولدی.
اسکاه‌یک اوزرینه وسلطنه برغوغاده‌ده‌حمده مغلوب اولدی اکر دخا شدته
تعقیب اولنسه‌یدی آله‌کچیره‌جک ایدی. فاتح بکک فراره‌سیلرلی قتل عامیله انتقام آلدی

[۹۳] مرحله‌منازله‌سنده‌یکرمی‌آلتی بوچوق ساعت بقدر ذیلده‌کی‌وجهله‌جریان‌ایتمشدر. قره‌یانه
سباهه اوراده عاصه‌تحویل‌اولدقجه، اسکی‌رفقه‌نک اتفاقی، غلبه‌اولدقجه‌حرکتلری کتابه‌یه
یازیلمشدر. مرحله‌منازله‌ی‌فاتحه اوزرینه قره‌احمد کیدیکی‌یازیلمشدر. ن. ف.

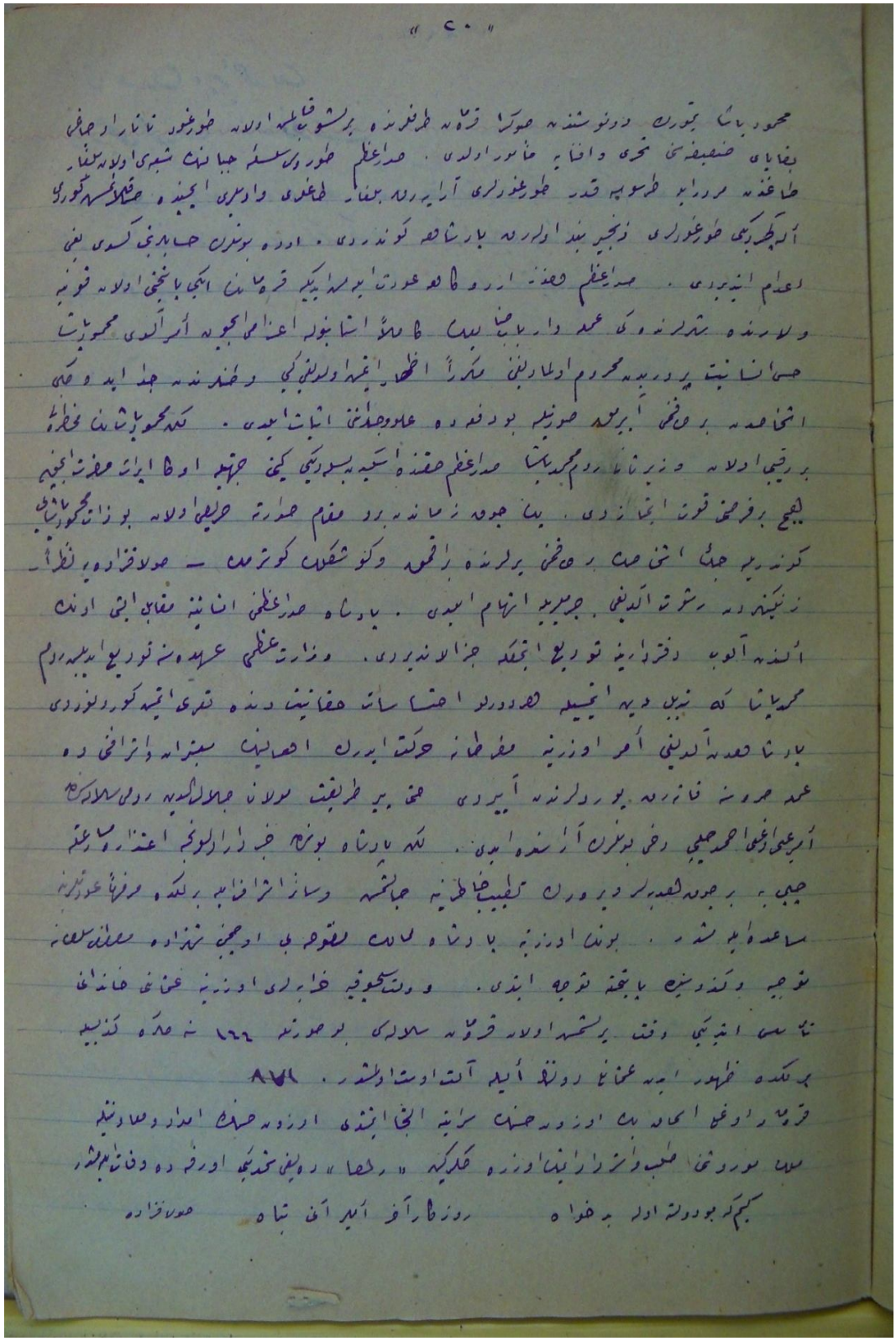

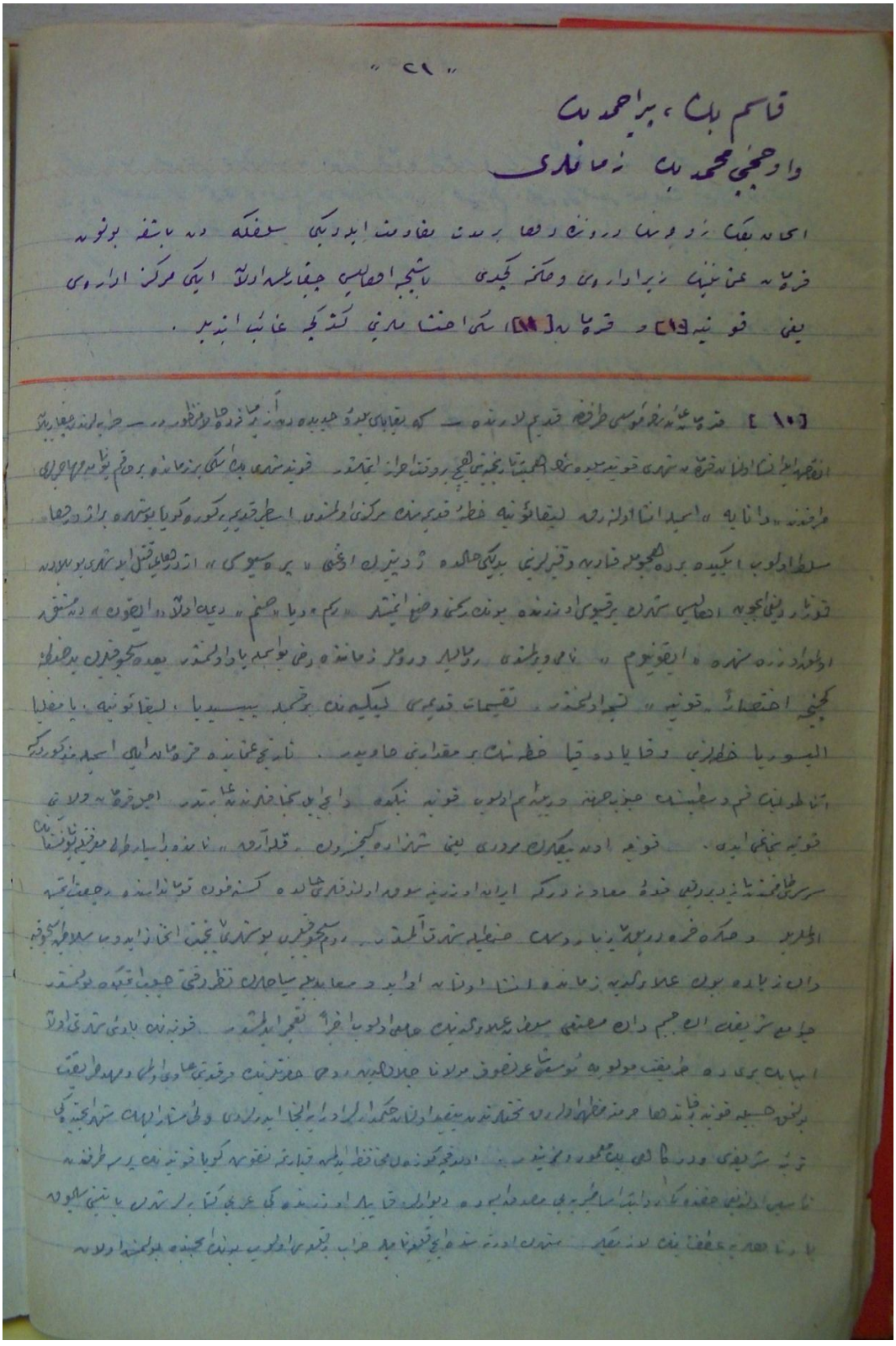

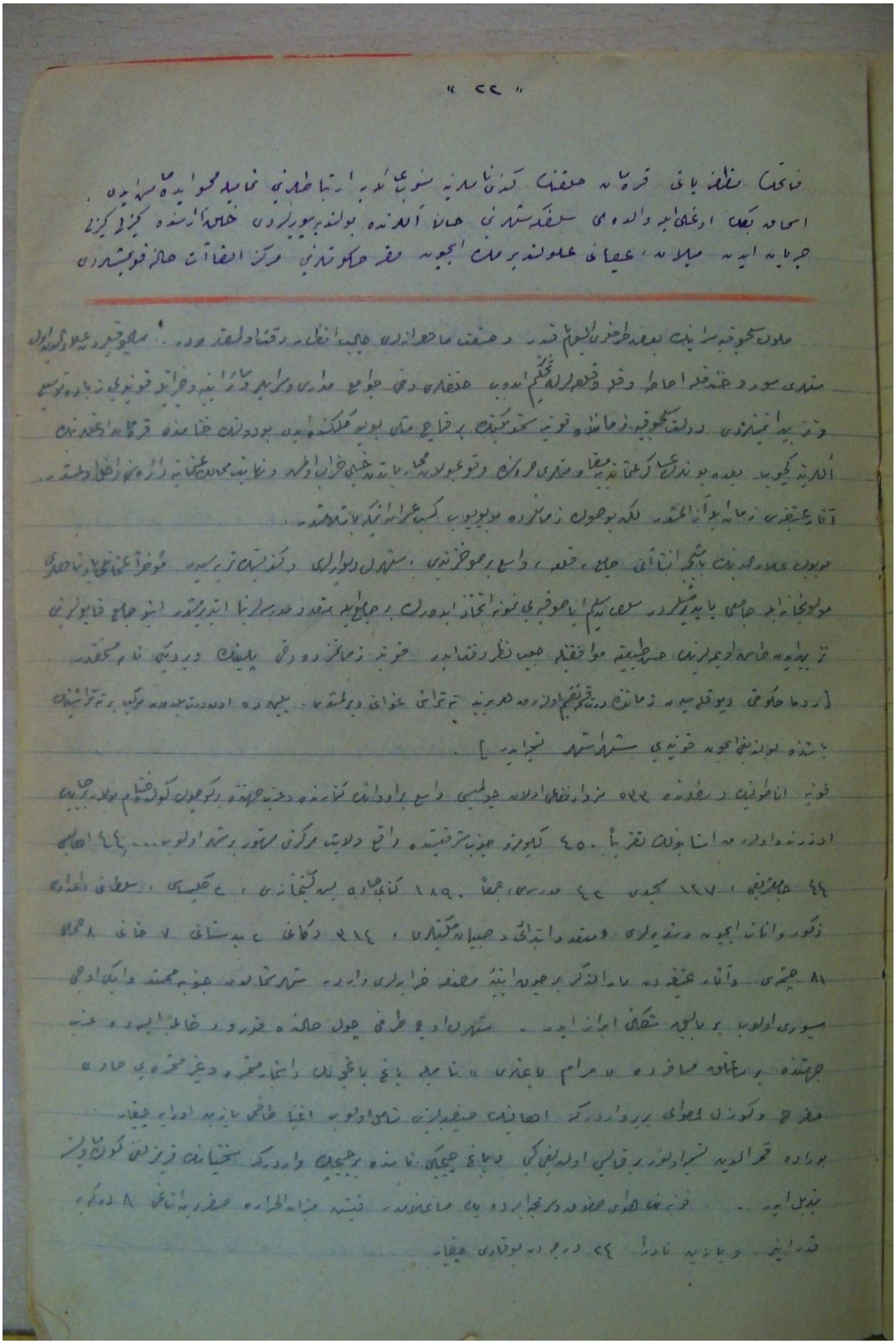

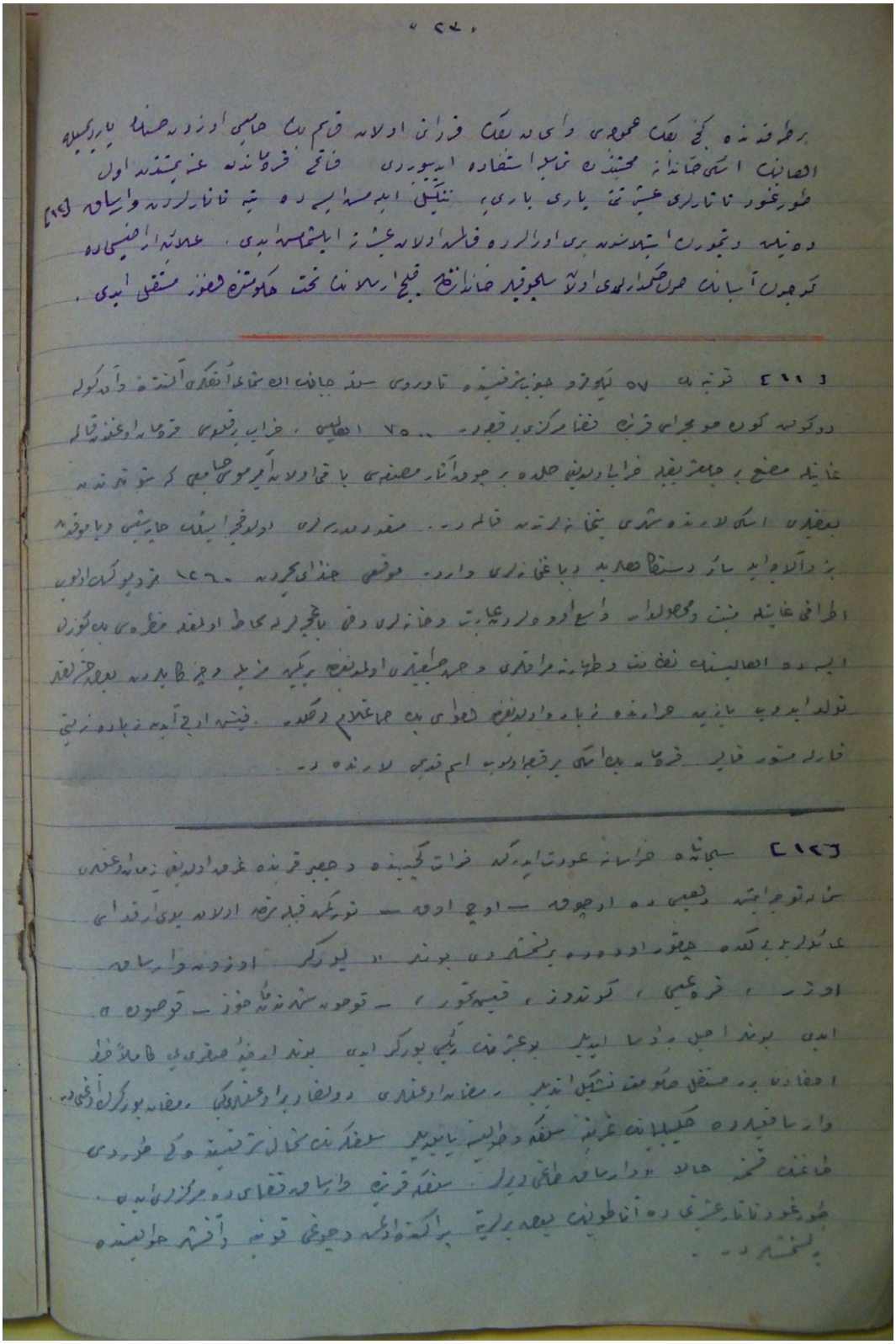

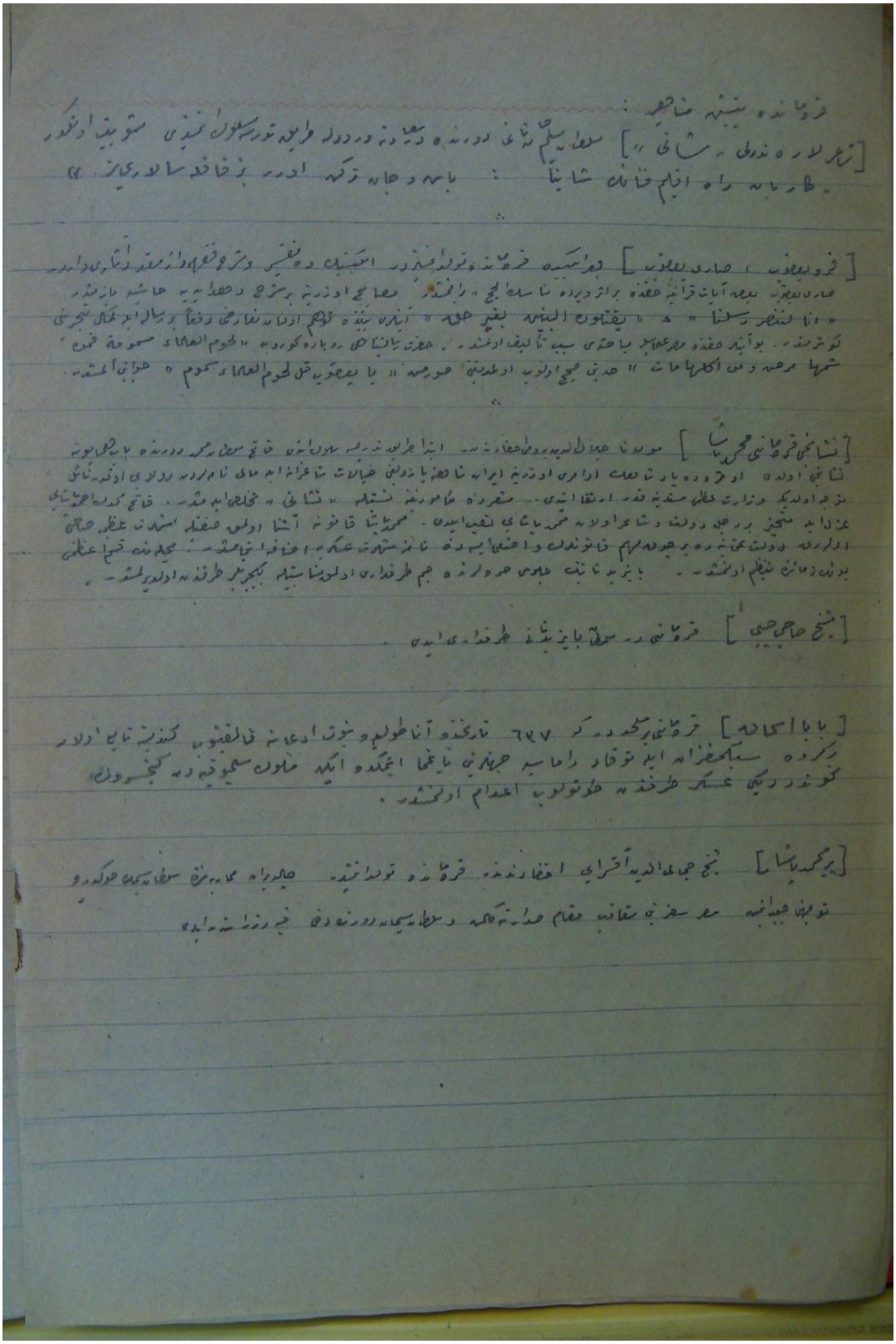

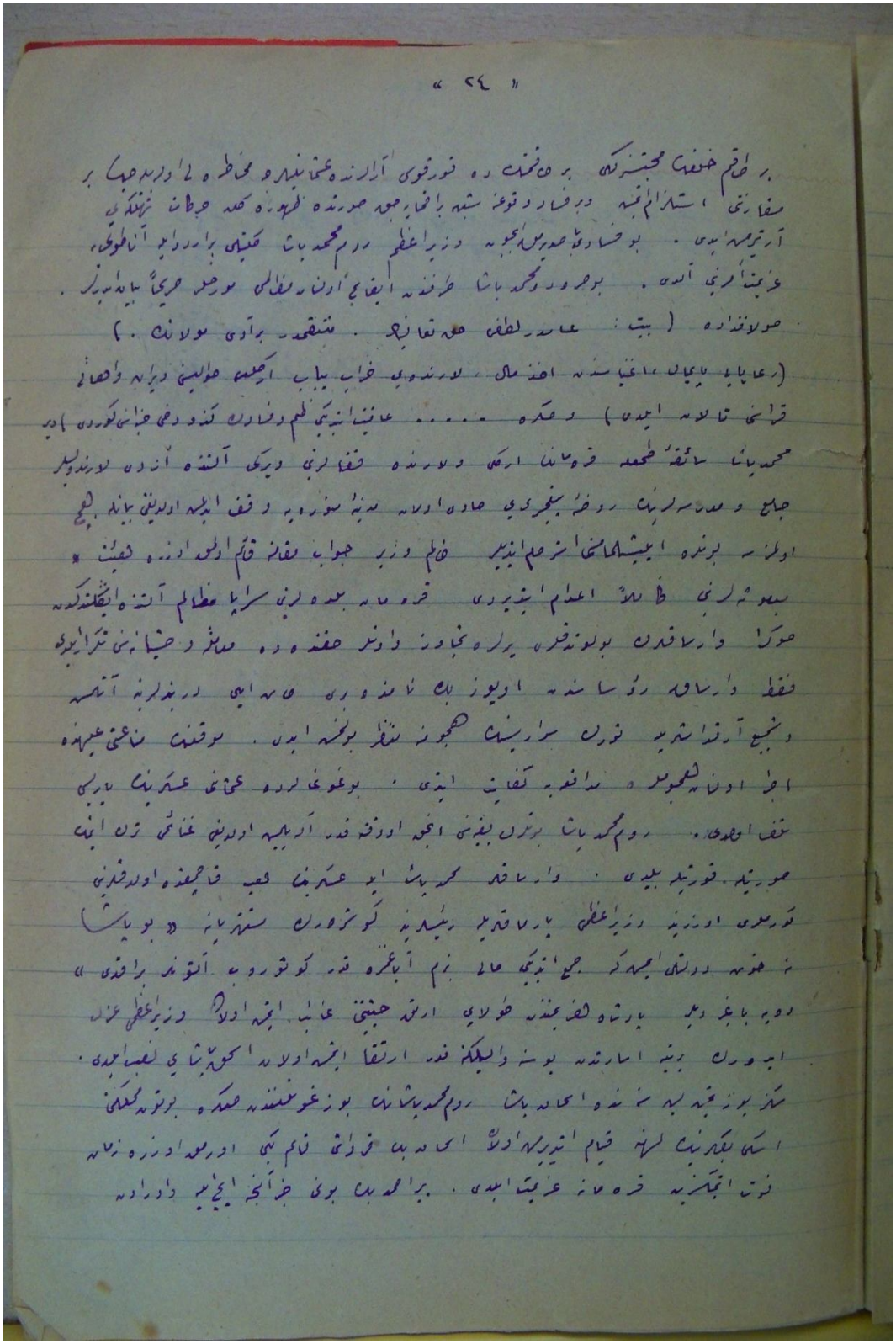

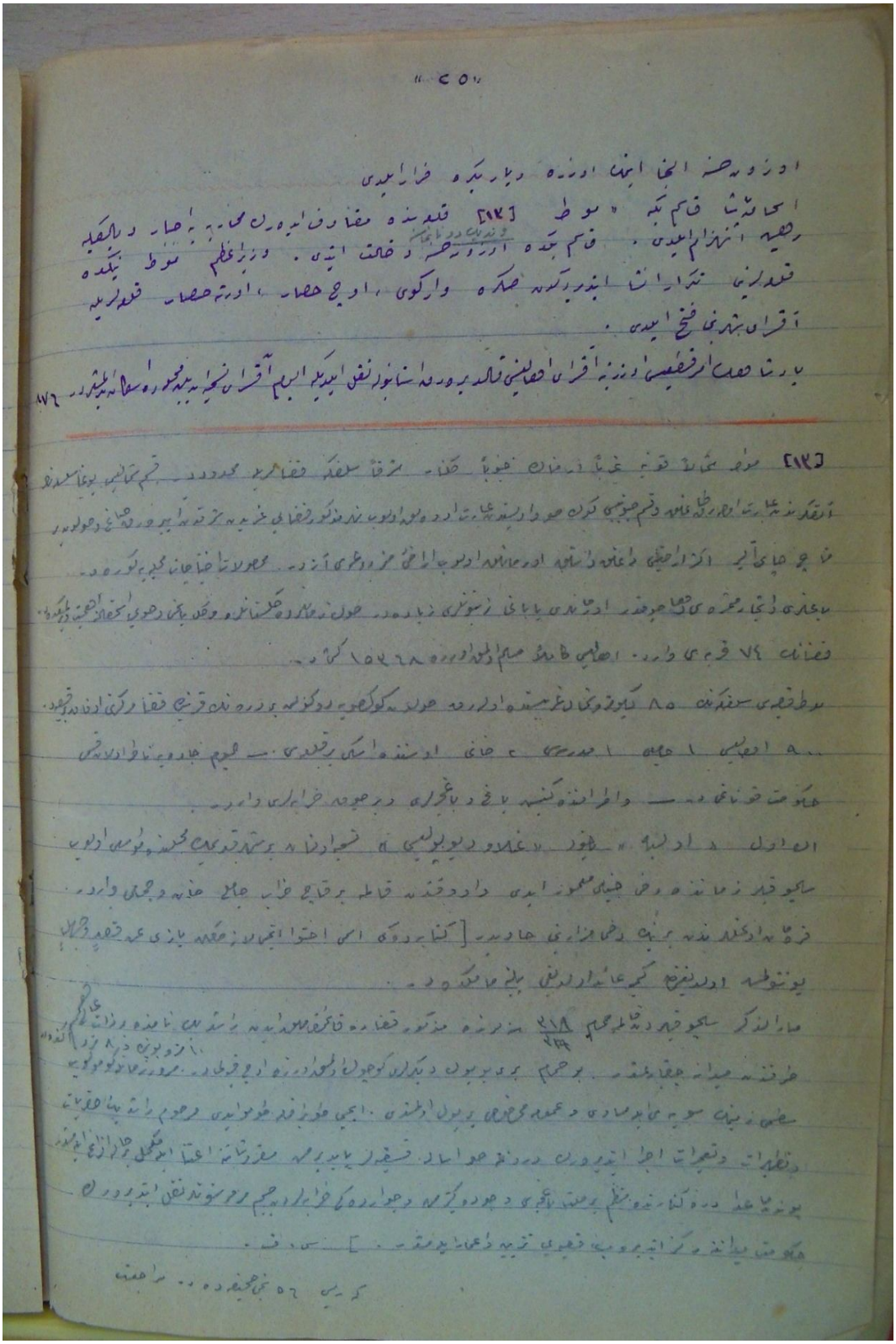

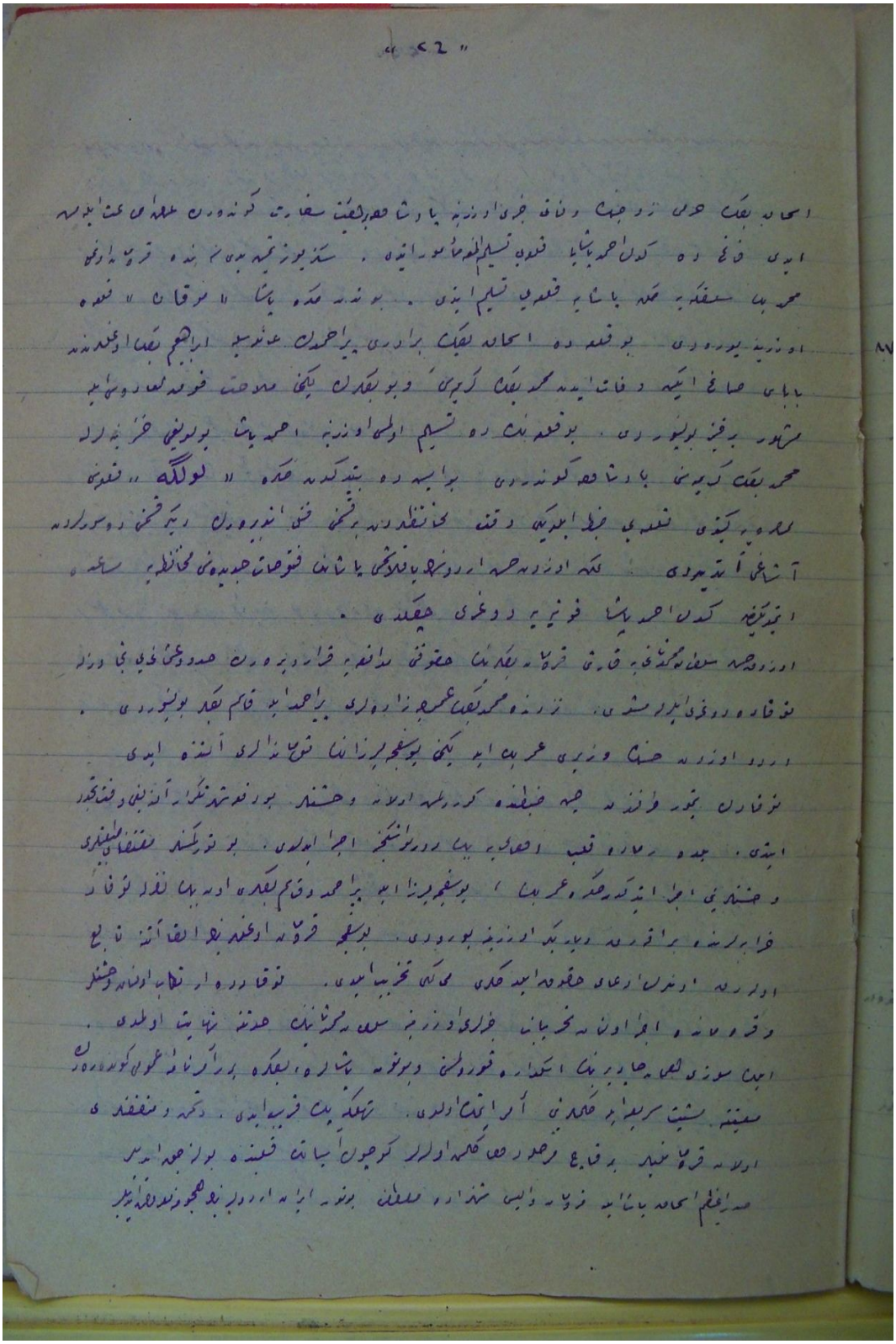

[illegible] بوشنجه [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

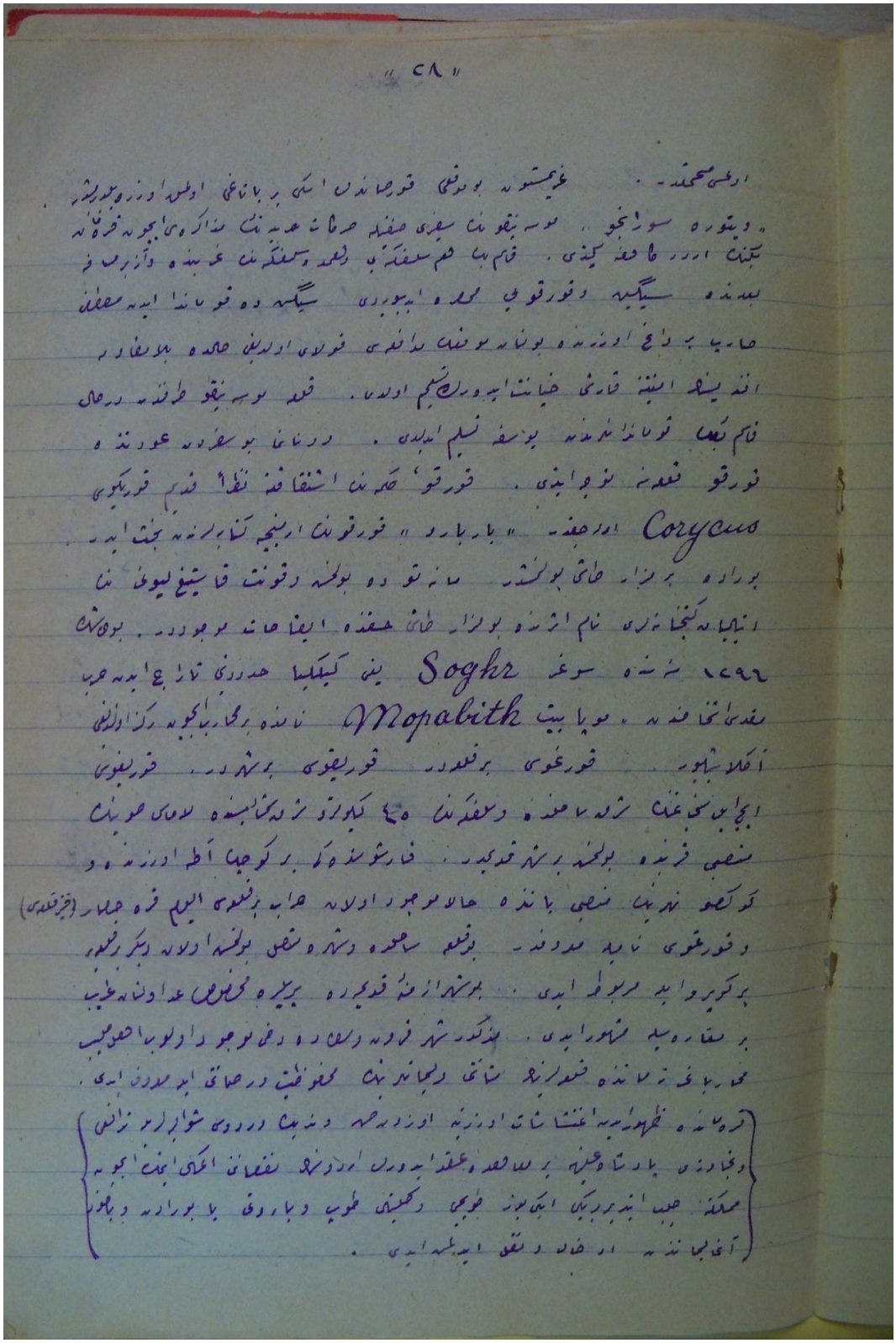

ایدیلیای وایشتی بخاری واردی . بیلمه خزانه‌لری موجوددر . چونکه قوتنک
« یکیوزاه » نسبه ایدیکی وایوم « صوفقه قلعه‌سی » نامی ویریله آرسی نوکه
کرجدون آطه‌سی نزدیکنده واقع و بنای قدیم خزانه‌لریدر مالیدر .
قورقوت قره‌ده کیشه‌سی دیریه بر خندق وایکی قاتلی رسوایه محافظه ایدیلمه‌ایدی .
بیکجی قوماندانلغی اسقدوه‌نقدیه درکه اسماعیل قورقوتلی نامنه قوماندانلیقه‌ده
بك چوق مدت قوماندانلیق ایتمشدر اولدی . برقاچ سنه قاله اولوب اینکیلوز
محافظه بولنان سفکه قوماندانلغه رومانی بك زده قلعه‌سی قوماندانلیقه مدافعه
ایده‌بیلمك ایچون دیکرلرینك حرکته انتظار ایتدی . براوچ قلعه‌نك ضبطی اوزرینه
قاچم بك وندیك دونانمای بیله قوماندانلرینه غایت قیمتدار برهمرده دونانمایله
جنوب برآتی ایله محکمه‌ی عادته توقیفاً تربیه ایدیلمه بر یاری قلعه‌ایدوك
اظهار تداری ایتدی . فقط قلعه‌نك سقوطه رکب اولانه وندیك دونانمای
یانمنه خزانه اعانه ایچون بولنده ایکن کری (قدیم تلمیسوس) طرفلرینه کیتدی .

قره‌ده ویلیس تداره مصطفانك منفذه‌لرینه عثمانلی اردوسنك قومانده ایتمکده
بولنمه قدن احمد پاشا — که سلطان محمود پاشا یه خلف اولمشدی — قره‌یاسپرغی
بیتردیك وقلعه‌نك براحمد وقاچم بکده نایب بولنمه قلعه‌نك ضبطایدیلدیکندن صکرا
واقعه کیتدی وسه‌یلونك عسکری طرفندن آلمه‌اولان سیکه ، قورقوت ، سفکه
موقعلرینه ساعدارلرمان بینان — صدارتداره‌ده مثال — دوه‌چیلر
قلعه‌لریله قلعه‌نك قاچم بك ایله براحمده نایب بولنیوردی .
مانحت اوزره حسن سلانیك وقاره‌محمود اندیکنده اوزره حسن الجانیله براحمد
بکده اثنای قاره‌ده برلکده اولدقده تبریزده مولوغ آلمشدی . قره‌یاغیلنه
ایریشه نکبتك شاشقی اوزره حسن وکاپتان اندیکی جهتله ارتق احمد بکك اوزرینه
عثمانلی رغبتی قالمیه‌رق اندیلرینه معاونت وحمایت ایدیوردی بونلرده
ایرانده عودت ایدوب قره‌ماندن دیارینه کیتدیلر . سفکه‌ده قاراتش
قاچم بك ایله اوزده‌بر ملاقات وبیلمه مقدمات اتخاذ اندیکده صکره

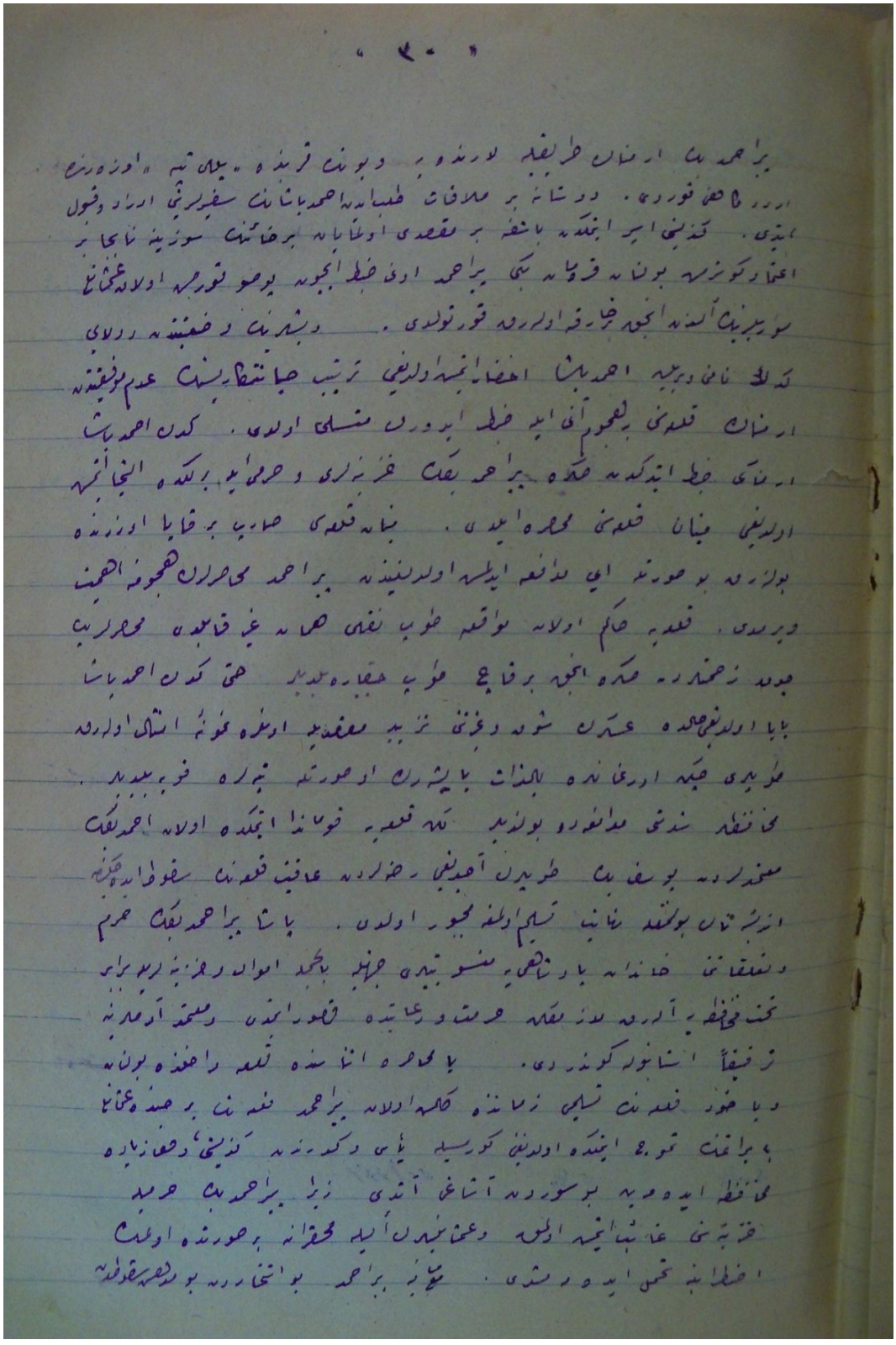

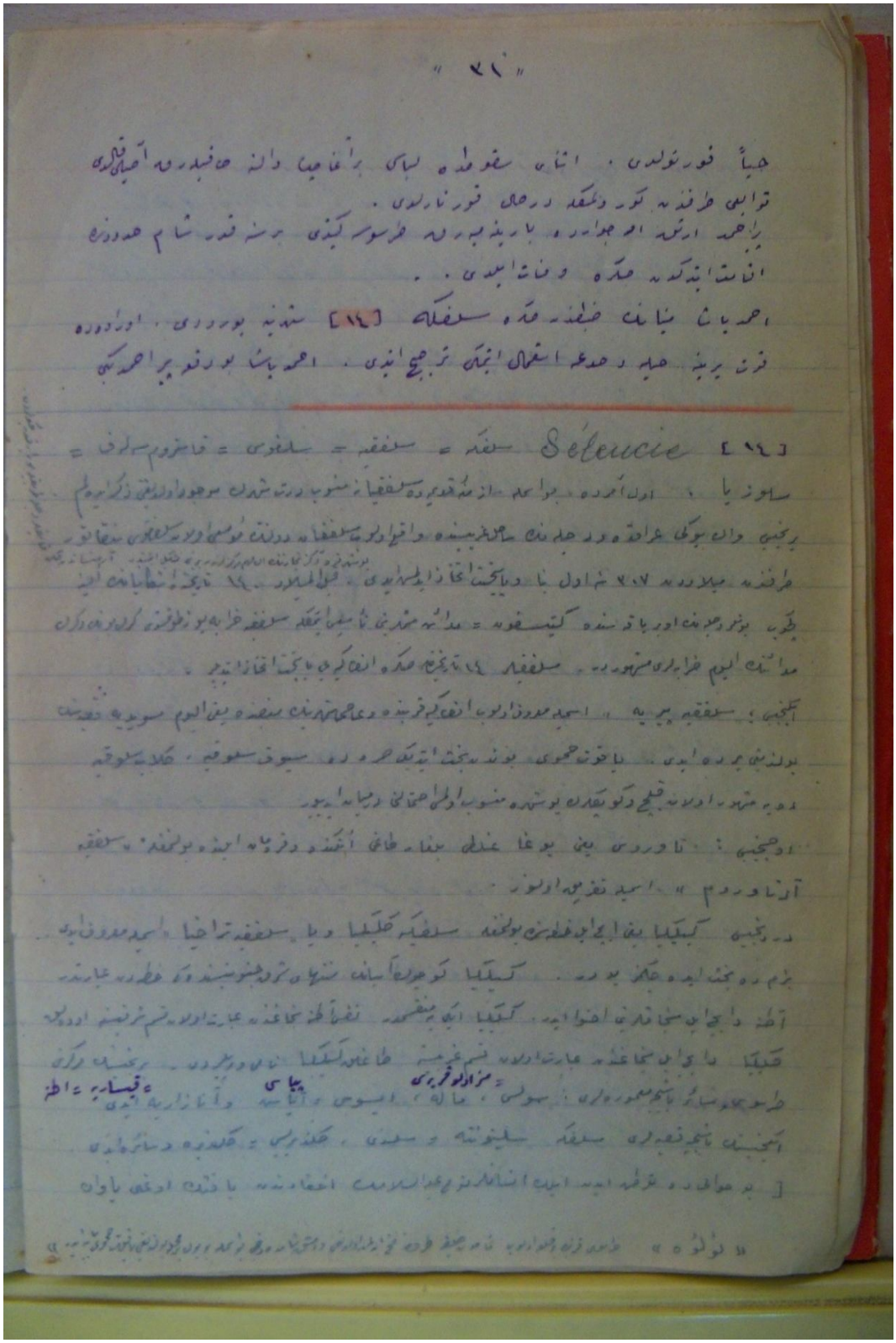

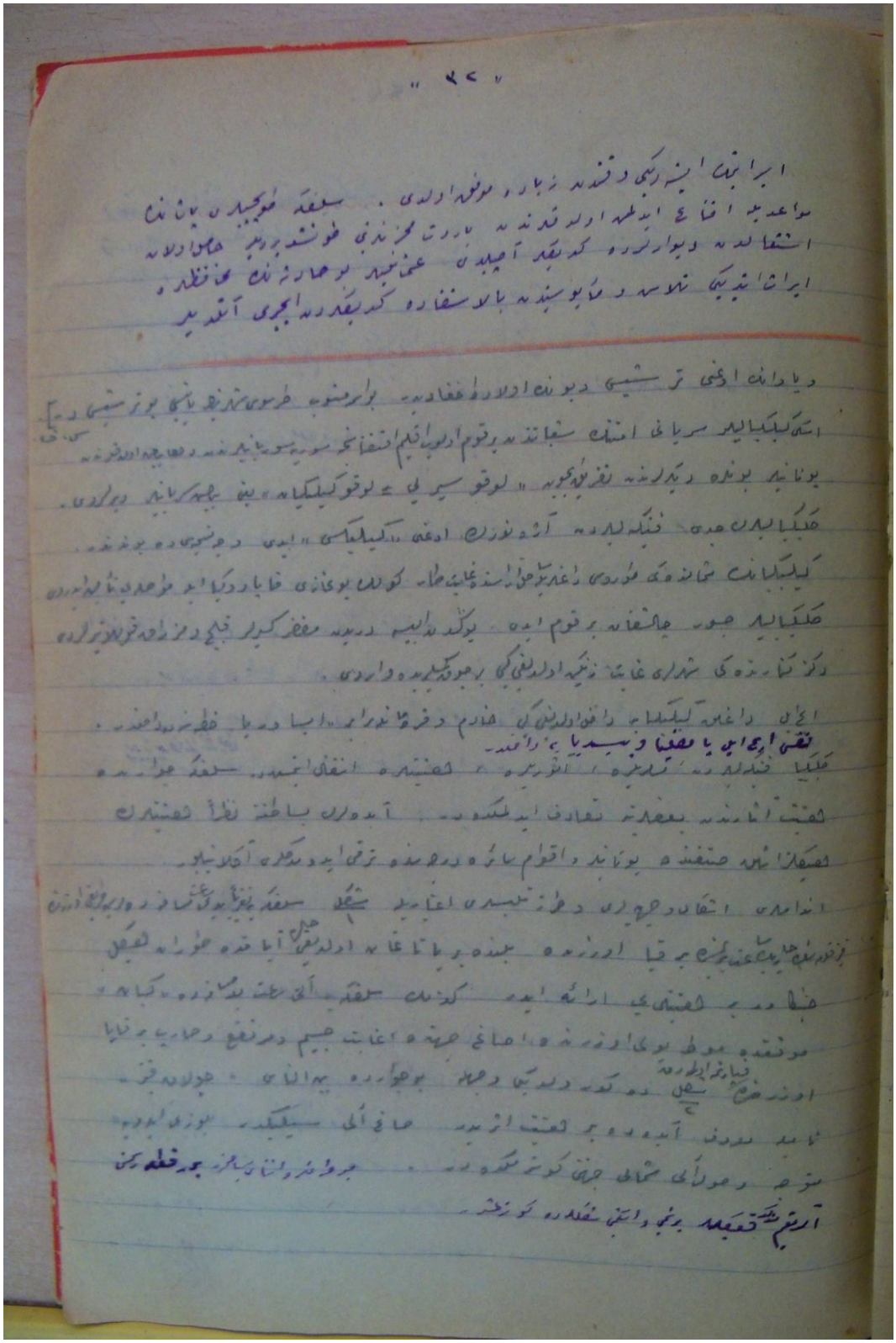

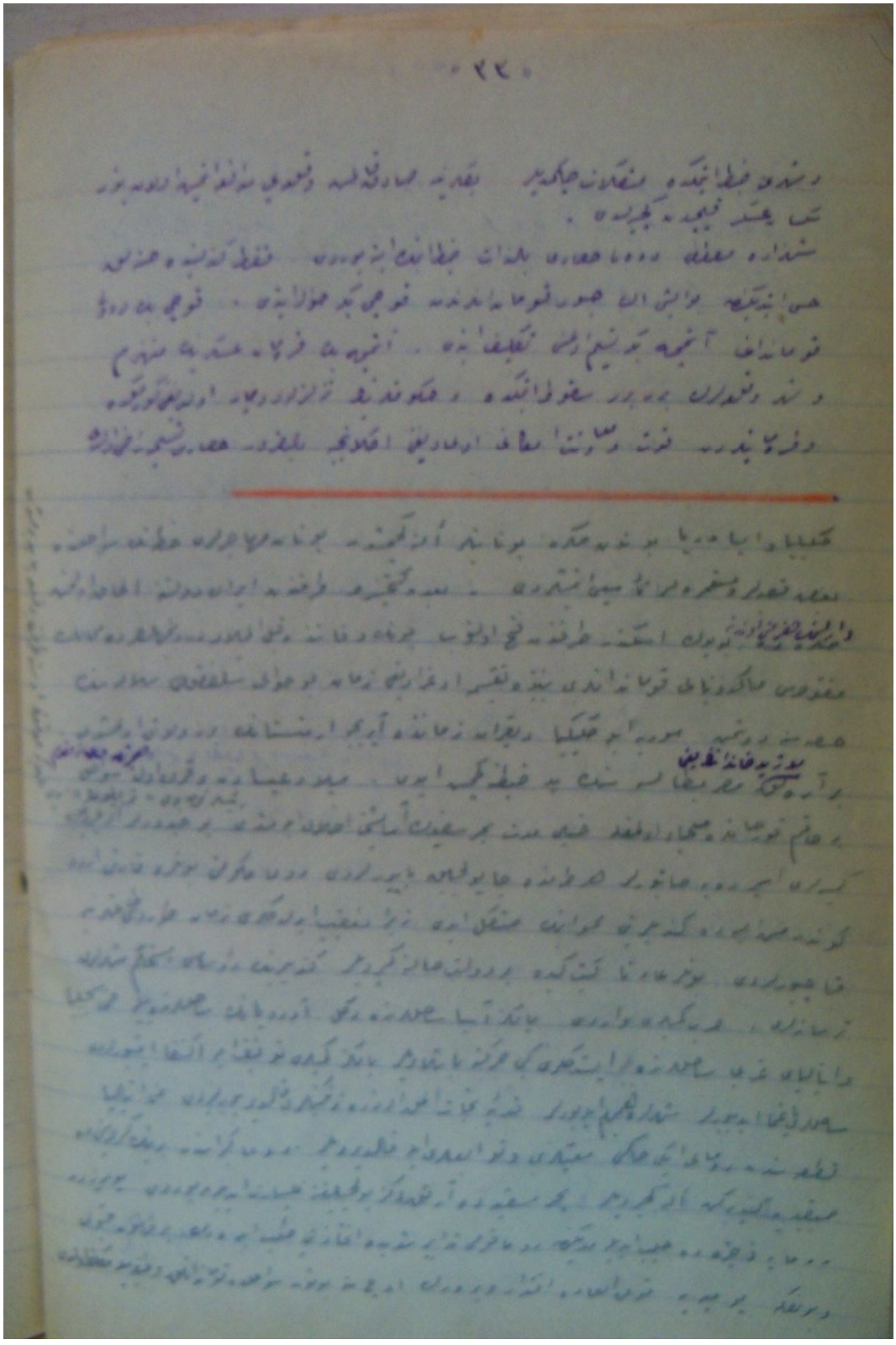

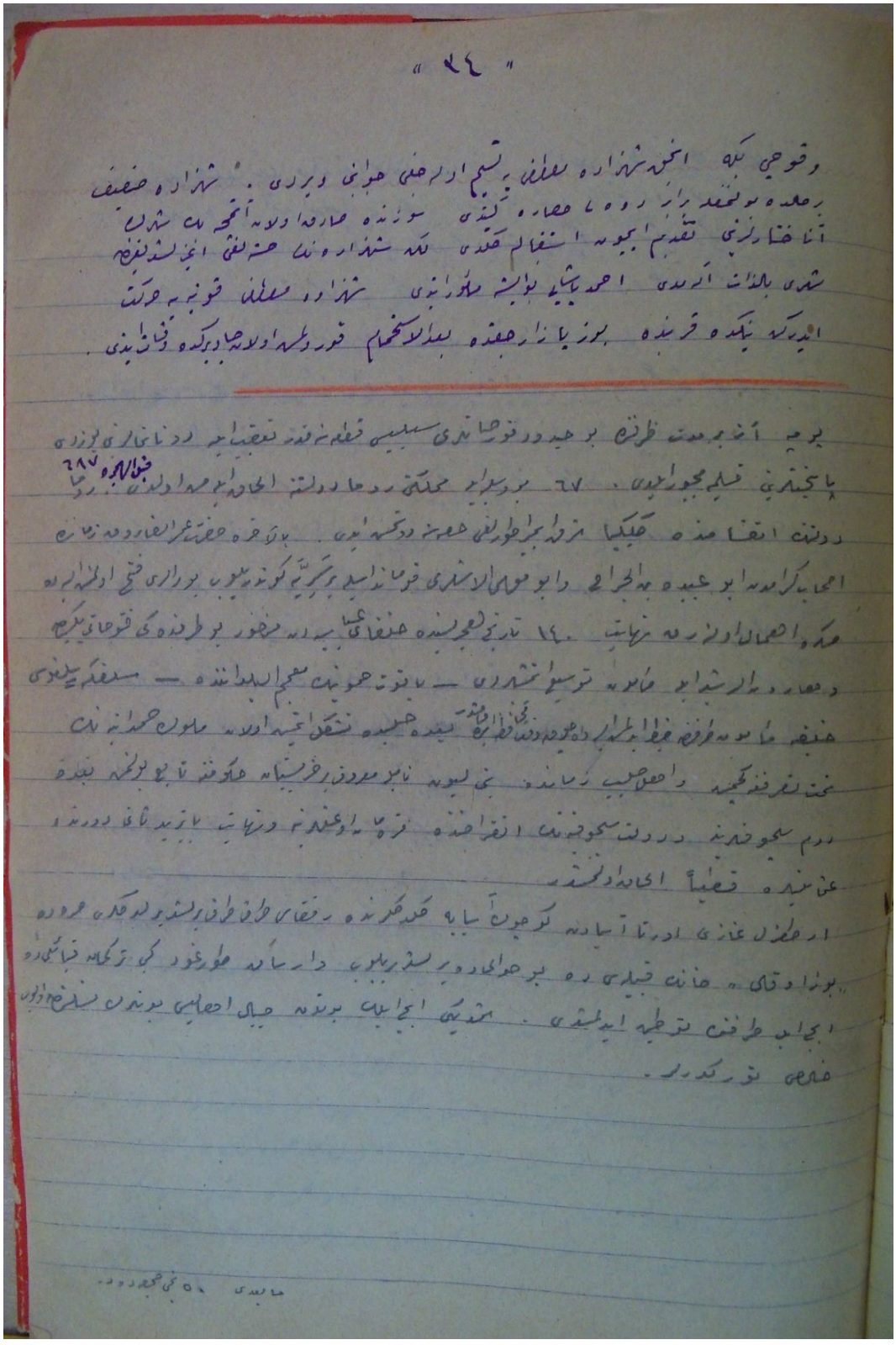

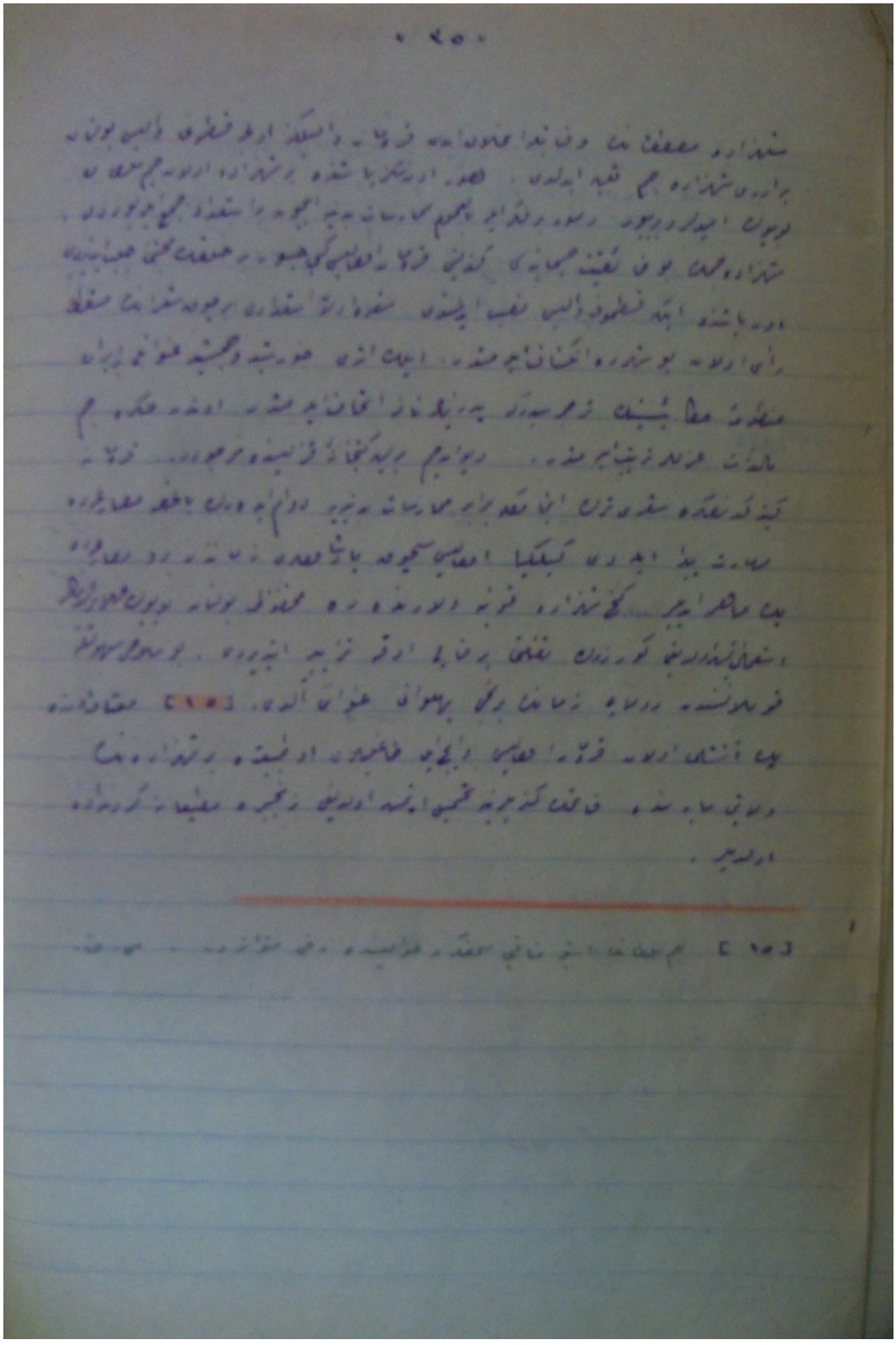

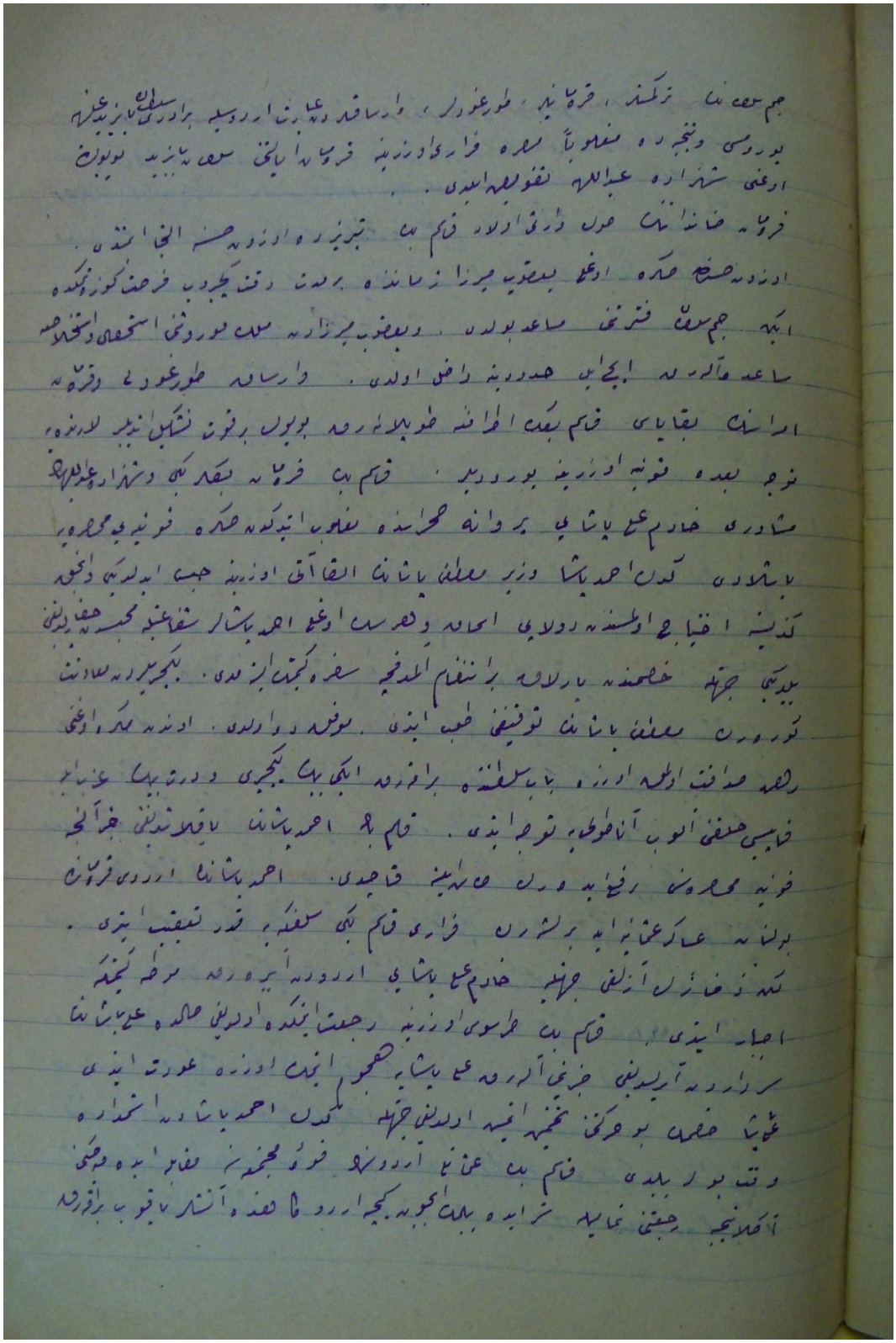

برادرانی موفق شقدمه گذینی بوصوزله فوزتاره بلدی وطوسوس بولنی طوتدی .
سوریه وفاچاه عمدوری اوزنده تکه زهرینه قدر فائده سز خلقی تعقیب ایتمه
دیدن احمد پاشا اوزنده صکره ایلهای قلعه سی اوزنده روزنامه قلعه ی
حالنه ایدیکیاه ایدی ؛ غنائم عسکریه تقسیم وتوزیع ایتدی . برآلهه علیه ایشا
سعدقلعه سنه زجره ویرمه اولدیغنه کدن احمد پاشا بهاره اشفق رایتی اوزنده
لاجرده شتاسنه جقدده .

جم سلطان بناءاً استشهاد، قونیه ، طوسوس ، آقشهر ، صیدا ، شام ،
قدس ، غزه طرفلرینه مصره واردقده تکه ودیعه یه کچدیکی زمانده ۸۸۷ (۱۴۸۲ م)
طوافه وزیارته تصادف ایدیکی زمانده ۲۱ محرم ۸۸۷ قاهره
پاشا یدی دوستانک آمنی تعقیب ایده شاهلهه راجعتا بدمنده . قاهره
ساعدا بوجوده امرا وطوغدارلری جم سلطانه عهد خدمت وتشریف رسمی وقوی
ایده جقلرینی بیانه دعوت ایدیورلرده جم سلطانه ارزوداسنی قوه ده فعلیاتی
بجوده تصادف طالعی تجربه یه قیام ایده دن دعوت داقعه یه اجابت ایدی .
۱۷ ربیع الاول ۸۸۷ ده عهد واردده کچدیکیاه کچدیکی آقشهره استقباله
چیقانه قاهره یه ایده ملاقات ایدی . بو ملاقاتده جم سلطانه قاهره تعظیم
معاونتله شاید قارداشی بایزید ثانی دن سلطنتی آلمغه توقوه اولورسه قاهره
اجدادیکه تخت اجلادی و فاتحک آلدیغی ولایتی رغمی اعاده ایده جکنه یه ایده
تقهد ایدی . ایکی پارچه قونیه یه لشکر یورتی ارکان اوزنده بولوندیغی
وحکمه جم سلطانه ایده قاهره یه قونیه اوکدنه واصل اولدقده شهزاده حضرتلرینه
محصور ایدیلر . ۲۸ ربیع الاول ۸۸۷ و ۲ حزیران ۱۴۸۲ سنه سقوط
بولدقده یه موفقیت آلده ایده یورتی اردوی واقعه اولدیغنه ایکنجی دفعه اولدقده
آقشهره واردقده ده بهاینه دوغری قاچدیلر
جم سلطانه برادرلرینه یه بزیده یوقاده اولوکشه اوزره بیدیکیده سفر اعظم
ومحاربه نشاطی ایشتدیکده آتلاف حصار اولدیغنه حمدی زاده احمد پاشا

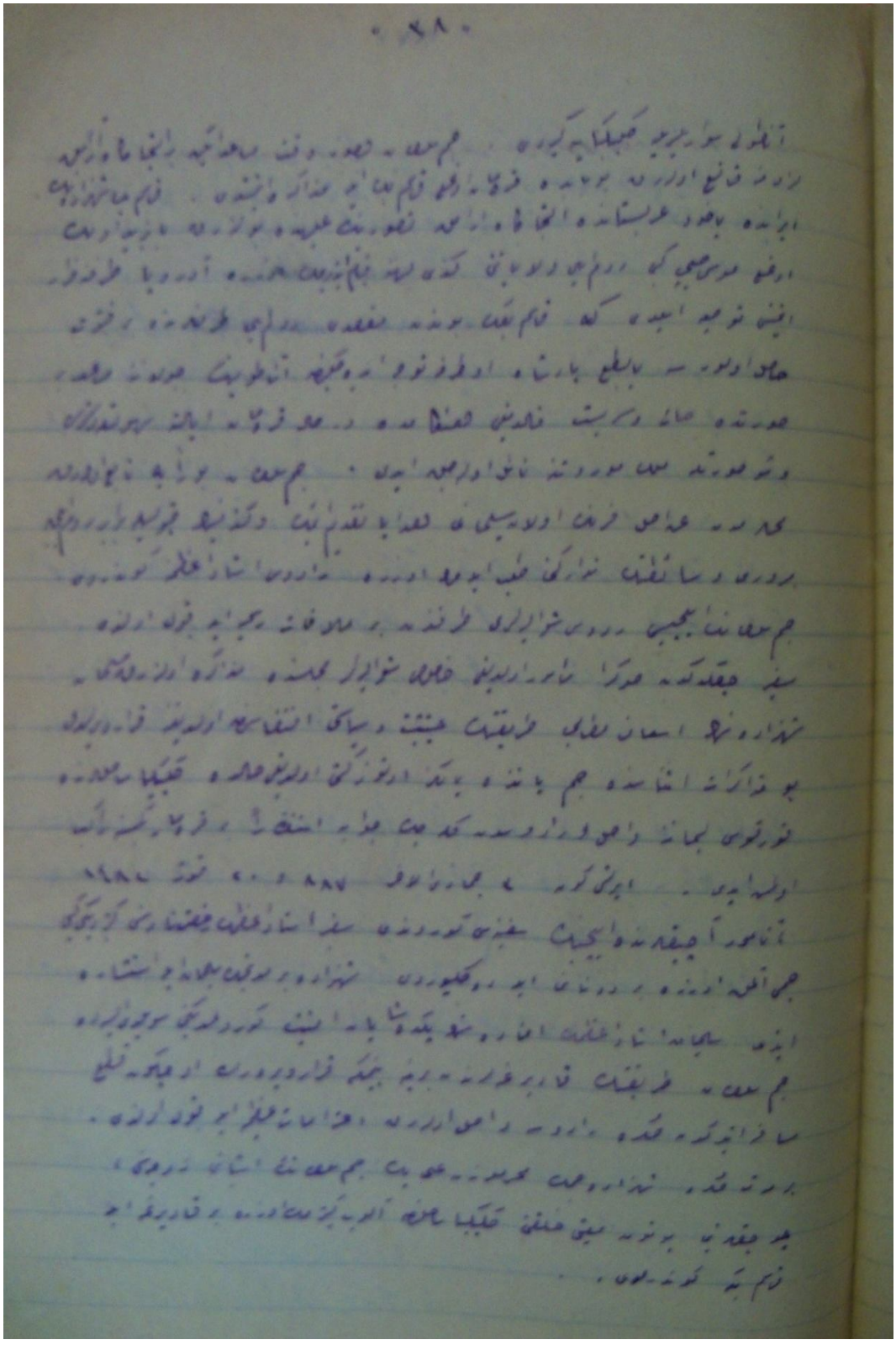

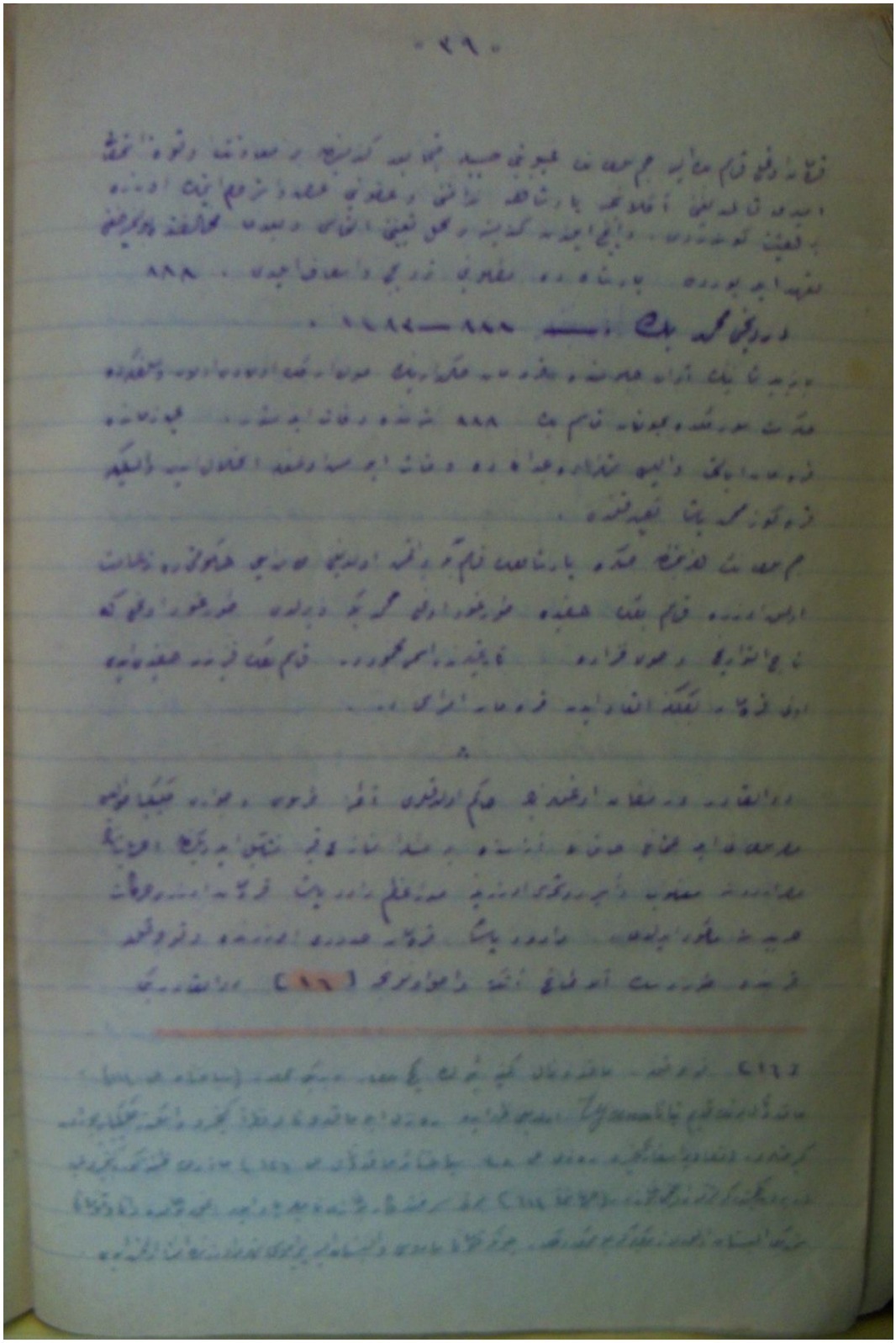

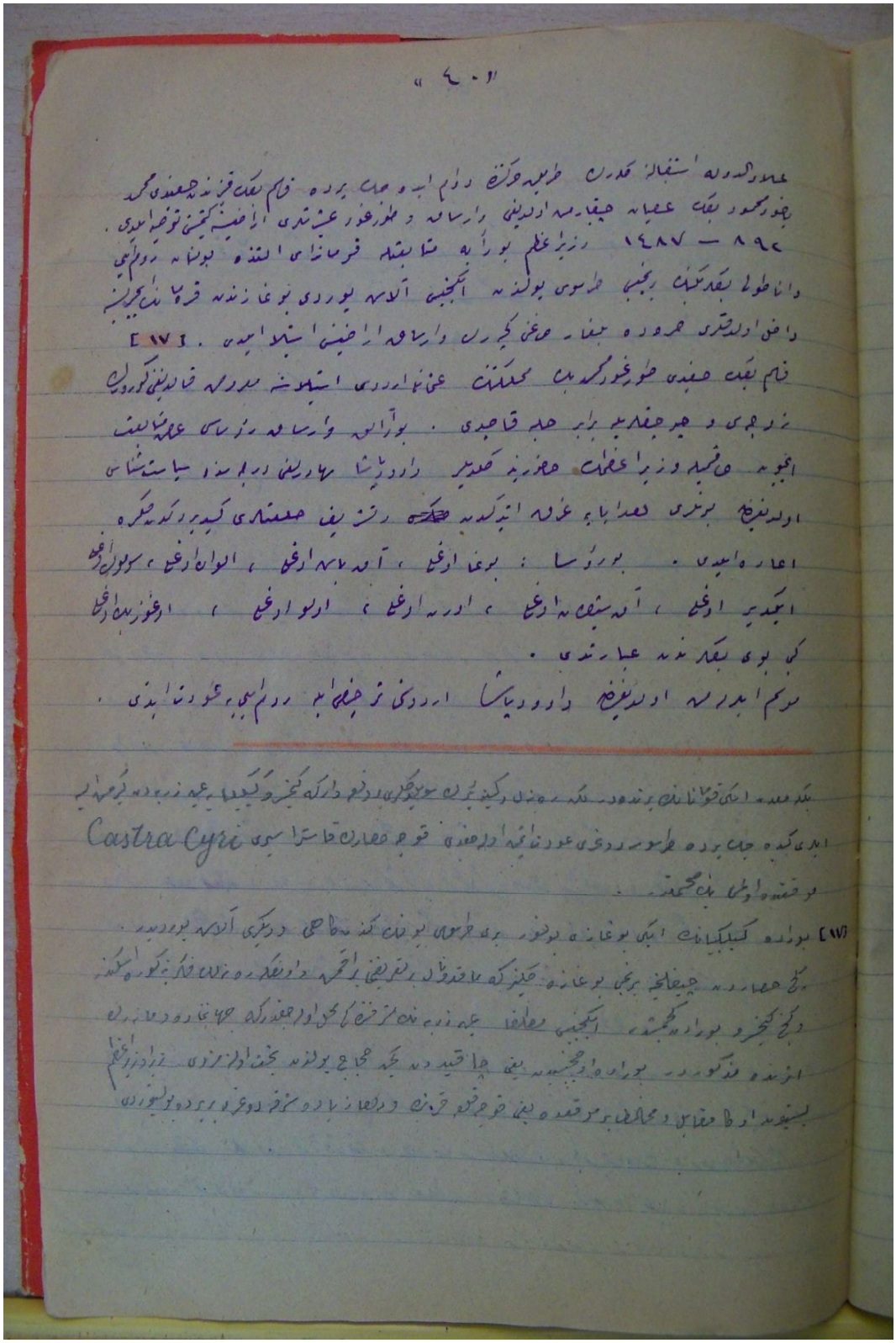

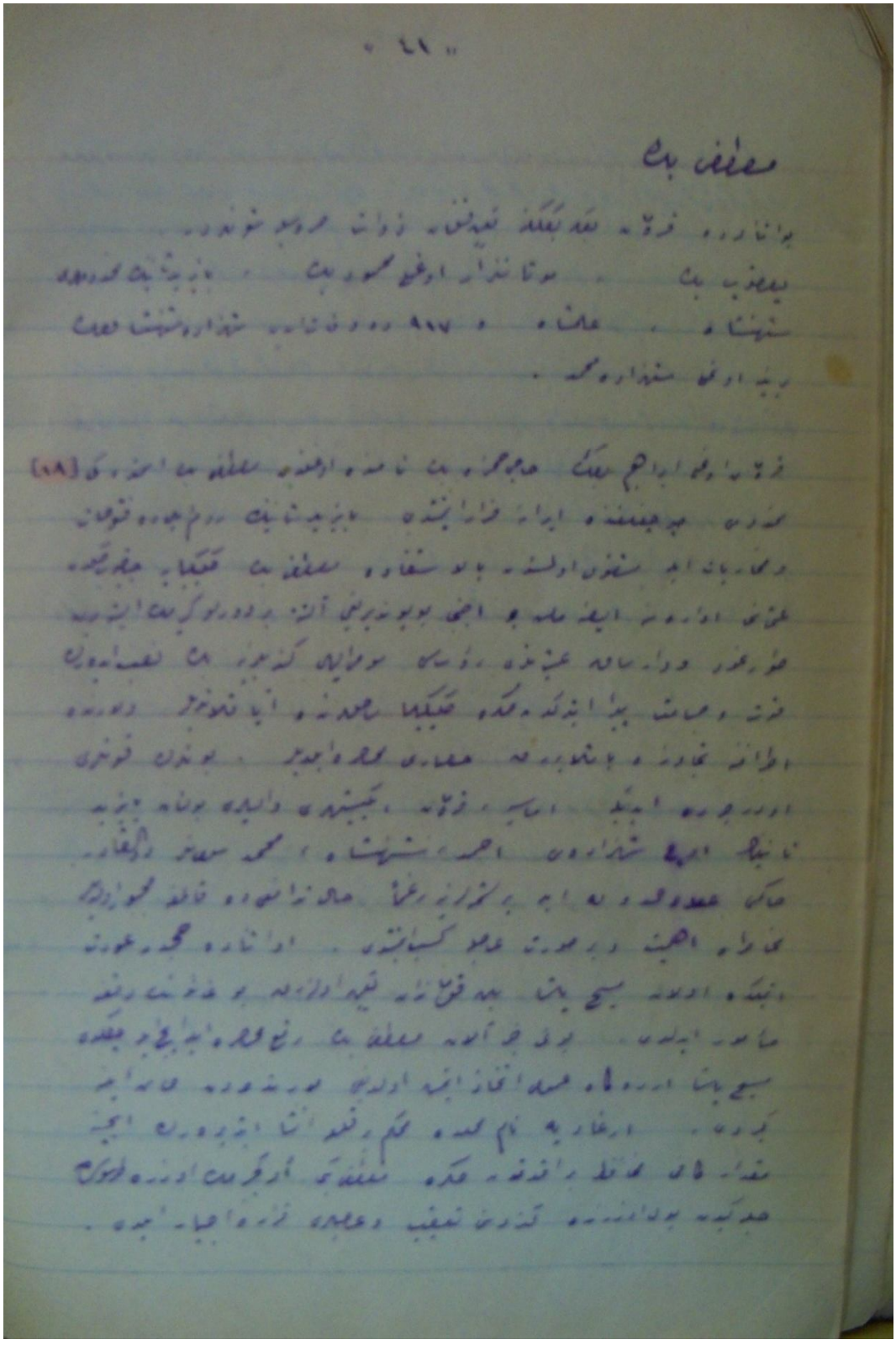

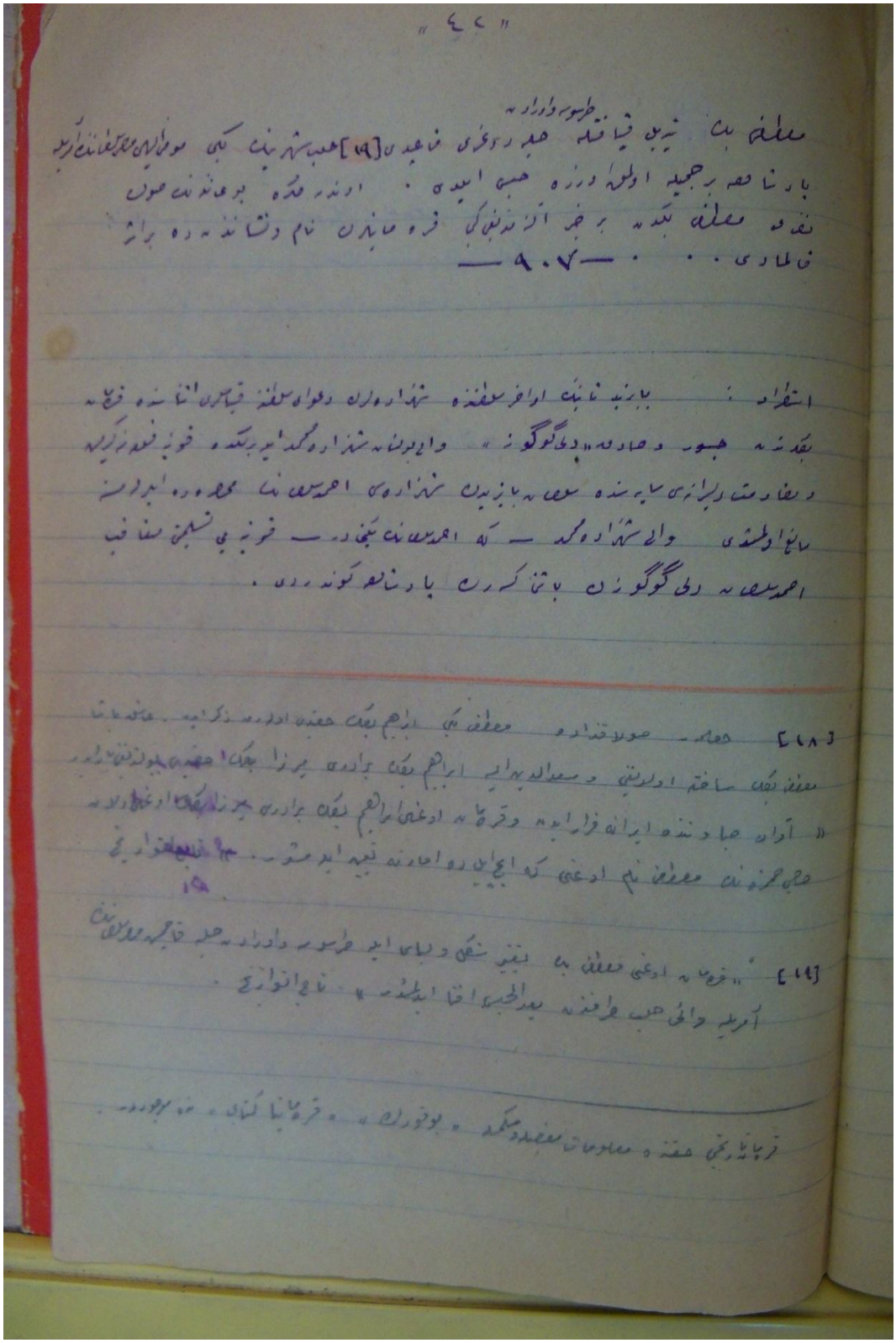

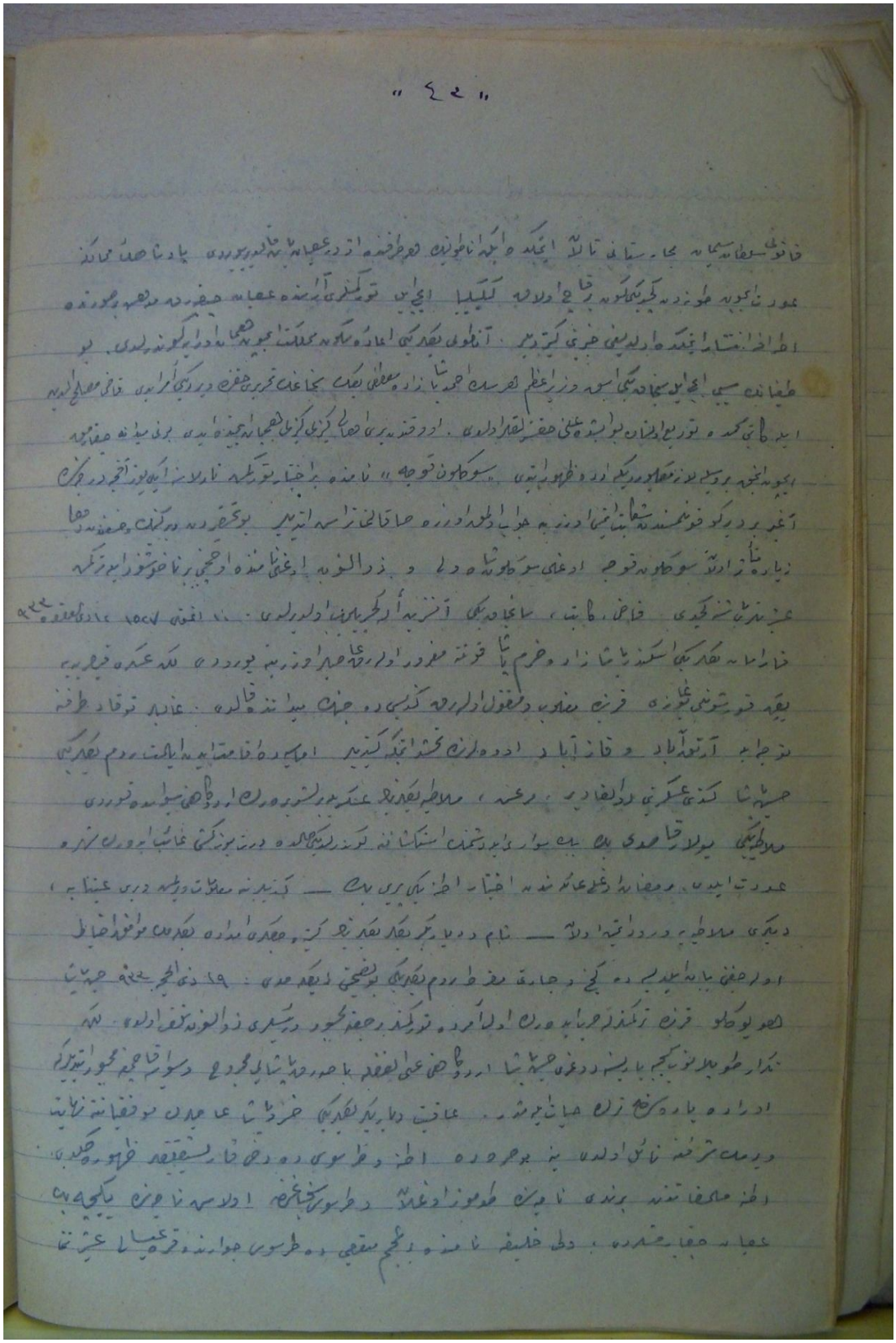

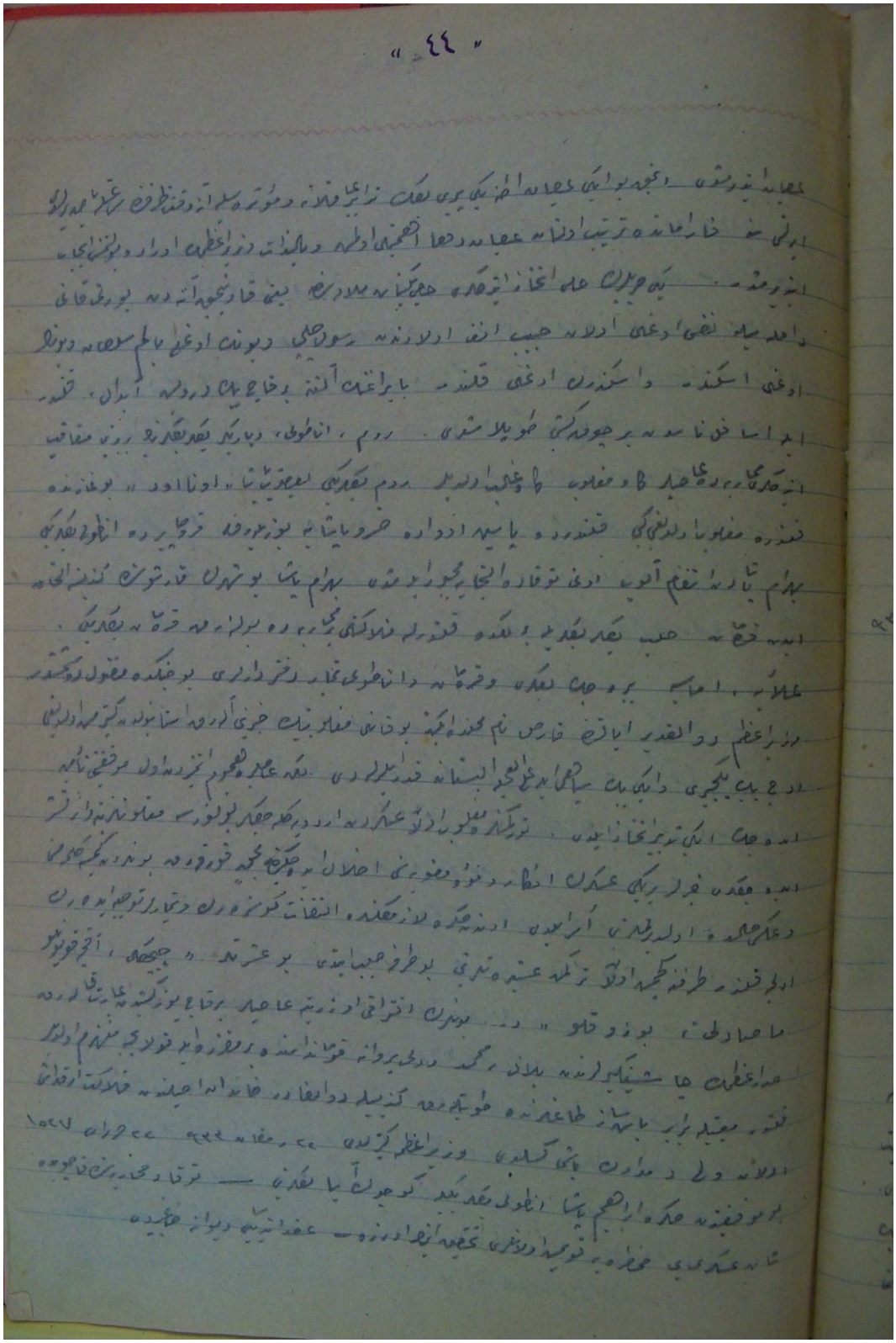

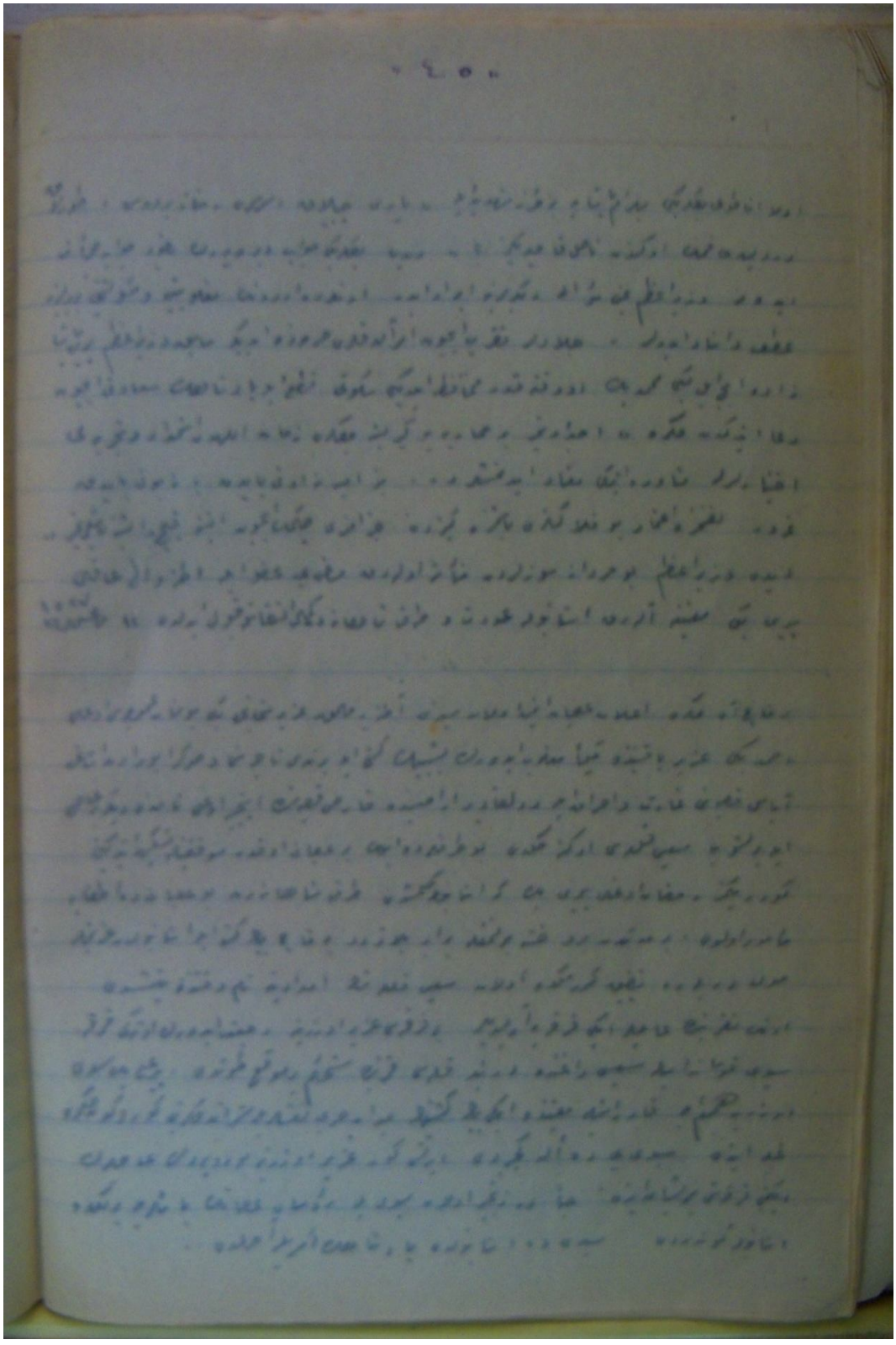

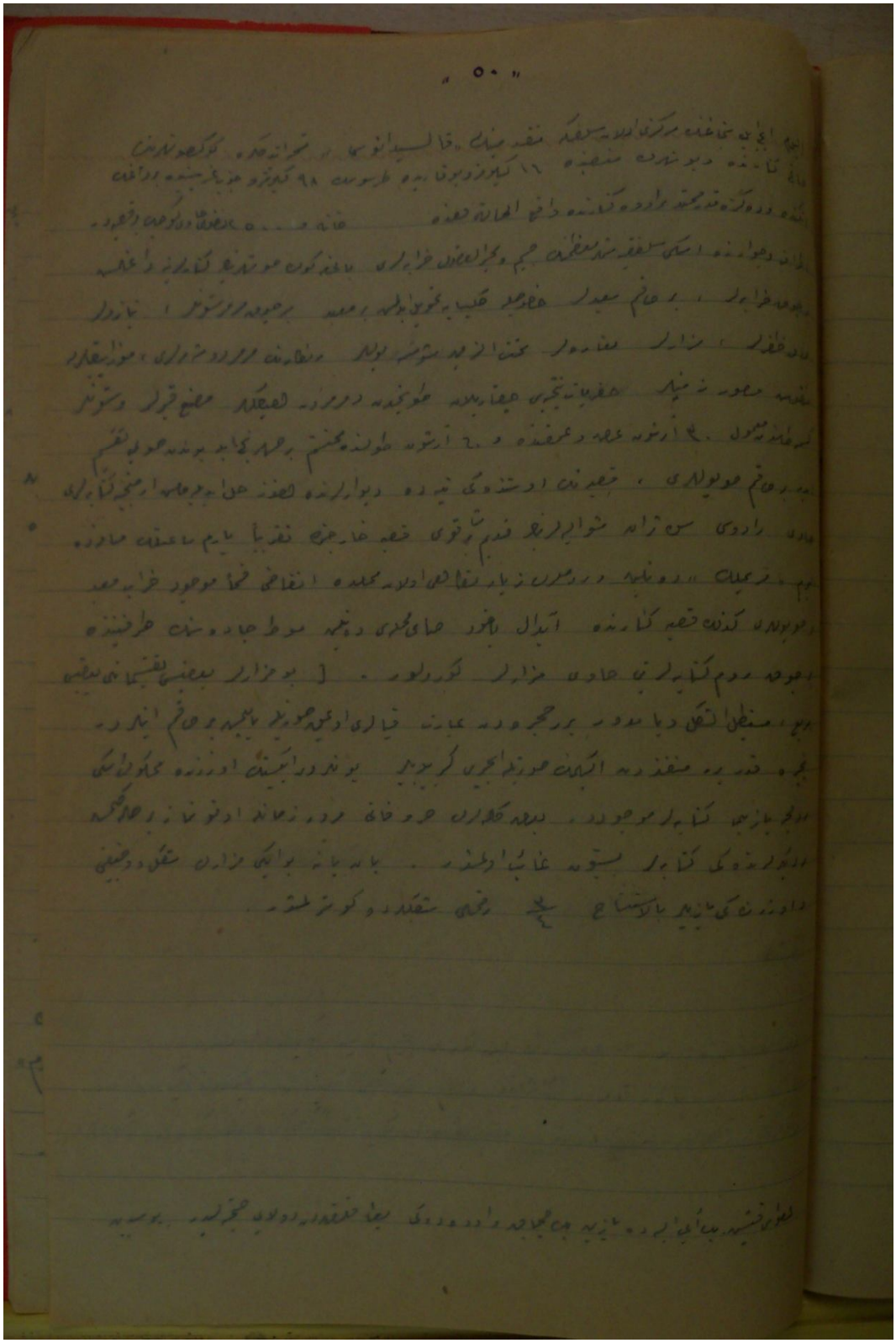

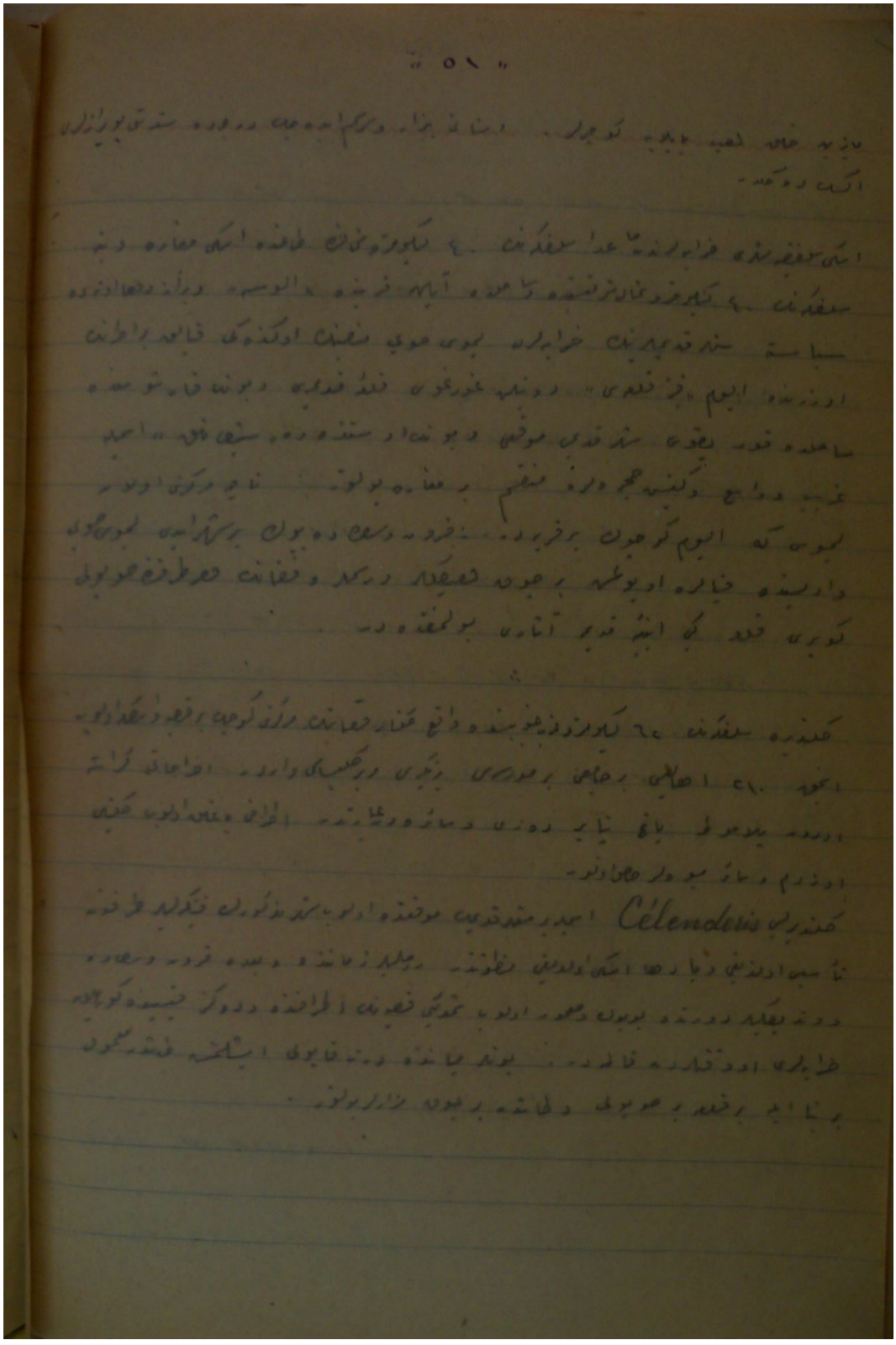

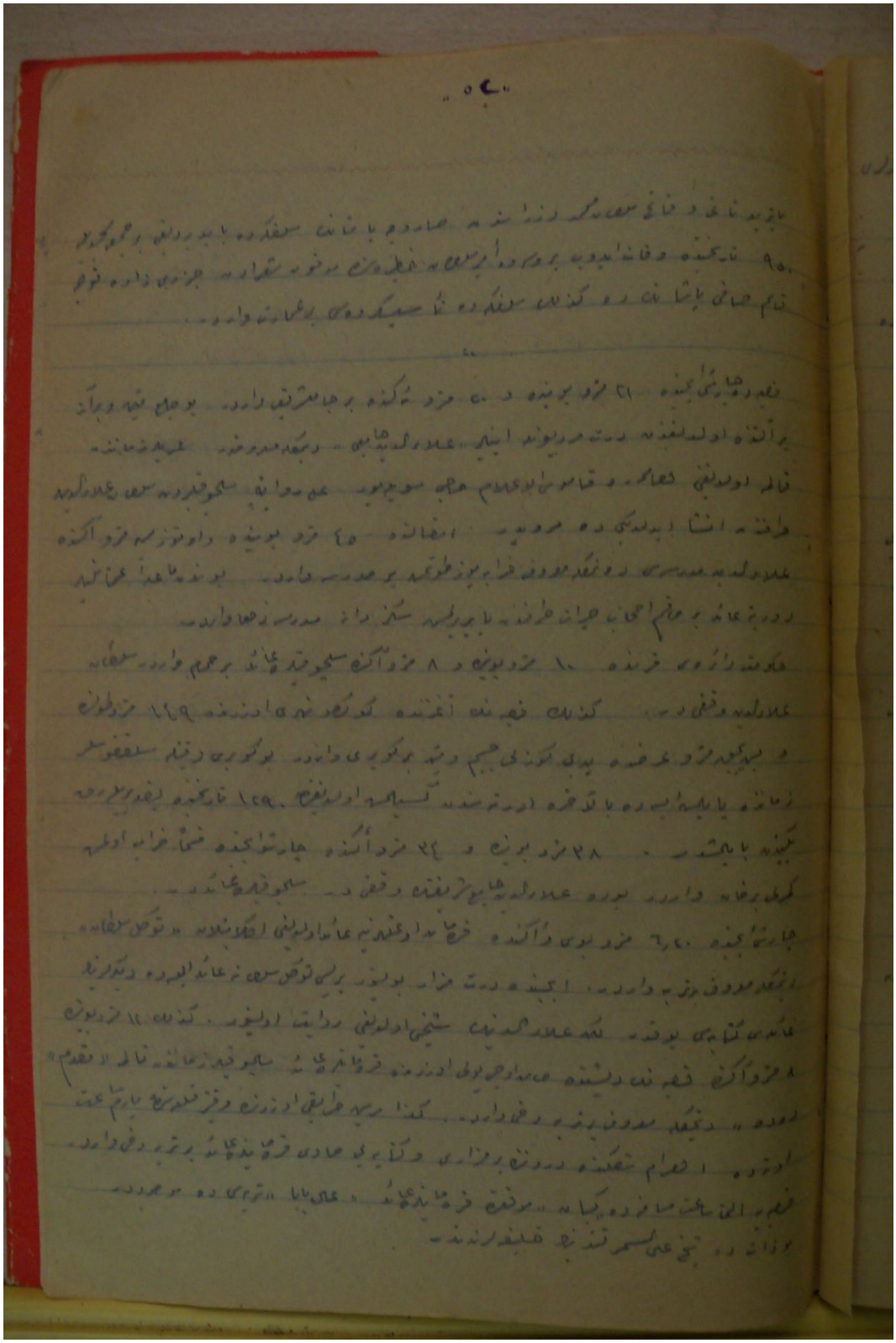

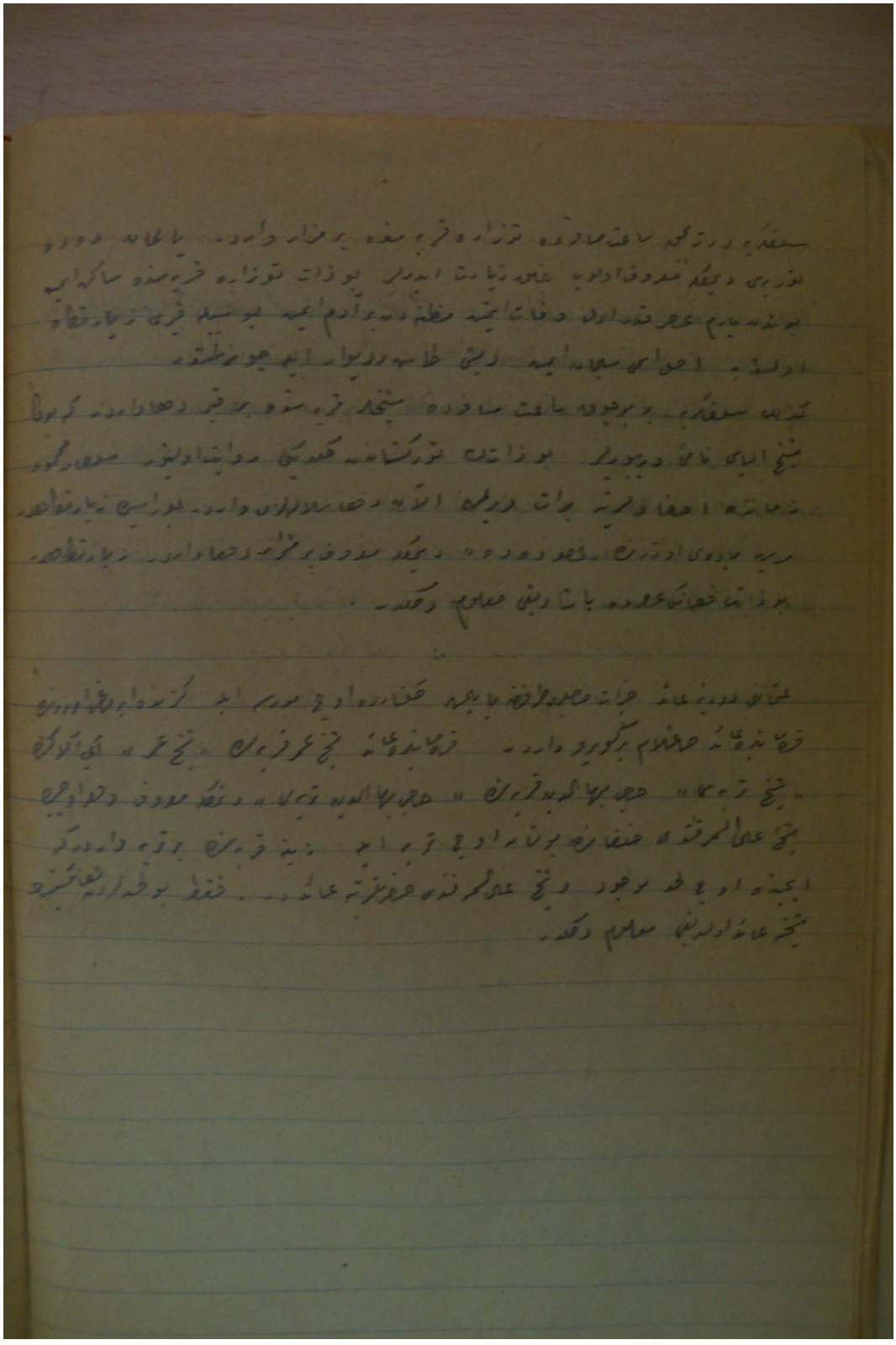

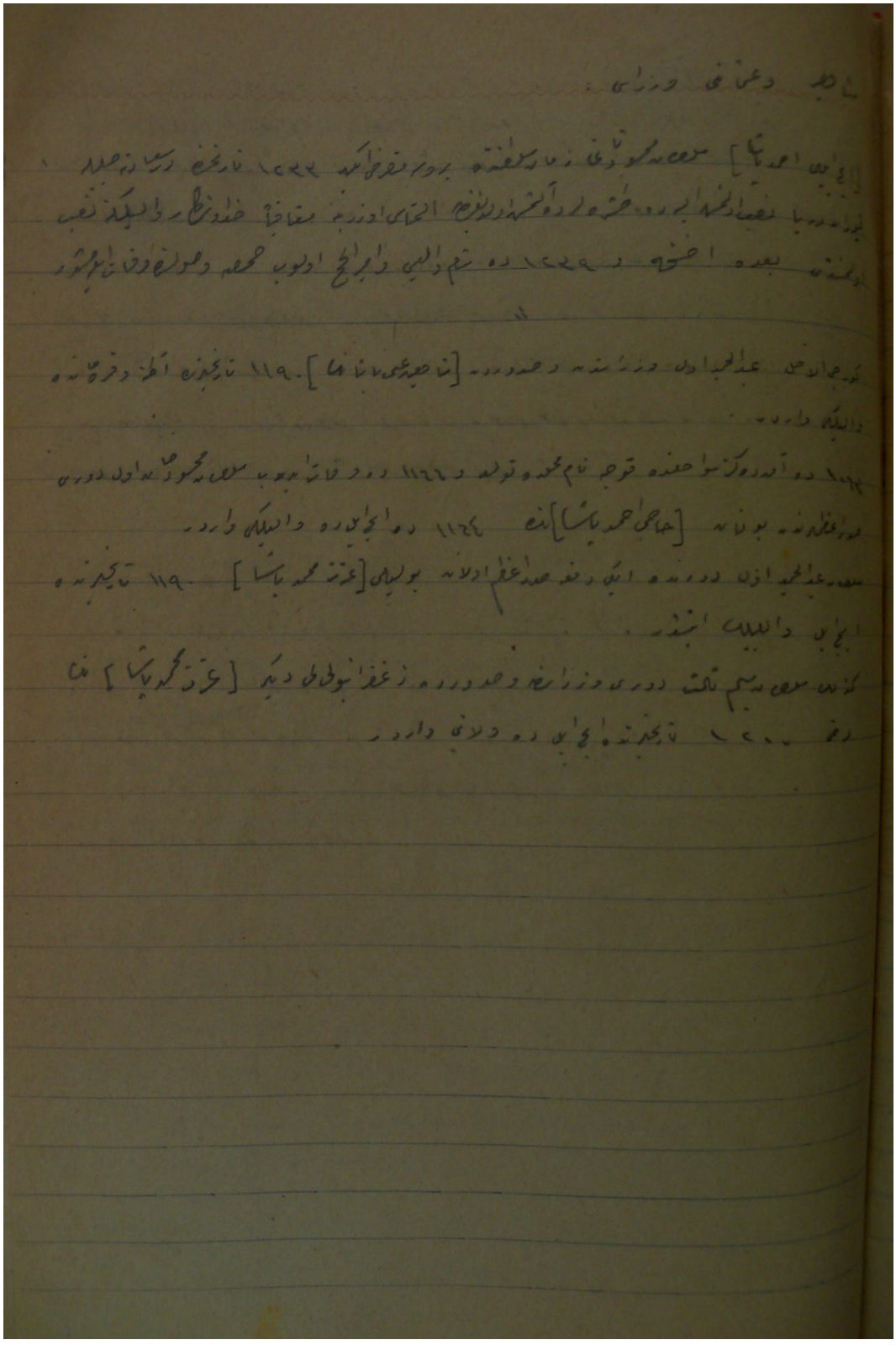

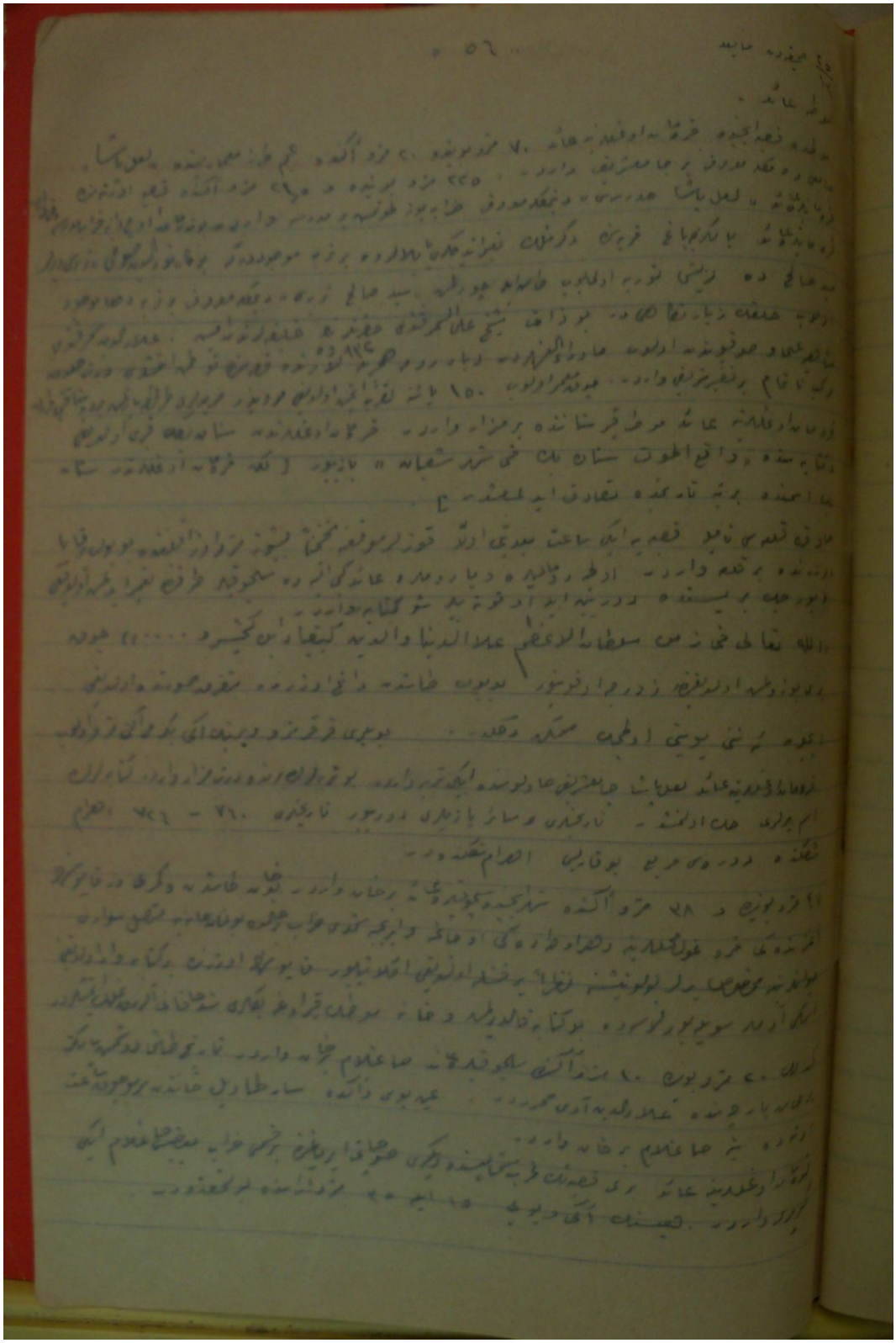

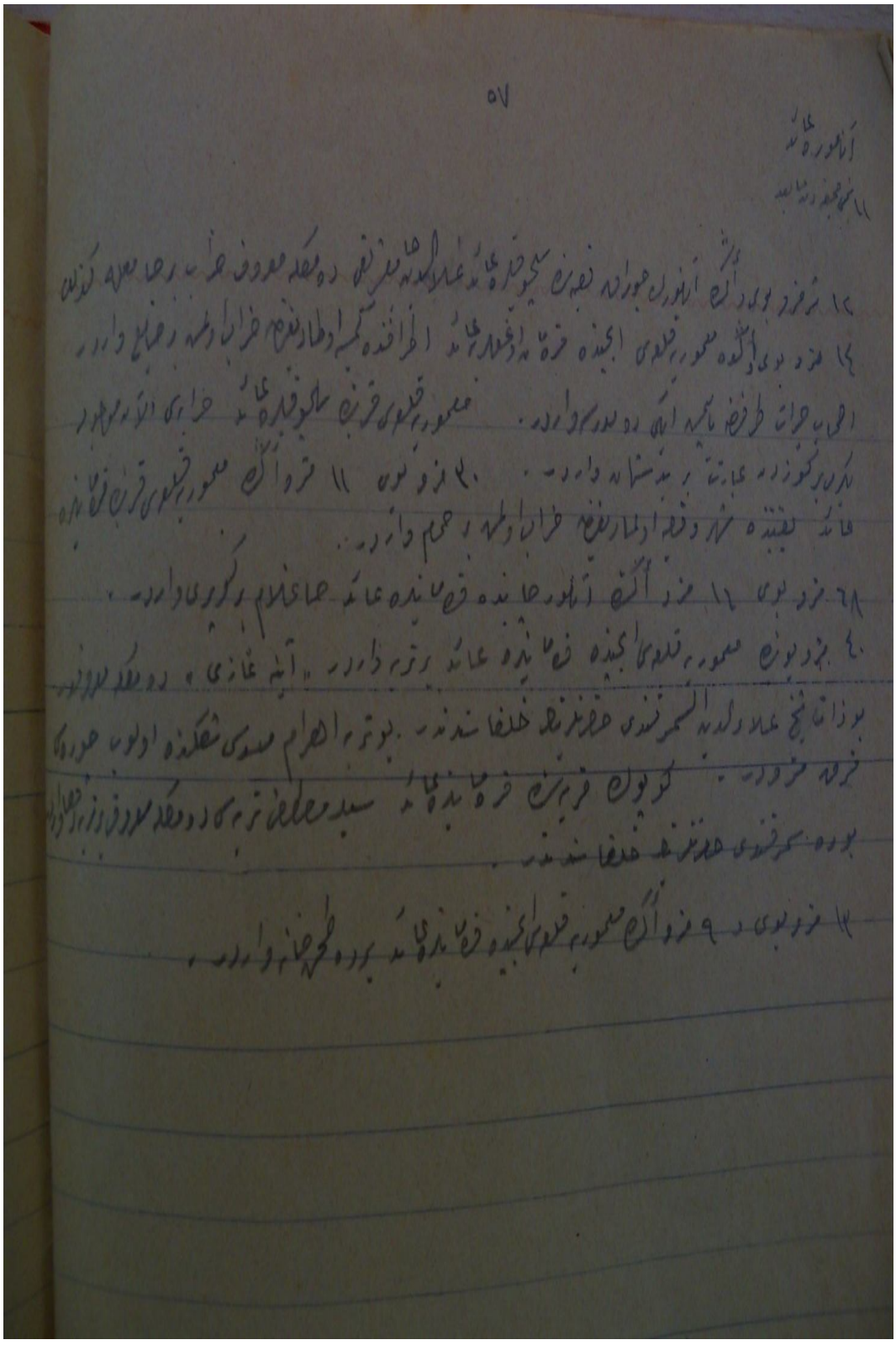

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Kadir ÇALIŞKAN
Uyruğu: Türkiye (TC)
Doğum Tarihi ve Yeri: 01 Ocak 1975, Mersin
Medeni Durumu: Evli
Tel: 0 536 870 65 99
e-mail: kadircal_38@hotmail.com
Yazışma Adresi: Yenidoğan Mah. Yavuz Sultan Selim Cad. 23/4
Talas/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	ERÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü	2012
Lisans	Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi	2004
Lise	Adıyaman İmam Hatip Lisesi	1994

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
1998-Halen	Özel Öğrenci Yurdu	Yönetici

YABANCI DİL

İngilizce – Arapça